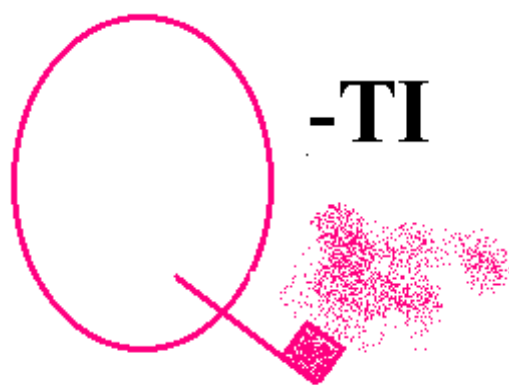

Kuti László

HADITUDÓSÍTÁSOK

**Egy frontharcos tudósításai az érdekegyeztetés
harcmezejéről**

Q-ti

**Egy frontharcos tudósításai az érdekegyeztetés
harcmezejéről**

1999.

**Kuti László 1990 óta vesz részt – az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés képviselőjében – az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) munkájában. A TUDOSZ elnöke a Szószólóban rendszeresen (hadi)tudósít az érdekegyeztetés „harcmezejéről”.
(Dura L., Szószóló)**

Hogyan kezdődött?

Ha jól emlékszem a taxisblokádtól kezdve részt veszek az Érdekegyeztető Tanács munkájában, azaz gyakorlatilag az első két ülés kivételével szinte mindegyiken ott voltam. Az ÉT fontosságát látva, már ekkor szükségesnek tartottam, hogy lapunk? A Szószóló tájékoztassa az olvasóit, s különösen a TUDOSZ tagságát az ÉT eseményeiről. Ezért állandóan biztattam a lap főszerkesztőjét (kitalálóját, készítőjét s legfőbb munkatársát), Dura László batáromat, hogy a Szószóló képviselője is legyen jelen – más lapok újságíróihoz hasonlóan – a plenáris üléseken, és tudósítson az ott történtekről. Úgy hiszem 1992. márciusára unhatta meg a folyamatos cseszegetésemet, mert ekkor közölte: „Írjál róla te! Úgyis ott ülsz az üléseken!”

Végiggondolva az ajánlatát úgy döntöttem, hogy megpróbálom, s az áprilisi szám részére össze is írtam valamit, s ez lett a „vesztem”. Laci barátom, ugyanis nemcsak címet adott az írományomnak, hanem közölte: ez sorozat lesz! s ezentúl rendszeresen írjál! Én meg mit tehettem mást? Írtam...

Már évek óta futott a rovatom, mikor elkezdtem azon gondolkodni, hogy egyszer össze kellene egy kötetbe fogni a megjelent cikkeket. Ekkor természetesen még azt hittem, hogy ez azután fog bekövetkezni, amikor „kiszállok” az érdekegyeztetésből, illetve a szakszervezeti munkából. S ez is lett volna a normális. De bekövetkezett, amire normálisan gondolkodva nem lehetett számolni. Az éppen aktuális kormány akaratából 1999-ben megszűnt az ÉT, átadva a helyét egy „ugyanolyan-más” érdekegyeztető fórumnak, az Országos Munkaügyi Tanácsnak¹. És ekkor hangzott el az újabb kérés. Most foglald össze! Én meg mit tehettem mást? Hozzáfogtam...

A kötet nem más mint Szószólóban megjelent tudósítások összessége. Nem változtattam rajtuk. Így magukon viselik azt, hogy egy adott időben íródtak, adott körülmények között. Ugyanis az eseményekről a TUDOSZ tagságának tudósítottam, kihasználva az alkalmat, hogy adott esetben olyanról is szóljak ami nem tartozott szorosan az ÉT-hez, de akkor fontosnak éreztem. Külön szám volt azokról a hónapokról „tudósítani”, amikor nem ülésezett az ÉT. Ugyanis a sorozat nem szakadhatott meg. Ekkor megpró-

¹ Természetesen azóta az OMT-ről is rendszeresen tudósítok, de már nem „Haditudósítás” címmel.

báltam valami aktualitással kitölteni a helyet. Mindezek talán megtörik a történeti áttekintés folyamatát, talán ki is hagyhattam volna őket, de a Haditudósításokhoz tartoznak ezért bennmaradtak az összefoglalóban.

Gondolkoztam azon is, hogy mikortól kezdjem. Akkortól, mióta tudósítok, vagy korábbról. Végül is úgy döntöttem, hogy az ÉT-ről megjelent újságcikkek (döntően a Népszabadság), kiadványok, és az emlékeim alapján próbálok valamit írni, az első másfél évről is. Valószínűleg nem lesz teljes ez az áttekintés, de talán megfelel. A teljességet meghagyom a történészeknek.

1990. augusztus-1992. március

1990. augusztus 1-én, több mint féléves szünet és több hónapos előkészítő munka után összeült a Parlament épületében az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) alakuló plenáris ülése. Az MTI tudósítása szerint Győriványi Sándor munkaügyi miniszter megnyitójában „történelmi eseménynek nevezte, hogy új formában ült össze a munkáltatók és a munkavállalók országos érdekegyeztető fóruma, ahol a kormány – leszámítva munkaadói jogosítványát – inkább csak egyeztető szerepkört kíván betölteni. Antall József lelvélben köszöntötte a fórumot, kiemelve, hogy gazdasági törvényjavaslatok kidolgozásánál számítanak a munkaadók és munkavállalók szervezeteinek véleményére. A kormány elismeri a munkáltatók és a munkavállalók egyesülési jogát, s igényli, hogy a konfliktusokat tárgyalásokkal, a törvényes keretek között rendezzék.”

Az alakuló ülésen először is „érdemei elismerése mellett”(Népszabadság) elbúcsúztak az elődtől, a rövid életű Országos Érdekegyeztető Tanácstól² (Ki gondolta volna még ekkor, hogy alig tíz év elteltével ugyanezt kell leírni az ÉT-ről is.), majd megkezdődött a vita a gazdasági érdekegyeztetésről. A tudósítások szerint komoly gondot okozott az oldalak kiforratlansága. A munkavállalói oldalon ugyanis heten, a munkaadóin

² Az ÉT „elődje”, az Országos Érdekegyeztető Tanácsot (OÉT) 1988. december 5-én ült össze, hogy a kormány, a SZOT és a különféle munkáltatói szervezetek (Magyar Gazdasági Kamara, Ipari Szövetkezetek Országos Tanácsa, a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa, Fogyasztási Szövetkezetek Országos Tanácsa) tripartit érdekegyeztetési intézményként a munka világával kapcsolatos dolgokról egyeztessenek. A tanácshoz, 1989-ben hivatalosan bejelentett megalakulása után csatlakozott az ÉSZT, valamint a Liga is. Az OÉT utolsó ülése 1990. február 23-án volt.

pedig kilencen voltak, korántsem a legnagyobb egyetértésben, s ráadásul, mint ilyen jelentős eseményekkor mindig, mindenki akart valami fontosat mondani. De végül is túljutottak e témán, és hozzákezdhetek a következő napirendi pont, a minimálbér megtárgyalásához. A kialakult hosszas vita már előrevetítette e tárgyalások későbbi alakulását. A szakszervezetek képviselői a 4800 forintos minimálbér helyett 5700 forintot javasoltak, aminek jogosságát a munkáltatók elismerték, majd egyetértettek a kormány 5100 forintos javaslatával. Az alku ezek után 100 forintos ugrásokkal folyt egészen estig, amikor is 5600 forintnál egyetértés alakult ki a munkáltatók és a munkavállalók között. Csakhogy ekkor a pénzügyminiszter közölte: ezt a kormány nem tudja vállalni, csak 5100 forintra van lehetősége. További vita után végül a felek megállapodtak, hogy a kormány tisztázza annak a lehetőségét, hogy a költségvetési szférában honnan teremti elő az 5600 forintos minimálbér fedezetét.

Mint mondtam, ezen az ülésen nem voltam még jelen, csak a televízióból értesültem az eseményekről. Az egésznek a fontosságát bizonyította, hogy a közszolgálati televízió (TV) szakszervezeti győzelemként könyvelte el az eseményt, és az esti szokásos vitaműsorában (Napzárta) mind a hét tárgyaló szakszervezeti vezetőt meghívta. A külön-külön elmondottakból már ekkor feltűnt, hogy a rivalizáló, sőt esetenként ellenségeskedő szakszervezetek mennyire azonos véleményen vannak egy közös, minden munkavállalót érintő problémáról.

Az ezután következő ülésről nem sok maradt meg bennem, ami érthető is, hiszen még ezen sem voltam jelen. Ha jól emlékszem Bábólnán ülésezett, ugyanis a Liga képviselője meghívta oda a tanácskozást, s azt a felek elfogadták. Úgy rémlik nem igazán alakult ki egyetértés a felek között, s a levezető elnöknek³ minden tudására szüksége volt, hogy kézbe tartsa az ülést.

A benzináremelés ellen tiltakozó taxisok és magánfuvarozók október 26-án, csütörtök estétől kezdve lezárták az ország útjait, a főváros és a nagyobb városok fő csomópontjait. Gyakorlatilag teljesen megbénították a közúti közlekedést. Ilyen még nem volt Magyarországon, tehát gondot jelentett a helyzet megoldása. A problémát súlyosbította, hogy Antall József miniszterelnök kórházban volt, s a belügyminiszter helyettesítette.

³ Kis Papp László, az ÉSZT akkori soros elnöke volt a levezető elnök.

Ez késleltette a kormány reakcióját, s csak péntek 10 óra körül állt össze és kezdte meg a tárgyalást a taxisok képviselőivel a kormány tárgyalócsoportja.

Jómagam péntek reggel a rádióból értesültem az eseményekről lemondtam tervezett vidéki utamat, s bementem előbb a munkahelyemre, majd onnan – munkatársaim biztatására: Ott a helyed! – a TUDOSZ irodába, ahol összejöttek az elnökség pesti oldalon lakó tagjai. Itt meg is fogalmaztunk egy sajtóközleményt, amelybe javasoltuk, hogy azonnal össze kell hívni az Érdekegyeztető Tanácsot. Felhívásunkat eljuttattuk a sajtóhoz és a rádió hamarosan be is olvasta: az ÉSZT követeli az ÉT összehívását. Természetesen az ötlet másnak is eszébe jutott, s még a délelőtt során összeült a Munkaügyi Minisztérium épületében (akkor már és még volt ilyen) az ÉT Jószolgálati Bizottsága, hogy megtalálja a helyzet kulcsát. A késő estig párhuzamosan tartó tárgyalások azonban nem jártak eredménnyel. Hacsak azt nem tekintjük annak, hogy megállapodtak, a következő napokban, de még a hét végén valamilyen formában folytatódnak a tárgyalások. Végül is szombat délutánra megszületett a végső megoldás, mely szerint vasárnap délelőttre összehívták az ÉT plenáris ülését, amelyet ráadásul a Magyar Televízió élő adásban fog közvetíteni.

Október 28-án, vasárnap reggel aztán megjelent mindenki, akinek valami köze volt az érdekegyeztetéshez illetve a blokádhöz. Természetesen itt is oldalegyeztetéssel készültünk, amelyet az ülés megkezdése előtt a minisztérium egyik tárgyalójába tartottunk meg. A helyzet értékelésében viszonylag gyorsan egyetértettünk, s éppen a megoldási javaslatunkat kezdtük kidolgozni, mikor megjelentek a munkáltatók képviselői – akik ugyanott egy másik tárgyalóban készültek –, hogy egyeztessük az álláspontunkat. Elmondták, hogy az ülés levezetésére Orbán Istvánt javasolják (a szabályok szerint ekkor ők voltak a soros levezetők, a tiszt ugyanis ülésről járt, és jár azóta is körbe), szóvivőjük pedig Palotás János lesz. Elmondták azt is amit kigondoltak, azaz figyelemmel arra, hogy a benzin ár emelésének két összetevője közül az olaj világpiaci árának emelése tény, amit el kell fogadnunk, ugyanakkor lépünk fel az emelés nagyobb tétele, az üzemanyag árára ráakadó nagymértékben megemelt adóköltés ellen. Érvelésük logikus volt, így hamarosan meg is egyeztünk a közösen követendő taktikában, majd ismét magunkra maradtunk, mert ekkor következett az oldalülés legnehezebb pillanata. Meg

kellett állapotnunk, hogy ki lesz a szóvivő (és ez nem volt kis dolog, hiszen a kiválasztott egyenes adásban bizonyíthatta ország-világ előtt a rátermettségét): a Liga elnöke, aki akkor az oldal soros elnöki tisztét ellátta? az MSZOSZ elnöke, akihez taxisokat is tömörítő szakszervezetek is tartoztak? Végül is hosszas vita után kialakult a kompromisszumos megoldás, hogy a soros oldalelnök, Forgács Pál a Liga elnöke, és Nagy Sándor, az MSZOSZ elnöke fogja vinni a szót, de a vita során az oldalnál ülő többiek is hozzászólhatnak.

Miután mindezekben egyetértettünk, fölmentünk a minisztérium legfelső emeletén lévő ebédlőbe, amely tárgyalóteremnek volt átalakítva. Mit mondjak, nem volt semmi látvány a zsúfolásig tömött ebédlő. Középen a szabályoknak megfelelő négyszögben kialakított tárgyalóasztalokkal, ahol a kormány képviselői valamint az oldalakat alkotó szervezetek egy-egy képviselője ült. Hátuk mögött pedig a tárgyalócsoportok többi tagjai. Konföderációnként többen is jelen voltunk, s nem volt lényegtelen, hogy ki hova ül. Mutatja e a TV egyáltalán vagy elégszer, avagy sem; az operatőr jóvoltából ki-kivel kerül egyszerre a képernyőre, s kivel nem; tud e sügni az asztalnál ülőnek avagy sem; és így tovább.

Aztán elkezdődött a vita, ami azt hiszem felejthetetlen élményt nyújtott mindenkinek, akár a terembe ülte végig, akár otthon a televízió előtt. Az ülés hangulata és lefolyása megfelelt az esemény fontosságának. Először a szóvivők mondták el hihetetlen hévvel és átéléssel bevezető hozzászólásukat, majd a következő körtől kezdve az asztalnál ülők mindegyike szót kaphatott, s természetesen élt is e lehetőséggel. Ennek ellenére a kezdő szakasz legemlékezetesebb pillanat mégis az volt, mikor a levezető elnök szünetet ajánló javaslatára az ipari miniszter a vita közben támadt „biológiai szükségletek” felemlítésével helyeselt. Na ettől aztán mindenki majdnem helyben intézte el.

A késő estig – több szünettel – tartó vita részleteiről nem tudok írni, megteszik majd mások, de a körülményekről azért szólok még néhány szót.

Az egész ülés rendkívüli helyzetét jelezte a helyszín, a minisztérium sebtében átrendezett ebédlője. Akkor még nem volt az ÉT-nek állandó tárgyalóterme (igazából ma sincs).

Annak ellenére, hogy prognosztizálható volt az ülés hossza, nem gondoskodtak a tárgyalófelek ellátásáról. Viszont egy árus (lehet, hogy a minisztérium büfése) megjelent az előcsarnokban, s a szünetekben lehetett nála szendvicset illetve egyéb rágcsmálni valót, továbbá kávé és üdítőt vásárolni. Sőt ez utóbbiak között még sört is. Először és utoljára az ÉT története során!

Azt is el kell mondanom, hogy nem mindenkinek tetszett az ami a tárgyalóteremben folyt, s ők nemtetszésüknek egy tüntetés szervezésével adtak hangot. Először a teremben terjedt futótűzként a hír, hogy tüntetést szerveznek ellenünk (bemondta a rádió), majd a délutáni órákban (kint már sötétedett, de ez ősszel természetes) meg is érkezett az épület elé a Roosevelttérre a tüntető menet. Éppen szünet volt, úgyhogy többekkel lent voltunk az épület földszintjén, illetve az épület előtt az utcán, hogy kis levegőt szívjunk mikor az épület elé értek az eseményeket, a taxisokat és minket elitélő transzparenszekkel, jelszavakkal. Érdekes látvány volt a viszonylag csöndben megérkező tömeg, de nem voltak félelmetesek, inkább megtévesztettek. Igazából nem értették meg, hogy az épületben mi folyik, nem értették meg, hogy odabent egy nehéz helyzetet megoldani, s nem fokozni akarunk. Ennek ellenére azért a tárgyalás során kihasználtuk e váratlan ajándékot, amit a kormányhoz közel állóktól kaptunk, a tüntetés megszervezésével. A Liga elnöke, Forgács Pál ugyanis az oldalunk nevében azonnal tiltakozott: kijelentve: erőszaknak kitéve, megfélemlítve, a tüntetők nyomása alatt nem lehet érdemben tárgyalni. Elmarasztalta a kormányt e lehetetlen helyzet megteremtéséért. Bár kormányzati tárgyalópartnerünk nagy valószínűséggel nem tehetek a kialakult helyzetről, szavai nem maradtak hatástalanok a tárgyalás további menetében.

Végül is a többórnyi szóbeli adok-kapok, melyet azért megszakítottak hosszabb rövidebb idejű szünetek, s melynek során mindhárom tárgyalócsoporthoz képviselői többször hangoztatták hatalmas kompromisszumkészségüket, estére meghozta az eredményt. Kialakult egy olyan forma, amely már mindhárom tárgyalópartner számára elfogadhatónak látszott. Ekkor még egy utolsó szünetet tartottunk (közös a munkáltatókkal), amikor a taxisok tárgyaláson részt vevő képviselői rádión megkérdezték a barikádokon lévőket is, hogy megfelel-e nekik a kialakult kompromisszumos megállapodás. Hamaro-

san megkaptuk biztató válaszokat, s kimondhattuk a boldogító igent. Amikor visszamenve, a tárgyalóasztalnál megtörtént e bejelentés, hatalmas öröm fogadta.

De mi is volt e három nap igazi eredménye. Természetesen nem az, hogy sikerült egy már bejelentett áremelést visszacsinálni, s néhány százalékot lefaragni a tervezett árból, hanem az, hogy ország-világ előtt bebizonyosodott, hogy van egy intézményünk mely képes az országos konfliktusokat kezelni, sőt megelőzni is. Kiderült, hogy érdemes az Érdekegyeztető Tanácsot, illetve a szociális partnereket⁴ komolyan venni, és nem kell félni az érdekegyeztetés nyilvánosságától sem. Gyakorlatilag elmondhatjuk, hogy ez a három nap volt az első komoly fordulópon az ÉT történetében.

Ezek után viszonylagos rendszerességgel, de nem konfliktus mentesen el is indult az Érdekegyeztető Tanács munkája.

A taxisblokádot követő november 13-i ÉT ülés témája természetesen még összefüggött a korábbi üzemanyag áremeléssel.

„Elsőként az üzemanyag-és bizonyos energiaárak emelésének termelői, szolgáltatói ellentételezéséről kezdődött vita hétfőn a Parlamentben az érdekegyeztető tanács ülésén. A szakszervezeti kerekasztal által javasolt bér- és szociális juttatások kompenzációs emeléséről csak ezután kezdtek tárgyalni, de megegyezés e témakörben nem jött létre. Ezért az ülést az első napirendi pont lezárása és a második részbeni megvitatása után szerda délutánra napolták.” foglalta össze beszámolóját az ülésről a Népszabadság tudósítója.

A vita lényegében arról folyt, hogy mely ágazatok részesüljenek a kompenzációban, s milyen mértékben. Illetve, hogy a kompenzációt az üzemanyag áremelésen túl kiterjesszék-e más energiahordozók áremelésével kapcsolatban is. Oldalunk külön kiemelte, hogy a költségvetési intézmények kimaradtak a kedvezményezett közből. Az ülés elnapolásán túl azért egyetértésben elfogadtuk a gépjármű hivatalos használatáért járó költségtérítés új rendjét is, illetve, hogy a mezőgazdasági körbe bevonják a személyi jövedelemadó szerint adózókat is, továbbá, hogy gázolaj-fogyasztásnál magasabb támogatást kap ez az ágazat.

⁴ A munkáltatók és munkaadók képviselői. (Meg kell azonban jegyezni, hogy kezdetben mi sem használtuk ilyen egyértelműen e fogalmat.)

„Felemás eredménnyel zárult tegnap az Érdekegyeztető tanács az üzemanyag- és az energiaár-változás ellentételezéséről szóló, soros tanácskozása. A kormány képviselői a hétfői üléshez hasonlóan most is elutasították a költségvetésből gazdálkodó szervezetek béremelési követelését, és nem járultak hozzá a versenyorientált ágazatok részleges — éves félszázalékos — adócsökkentési kedvezményéhez sem. Megegyezés született viszont a minimálbérek háromszázalékos emeléséről, valamint a családi pótlék száz forinttal történő kiegészítéséről.” írta összefoglalójában Ószabó Attila, a Népszabadság tudósítója a november 16-án megtartott plenáris ülésről.

Viszonylag könnyen egyetértés alakult ki a kormány 200 forintos minimálbér emelési javaslatáról, de a munkáltatók javasolták, hogy a bérképzés adott rendszere a közeljövőben teljesen szűnjön meg. Egyetértés született a családi pótlék 100 forintos emeléséről is. Viszont nagy vita alakult ki a versenyszféra bérléhetőségeinek javításával kapcsolatban. Oldalunk kifogásolta a reálbérek csökkenésének 6 %-os mértékét, mire a pénzügyminiszter válaszában megnyugtatót minket: a reálbérek ilyen mérvű csökkenése megfelel az előzetesen tervezettnek. Nem született megegyezés egy részleges 3 százalékos adócsökkentésről sem, és a költségvetésből fizetettek 20 százalékos béremelésére vonatkozó javaslatunkat is lesöpörték az asztalról.

Éles vita alakult ki a költségvetés helyzetéről, s azon belül a világkiállítás közeledtének költségeiről is. Ezzel kapcsolatban a pénzügyminiszter⁵ kijelentette, a költségvetés ingatag helyzetével indokolva: amíg ő a tárca vezetője, a költségvetés erre a célra nem különít el meghatározott összeget⁶.

Az ülés végső megállapodása a következő heti tárgyalás témája és időpontja volt.

Meddő vita címmel jelent meg a tudósítás a következő heti (november 23.) plenáris ülésről a Népszabadság tudósítása. „Az Érdekegyeztető Tanács tegnapi ülésén sem a munkaadók, sem a munkavállalók képviselői nem fogadták el a kormány hároméves gazdasági programját. A kormány képviselői viszont elutasították azt a javaslatot, hogy ütemezzék át a ország külföldi adóságait. A többórás vita során a feleknek egyetlen részletkérdésben sem sikerült megegyezniük.” foglalta össze rövidbeszámolóját a tudó-

⁵ Rabár Ferenc.

⁶ Nem is volt már sokáig az.

sító. Az ülésen a kormány tárgyalócsoportjában a Pénzügyminisztériumot az egyik helyettes államtitkár képviselte.

Gyakorlatilag az eredménytelenség jellemezte az ÉT november 30-i ülését is, melynek témája az 1991. évi költségvetés és a foglalkoztatási törvény-tervezet vitája volt. „A kormány képviselői csaknem hatórás eszmecsere után sem tudták elfogadtatni tárgyalópartnereikkel költségvetési elképzeléseiket, amely szerint az államháztartás hiánya „mindössze” 78 milliárd forint.” írta a Népszabadság. A vita végén a kompromisszumos megállapodás az volt, hogy a munkáltatói és a munkavállalói oldal egyaránt különvéleményt csatol a kormány javaslatához, melyet a kormány a parlamenti vita során a képviselők elé terjeszt.

Sok hűhó semmiért (Parttalan vita az ÉT-n) címmel írta tudósítását Ó.Sz.A. a Népszabadságban a december 14-i ÉT ülésről, melynek témája a Magyar Nemzeti Bank illetékeseinek meghallgatása, illetve a kőolajtermékek liberalizálásával kapcsolatos elképzelés, és ez utóbbival kapcsolatban a fogyasztási adó mértéke 50 százalékos emelésének megvitatása volt.

Az MNB beszámolóját – napirenden kívül – viszonylag fegyelmezetten végighallgatták az oldalak, bár a beígért 30-32 százalékos termelői és 33-34 százalékos fogyasztói árindex-növekedés elkerülhetetlensége nem igazán vidította fel őket.

A hivatalos napirendi téma viszont már nem talált ilyen békés fogadtatásra. A munkavállalói oldal egyenest nem tartotta megfelelően előkészítettnek a beterjesztett javaslatot, s le akarta vetetni a napirendről. Végül is passzív részvételükkel elkezdődött a vita, amelynek során a munkáltatói oldal ítélte elfogadhatatlannak a kormány a fogyasztási adó emelésével kapcsolatos elképzelését. Az előterjesztést követő vita során munkáltatói javaslatra a szociális partnerek közös állásfoglalást fogalmaztak meg, melyben elutasították azt a kormányzati szándékot, hogy a liberalizáció kapcsán az üzemanyag árából a költségvetés többletbevételt szerezzen.

Végül is a tárgyalás abszolút eredménytelenségét látva a levezető elnök egy idő után berekesztette az ülést.

Érdekes fordulattal indult az ÉT december 12-én (ha jól emlékszem a MTESZ Fő utcai székházában) megtartott ülése, melynek a lakossági jövedelmek jövő évi alaku-

lásáról készült előterjesztés megvitatásával kellett volna foglalkoznia. Bevezetesként ugyanis a munkáltatók szóvivője ismertette az oldal egységes álláspontját, mely szerint „az ÉT a kormány hibájából nem tud megfelelni a társadalom igényeinek”. Gondot jelent, hogy az ÉT munkája nincs összhangban a parlamenti és kormányzati munkával, esetenként már a parlamenthez beterjesztett anyagokat tárgyalunk és az üléseken gyakran döntési joggal nem rendelkező hivatalnokok képviselik a kormányt.

„A munkavállaló oldal — néhány különvélemény hangsúlyozásával — csatlakozott a munkaadók állásfoglalásához.

Kádár Béla, a nemzetközi kapcsolatok minisztere, hangsúlyozta: bízunk benne, hogy a másik két oldal tisztában van azzal, hogy az ország sorsa forog kockán. Álláspontja szerint, ugyanis most kell meghozni azokat a döntéseket, amelyek bizonyítják a külvilágnak, Magyarországon létezik az érdekcsoportok között társadalmi megegyezés. Nem a kormány tevékenységében, hanem a az ÉT-vel kapcsolatos állásfoglalásában rejlik a probléma — válaszolt erre Sümeghy Csaba⁷, majd — mivel nem volt felhatalmazása a tárgyalások folytatására — elhagyta az üléstermet.” Írta tudósításában erről az ülésről Ószabó Attila a Népszabadságban.

Mi azt az elvet követve, hogy addig tárgyalunk, ameddig lehetséges maradtunk, de egy oldal híján az ÉT nem ÉT, így meghallgattuk a miniszter előterjesztését, elmondtuk ezzel kapcsolatos megjegyzendőinket, majd egyetértésben berekesztettük a beszélgetést és elmentünk haza.

Az üléshez kapcsolódik az is, lévén ismét más helyszínen megrendezve, hogy felvetődött egy, az ÉT-hez méltó, állandó tárgyalási hely kijelölésének az igénye. Mint az egyik munkáltatói képviselő mondta, amikor még ott voltak: lassan már nem lesz Budapestben olyan középület, ahol ne tartottunk volna plenáris ülést. A kormányoldal képviselői ígéretet is tettek a probléma megoldására, s a következő üléseket már a Képviselői Irodaházban, népszerű nevén a „fehér ház”-ban tartottuk. Ez lett az ÉT ülések állandó helyszíne, s a későbbiekben csak szükségből, nagy néha ültünk össze máshol. De nem csak a helyszín véglegesítődött, hanem a plenáris ülések időpontja is, ekkortól kezdve

⁷ A munkáltatói oldal akkori soros elnöke.

azokaz általában pénteki napon tartottuk, kivéve, ha az élet más kívánt. De ez viszonylag ritkán fordult elő, így mindenki programozhatta a pénteki napjait.

Ószabó Attila (Népszabadság.) az 1991. január 18-i ÉT ülésről írt tudósítása összefoglalójában a következőket írta: „A decemberi látványos „asztalborítást” követően tegnap az idei bérszabályozási mechanizmus megvitatásával folytatta munkáját az Országos Érdekegyeztető Tanács plenáris ülése. A múlt heti bizottsági üléseken kialakult álláspont ellenére azonban most sem sikerült a kormány, a munkaadók, valamint a munkavállalók képviselőinek megegyezésre jutniuk.

A kormány tárgyalócsoportját ezen az ülésen már új pénzügyminiszter, Kupa Mihály vezette, arról beszélt, hogy „a kormány továbbra is nagy jelentőséget tulajdonít a társadalmi csoportok közötti érdekegyeztetésnek, ezért a jövőben, a hibákból tanulva megpróbálnak stílust váltani.”

Ennek ellenére nem tudott kialakulni egyetértés az oldalak között, mivel a kormány egy rugalmasan szabályozott modellt képzelt el, a munkáltatói és munkavállalói oldal pedig a teljes körű bérliberalizálás mellett érvelt. Végül ez az ülés is úgy ért véget, hogy a jövő héten folytatjuk a téma tárgyalását.

Január 25-én folytattuk is egy újabb üléssel a téma tárgyalását, de megegyezés akkor sem született. A kormány ugyanis csak egyes részleteit tudta elfogadni a munkáltatói és munkavállalói javaslatoknak, így a szociális partnerek ismét a különvélemény megfogalmazásának lehetőségével éltek.

A február 22-én a minimálbérek emeléséről tartott plenáris ülés sem került be a sikeres ÉT csoportjába. Ugyanis nem tudtunk a munkáltatókkal megegyezni a minimálbérek az évi emelésének mértékében⁸, a kormány pedig sajnálkozását hangsúlyozva közölte: egy hónap múlva folytatjuk a vitát.

Március 1-én az Érdekegyeztető Tanács munkaközi konzultációt folytatott „A magyar gazdaság alakulásának- és fejlődésének programja” címmel elkészített pénzügyminisztériumi tervezetről, majd a munkavállalói oldal kezdeményezésére a lakáshitelkamatok emelése következtében megnövekedett lakossági terhek mérséklésének lehető-

⁸ Az 1991. Évi 5800 forintos minimálbérhez képest mi 8000 forintot javasoltunk, a kormány 7000 forint körüli emelést javasolt, a munkáltatók első lépésben 6100 forintot javasolva egy hónap tájékozási időt kértek.

ségeit vizsgálta. Ez utóbbi téma keretében az ÉT ajánlásokat fogalmazott meg a gazdasági és intézményi szféra valamint az önkormányzatok felé.

És március 22-én tényleg folytattuk. Még hozzá nem is eredménytelenül. Mi ekkor már – engedve az egy hónappal korábbi 8000 forintos igényünkből – 7500 forintról, a munkáltatók pedig – rátéve az egy hónappal korábbi 6100 forintos ajánlatukra – 6800 forintról indultak, a kormány pedig – tartva korábbi 7000 forint körüli ajánlatát – kényelmesen hátradőlve várta, hogy mire jutunk egymással. A többmenetes vita során végül is megszületett az eredmény: 1991. április elsejétől a teljes munkaidőben foglalkoztatottak minimális bére havi 7000 forint (órabérben 40,50 forint), és augusztusban ismét tárgyalunk róla.

Második napirendi pontként a gyógyszerek árainak összehangolásáról és társadalombiztosítási támogatásáról tárgyaltunk.

Az április 5-i plenáris ülésen a csődeljárásról, felszámolási eljárásról és a végelszámolásról készített törvényjavaslatról tárgyaltunk meglehetősen egyetértéssel.

Második napirendi pontként az ÉT munkájának megújításáról készült javaslatot tekintettük át, amelyet alapjaiban mindhárom oldalon jónak és ugyanakkor több pontján kiegészítendőnek, javítandónak találtunk, ezért pontosításra illetve a részletek kidolgozására visszautaltuk a Jószolgálati-Etikai bizottságnak.

Harmadik napirendi pontként pedig elfogadtuk az ÉT első féléves programját.

Az április 17-i ülésen a Budapest-Bécs Világkiállítás Magyar Programiroda által elkészített szakértői anyagát tekintettük át. Lényegében egyetértettünk a világkiállítás megrendezésével, de szükségesnek tartottunk bizonyos feltételeket meghatározni. Ezek közül a következőket emelném ki az ülésről készült tájékoztatóból: „A világkiállítással összefüggő költségvetési előirányzatok felhasználására szigorú garanciák mellett kerülhet sor oly módon, hogy azok ne csökkentsék az oktatási, művelődési, az egészségügyi és a szociális területeken tervezett forrásokat, hanem lehetőség szerint – a világkiállítás által megteremtendő gazdasági fellendülés eredményéből – bővítsék azokat. A világkiállítás megvalósítása során a döntést hozók törekedjenek a hazai munkaerő alkalmazására, ezzel is csökkentve a munkanélküliséget.” Fontosnak tartottuk még a fokozott környezetvédelmet, valamint azt, hogy a világkiállítás az állam megfelelő szerepvállalása mel-

lett üzleti-vállalkozói alapon valósuljon meg, továbbá, hogy az ÉT kapjon folyamatosan megfelelő információkat az előkészítésről illetve a megvalósításról.

„Az érdekegyeztetésben részt vevő szociális partnerek felelősségérzetére apellált Antall József miniszterelnök az Érdekegyeztető Tanács tegnapi plenáris ülésén elmondott rövid beszédében. S bár a miniszterelnök önkorlátozásra, az érdekeltérések intézményes ütköztetésére és kompromisszumkészségre kérte a jelenlevőket, végül mégsem született megegyezés: az ÉT ülése sajátos patthelyzettel zárult.” szövegét Bossányi Katalin Népszabadság belső cikkének összefoglalója a május 31-i ÉT ülésről.

Már korábban kaptuk a hírt, de aznap reggel vált bizonyossá, hogy a miniszterelnök látogatást tesz – fennállása óta először⁹ – az ÉT plenáris ülésén. Meglehetősen izgalommal gyűrtük le a reggelit pótló süteményeket és a kávékat a tárgyalóterem előcsarnokában, majd elfoglaltuk helyünket az asztalnál. A levezető elnök a szokásos forma szerint megkezdte az ülés levezetését, mikor kíséretével megjelent a miniszterelnök. Elfoglalta a neki szorított helyet az asztal kormányzati oldalánál, és elfogadta a pincér által föl-szolgált teát, majd szólt hozzánk. Beszédében: „Felhívta az érdekképviselők figyelmét arra, hogy a kormány mozgásterét korlátozott. Az alkotmány, a parlament és a költségvetés szabta szűk mezsgyén belül tud csak egyezkedni bármilyen többlettámogatásról. Bírálta az ÉT munkájára is jellemző funkciózavart, mondván, az Érdekegyeztető Tanács nem válhat második parlamentté. Mindemellett jelezte, hogy minden vitatott kérdésben nyitottak a párbeszédre. Kifejtette: ha nem működik az érdekegyeztetés, s elszabadulnak az indulatok, az könnyen végzetes lehet az országra nézve. Hiszen ha nincs stabilitása, úgy mind a munkaadók, mind a munkavállalók csak rosszabbul járhatnak: nem jön be a tőke, s még kevesebb lesz a munkahely.” (B.K., Népszabadság)

Beszéde után rezenéstelen arccal meghallgatta a munkavállalók és munkáltatók hozzászólásait, majd valamit reagált rá, s kevésbé rezenéstelen arccal fogadta a levezető elnök¹⁰ összefoglalóját, utána elkészült és távozott.

⁹ S mint később kiderült utoljára.

¹⁰ Szabó Endre a SZEJ elnöke a napirendet lezáró rövid összefoglalójában segítette a miniszterelnök tisztánlátását a munka világával kapcsolatos kérdésekben.

Ezután folytattuk a plenáris ülést a napirenden szereplő, az államháztartás viteléről szóló témával. Itt olyan koncepcionális különbség volt a szociális partnerek és a kormány képviselői között, hogy részleteiben e témát nem voltak lehetett megtárgyalni.

A következő napirendi pont, az energetikai-ár emelések kompenzációjának vitája már felforrósította az egyébként nagyon jól kondicionált terem levegőjét. Különösen azért mert a tárgyalás elején kiderült, hogy a kormány pénzügyi lehetőségei korlátozottak, különösen a szociális partnerek – jogosan – megfogalmazott igényeihez viszonyítva. A hosszas vita után, miközben az oldalak képviselői többször bedörzsöltek egymásnak arra jutottunk, hogy most nem tudunk megállapodni, de nem zárjuk el az utat a folytatás előtt. Azt azért mindnyájan éreztük, hogy e kemény kérdésben, fokozhatja az országban növekvő feszültséget, sztrájkhangulatot jó lenne minél előbb valamilyen kompromisszumos megoldásra jutni.

„Trió helyett duóvá alakult a tegnapi Érdekegyeztető Tanács ülése, mivel a munkaadók képviselői nemigen vettek részt a kormány és a szakszervezetek párbeszédében.” írta a Népszabadság (B.K.) összefoglalója a június 14-i, késő estig tartó ÉT-ről. Lényegében még mindig az energiaár-emelések kompenzációjáról volt szó. Az tárgyalás érdekessége volt, hogy a szakszervezeti oldalon a szót Nagy Sándor (MSZOSZ) és Őri Csaba (Liga) együtt és egybehangzóan, politikai fennhangok nélkül vitte, nagy szakszerúséggel. A több megelőző tárgyalással is előkészített téma vitája még így is többször a szakítás határáig jutott. Míg végül is megszületett az a kompromisszumos megállapodás, amelyet már mindhárom fél el tudott fogadni a kompenzáció módjával kapcsolatban. Ezután már csak a mértékekről kellett volna megállapodni, hasonló vita közepette, de nem ment: Ezért több részletet vissza kellett utalni a bizottságokhoz.

Az Érdekegyeztető Tanács június 21-i ülésén az energiahordozók július 1-i áremlésével kapcsolatos kompenzációról tárgyaltunk immárom sokadszor, de most már – számokat is meghatározva – sikerült egyezsége jutnunk.

Június 28-án a társadalombiztosítással kapcsolatos kérdésekről, valamint a közúti gépjárművek környezetszennyezését szolgáló intézkedések megvalósításához szükséges pénzügyi fedezet létrehozásáról tárgyaltunk.

A társadalombiztosítási rendszer megújításának kormányzati koncepciójához, és az ebből következő rövid távú feladatokról szóló kormány előterjesztéshez, a társadalombiztosítási önkormányzatok igazgatásáról valamint a biztosítási képviselők választásáról szóló törvényjavaslatokhoz a munkáltatói és munkavállalói oldal hosszú különvéleményt csatolt. Amely többek között azt tartalmazta, hogy a felek egyetértenek az biztosítási ágak szétválasztásával, de a kezdettől fogva három biztosítási ágat (nyugdíjbiztosítás, betegbiztosítás, balesetbiztosítás) javasolnak. Az állami garancia mellett mindkét oldal szükségesnek tartja a tb vagyonhoz juttatását. Nem értettek egyet a nyugdíjkorhatár 1993-tól induló felemelésével. Tiltakoztak a betegszabadság konstrukciója ellen.

Mindkét oldal valós tulajdonnal rendelkező társadalombiztosítási önkormányzat létrehozását tartotta szükségesnek, amelyet a tagok delegálásával hoznak létre a két oldal képviselői (A Liga és a Munkástanácsok nem értettek egyet a delegálással, ők a képviselők választását tartották szükségesnek). Az összetételi arányokra a munkavállalók kétharmad-egyharmados, a munkáltatók 50-50 százalékos elosztást tartottak elképzelhetőnek.

A július 5-i plenáris ülésre ismét az volt a jellemző, hogy egyik napirendi pontban sem jutottak egyetértésre az oldalak.

Az első napirendi pontban, a kormány agrárpolitikai koncepciójáról kialakult parttalan vita jócskán belenyúlt a délutánba, különösebb eredmény nélkül. Hacsak azt nem tekintjük annak, hogy konzultációnak tekeintettük a meddő párbeszéddel eltelt órákat, s megállapodtunk abban, hogy az ÉT-n belül szükség lenne egy agrár egyeztető tanács életrehívására.

A vita során egyébként megtudtuk, hogy az agrárkonceptió már formálódik, a kormány nem fogja mindenáron támogatni a kisbirtokosokat („Csak a tartós jövedelmezőség számít.”), és a szaktárca több kérdésben vitázik a pénzügyminisztériummal.

Délutáni programként fogtunk hozzá a végkielégítés rendszeréről szóló második napirendi pont tárgyalásához. A várható vita csökkentése érdekében a kormány javaslatát előterjesztő Herczog László munkaügyi államtitkár már a kezdetekben hangsúlyozta, hogy csak átmeneti megoldásról van szó, mivel úgylis készülöben van az új Munka Törvénykönyve, ami a végső megoldást fogja tartalmazni.

Ennek ellenére hatalmas vita alakult ki, s sem a munkáltatók, sem mi nem tudtuk elfogadni a kormány elképzeléseit. Igaz a kormány oldal sem a mienket. A végső megoldás itt is a már megszokott volt: majd egy ad hoc bizottság kidolgozza az elfogadható variációt.

A július 26-i ÉT ülésről a következőket írta Ószabó Attila (Népszabadság) tudósításának összefoglalójában: „Az Érdekegyeztető Tanács pénteki plenáris ülésén megtárgyalta a teljes bérliberalizáció, valamint a minimálbér emelésének feltételeit. A munkaadók, a munkavállalók és a kormány képviselői egyetértettek abban, hogy a célul tűzött bérfelszabadítás jövő évi bevezetése érdekében minél előbb kezdődjenek meg az előkészületi munkálatok. Az MSZOSZ javaslatát viszont – miszerint az ÉT kezdjen tárgyalásokat a minimálbér ezer forinttal történő felemeléséről – sem a kormány, sem a munkaadói oldal nem tartotta időszerűnek.”

De miben is értettünk egyet? Lássuk a hivatkozott cikk megfelelő idézetét. „Schamschula György, a Munkaügyi Minisztérium államtitkára előjáróban leszögezte: a kormány nem teheti meg, hogy megfelelő garanciák nélkül kötelezettséget vállaljon az 1992-es teljes körű bérliberalizációra, s csak akkor hajlandó jövőre feloldani a bérkötöttséget, ha addig az ÉT kidolgoz és elfogad egy megfelelő önkorlátozó rendszert. Biztosítani kell továbbá, a teljes körű bérliberalizáció ne vezessen az állami vagyon feléléséhez, meg kell egyezni arról, hogy milyen szankciókat alkalmaznak, ha a korlátozások ellenére a bérfelszabadítás elfogadhatatlan inflációs nyomáshoz, vagy más gazdasági gondokhoz vezetne. Fontosnak ítélte, hogy az érdekeltek legkésőbb ősszel – országos, ágazati és vállalati szinten – kössenek kollektív bérmegállapodásokat.”

A javaslatához mind a munkáltatóknak, mind nekünk volt kisebb-nagyobb hozzáfűzni valónk, de végül is megegyeztünk, hogy bizottsági szinten megkezdődik a részletek kidolgozása, s a bizottsági előterjesztéseket szeptember elején ismét ÉT plenáris ülésen tárgyaljuk meg.

A minimálbér emelésére tett javaslatot azzal verte vissza a munkáltatói és a kormányzati tárgyalócsoporthoz, hogy semmi nem indokolja a korábban kitűzött augusztus 20-a előtti tárgyalást.

„Az Érdekegyeztető Tanács három kérdés megvitatását tűzte napirendre: a kötelező végkielégítés, a munkavállalói beleszólást az állami vagyon privatizálásába és az adórendszer átalakításáról szóló pénzügyminisztériumi előterjesztést.” kezdődött a Népszabadság beszámolója (H. Sz.) az ÉT augusztus 9-i üléséről, és az az igazság, hogy ez el is mondott mindent róla.

A következő, augusztus 16-i plenáris ülésről is elmond mindent Hámor Szilvia Népszabadság belső cikkének összefoglalója: „Az Érdekegyeztető Tanács tegnap az adórendszer átalakításáról készült pénzügyminisztériumi előterjesztést és a munkavállalói résztulajdonosi programról (MRP) készült tervezetet tárgyalta meg. A munkavállalók és a munkaadók egyetértettek abban, hogy az adórendszer módosítása a jövő évi költségvetés ismerete nélkül érdemben nem vitatható meg. Ami pedig az MRP-t illeti, szinte egyedül abban volt nézetközösség, hogy a program megindítására szükség van.

A szeptember 6-i ÉT ülésről írt Bossányi Katalin (Népszabadság) cikk bevezetőjéből kiderült, hogy „a kormány visszavonta előterjesztését az 1991-92-es vagyonpolitikai irányelvek tárgyalásáról. Indoka: ezt csak a privatizációs stratégiával együtt érdemes vitatni. A szociális partnerek nagy ovációvak fogadták a hírt; ugyanis nekik már korábban ez volt a véleményük.”

Ezek után az ülésen a Munka Törvénykönyvéről tárgyaltunk. A bizottsági üléseken jól előkészített részletekben nem is volt lényegi különbség az oldalak között, de amint ezen túlléptünk meg is szakadt a tárgyalás folyamata. Oldalunk képviselője ekkor egy ad hoc bizottság létrehozását javasolta a vitatott kérdések tisztázására, de ezt a kormány oldalt vezető munkaügyi államtitkár elutasította, arra hivatkozva, hogy az ÉT által már elfogadott január 1-i bevezetés csak úgy megy, ha a tervezet időben a parlament elé kerül. Ez az idő pedig most van. Ezért szeptember 19-én a kormány mindenféleképp – akár munkavállalói egyetértés nélkül is – tárgyalni fogja a Munka Törvénykönyvét. Erre bejelentésre a munkavállalókat képviselő Őri Csaba (Liga) tiltakozott az oldal nevében elfogadhatatlannak tartva a kormány fenyegetését. „Munkabéke csak akkor lesz tartható, ha a kormány számíthat a szociális partnerek támogatására.” Javasolta, hogy tárgyaljunk meg a menet közben született újabb alternatívákat. Ez ellen viszont a munkáltatók tiltakoztak, kijelentvén, hogy ők nem ismerik azokat, tehát nem tudnak róluk tárgyalni. A

kormány oldal képviselője viszont azt jegyezte meg, hogy február óta már elég idő lett volna tárgyalni a tervezetről, de azért még felajánlott egy tárgyalási lehetőséget.

A szeptember 20-i ÉT ülésen oldalunk ismét javasolta a 7000 forintos minimálbér összegének megemelését 8000 forintra. Javaslatunkat a munkavállalók helyzetének felvázolásával, illetve a KSH létminimum számításainak adataival támasztottuk alá. Hiába. A munkáltatókat nem tudtuk meghatni. Arra hivatkoztak, hogy még egy ilyen arányú emelés is komoly gondokat okozna egyes ágazatokban. Végül is tudomásul kellett vennünk, hogy megegyezésre nincs esély és visszavonultunk, kijelentve, hogy a következő évi tárgyalásoknál figyelembe vesszük az ülésen elhangzottakat.

Ezek után meghallgattuk a korábban létrehozott ad hoc bizottságunk jelentését a végkielégítéssel kapcsolatos dolgokról. Az így jól elkészített javaslat jóformán már hozzá sem kellett nyúlni, s gyakorlatilag vita nélkül el tudtuk fogadni a végkielégítés mértékére vonatkozó javaslatot: három év munkaviszony után egyhavi, öt év után kéthavi, tíz év után háromhavi, tizenöt év után négyhavi, húsz év után öthavi átlagkeresetnek megfelelő összeg a végkielégítés mértéke. A megállapodás után tárgyalópartnereink elfogadták azt a javaslatunkat is, hogy a végkielégítés kérdését a Munka Törvénykönyvből kiemelve, soron kívül sürgősséggel terjessze az országgyűlés elé.

Október 11-én az ÉT plenáris ülésén konzultáltunk a társadalombiztosítási önkormányzati igazgatásról szóló törvényjavaslathoz benyújtott képviselői indítványokról. Abban továbbra egyetértettünk a munkáltatókkal, hogy a biztosításra jogosultak és a munkáltatók képviselőin kívül más résztvevők ne kerülhessenek be az önkormányzatokba¹¹. Abban viszont már nem, hogy 60-40 százalék (munkavállalói javaslat) vagy 50-50 százalék (munkáltatói javaslat) legyen a delegálási arány.

Megváltozott viszont az önkormányzatok felállásával kapcsolatos korábbi álláspontunk. Most azt az álláspontot képviseltük, hogy az önkormányzati képviselőket a munkahelyeken társadalombiztosítási önkormányzati választásokon válasszák meg. A delegálást csak az első önkormányzat felállítása során képzeltük el.

¹¹ E téren sokan teljesen elengedték a fantáziájukat. Pártok, települési önkormányzatok, civil szervezetek képviselőit is beteretlék volna a tb önkormányzatokba, pedig a világon elég egyértelmű, hogy azokban csak a járulékot fizetők, tehát a munkáltatók és munkavállalók képviselői vehetnek részt. Azok akik a biztosítási pénzeket összeadják, és ez jogosítja fel őket abban is, hogy e pénzek felhasználásáról döntsenek.

Az október 18-i ÉT a szociális partnerek tiltakozásával kezdődött, miszerint az ÉT történetében már nem először a parlamenti pártok figyelmen kívül hagyják az ÉT megállapodásait, s azzal ellentétes döntést hoznak. A kormány pedig úgy tesz, mintha nem tehetne ellene semmit, pedig általában az a gyakorlat, hogy a kormányt a parlamenti többség adja. Most a FIDESZ fúrta meg az egy héttel korábbi megállapodásunkat, miszerint javasolta, hogy egyenlőre ne hozzák létre a tb önkormányzatokat, hanem a parlament jelöljön ki úgynevezett felügyelő bizottságokat 10-10 fővel, melyből hat-hat helyre a parlamenti pártok delegálhatnának tagot. A kormány is kapna két-két helyet, s a munkáltatók és munkavállalók képviselői is juthatnának egy-egy helyhez a két felügyelő bizottságban¹². Ezt a „hirtelen” születet javaslatot a parlament természetesen „példás gyorsasággal” elfogadta.

A foglalkoztatási törvény módosításáról szóló első napirendi pont tárgyalása sem lett egy siker sztori. Ugyanis nem tudtunk megállapodni, s így az eredetileg beterjesztett kormány javaslat ment a parlament elé. Igaz abban legalább egyetértettünk, hogy a foglalkoztatáspolitikai aktív és passzív rendszerének jelenlegi konstrukciója korszerűsítésre szorul, amit már 1992-ben meg kellene tenni. Ezért megbíztuk a Munkaerőpiaci Bizottságot, hogy készítsen új javaslatot.

A második napirendi pont a kormány privatizációs stratégiájáról és a vagyoni politikai irányelvekről szólt. E kérdéskörrel már többször konzultáltunk az ÉT-ben, így most nem volt nehéz dolgunk. Kölsönösen egyetértettünk a munkáltatókkal, hogy mind a koncepcionális kérdésekben, mind a közvetlen munkafolyamatok során figyelemmel kívánjuk kísérni a privatizáció menetét, és felkértük a Privatizációs Bizottságot, hogy az eddigi tapasztalatokról készítsen egy elemzést, amit az illetékes kormányzati szerveknek adjon át.

"Elvi megállapodásra jutottak tegnap (október 25-én) az Érdekegyeztető Tanács résztvevői, hogy az eddigi bérszabályozás helyett a reálszférában a jövő évtől fokozatosan átállnak a kollektív bértárgyalásokra. Ez azt jelenti, hogy a keresetszabályozás központi formáit felváltja a liberalizált bérpolitika, a szabad béralkuk rendszere." szólt Bos-

¹² Külön-külön felügyelő bizottságot kapott a nyugdíj- és az egészségbiztosítás. Legalább az ágazatok különválasztása itt megmaradt az ÉT megállapodásból.

sányi Katalin az előző napi ÉT ülésről beszámoló cikkének összefoglalója az október 26-i Népszabadságban.

Az év talán egyik legjelentősebb eredményéről számolnak be e szavak, hiszen a kollektív béralku rendszere a piacgazdaság egyik legfontosabb eleme., amelynek segítségével a szakszervezetek az eddigieknél sokkal hatékonyabban tudnak fellépni a munkavállalók érdekében. A jól működtetett rendszer lehetővé teszi a béraránytalanságok csökkentését az azonos területeken belül, és azt, hogy az „erősebbek” segítsenek a „gyengébbeknek”. Az ágazati kollektív szerződések kiterjesztésével azok a részterületek is a kollektív megállapodás hatálya alá kerülhetnek, ahol valamilyen ok miatt nem lehetett, vagy nem tudtak ilyen megállapodást kötni.

Az új rendszer az eddigieknél is nagyobb jelentőséget adott a minimális béreknek, és új fogalomként vezette be az éves bér ajánlásokat, azaz a bérnövekedés ajánlott (maximum, minimum és közepes) mértékét.

A megállapodásban a kormány még – szerintem túlzott óvatosságból – fenntartotta a bérszabályozás vissza állításnak a lehetőségét, de mint a későbbiekben kiderült ezzel már nem kellett élnie.

Az ülésen a második napirendi pontként a a kedvezményes üdülés „továbbfejlesztésének” lehetőségéről tárgyaltunk, azaz mondtunk le (vagy mondattak le minket) egy tetemes vagyონrész megszerzésnek lehetőségéről. Részint a szakszervezeti vagyón újraosztásának megoldatlansága, részint az a naiv hit, hogy egy új rendszerben fönt kell és fönt tudunk tartani egy régi formát a munkavállalók érdekeinek védelmében juttatott el minket e döntésig. Természetesen egyes szakszervezeti vezetők keményen rá is játszottak erre. Nem szolgálta a szakszervezetek érdekeit az sem, hogy a kormány csak akkor volt hajlandó az üdülők működtetéséhez állami támogatást adni, ha azokat egyértelműen nem a szakszervezetek kezelik. Végül is kialakult a Magyar Nemzeti Üdülési Alapítvány gondolata, amelynek a lényege az volt, hogy a szakszervezeti üdülőket beviszük ebbe az alapítványba, melynek kuratóriumában fele-fele arányban vesznek részt a kormány és a szakszervezetek delegáltjai, de az alapítvány elnökét mindig a kormány adja. Sajnos később az élet bizonyította, hogy az alapítványnak is meg kellett tenni azokat a lépéseket (egyres vagyonelemek értékesítése), amelyek megtétele elől bemenekül-

tünk ebbe a formába. A megállapodást szakszervezeti részről csak hatan írtuk alá. A Szolidaritás Szakszervezeti Munkásszövetség nem, így nem delegálhatott a megalakuló kuratóriumba sem tagot, és ezzel a lépésével önként kiszállt az üdülők fölötti rendelkezés lehetőségéből.

Egy héttel később a november 1-jei ÉT ülésen a bértárgyalásos rendszer részleteiről folytattunk tanácskozást.

De mielőtt e részletekbe belementünk volna, oldalunk napirend előtti hozzászólásban kérte a kormányoldalt a végkielégítést szabályozó törvény értelmezésére. A megfelelő választ megkapva, tudomásul vettük azt. Azaz, hogy egyértelműen megvan a lehetősége a kollektív szerződésben a kedvezőbb (az előírtnál magasabb összegű) végkielégítésben való megállapodásnak. Továbbá, hogy a végkielégítés bérjellegű költség, tehát személyi jövedelemadó köteles, de egészségbiztosítási- illetve nyugdíjjárulékot nem kell utána fizetni.

Az ülés napirendi pontjának tárgyalása során megállapodtunk abban, hogy a Bérés Munkaügyi Bizottságban részletesen ki kell dolgoznia munkák (munkakörök, illetve a fizikai és szellemi foglalkozású alkalmazottak egyszerűsített ágazatközi besorolási rendszerét., s azt – a jelenlegi rendszer hatályon kívül helyezésével – 1992-ben be kell vezetni. Egyetértettünk abban is, hogy a vezetői munkakörökben a tulajdonos és a vezető megállapodása legyen a mérvadó. (Ez utóbbi megállapodás ugyan a Munkástanácsok nem értettek egyet, de nem akadályozták meg a megkötését.)

Társadalombiztosítási kérdésekkel foglalkoztunk a november 22-i plenáris ülésen, mikor meghallgattuk a Társadalombiztosítási Alap pénzügyi egyensúlyának megteremtéséről szóló kormányzati tájékoztatót.

Az ebben javasolt 25 munkanapos betegszabadság bevezetésével sem a munkáltatók, sem mi nem értettünk egyet. Ugyanakkor javasoltuk, hogy helyette kezdődjön meg a profiltisztítás a tb alapoknál, azaz a nem biztosítási ellátások finanszírozását a tb helyett a költségvetés fedezze.

A kormány természetesen ragaszkodott eredeti ötletéhez, mert az nem terheli külön a költségvetést, mint a mi javaslatunk, és így nem vonz újabb adóemelést. Kérésünk-

re azért azt megerősítették, hogy a munkajogi védelem a betegszabadság alatt is megilleti a munkavállalókat.

Ezek után a társadalombiztosítási törvényhez beterjesztett módosítási javaslatokat tekintettük át. Volt amiben egyetértettünk, volt amiben nem, volt amikor a kormányoldal el tudta fogadni valamelyik szociális partner javaslatát, volt amikor nem. De abban mindhárom oldal egyetértett, hogy mielőbb szükséges a társadalombiztosítás önkormányzati irányításának megteremtése!

A november 29-i ÉT-t – melyen a kormányzati tárgyalócsoportot a pénzügyminiszter is erősítette – az MSZOSZ kongresszusának kemény hangú állásfoglalása befolyásolta, mely szerint: amennyiben 10 napon belül nem ülnek le velük tárgyalni a kormány képviselői, akkor a munkaharc keményebb eszközeihez, akár a sztrájkhoz is nyúlnak. Erre a kormány nevében a miniszterelnök is reagált. Az ő levelére pedig Nagy Sándor, az MSZOSZ elnöke az ÉT-n napirend előtti hozzászólásban válaszolt. Elmondta, hogy ni nincs értelme a jövő évi adótörvényekről addig tárgyalni, amíg nem látunk egy átfogó gazdasági-szociális csomagtervet.

Partnereink először ezzel nem értettek egyet, de többszöri szünetkéréssel tarkított érvelésünk hatására beadták a derekukat, s végül megállapodtunk, hogy a napirendek vitájának tárgyalása közben egy három oldalú tárgyalócsoport elkészíti azt a gazdasági-szociális csomagot amelyről egy hét múlva egy rendkívüli ÉT ülésen tárgyalunk. Ekkor még lehetőség van arra, hogy az ott születő megállapodás érdemben a parlament elé kerüljön. Erre egyébként Kupa Mihály pénzügyminiszter külön ígéretet is tett.

Ezek után azért napirend szerint megtartottuk az adótörvények általános vitáját, de a végső megoldást egy héttel későbbre halasztottuk.

December 6-án és 7-én aztán „Életkörülmények és gazdaság 1992-ben” címmel megtartottuk az első nagy gazdasági és szociális témákat tárgyaló ÉT ülést, mely négy nagy témakört tartalmazott:

1. Az 1992. Évi gazdasági folyamatok, a főbb jövedelem-tulajdonosok pozíciói.

Ebben a kormány ismertette az 1992. Évre kidolgozott prognózisát, mely szerint az infláció mértéke várhatóan 20-25 százalék, a munkanélküliség éves átlaga 9-11 százalék lesz.

Teljes egyetértés alakult ki a résztvevők között abban, hogy az infláció ütemét csökkenteni kell, és a munkanélküliség kezelését kiemelt fontosságúnak tartják. A vita során megállapodtunk azokban a fontos kérdésekben is, amelyekkel az év (1992) során mindenféleképp foglalkoznunk kell. Abban is megállapodtunk, hogy a következőkben évente kétszer, félévenként egyeztetjük az átfogó gazdaság-szociális stratégiai kérdéseket.

2. Az 1994. évi lakossági jövedelmek, foglalkoztatás, munkanélküliség kezelése.

E témakörben az adórendszer, a bérghazdálkodás, a foglalkoztatás, a munkanélküliség és a privatizáció kérdéseit tekintettük át.

3. Szociális ellátás (nyugdíj, betegbiztosítás, családi pótlék).

Itt tudomásul vettük a kormány 1992. évre tervezett szociális intézkedéseinek szükségességét. Mindhárman egyetértettünk abban, hogy a szociálpolitikai ellátórendszerek hatékonyságán javítani kell.

4. A szakszervezeti jogok, munkavállalói beleszólás.

Mindhárom oldal egyetértett abban, hogy a Munka Törvénykönyvével egyidőben a köztisztviselőkre és közalkalmazottakra vonatkozó munkajogi törvényeknek is hatályba kell lépniük. Foglalkoztunk a dolgozók privatizációba való beleszólásának kérdéseivel is.

A két napos ÉT ülés végeredményeként megállapodtunk, hogy a kormány a december 12-i ülésén megtárgyalja az elhangzottakat, foglalkozik a megállapodásokkal és azokkal a kérdésekkel is, amelyekben nem született megállapodás. A saját hatáskörében eldönthető kérdéseknél az ÉT-n kötött megállapodás alapján jár el, és tájékoztatja a parlamenti frakciókat az ÉT-n kötött megállapodásról.

A munkaadói és kormány oldal közös nyilatkozatban rögzítette, „hogy mindaddig, amíg az ÉT-ben érdemi tárgyalások folynak, a sztrájk kilátásba helyezése, mint nyomásgyakorló eszköz alkalmazása, ezen keresztül a tárgyalások befolyásolása nem indokolt.

A munkavállalói oldal kinyilvánította, hogy „a vitás kérdések tárgyalásos megoldásában érdekelt, és megerősíti a tárgyaláson történt megállapodások tiszteletben tartá-

sának szándékát. Szükségtelennek tartotta és nem fogadta el a Kormány és a munkaadók fenti nyilatkozatát.”

A rendkívüli ülés egyébként rendkívüli módon kezdődött. Mikulás lévén ugyanis ajándékot kaptunk. A csoki mikulás és a virgács mindnyájunk tárgyalóhelyéhez oda volt készítve. Ekkor ugyanis még nem lehetett eldönteni, hogy később kinek mi jár. Így utólag azt hiszem inkább a csokit érdemeltük meg e két napon, de a virgács sem ártott figyelmeztetésül a jövőnek. Az ülés kezdetekor pénzügyminiszter „generális Mikulásnak” nevezve magát rakta elénk a tárgyalási csomagot.

Az ülésre egyébként alaposan felkészültünk. Minden témakörnek külön szóvivője volt, akinek a többiek segítették a munkáját.

Említést kell még tennem egy talán nem lényeges, de fontos momentumról. Eddig a munkáltatókat általában munkaadóknak szólítottuk, de ezen az ülésen egyszer csak szót kért Forgács Pál, a Liga tiszteletre méltó elnöke, s jelezte, hogy ez helytelen. A munkavállalóknak senki sem adja a munkát, csak foglalkoztatják, munkáltatják őket, tehát a szociális partnerünk helyes elnevezés: munkáltatók. Kérte, hogy a jövőben e néven illessük őket, mind a tárgyalások során, mind a leírt szövegekben. Nem is volt ez ellen kifogása senkinek, s megígértük, hogy a jövőben ezt fogjuk használni.

Összefoglalóként azért meg kell jegyeznem: ennek az ÉT-nek a legnagyobb erénye az volt, hogy megtartottuk. Sok részletkérdésben sikerült megállapodni, amelyek döntő fontosságúak lehetnek a következő év folyamán, de átfogó megállapodás nem születet. Ennek ellenére nem ítélem sikertelennek e két napos tárgyalást, mert irányt mutatott a jövőre, hogy hogyan lehet és kell e kérdéskörrel foglalkoznunk.

Az 1992. év béreiről tárgyaltunk a december 12-i plenáris ülésen. Az ülést azonban ekkor is napirend előtti hozzászólással kezdtük. Kezdeményeztük az előző heti ÉT ülés folytatását, mivel a megállapodásokat nem tartottuk kielégítőnek. Kezdeményezésünket a partnereink visszautasították. Ez ellen viszont a Szolidaritás tiltakozott úgy, hogy képviselője elhagyta az ülést. Mi többiek hatan viszont maradtunk, s neki kezdtünk az első napirendi pontnak, a központi bérszabályozás megszüntetése körüli teendők megvitatásának.

Ennek eredményeként megállapodtunk arról, hogy az ÉT megállapodásai csak ajánlásoknak tekinthetők. Az ágazati bértárgyalásokon ettől el lehet térni, de az már ágazati kollektív szerződésnek számít, amitől a munkahelyi tárgyalásokon csak a munkavállalók javára lehet eltérni. A munkáltatókkal együtt tudomásul vettük, hogy a kormány 1992-ben még fönntartja a beavatkozás lehetőségét, de bérnövekmény utáni adózás csak akkor hatályosul, ha a növekmények eltérnek a megállapodottaktól.

Ezek után a versenyszféra bérajánlásainak kialakítására kerítettünk sort. A Kormány 22 százalékot javasolt az átlagosnak, de végül elfogadta a szociális partnerek 23 százalékos javaslatát. A maximum meghatározásánál (ez inkább a munkáltatók érdeke) nem alakult ki nagy vita, annál inkább a minimum érték meghatározásánál (ez a munkavállalók érdeke). Itt mi 15 százalékot a munkáltatók pedig 11 százalékot javasoltak. Végül is 13 százaléknál megállapodtunk.

Már késő este volt amikor rátértünk a harmadik napirendi pont, az 1992. évi minimálbér meghatározására. Nem is állapodtunk meg.

A kormány ismertette a keretfeltételeket, mely szerint az 1992. évi infláció mértéke legalább 22-22 százalék lesz, nőnek a munkavállalók adóterhei. Ez mindhárom oldal számára indokolta is az emelést. Ennek szükségességében egyet is értettünk. Majd komoly vita alakult ki a számokról.

A prognosztizálható feltételek ismeretében mi 9700 forintos minimálbért javasoltunk, a munkáltatók viszont a saját feltételeik ismeretében csak 7500 forintot javasoltak januártól és 8000 forintot júliustól. A kormánynak is tetszett a kétlépcsős megoldás, de ők januártól 8000 forintot, júliustól pedig 8500 forintos minimálbért láttak bevezethetőnek.

Erről aztán elvitatkoztunk, mint piacon a háziasszonyok, majd abban maradtunk, hogy egy hét múlva folytatjuk az alkudozást.

A december 20-i plenáris ülés a Népszabadság szerint „Kis botránnyal kezdődött, közepessel folytatódott, s egy igazi naggyal fejeződött be...” De nézzük sorjában.

A kicsi: „napirend előtt – a népjóléti tárca felvetése nyomán – kiderült, hogy nem lehetett létrehozni a Nemzeti Üdülési Alapítványt, a szakszervezetek vitája miatt.

A közepes, hogy a munkáltatók konzultációt kezdeményeztek az üzemanyag árak adóterheinek tervezett emeléséről, a kezdeményezéshez mi is csatlakoztunk, mert egyetértettünk abban, hogy az áremelkedés komoly következményekkel járhat. Kértük a kormányt (a taxis fuvarozók képviselője egész kemény lépéseket is kilátásba helyezett), hogy a tárgyalások befejeztéig függessze föl a tervezett intézkedéseket, de a kormány hajthatatlan maradt.

A nagy, az újság szerint a minimálbér vitája volt. Hosszasan vitatkoztunk most is különösebb eredmény nélkül, mikor is öten arra jutottunk, hogy elfogadjuk a 8000 forintos javaslatot. Az MSZOSZ és a Szolidaritás képviselője viszont nem rendelkezett ehhez kellő felhatalmazással. Úgy nézett ki, hogy most sem lesz megállapodás és marad a 7000 forintos minimálbér, mikor is arra jutottunk, hogy öten elfogadjuk a végső javaslatot, a kér másik szervezet pedig úgy döntött – az ötök nem kis nyomására – , hogy december 23-án 9 óráig nyilatkozik: csatlakozik e, hozzá. Kinyilvánítja, hogy nem akadályozza a megállapodást, vagy megvétózza azt¹³.

A következőkben még a vállalkezési szféra egyszerűsített ágazatközi munkami-nósítési és besorolási rendszeréről tárgyaltunk és állapodtunk meg.

A február 14-i ÉT ülésen először a munkanélküli ellátásból kikerülők átmeneti támogatási rendszeréről szóló előterjesztést tárgyaltuk meg. A dolog sürgőssége miatt egyetértettünk abban, hogy az átmeneti szabályozást kormányrendelet hirdesse ki. Egyetértés volt az oldalak között a jogosultság feltételeinek kialakításában, valamint abban is, hogy a segély folyósításának finanszírozását és költségeit a költségvetésből kell megoldani. A szociális partnerek hangsúlyozták, hogy az nem érintheti a Foglalkoztatási és Szociális alapot.

Nem jutottunk ugyanakkor konszenzusra a jogosultak körének meghatározásában. Nem értettünk egyet a kormánnyal és a munkáltatókkal a családi jövedelmek vizsgálatának szükségességében, valamint a segélyezési idő teljes körű társadalombiztosítási

¹³ Az oldal kialakult szabálya szerint egy szervezet is meg tudta akadályozni az oldalálláspont kialakulását. De most ezt nem tették. 23-án kilenc óráig mindketten jelezték, hogy nem emelnek vétót a megállapodás ellen. Így 1992 január 1-től 8000 forint a minimálbér, de a szövetkezeti szektor meghatározott területei és a mező- és erdőgazdasági ágakban csak később lép életbe. Itt március 31-ig kell megállapodni. Mindezenre ez a botrány elmaradt.

elismerésében. Természetesen nem jutottunk egyezsége a segély mértékének meghatározásában sem. Mi többet javasoltunk, mint két partnerünk.

Végül is a munkáltatókkal egyetértésben kértük, hogy a munkanélküli ellátásból kikerülők szociális támogatását szabályozó norma szövegét az ÉT tárgyalja meg.

Ezek után a kordedvezményről szóló előterjesztésről váltottunk szót. Eredményenyl. A napirend végén abban is egyetértettünk, hogy a kordedvezmény új rendszerének kialakítása együttes munkában történjen. És végül oldalunk arra kérte a kormányt, hogy a jövőben fokozott figyelemmel kísérje a munkavédelmi és a foglalkozás-egészségügyi kérdésekkel.

Harmadik napirendi pontban az ÉT első féléves napirendjét tárgyaltuk meg és fogadtuk el.

1992. április

Az Érdekegyeztető Tanács márciusban viszonylag „csendes” volt. A folyamatosan ülésező munkabizottsági üléseken túl – benyújtott téma hiányában – csak egy plenáris ülést rendeztek március 6-án. (Ebben a hónapban a munkavállalói oldal „soros” elnöki tisztét az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés képviselője látta el.)

A plenáris ülés, mint oly gyakran máskor is, napirend előtti felszólalásokkal kezdődött. A munkáltatók tettek fel kérdéseket a szakszervezeteket érintő választásokról. Szerintük ezek a választások egyike-másika a munkahelyeken zajlana le, ami tetemes munkaidő-kiesést és anyagi veszteséget is jelenthet.

A válaszadás a szokásosnál kissé hosszabbra sikeredett, mivel egyes szakszervezeti képviselők elérkezettnek látták az alkalmat, hogy ezen a fórumon fejtsék ki politikai állásfoglalásukat, megspékelve nyílt és burkolt oldalvágásokkal. A kedélyeket csak a kormány képviselőjének bejelentése nyugtatta meg: megígérvén, hogy törvénytervezetről lévén szó, a témakör mindenféleképpen az ÉT elé kerül. Az Érdekegyeztető Tanács fő napirendje a szövetkezeti törvény végrehajtásáról és az átmenet szabályairól szóló 1992. évi II. törvény hatálybalépését követő helyzetről, a termelő típusú szövetkezetek munkanélküli tagjai ellátásával kapcsolatban kialakult problémakörrel tárgyalt. E törvény a szövetkezeti tagok eddigi munkamegállapódásait munkaszerződéssé alakította át, melyre az MT. szabályai érvényesek, s így megszűnt az a sajátos lehetőség, mely szerint, ha a szövetkezet nem tudott valamely tagjának munkát biztosítani, akkor a munkamegállapodás szüneteltethetővé vált és a tag a foglalkoztatási törvény alapján munkanélküli járadékra jogosult.

A napirend vitája során rendkívül eltérő volt az álláspont a munkáltatói és a munkavállalói oldal között. Az előbbieket jogszabály-értelmezési oldalról támadták, az utóbbiak pedig szociálpolitikai és gazdálkodáspolitikai oldalról próbálták a témát megfogni. A kormány, felvértezve megfelelő ellenérvekkel, igyekezett nem elfogadni semmit. A polémiában természetesen a kormány lett a győztes.

Több órás vita után sem történt megegyezés, s így maradt az eredeti állapot. A szövetkezeti tagok, ha átmenetileg szünetel a munkájuk, munkanélkülivé válhatnak, jár

nekik a felmondási idő és a végkielégítés; csak nem biztos, hogy megkapják, ha a szövetszervezetnek nincs pénze. Ha viszont a munkaadó fizet, akkor előfordulhat, hogy éppen ebbe megy tönkre s későbbi munkavállalási lehetőségük is megszűnik.

A kormány és a szakszervezetek közötti február 21-i megállapodás eredményeként, márciusban ki kellett volna dolgozni a szakszervezeteket érintő választások törvénytervezetét. (Erre is alakult egy ad hoc bizottság, melynek munkájába az érintett minisztériumok képviselői is bekapcsolódtak) Az előkészítő munkálatokat azonban alig lehetett elkezdni. Ennek nem csak az az oka, hogy ahány szövetség, annyi álláspont volt, sőt talán még több is, hanem az is, hogy a Liga képviselői kijelentették: "azokkal nem tárgyalnak; akik nem tartják be a törvényeket". Nevezetesen: a tavalyi XXVIII-ast. Vagyis nem tárgyalnak azokkal, akik nem adtak vagyonynyilatkozatot; illetve azokkal; akik nem hajlandók beülni a VIKSZ-be. Tehát a Munkástanácsok kivételével senkivel. A teljes kudarc azáltal lett elkerülhető; hogy a szakértői bizottság kizárólag a tb-választások törvénytervezetével kezdett foglalkozni. Eredményesen. A bizottság március 31-re elkészítette a jelentését, melyben megállapodtak a tb-választás irányelveiről. Ezt a szakszervezeti szövetségek „első számú” vezetői elfogadták, s megbízták a bizottságot, hogy folytassa munkáját az üzemi tanácsok választásának lebonyolítástechnikai kérdéseiről.

A kormány ezektől a szakszervezeti csatározásoktól nem befolyásolva 1992. április 3-án „letette az asztalra” az általa készített törvénytervezetet a szakszervezeti választásokról.

1992. május

Az április még a márciusnál is csöndesebb hónap volt az Érdekegyeztető Tanács történetében, ugyanis több alkalomra is betervezett időpontok ellenére nem tartottunk egyetlen plenáris ülést sem. Ez természetesen nem jelentette azt, hogy ebben a hónapban szünetelt a munka, hiszen a bizottságok szorgalmasan dolgoztak azért, hogy legyen mit tárgyalni a következő üléseken.

Az elmúlt hónapban folytatta munkáját az az „ad hoc bizottság”, amelyiknek tiszte volt, hogy különböző javaslatokat készítsen a szakszervezeteket érintő választásokra, s kiemelten foglalkozzon az üzemi tanácsok és a társadalombiztosítási önkormányzat választásával. Ez a bizottság a munkáját ebben a hónapban is folytatni fogja.

Kétszer tárgyalt az az úgynevezett Jószolgálati Bizottság, amely a munkavállalói oldal működését segítő, javaslatot készít az ÉT és a szakszervezeti képviselők hatékonyabb működésére. Bár a téma fontossága ellenére mindkét ülésén csak az ÉSZT és a LIGA képviselői vettek részt, az ASZOK és a SZEFG csak egy-egy alkalommal képviseltette magát, az ÉT Titkárság szakszervezeti képviselője által jól előkészített anyagból egy megfelelő javaslat született, mely alapján – ha a résztvevők elfogadják – valóban hatékonyabbá lehet tenni a munkavállalók érdekképviseletét.

Nem volt eseménytelen a Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Bizottságának működése sem. Annak ellenére, hogy e bizottság neve rövidesen megváltozik, tevékenységének jellege pedig most van átalakulóban, "teljes gözzel" ülésezett, hiszen április a béripolitikai tartalékok elosztásának az ideje is: A kormány, a munkáltatói kamarák, az önkormányzatok és a szakszervezetek képviselői tárgyaltak az évközi béremelések elosztásának mértékéről, idejéről, módjáról és a béremelésben részesülők köréről.

A tárgyalásokra a szakszervezetek egyeztetett, s mindegyikük által elfogadott javaslattal, mentek: E javaslat lényege az volt, hogy (a már parlamenti döntés alapján évközi béremelésben részesülő pedagógusokhoz és művelődésben dolgozókhöz hasonlóan) a többi költségvetési terület is az éves szintre vetített 3,2 százalékos béremelésben részesüljön augusztus 1-jei hatállyal. A tárgyalófelek kifejezték szolidaritásukat az egészségügyi dolgozókkal, fontosnak tartva bérköveteléseiket, de felvetették azt is, hogy

a teljes keret sem lenne elegendő ezek teljesítésére, tehát erre más megoldást kell találni. A munkavállalók előzetesen egyeztetett álláspontja és a magunkra kényszerített fegyelmzett tárgyalási mód és taktika meghozta a maga gyümölcsét. Kisebb-nagyobb módosításokkal a KIÉB a szakszervezeti javaslatot fogadta el, s így sikerült elérnünk, hogy az előzetes kormányzati elképzelések ellenére a költségvetési kutatóintézetek (akadémiaiak és nem akadémiaiak) is kapjanak e béremelésből. A szakszervezetek viszont elfogadták azt a javaslatot a kormány részéről, hogy szerény tartalékalap képződjön, és a béremelés július 1-jei hatályú legyen. A későbbi beléptetést a kormány az áthúzó hatás miatt nem tartotta megvalósíthatónak.

1992. június

Megindult az élet; legalábbis a korábbi hónapokhoz képest. Május első felében ugyanis kétszer ülésezett az Érdekegyeztető Tanács (ÉT). Közben a szakértők a munkabizottságokban intenzíven dolgoznak, így biztos, hogy nyáron is lesz miről tárgyalnunk. Többek között július 17-18-ra tűztük ki annak a gazdasági-szociális fórumnak az időpontját, ahol a gazdaság, a szociálpolitika és az érdekképviselet általános dolgait tárgyaljuk meg.

No de térjünk vissza az elmúlt hónapi eseményekre. Május 8-án plenáris ülést tartott a három oldal, melynek első témája a december 6-7-i megállapodások áttekintése volt.

Először a munkáltatók képviselője sorolta fel a fél éve kötött ÉT-megállapodás kormányzati teljesítésének hiányát. Utána a munkavállalói oldal képviselője nem is az előterjesztéssel foglalkozott, hanem javaslatot tett egy másfél hónap múlva tartandó gazdasági fórumra, ahol komplexen megtárgyalhatjuk a problémákat. A kormány képviselője ezt elfogadva kiemelte a gazdasági fórum előkészítésének fontosságát, egy ad hoc bizottság létrehozásának szükségességét. Ezután – néhány rövid tiszteletkör után – áttértünk a második napirend megtárgyalására: a regionális válságkezelés problémakörére. A kormány előterjesztőként ismertette álláspontját és a gazdasági kabinet által készített koncepció megvitatását javasolta. Ezt a két másik tárgyalófél kemény kritikával illette. A munkáltatók egyenest kivitelezhetetlennek tartották a programot, míg a munkavállalók kritikai észrevételeik mellett azt hangsúlyozták, hogy amíg nincs makroszintű stratégia; addig nem lehet kezelni a válságos régiókat. Ezen aztán el lehetett vitatkozgatni több órán keresztül. A szakszervezetek képviselője kijelentette azt is, hogy a gazdaság súlyos gondjai nem a költségvetés hiányából, hanem a rossz iparszerkezetből adódnak. Tehát a talpráálláshoz struktúraváltás kell. A szakszervezetek szerint a gazdasági régiók és a válságok, nem szoríthatók be a közigazgatási határok közé: különféle rendeletek kötelezhetnek bármire is, ha nincs pénz a feladatok megvalósításához. Mindhárom fél egyetértett abban, hogy a válságkezelésre tervezett pénzforrások ma még nem bugyognak a kívánatos bőséggel, ezért tehát igazi megoldást senki sem tudott felmutatni. Vége-

zetül, annak ellenére, hogy a munkavállalói és a munkáltatói oldal egyaránt benyújtásra alkalmatlannak tartotta az előterjesztést., a kormány képviselői ragaszkodtak a koncepció kormány elé terjesztéséhez, ígéretet téve arra; hogy a végleges kialakításnál az ÉT-en elhangzottakat is figyelembe kell venni.

Egy hét múlva, május 15-én ismét találkoztunk. Az Érdekegyeztető Tanács plenáris ülése a munkavédelmi törvényjavaslat megvitatásának volt szentelve. A törvényjavaslaton a Munkavédelmi Bizottság (amelyben az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés képviselője, a TUDOSZ-os Haubert Gábor volt) hosszú heteken-hónapokon keresztül dolgozott, s a törvénytervezettel kapcsolatban konszenzusra jutott. Konszenzus ide, konszenzus oda a munkavállalói oldal képviselői felettébb meglepődtek, amikor a Munkástanácsok képviselője (aki a korábbi munkában nem vett részt és az ülésen találkozott először ezzel a témakörrel!), – a Munkástanácsok korábbi egyetértése ellenére – tárgyalásra alkalmatlannak nevezte az előterjesztést. Ennek ellenére a plenáris ülésen megtárgyalták az anyagot s megállapították: a megváltozott körülmények miatt új állapotok alakultak ki; egyetértettek a törvényjavaslat főbb elveivel, s „kormány elé engedni javasolták” azt a megkötéssel, hogy a Munkavédelmi Bizottság közben egészítse ki, javítsa és véglegesítse.

Ezek után az ÉT titkárságának költségvetése volt a tárgyalandó téma, majd a gazdasági-szociális fórum feltételeiről tárgyaltunk.

1992. július

Amikor beköszöntött a június, úgy látszott, nem lesz péntek ÉT nélkül: De mint oly sokszor máskor, most is kiderült hogy a látszat csal: Hiszen úgy telt el a hatodik hónap is hogy csak egy plenáris ülést tartottunk bár tárgyalnivaló lett volna bőven. Az viszont igaz hogy tárgyalni csak akkor szabad, ha a téma megfelelően elő van készítve. Mivel ilyen csak egy volt így csak egy plenáris ülést tartottunk június 5-én a Vagyongyűjtési arányelvekről. Ki volt tűzve egy másik plenáris ülés is, mely az 1992. évi iparpolitikai kérdésekkel és az ipari válsághelyzetek kezelésével illetve a kormány félidejű agrárpolitikai helyzetképével foglalkozott volna. De ez az ülés elmaradt – pedig keményen készültünk rá, különösen az agrárpolitikára –, ugyanis a betérjesztő visszavonta az anyagát. (Mint azt lapzártakor megtudtuk, ezt még július hónapban fogják tárgyalni.)

De térjünk vissza a megtartott plenáris üléshez, ami rendkívül mozgalmasan indult. Ugyanis annak ellenére hogy a téma már hónapok óta bolyongott az ÉT rendszerében a kormány csak akkor hozta ÉT-ülés elé, amikor már azt benyújtotta a parlamentnek. Ez pedig ellenkezett a megállapodásokkal. A munkavállalói oldal természetesen tiltakozott az eljárás ellen. A tiltakozás jogosságát a kormány képviselője, Schamschula György; a Munkaügyi Minisztérium politikai államtitkára elismerte, ugyanakkor kijelentette hogy a kormány kényszerhelyzetben cselekedett, és nem az ÉT szerepének lebecsülése miatt.

A munkáltatók is kifogásolták az eljárást de kijelentették, hogy ebben a helyzetben is tárgyalni akarnak. Végül hosszan tartó ügyrendi vita, s többszöri szünetkérés után, miután ígéretet kaptunk, hogy a kormány eljuttatja az ÉT-felek véleményét a képviselőkhez, elfogadva a mentegetőzést, úgy döntöttünk, hogy részt veszünk a vitában. Tehettük ezt azért is, mert az anyag a bizottsági munka során kimunkált javaslat, s sok olyan pozitív elemet tartalmazott, amely támogatásra érdemes volt. Többek között a határozattervezet erősíteni kívánja a hazai befektetők pozícióit a privatizációs folyamatban, a korábbiaknál szélesebb körben állapítja meg a munkavállalói tulajdonszerzés kedvezményezettjeinek körét; támogatja, hogy a dolgozók tulajdonszerzésénél a 25%-os készpénzfizetési kötelezettség részletfizetéssel is teljesíthető legyen.

Napirenden kívül foglalkozott az ÉT azon munkavállalói felvetéssel is, mely a dolgozói kiszolgáltatottság ellen tiltakozott és keresett megoldást e kérdésben. Az oldal kérte a kormányt, hogy hathatósan lépjen fel a munkavállalókat érintő jogsérelem ellen:

Az ÉT munkáltatói oldala elhatárolta magát minden olyan munkáltatói magatartástól, amely a meglévő jogszabályokat sérti.

A kormány pedig támogatva a munkavállalók kezdeményezését, kérte a munkáltatókat, hogy a szociális béke megőrzése érdekében működjenek együtt a munkavállalói érdekképviselletekkel.

Végül, miután oly sokszor említettem, hogy „e hónapban csak egy ülés volt”, „ez vagy az az ülés elmaradt” stb., csak dátumszerűen felsorolom, hogy e kevésnek mi a bizottsági háttere:

- VI. 1: A munkavállalói oldal szakértői állásfoglalást készítettek elő a „Gazdasági és szociálpolitikai fórum” (július közepére tervezik) legfontosabb kérdéséről
- VI. 5. ÉT plenáris ülés
- VI. 8. A Szociálpolitikai Bizottság megtárgyalta a családi pótlék évközi emelését; e TB által részlegesen támogatott és nem támogatott egészségügyi szolgáltatásokról szóló kormányelőterjesztés tervezetét.
- VI. 9. Az Országos Képzési Tanács megtárgyalta a szakképzésről szóló törvényjavaslatot és plenáris ülésen való tárgyalásra alkalmasnak minősítette.
- VI. 11 . Munkavállalói oldal előzetes egyeztetése a 12-i plenáris ülésre (agrárpolitika, iparpolitika), amelyikről délután kiderült, hogy elhalasztódik.
- VI. 22. A Szociálpolitikai Bizottság megtárgyalta a szociális ellátásokról szóló törvénytervezetet.
- VI. 24. A Bér- és Munkaügyi Bizottság a bérhelyzetről és a minimálbérek emeléséről tárgyalt.

1992. augusztus

Az elmúlt hónapban az Érdekegyeztető Tanács plenáris üléseinek nagy menetelése július 10-ével kezdődött el. A napirenden két téma szerepelt. Az egyik az „előterjesztés az ÉT részére az 1992. évi iparpolitikáról és az ipari válsághelyzetek kezeléséről”, a másik „kormány agrárprogramja a félidőben. (Mit tettünk és miért?)” volt. Végül azonban csak az első téma került terítékre, mert a munkáltatók – hivatkozva arra, hogy a témában érdekelt, „harcra fogható összes nagyágyújuk” vidéken volt – az agrárprogram tárgyalásának az elhalasztását kérték. A halasztási kérelmet mind a kormány, mind mi elfogadtuk s az élet minket igazolt. Ugyanis egy héttel későbbi ÉT-ülé- sen bejelentették hogy az FM visszavonta az anyagát, és helyette egy átfogó, előremuta- tó programot kíván szeptemberben az ÉT elé terjeszteni). Az iparpolitikáról folytatott ta- nácskozás egyébként „simán” lezajlott. A vita során a szakszervezetek kifogásolták, hogy az anyagban a szükséges intézkedésekhez a források nincsenek megjelölve. Hang- súlyozták a honi: iparvédelem előtérbe kerülésének szükségességét hiszen a magyar áruk kiszolgáltatottsága párját ritkítja. Beszéltek arról még, hogy iparpolitikát csak úgy lehet folytatni, hogy az együtt jár a foglalkoztatáspolitikai kérdések kezelésével:

Július 17-re végre eljött a „nagy nap”, melyre már hónapok óta készültünk: Ta- valy december 6-7-i - az úgynevezett „Első Gazdasági és Szociális Fórumon” abban egyeztünk meg, hogy félévenként rendszeresen az Érdekegyeztető Tanács ülésén átte- kintjük a korábbi megállapodások teljesítését, betartását, megvitatjuk a lakosságot a munka. világot érintő legfőbb kérdéseket. Így a 17-i fórum témái a következők voltak:

1. Az 1992. évi gazdasági folyamatok, a főbb jövedelemtulajdonosok pozíciói.
2. Az 1992 évi lakossági jövedelmek foglalkoztatás, munkanélküliség kezelése (fog- lalkoztatáspolitikai, adórendszer, bérek; privatizáció).
- 3: Szociális ellátás.

Mint már említettem e fórumra mindhárom oldal hosszú idő óta készült. A szak- szervezeti anyagot egy ad hoc bizottság állította össze, mely nagymértékben támaszko- dott az egyes szövetségek – többek között az ÉSZT – szakértőinek közreműködésére. Az elkészült anyagokat több oldalútesen egyeztettük, s eljuttattuk a tárgyalófelekhez: Tőlük

is kaptunk hasonló anyagokat. A kormány például „több tonnányi” írásos anyagot bocsátott a rendelkezésünkre hogy megfelelően készülhessünk... Ülésünket megelőző kormányülésen bejelentettek a kormánynak van „szakszervezetpolitikája”. Ezt megerősítette Antall József miniszterelnök levele is. Ez jól időzített szép gesztus volt... Ezzel szemben – ellentétben a tavalyi fórummal – a kormányt az ÉT ülésén most nem a felelős miniszterek képviselték.

A tanácskozás végül is reggel 9-től közel éjfélig tartott úgy, hogy a negyedik témát; mely a szakszervezeti jogosultságokkal foglalkozik, közös elhatározással egy későbbi időpontra halasztottuk, s ezzel többnapossá tettük az ÉT-t. Az ülésről részletes emlékeztető készült, mely meg fog, jelenni a Magyar Közlönyben.

A közel 15 órás tanácskozáson – bár „értünk el eredményeket” – születtek megállapodások is de ez a fórum most nem hozta meg azt az eredményt, amit vártunk tőle. A tanulság mindenesetre az, hogy még nagyon sokat kell fáradozni azért hogy az a nyugati országokhoz hasonlóan a munka világa komoly fórumává váljon.

Még el sem ültek a 17-i. fórum „hullámai” mikor kiderült hogy ismét össze kell jönnünk mert a Népjólét Minisztérium „A társadalombiztosításról szóló 1975. évi II. törvény Végrehajtása tárgyában kiadott 89/1990. (V. 1.) MT rendelet módosításáról szóló kormányrendelet” tervezetét be kívánja nyújtani, s ehhez azt előzetesen az ÉT-en meg kell tárgyalni. Így hát július 24-én ismét összeültünk.

Már az előzetes bizottsági tárgyalások során kiderült, hogy e kérdésben komoly nézetkülönbség van az oldalak között, s mivel a szakértők nem tudtak az alapkérdésekben megegyezni, így mindenféleképp az ÉT plenáris döntése vált szükségessé. A dolog lényege az, hogy az új tb-törvény értelmében augusztus 1-jétől megszűnnek a korábbi jogorvoslati lehetőségek, mivel a törvény az eddig létező társadalmi szervezetet megszünteti. Így a kormány az átmeneti időre az igazgatási szervek vezetőit kívánja felruházni a jogorvoslati jogosítványokkal. Ezt a szakszervezetek kifogásolták és javasolták a meglévő rendszer fenntartását az önkormányzatok megalakulásáig, ami viszont törvényt módosítást jelentene. Ezt a kormány nem vállalta. Végül néhány órányi vita után az ÉT megegyezés nélkül zárult, de a biztosítottak javára szól, hogy az átmeneti időben.,

amennyiben igénylik és meg tudják nevezni érdekképviselői szervüket, azt a szakszervezetet amelynek tagjai, akkor azt be kell vonni a jogorvoslati folyamatba.

1992. szeptember

Szaharai levegőtől felforrósodott augusztusunk és indulatoktól túlfutott Érdekegyeztető Tanács (ÉT)-ülések voltak a nyár utolsó hónapjában. Az előbbi természetes, hiszen nyár volt, s ez idő tájt nem szokatlan a-nagy meleg hazánk területén. Az utóbbi pedig érthető hiszen két rendkívüli fontos téma került a plenáris ülés elé, s a hosszú előkészület ellenére ritkán volt ekkora különbség a kormány- és a munkavállalói oldal nézetei között.

Kezdődött az egész a szociális törvény tervezetével. Ugyanis ezt kellett volna egyik témaként tárgyalnunk, de már az előkészületek rosszat sejtettek: Az előzetes bizottsági tárgyalásokon semmiképpen sem akart kialakulni a megfelelő előterjesztés, ezért a kormány vissza is vonta a tervezetet; melyet csak a tárgyalás előtti napon kaptunk meg. Ez még nem lett volna baj, ha tényleg a szociális törvény tervezete kerül elénk, de a végeredmény nem ez volt. Ugyanis a régóta formálódó szociális koncepció helyett két dokumentumot kaptunk: Az egyik egy törvénytörzset az 1993. évi szociális ellátásokról, illetve igazgatási szabályokról, a egy ígérvény arról, hogy 1993 őszén – a nagy ellátó rendszerek reformjával együtt – dolgozzák ki a szociális törvényt. Ezt nem lehetett tárgyalási alapnak elfogadni, s ezért a szakszervezetek az előzetes oldalegyeztetésen úgy döntöttek; hogy nem tárgyalják a benyújtott tervezeteket; hanem követelik az „igazi” szociális törvény megfogalmazását. A kormánydelegáció több tagjának erőteljes győzködése ellenére mi „keményen” tartottuk magunkat – s ebben a munkáltatók is támogattak bennünket –, hogy a szerintünk „tárgyalhatatlan anyagot ne tárgyaljunk”. Nem adhattuk a nevünket hozzá. Végül abban állapodtunk meg, hogy a kormány a törvénytervezeteket a tárgyalás után ugyan még bemutatja az ÉT-nek, de szeptemberben mindenféleképpen Parlament elé viszi a törvénytervezetet.

A kedélyek átmeneti lecsillapodása után egyre hevesebben folytatódott a „harc” a két oldal között. Ekkor kezdtünk neki ugyanis a szakszervezeti választásokról szóló törvény tárgyalásának, amely törvénytervezetet a munkavállalói oldal egyöntetűen tárgyalhatatlannak ítélte, s helyette a választások fő szempontjait rögzítendő ügynevezett a sarokpontok koncepcionális megtárgyalását javasolta. A munkáltatók, bár több konst-

rúktív – a szakszervezetekével egyező vagy ahhoz hasonló – észrevételük volt, közölték, hogy munkavállalókról szóló törvénytervezet azok képviselőinek egyetértése és együttműködése nélkül nem tudnak támogatni és tárgyalni. A kormányoldal természetesen nem adta meg ilyen könnyen magát. Érthetően tárgyalni akarta saját tervezetét. Ennek érdekében több ügyes csapda, felállításával (pl. az alapszabály ellenére szakszervezetként mondjunk véleményt stb.) igyekezett megosztani sorainkat, s be kell vallani; eleinte be is sétáltunk ebbe a csapdába, majd kisebb-nagyobb sérülések árán kimászva belőle rendeztük sorainkat. A mintegy négyórás ügyrendi vita lezárását nagymértékben elősegítette a hét szakszervezeti szövetség egységes fellépése, s így a tárgyalás ötödik órájában megkezdődött a konzultáció a sarokpontokról, a koncepcionális kérdésekről. Ez a többórás konzultáció végül nem eredménytelenül zárult. Több ponton egyetértés alakult ki a tárgyaló felek között (még többön nem), s megállapodtunk: a következő napokban szakértői bizottság kísérli meg rendezni a nyitott-kérdéseket, s az egyetértés alapján új törvénytervezet készül.

Mindhárom oldal egyetértett abban is, hogy a tb önkormányzatok tagjait – főként költségkímélési szempontok miatt – választás helyett a szakszervezetek delegálják.

Késő délután a tárgyalás menetét kellemetlen incidens zavarta meg. A kormányzati oldal vezetőjénél, Schamschula Györgynél a nagyfeszültségű vita során – amikor is arról volt szó, hogy ki állja a választás költségeit – elpattant a húr és az éppen hozzá szóló Kalmár Bélát, a Liga képviselőjét elküldte a fenébe. Sajnos, az ülés levezető elnöke nem reagálta le megfelelően az eseményeket, így Kalmár Béla elhagyta a termet.

Az esemény mindenképp sajnálatos, hiszen nemcsak szakszervezeti képviselő, nemcsak a munkavállalói oldal lett megsértve, hanem az ÉT egész szellemisége sérült meg.

Harmadik témaként a Gazdasági és Szociális Fórum negyedik csomagját, a szakszervezeti jogok kérdését tárgyaltuk. A jól előkészített anyagról hamar megegyezés született.

Az ÉT-t követő napokban aztán kemény munkával elkészült az új törvénytervezet, amelyet – ezen már nem lehet csodálkozni – az utolsó pillanatban kaptunk meg. De azt `most már felvállaltuk; mivel az anyagról kaptunk előzetes tájékoztatót a MüM he-

lyettes államtitkárától. Elolvasva az anyagot persze már nem is tűnt olyan szépnek (sőt nem az volt). Ezért, és a témában meglévő felfogásbeli különbségek miatt úgy döntöttünk az oldalegyeztetésen, hogy tömbökként külön-külön mondjuk el röviden észrevételeinket.

29-én – nyár legmelegebb napján – aztán össze is ült az ÉT; amely bejelentésekkel kezdődött. Először Nagy Sándor, az MSZOSZ képviselője jelentette be, hogy az üdülési ügyek intézését szeptember elsejétől átadják az Üdülési Alapítvány kuratóriuma által elfogadott üdülési biztosnak, majd az oldal nevében Kuti László jelentette be, hogy a szakszervezetek levelet intéztek Antall József miniszterelnök úrhoz, melyben az ÉT munkájának koncepcionális és gyakorlati jobbítását javasolták, illetve kérték (felhívva a figyelmet az elmúlt időszak eseményeire) a szükséges konzekvenciák levonását.

Ezek után kezdődött az érdemi vita, amelynek során – a megállapodás értelmében – a szakszervezetek külön-külön mondták el véleményüket a törvénytervezetről. Ezen külön elmondott véleményekben az volt a legfigyelemreméltóbb, hogy több ponton is összecsengtek. A szakszervezeti álláspontok ismertetése után a kör befejezésekor az ÉT egy pillanatig elbizonytalanodott. A helyzetet az oldotta meg, hogy a szakszervezetek szünetet kértek, s a több mint másfél órára sikeredett tizenöt perces szünetben példátlan egyetértésben fogalmazták meg, hogy az anyagot bár tárgyalási alapul elfogadják, a Parlament elé történő benyújtásra alkalmatlannak ítélik. Ezek után kilenc pontban ismertették módosító javaslataikat, követeléseiket. Ezek lényege, hogy a választások fő színtere a munkahely legyen, a választásokon konföderációk induljanak, de nevük mögött legyen feltüntetve a hozzájuk tartozó szakszervezet neve is. Az üzemi tanács választások külön eljárásban, de a szakszervezeti választásokkal egy időben történjenek. A választások alapján a volt SZOT-vagyon osztdjon, az ágazati vagyon elosztására megkülönböztetett eljárásban, kényszer tárgyalások útján kerüljön sor. A választás az érdekegyeztetés országos fórumain való részvételre is kihasson. A választásra egy alkalommal kerüljön sor, s ez alapján végleges vagyoneelosztás szülessen. A választás költségeit a költségvetés állja.

Ezek ismeretében megindulhatott a tárgyalás, hiszen volt min vitatkozni. Az eredmény vegyes, a kormányoldal több javaslatot elfogadott, de nem mindent. Megígér-

tek, hogy a tárgyalások eredményét figyelembe véve módosítják a tervezetet, és kormányülésre való vitel előtt megkapjuk véleményezésre. Sőt, Schamschula György államtitkár úr arra is ígéretet tett, hogy az időben megfogalmazott, és hozzá eljuttatott közös szakszervezeti véleményt előterjesztéséhez csatolva beviszi a kormány elé. Ennek azonban semmi nyoma nem látszott a kormány (szeptember 3-án hozott) törvénytervezetében, amelyet a Parlament elé kíván terjeszteni.

1992. október

Az augusztusi „nagy menet” után szeptemberben csak egyszer ültünk össze az Érdekegyeztető Tanács tagjaival, ez viszont a mi számunkra rendkívül fontos volt: ekkor került terítékre a „kötségvetési törvény benyújtás előtti tervezetének” konzultációja. E téma időzítése szokatlan volt. Az utolsó pillanatban kaptuk meg az előterjesztést. Először azon medítáltunk: föl vállaljuk-e a témakör tárgyalását, vagy sem. Ezt a kérdést nem volt könnyű eldönteni, hiszen ha nem ülünk le tárgyalni, akkor a véleményünk nélkül indul útjára a jövő esztendei költségvetési irányelv, ha viszont tárgyalunk róla, tagságunk szemünkre hányhatja, hogy egy utolsó pillanatban kézhez kapott előterjesztésre improvizálgatunk. Végül is arra az elhatározásra jutottunk, hogy magunkra vállaljuk a tárgyalás felelősségét: elmondhatjuk a véleményünket, amit majd a jegyzőkönyv is rögzít.

A Pénzügyminisztérium azt kérte – szokatlan módon –, hogy csak délután kezdjük az ülést, mert Kupa Mihály aznap érkezik meg Washingtonból, s jelezte, hogy részt akar venni a költségvetés vitáján. Kérésüket elfogadtuk.

„Nem vállalkozásbarát a gazdaságpolitika” mondták a munkáltatók a következő két év gazdaságpolitikai elképzeléseiről. „Nem foglalkoztatásbarát” kontráztak a munkavállalók képviselői. Az utóbbiak kiemelték, hogy a bérszabályozás helyett a szabad béralkunak kell szerepet kapnia, fenntartva a minimális bérek országosan szabályozott, kötelező szerepét. „A minimális bérek közelítsenek a megélhetési feltételekhez” folytatták a követeléseik sorát, majd a foglalkoztatáspolitikai újragondolását, a munkanélküliség megfékezését szorgalmazták. Jó lenne, ha a kormány minden eszközzel például az infrastruktúra fejlesztésével segítené a munkahelyek védelmét, az új munkahelyek létrehozását, amelyet megfelelő hitel- és kamatpolitikával ösztönözne.

Később az adópolitika került terítékre. A szakszervezetek fontosnak tartották bizonyos termékköröknél a nulla kulcsos ÁFA fenntartását, az alacsonyabb jövedelemkategóriáknál pedig a jövedelemadó inflációval lépést tartó valorizációt, az adómentes háttár emelését, és nem utolsó sorban a meglévő kedvezmények megőrzését.

Az ülés „fénypontjaként” este nyolc órára megérkezett a pénzügyminiszter, tehát megkezdődhetett a vita az 1993. évi költségvetési irányelvék tervezetéről. Kupa Mihály

rövid beszédben elmondta, hogy a Nemzetközi Valutaalap és a Világbank kedvezően fogadta a magyar gazdaság finanszírozására kidolgozott terveket: Kulcskérdésnek tartotta a gyors áttörést az agrárátalakulás, az infrastrukturális fejlesztések, a privatizáció területén, valamint a pénzügyi intézmények stabilitásának megteremtését. A kétkulcsos ÁFÁ-ról kijelentette, hogy annak megvitatása hosszú időt vesz majd igénybe mivel a vélemények ezzel kapcsolatban igen eltérőek. Megemlítette, hogy a Világbank jóváhagyta a tervezett költségvetési hiányt. (úgy tűnik valakinek a jóváhagyására mindig szükségünk van.) Ezután a pénzügyminiszter átadta a terepet államtitkárának és a tárgyaló feleknek, akik kifejtették nézeteiket a költségvetés tervezetével kapcsolatban. Konzultációról lévén szó, megegyeznünk nem kellett így néhány kör után este 11 óra körül berekesztettük az ÉT-t. A munkáltatói és a munkavállalói oldal képviselői kérték, hogy az elhangzott javaslataikat az országgyűlési képviselők kapják meg. Ebbe a kormány képviselői beleegyeztek.

1992. november

Októberben azzal kezdődött minden, hogy a Liga megelégette az Érdekegyeztető Tanács egyre inkább formálissá váló szerepét. Bejelentették: elégük van, hogy „országvilág előtt elmondhassák, hogy ezt a kérdést is megtárgyaltuk a szociális partnerekkel” szövegből. Elhatározták, hogy nem vesznek részt a plenáris üléseken. Álláspontjuk nyilvánosságra hozatalával közel egy időben kérték a többi szakszervezeti szövetséget is hasonló elhatározásra; mondván csak akkor tárgyaljunk tovább a plenáris üléseken, ha áttekintjük és megreformáljuk az érdekegyeztetés rendszerét, s ha a kormány hajlandó a jövő év gazdasági és szociális problémáiról komolyan, megfelelő szintű és kompetenciával rendelkező tárgyaló delegációval tárgyalni. A Liga tehát megbolygatta a „méhkast”. A munkavállalói oldal képviselőivel abban állapodtunk meg – lévén a többség testületi döntés híján –; hogy különböző szintű politikai egyeztetések után hozzuk meg a végső döntést, de a kitűzött plenáris ülésre, melyet a mi kérésünkre raktak át egy új időpontra legalább még elmegyünk. Nem engedhetik meg ugyanis a szakszervezetek maguknak, hogy a társadalombiztosítás kérdéseiről ne tárgyaljanak.

Alapos szakmai előkészítés, valamint a több menetben lezajló politikai tárgyalások során hat szakszervezeti szövetség vezetői (a Szolidaritás távol tartotta magát az eseményektől) javaslatot készítettek az Érdekegyeztető Tanács reformjára. Indítványozták; hogy előbb a Jóléti Bizottság tárgyalja meg, majd plenáris ülésen mondják ki a döntő szót. A javaslat lényege: kevesebb legyen a plenáris ülés, adott esetben inkább többnapos ülésszak legyen, ott viszont komoly, átfogó megállapodások köttessenek. Ezzel párhuzamosan növekedjen a bizottságok szerepe – amelyek közül néhányat az új rendszerhez kell igazítani –, s bizonyos kérdésekben döntési kompetenciát is kaphassanak.

Elkészült egy úgynevezett gazdasági és szociális csomagterv is, mely a foglalkoztatáspolitikát, a nyugdíj, a minimálbér, az áfa, a költségvetés munkavállalókat érintő fontos kérdéseit tartalmazza. Szándékunk szerint elképzeléseinket novemberben tovább „csiszoljuk”. Ezeket haladéktalanul eljuttattuk a kormány és a munkáltatók képviselői-

hez; amelyre pozitív válaszokat kaptunk, miután ezekről a partnerek is tárgyalni akarnak.

Az elmúlt hónapban elkészült egy harmadik, rendkívül fontos dokumentum is. A hat szakszervezeti szövetség képviselői ugyanis megállapodnak az együttműködésük minimális feltételeiben. Abban, hogy önállóságukat megtartva ugyan, de egymás ellen nem politizálnak. Kölcsonösen tájékoztatják egymást döntéseikről, tervezett lépéseikről, akcióikról. A közös kérdésekben együttműködve, összehangolt terv alapján lépnek föl. Közös anyagokat készítenek, illetve készíttetnek.

Az 1992. október 20-ai ÉT plenáris üléséről

Az ülést a társadalombiztosítási törvény 1993-tól érvényes módosításának megtárgyalása miatt hívták össze, s ezen belül szó volt a nyugdíjkorhatár esetleges emeléséről.

A kormány képviselője szerint a módosítást a tb anyagi helyzete, valamint az országgyűlés 1991. évi LX. számú határozata indokolja. Mind a munkavállalók, mind a munkáltatók kifogásolták, hogy a törvényjavaslat háttérszámítások, elemzések nélkül lett előterjesztve. Nagy vita alakult ki a női nyugdíjkorhatár emelése körül. A szakszervezetek egy, rugalmas rendszer kimunkálását javasolták. Ezt a kormányzati oldal lényegében elfogadta, valamint azt is, hogy nem kell szankciókkal sújtani a korábban nyugdíjba vonulókat. A nyugdíjemelés mértékében nem történt megállapodás, mert az oldalak ragaszkodtak eredeti elképzeléseikhez.

1992. december

Az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) részére november 20-ával eljött a „nagy hétvége”. Ugyanis a plenáris ülését már eleve többnaposra terveztük úgy, hogy szükség esetén vasárnap is tárgyalunk. A nekirugaszkodást erősítette, hogy mindhárom tárgyalópartner a megegyezés szándékával jött.

Az előkészületek méltóak voltak a megtárgyalandó kérdésekhez. A hat nagy szakszervezeti szövetség (ASZOK, ÉSZT, Liga MSZOSZ, Munkástanácsok, SZEF) előre egyeztetette álláspontját, amely mellett végig kitartott. (A Szolidaritás nem értve egyet a hatokkal továbbra is a saját útját járva megmaradt a különállás mellett.) A kormány változtatva korábbi ÉT-politikáján szintén rendkívül komolyan vette a tárgyalásokat amit fémjelzett, hogy a Kupa Mihály pénzügyminiszter vezette tárgyalóküldöttségnek még egy miniszter Kiss Gyula a munkaügyi tárca vezetője és több államtitkár is tag a volt. Delegációjuk rendelkezett mindazon felhatalmazásokkal, amelyek szükségeltettek a megegyezéshez. A harmadik fél, a munkáltatók képviselői a szokásos egységüket mutatva most is komoly és tekintélyes tárgyalóküldöttséggel jelent meg a plenáris ülésen.

A nagy „összezapás” a szakszervezetek által javasolt követeléscsomag mentén zajlott, mégpedig annak tudatában, hogy mindhárom fél tudta a csomag csak egészben fogadható el:

1. Foglalkoztatáspolitikai
2. Bérek
3. Társadalombiztosítási ellátások, szociális támogatások
4. Adórendszer
5. A költségvetési intézmények működési feltételei
6. A szakszervezeti megállapodások elfogadása és tiszteletben tartása.

A mintegy 30 órán át tartó péntek szombati tárgyalássorozat kemény összezapások, heves viták, hosszú szünetek és komoly oldalon belüli és oldalak közötti egyeztetések jellemezték. Mindhárom tárgyalófél körömszakadtáig védte álláspontját, hogy szükség esetén rugalmasan engedve belőle, végül is elérje a kívánt eredményt. De erre az engedékenységre és keménységre nemcsak a felek között, hanem oldalon belül is

szükség volt. Ugyanis egyetértve a követelések fő vonalaival, a részleteket már az eltérő érdekek fűszerezték, s bizony itt is követelni, engedni kellett. A munka azonban meghozta a gyümölcsét, hiszen vasárnap hajnali két óra körül sikerült egy olyan megállapodást aláírni, mellyel végül is mindenki, ha nem is teljes mértékben elégedett lehetett. A megállapodás teljes szövege a Magyar Közlönyben megjelenik, ezért csak a legfontosabb részeket idézzük fel.

... A munkanélküli járadék 1993. január 1-től érvényes konstrukciója a következő: a járadék folyósításának időtartama a járulékfizetési idő függvényében maximum egy év, amely két szakaszból áll. Az első szakaszban – amely az időtartam egynegyed része – a járadék összege a korábbi átlagkereset 75 %-a, de minimum 8600 és maximum 18000 forint.

A második szakaszban – amely az időtartam háromnegyed része – a járadék összege a korábbi átlagkereset 60 %-a, de minimum 8600 és maximum 15000 forint.

Az alsó határ nem vonatkozik az annál kisebb átlagkeresettel rendelkezők munkanélküli járadékára. (...)

Az Érdekegyeztető Tanács – az 1992. évi főbb makrogazdasági folyamatok alakulására tekintettel – megállapodott az ez évi bérszabályozás megszüntetéséről...

Az ÉT elfogadta, hogy 1993-ban az általános forgalmi adó a következő feltételekkel kerüljön bevezetésre:

- a gyógyszerek és a lakosság által használt háztartási elektromos energia 0 százalék adókulcsú;
- lakásépítésnél, -vásárlásnál, -bővítésnél, valamint a lakással kapcsolatos közművesítésnél az általános forgalmi adó visszatérítése részlegesen fennmarad a következők szerint:

a számla szerint kifizetett általános forgalmi adó összegének 60 %-a igényelhető vissza, lakásonként legfeljebb azonban

a., építés és vásárlás esetén	400000 Ft
b., bővítés esetén	200000 Ft
c., közművesítés esetén	50000 Ft

- a kedvezményes kulcs beterjesztett törvényjavaslatban foglalt mértéktől eltérően 6 százalék.

Az ÉT elfogadta, hogy a személyi jövedelemadó a következő feltételekkel módosuljon 1993. január 1-től:

- a családi pótlék továbbra is adómentes marad. A jelenlegi havi 1300 Ft gyermekenkénti adóalap-csökkentő kedvezmény megszűnik. Ennek helyébe gyermekenként havi 300 Ft adókedvezmény kerül bevezetésre, egyidejűleg a családi pótlék gyermekenkénti összege havi 150 Ft-al emelkedik;
- a személyi jövedelemadóba 1993. január 1-től új elemként kerül beépítésre havi 200 Ft-os mértékű, az aktív alkalmazotti körre vonatkozó, adóból levonható kedvezmény.

A munkavállalói oldal kezdeményezésére a természetbeni juttatások adómentes köre a következők szerint alakul:

- az üzemeltetésben 1000 Ft-os határig a juttatások köre,
- a munkaruha természetbeni szolgáltatása, illetve a munkaruha utalványa,
- a munkavállaló és családtagja részére a munkáltató által biztosított utazási szolgáltatás,
- a Nemzeti Üdülési Alapítvány által, valamint a munkáltató saját, illetve bérelt üdülőjében biztosított üdültetés és
- minden más természetben biztosított szolgáltatás, kivéve azok pénzügyi megváltását adómentes.

A nők öregségi nyugdíjkorhatárának emelésére 1993. és 1994. Években nem kerül sor. Az érintett korosztályok felkészülése érdekében azonban már most meghirdetésre kerül, hogy a nők korhatára 1995. január 1-jétől két évente 1-1 évvel emelkedik oly módon, hogy meghatározott feltételek mellett az emelt korhatár előtt is nyugdíjba lehet menni. (...)

Megállapodás született abban is, hogy 1993. január 1-jétől a résznyugdíjra jogosultsághoz szükséges szolgálati idő minimum 15 év legyen.

A nyugdíjak 1993. Évi átlagos emelésének mértéke 14 százalék. (...)

A tandíjkötelezettség bevezetésére az elfogadásra kerülő felsőoktatási törvénnyel összhangban és további tárgyalások során kialakítandó ösztöndíjrendszerrel, adó és hitelkonstrukcióval együtt kerülhet sor. (...)

A szociális partnerek megállapodnak abban, hogy bérpolitikai intézkedésekre 10 Mrd Ft-ot indokolt elkülöníteni, melyet 1993 május 1 hatállyal kell felhasználni, differenciált módon és mértékben. E keretösszezből nem részesülnek a védelemben, az igazgatási ágazatban dolgozók, valamint a felsőoktatási intézmények oktatói.

Kiemelten kell kezelni a köz- és szakoktatási, egészségügyi, művészeti, közgyűjteményi-közművelődési és kutatóintézeti dolgozókat.

Az ágazatonkénti bérpolitikai intézkedés pontos mértékét a fenti elvek alapján a KIÉT keretei között kell megállapítani.

Az esetlegesen működésképtelenné váló intézmények számára a költségvetés központi tartaléka biztosít működési garanciát.

A hat szakszervezeti szövetség szeptember 10-i megállapodásából kiindulva a kormány és a szakszervezetek a következőkben állapodtak meg:

1. A kormány visszavonja a szakszervezetek közötti választásról, a szakszervezeti vagyon megosztásáról szóló 6486. sz. tv. javaslatot.
2. A kormány november 30-ig olyan, a társadalombiztosítási önkormányzati képviselők választásáról szóló törvényjavaslatot terjeszt az Országgyűlés elé, amely szerint meghatározott feltételeknek eleget tevő országos szakszervezeti szövetségek, illetve velük azonos feltételeket teljesítő szakszervezeti választási szövetségek jogosultak listát állítani.
3. A kormány és a szakszervezetek egyetértettek abban, hogy az 1991. évi XXVIII. tv. módosítására vonatkozó törvényjavaslat tartalmában és a benyújtás módjában 1992. december 10-éig közös megállapodásra jutnak, amely alapján a kormány a törvényjavaslatot az Országgyűlés elé terjeszti.

Végezetül néhány szó kiegészítő magyarázatot szeretnék fűzni a minket legjobban érintő fejezetről, a költségvetési intézmények működési feltételeiről. Mint tudjuk a kormány kiinduló álláspontja a 0 százalékos bér és a 0 százalékos dologi automatizmus volt a költségvetési terület szinte egészére. (A védelem és az igazságszolgáltatás, majd

egy külön alku eredményeként a felsőoktatási intézmények oktatói számára a költségvetési terv komoly bérfejlesztést tartalmazott.) A 0 százalékos automatizmust természetesen a szakszervezetek nem fogadhatták el. Ezt viszont a kormány nem tudta méltányolni, azt állítva, hogy nincs elegendő pénz a költségvetés „tárcájában”. Végül kemény csata után, elfogadva a kormány érveit is, engedve valamit a más területeken elért eredményekből, itt is megállapodtunk. Ennek értelmében kaptunk egy sovány mértékű bérfejlesztési lehetőséget.

A csomag részeként, bár dologi fejlesztést nem kapnak az intézmények, a kormány garanciát vállalt a bajba jutott intézmények költségvetési megsegítésére.

Értékelve a két napot, véleményem szerint az ÉT legutóbbi ülésén született megállapodás minőségi előrelépést jelent. Az ÉT legfontosabb eredménye az, hogy megváltozott a kormány szakszervezeti politikája. Elismeri a hatok egyezségét és a szakszervezetek megbékélésre való törekvését. Csak remélhetjük, hogy a jövőben ez a megállapodásra törekvés fogja jellemezni a szociális partnerek további tárgyalásait és megállapodásait.

1993. január

A novemberi „nagy megállapodás” után már-már úgy tűnt, hogy a december hónap eseménytelen lesz. Csak figyelniük kell a kormány és a parlament munkáját, hogy tárgyalják-e az ÉT-megállapodásokat, beterjesztik-e őket, elfogadják-e őket.

Ennek ellenére nem ülhattünk nyugodtan a babérjainkon: Ugyanis a különböző területeken, a különböző ágazatokban (vasutasok, felsőoktatási intézmények hallgatói, bányászok stb.) kemény csaták folytak a kedvezőbb pozíciókért, a magasabb bérért, a munkahelyek megtartásáért, a fennmaradásért, a korrekt ösztöndíj rendszeréért stb. Ezek voltak azok az év végi „csatározások”; amelyekről – balga módon – azt hittük, hogy az Érdekegyeztető Tanácsot már közvetlenül nem érintik. Tévedtünk.

A kormány és a bányászok képviselői között tárgyalások kimenetele ugyanis egyre inkább azt sejtette, hogy össze kell hívni az ÉT plenáris ülését, annak ellenére, hogy az érintett szakszervezeti szövetségek vezető képviselői mindent megtettek annak érdekében, hogy az ágazatot érintő kérdés a maga helyén, az ágazati érdekegyeztető tanácson oldódjon meg. Sajnálatos módon azonban ez nem sikerült, aminek a fő oka az, hogy a különböző ágazati érdekegyeztető fórumok nem működnek úgy, mint egy országos fórum, illetve azért, mert ezekről nem akarják elhinni, hogy rendeltetésszerűen működnek: az itt kötött megállapodások azonos értékűek...

Össze kellett tehát hívni az Érdekegyeztető Tanácsot. Ami azonban nem ment simán. A munkáltatók képviselői ugyanis nem minősítették rendkívül súlyosnak az ügyet, s ezért nem fogadták el a „soron kívüli tárgyalást”, hanem ragaszkodtak a minimális várakozási időhöz, a hét naphoz. Ez december 22-e lett volna. Az ÉT plenáris ülés viszont 21-re lett összehívva, hogy esetleges megállapodás esetén a kormánynak is legyen ideje foglalkozni az ügygel.

A tárgyalónapon megjelentek a kormány képviselői, élükön Szabó Iván ipari és kereskedelmi miniszterrel, valamint a munkavállalói oldal képviselői. A munkáltatók levelet küldtek maguk helyett, amelyben azt írták le, hogy ők ezen a napon nem kívánnak tárgyalni, de egy nap múlva nagyon szívesen. A tárgyaláson megjelent két partner egyet-

értett abban, hogy minél előbb meg kell állapodni, és úgy döntött, hogy ÉT helyett kétoldalú tárgyaláson rendezik a vitás kérdéseket.

A tárgyalások tétje a magyarországi szénbányák és a szénbányászat sorsa volt. Az, hogy kapnak-e garanciát a bányák az életben maradáshoz, hogy a szükséges bezárásokat fokozatosan hajtják-e végre, hogy az energiaipar mekkora mennyiségű honi szenet vesz át, hogy megmarad-e 25 000 bányász munkahelye, s hogy a bányabezárások nem veszélyeztetik-e egyes térségek foglalkoztatási helyzetét, hogy lesz-e béremelési lehetőség a bányászatban és kapnak-e a bányászok garanciákat a szociális és jóléti ellátásokra. Az időnként több órás „15 perces” szünetekkel megszakított tárgyalás reggeltől késő estig tartott, de meg lett az eredménye, ami annak is köszönhető, hogy mindkét fél a megállapodás igényével ült az asztalhoz. Este kilenc órára megszületett az a szöveg, amelyet az összes tárgyalópartner (miután a tárgyalás nem minősült ÉT-nek, s ezért nem a tárgyalófelek) jószívvel aláírhatott.

A végső dokumentum tartalmazta mindazokat az 1993. évre szóló garanciákat és megállapodásokat, amiért a több hónapos tárgyalássorozat lezajlott, és a tárgyalófelek a záradékban kötelezték el magukat, hogy az 1994. év problémáiról és feladatairól 1993-ban folytatják a tárgyalásokat.

1993. február

Úgy gondolom az idei év első hónapjait joggal nevezhetnénk a furcsa Érdekegyeztető Tanács Ülések hónapjának, hiszen annak ellenére, hogy két alkalommal is összehívták a plenáris ülést (amelyek forma szerint le is zajlottak), de azok nem sok eredményt hoztak. Pedig készültünk: szakértőkkel és munkabizottságokkal. Azt hiszem; többek között ennek a túlzott készülődésnek lett a következménye, hogy úgy alakultak a dolgok, ahogy alakultak...

Január 15-én a társadalombiztosítás infrastrukturális fejlesztéséhez szükséges világbanki kölcsön felvételéről adtak tájékoztatást, majd az 1993. évi keresetnövekedés ajánlott mértéke, illetve a Munka Törvénykönyve egyes paragrafusainak módosítása szerepelt a napirenden. Abban mindenekelőtt egyetértettünk, hogy a tb infrastrukturális fejlesztésére szükség van, abban is, hogy az sok pénzbe kerül. Ugyanakkor felhívtuk a figyelmet, hogy a kölcsön felvételéhez kormánygarancia kell, mivel a tb-nek még nincs vagyona, s önkormányzat híján a jelenlegi felügyel önbizottság sem vállalhat a kölcsönért felelősséget: Az idei évi keresetnövekedés ajánlott mértékeinek meghatározásakor a szakszervezetek képviselői – az előzetes megállapodásnak megfelelően – kérték a téma elhalasztását egy későbbi időpontra, mivel prognózisuk szerint az év eleji áremelések hatásáról bővebb információkhoz kívántak jutni. Ezen aztán hosszasan elvitatkoztunk, mígnem végül is elhalasztottuk a témakör tárgyalását. A harmadik napirendi pont a napi 8 órás munkaidőtől eltérő munkaidő-beosztás általánosabb kiterjesztésével foglalkozott. A törvénymódosítási javaslatot nem találtuk indokoltnak, ezért az előterjesztést visszautasítottuk.

Ezek után arra számítottunk, hogy téma híján januárban már nem lesz plenáris ülés. Csalódtunk. Január 29-ére kitűzték az „önkéntes biztosító pénztárakról” szótó törvényjavaslat megvitatását. A témakör napirendre tűzésének elméletileg nem volt semmi akadálya, hiszen e témakört a szociális bizottság már alaposan „megrágta”. A gondok akkor kezdődtek, amikor a gyakorlati megvalósítás problémái a felszínre kerültek. A munkáltatók ugyanis feltették a kérdést: „miért tárgyalunk erről, ha a kormány már benyújtotta ezt a törvényjavaslatot a parlamentnek?”. Ezután szünetet kértek majd úgy

döntöttek, hogy a már benyújtott kormányzati elképzelésekről nincs értelme tárgyalni. Ez a kurta-furcsa január végi ÉT-ülés ismét azt bizonyította be, hogy az érdekegyeztetés egész rendszere megújulásra szorul: Mind tartalmi, mind formai szempontból át kell tekinteni az egész rendszert meg kell határozni az, egyes szinteket azok feladatait és hatásköreit. El kell érni, hogy a plenáris ülés tényleg csak stratégiai kérdésekkel foglalkozzon, s a szakmai kérdések tárgyalásának színtere a bizottsági ülés legyen.

1993. március

Amennyire rövid hónap a február, oly sűrűn tele lett szórva ÉT-programokkal. S még az oktatási törvények vitája is e hónapra volt tervezve. Ez utóbbi később egy hetet tolódott, s így átkerült márciusra. (De minek ... Szerintem az oktatáspolitikai, az oktatási rendszer koncepcionális, stratégiai kérdéseit már hónapokkal ezelőtt, de mindenesetre a törvénytervezetek elkészülte előtt megkellett volna az ÉT-en tárgyalni, s utána csak ellenőrizni, hogy minden a megállapodás szerint halad-e. És természetesen teret adni az ágazati-szakmai fórumokon az érintett szakszervezeteknek, hogy a szakmai-munkajogi érdekekben folyamatosan egyeztessenek.)

No de térjünk vissza a februárra. Az 1993. évi béremelés ajánlott mértékéről, az ágazatközi besorolási rendszer bértételeiről tárgyaltunk 12-én. A jól felkészült partnerek között zajló vita olyan heves volt, mintha még mindig kötelező bérszabályozás lenne. (Az utasításos bérszabályozás pedig az elmúlt évben megszűnt. Mi lesz ezután velünk? Ha nem mondják meg felülről, hogy mit kell csinálni? Nem jön a végrehajtási utasítás, amit viszont megszoktunk. Magunknak kell döntenünk ...) Az ajánlások azonban segítségül szolgálhatnak a munkavállalók és a munkáltatók számára. Nem véletlen, hogy a javasolt határértékek és átlagok között hatalmas különbségek voltak, amelyek sehogy sem akartak közeledni egymáshoz. Több órás vita után – amikor már úgy látszott eredménytelen lesz az egyezkedés – megszületett a kompromisszum. Az ajánlások a költségvetési intézményeket nem érintik. El kell azonban gondolkodni azon, hogy amíg a vállalkozói szférában arról folyt a vita, hogy a minimális emelés mértéke 10 vagy 13 százalék, az átlagos emelés pedig 18 vagy 20 százalékos legyen, addig a költségvetési területen a béremelés átlagos nagysága alig éri el a 3 százalékot. Ezen azért is el kell gondolkodnunk, mert e túrhetetlen helyzettel szemben előbb-utóbb tennünk kellene valamit...

A másik napirend vitája egyszerűbb volt. A szakszervezetek a kötelező bértételek elfogadását javasolták, a munkáltatók képviselői pedig ezzel nem értettek egyet.

Szó volt még arról is, hogy a lakossági civil szerveződések és különféle egyesületek kérték felvételüket – negyedik oldal – az ÉT-re. Ezt a kérelmet a három oldal egy-

öntetűen elutasította, mivel az ÉT – hasonlóan a nemzetközi gyakorlathoz – a munka világa kérdéseivel foglalkozik. A civil szerveződések munkája pedig lényegesen eltér ettől.

A következő ÉT plenáris ülés napirendjén a az úgynevezett XXVIII-as törvény-nyel, valamint az üzemi-közalkalmazotti tanácsi és a tb-önkormányzati választásokkal kapcsolatos problémák tisztázása szerepelt, amelyekről – a Szószóló szerkesztőségének kérésére – a következő havi lapszámunkban fogok beszámolni.

A kormány foglalkoztatáspolitikai koncepciójának a megvitatása február 26-án szerepelt az ÉT napirendjén. A témakör azért is érdekes; mert korábban a munkáltatók és a munkavállalók közösen kérték a munkaügyi minisztert, hogy halassza el ennek parlamenti benyújtását. Az esedékes gazdaságpolitikai ÉT-fórum után – amikor már minden részlet tisztázódott – tárgyaljuk meg, s csak ezután kerüljön ez az országgyűlés elé. A miniszter válasza elutasító volt: „a témát sürgősen meg kell tárgyalnunk” mondta. A meglepetés csak az ülés megkezdése után érte a munkavállalókat. A téma előterjesztője – a foglalkoztatáspolitikáért felelős államtitkár – bejelentette: az előterjesztés munkanyagának tekintendő, amely generális átdolgozás után kerül ismét az ÉT illetve a parlament elé. Ezután a szakszervezetek – ragaszkodva eredeti koncepciójához – nem is óhajtottak tárgyalni erről az előterjesztésről. Az így „kétoldalúvá” alakult fórumon a munkáltatók képviselői elmondták véleményüket, melynek végeredménye az a megállapítás volt, hogy az anyag nem tekinthető kormányzati koncepciónak, hiszen láthatóan a kormány a Munkaügyi Minisztériumot magára hagyta. A továbbiakban mást nem lehetett tenni, lezártuk a „vitát”, s várjuk a folytatást. Remélve, hogy a kormánynak előbb-utóbb lesz foglalkoztatáspolitikai koncepciója.

1993. április

Március első Érdekegyeztető Tanács üléséről már az elmúlt havi lapszámunkban megjelent beszámolómban tettem említést, ugyanis annak időpontja február végére volt eredetileg kitűzve, s éppen a munkavállalói oldal kérésére került át március 5-re. Ez az ülés, mint az már oly sokszor megismétlődött sem a fő napirend tárgyalásával kezdődött. A levezető elnöknek ugyanis volt egy kínos kötelessége. Föl kellett szólítani a Szolidaritás Szakszervezet képviselőjét, hogy hagyja el az asztalt. Meg kellett tennie ezt azért, mert ez a szervezet a rendkívüli hosszú türelmi idő ellenére sem fogadta el az ÉT munkavállalói oldalának többiek által szentesített új ügyrendjét, s ezzel kizárta önmagát erről a fórumról.

E kínos intermezzo után kezdődhetett a három oktatási – a közoktatási, a szakoktatási és a felsőoktatási – törvénytervezet vitája. Mint már az előző hónapban is említettem, az ÉT-nek nem az a feladata, hogy jó, vagy kevésbé jó törvénytervezetek szövegét bogarássza (még ha ez adott esetben elkerülhetetlen és szükséges is), hanem az, hogy a legégetőbb problémákról koncepcionális vitákat folytasson. A törvényszövegek „szőrözése” helyett egy-egy törvény tervezésstratégiai kérdéseiről, például a magyar oktatás egész rendszeréről, annak összefüggéseiről, az egyes oktatási elemek egymáshoz való viszonyáról, kapcsolódásáról vitázzon. Sajnos ismét nem ez történt, hanem ismét olyan előterjesztéseket kaptunk kézbe, amelyeket véglegesnek szántak – olyan informális kiegészítésekkel –, amin már semmiképp nem hajlandó senki változtatni. Ennek ellenére követeltük: üljön össze az ÉT, s a három törvénytervezet összefüggéseinek a megtárgyalása legyen a téma. Elméletileg ez is történt, de gyakorlatilag ... Azt hiszem valamit elrontottunk, s ez nem rajtunk, mármint az ÉSZT-en múlt. Mi „letettük” az oldalülés asztalára koncepcionális elképzeléseinket, amely kitért a három törvénytervezet összefüggéseire. (Ezt az oldal méltányolta is hiszen, az általános rész szövivői teendőivel az ÉSZT képviselőjét bízták meg!) Támogatta az oldal azt a kérésünket is, hogy a plenáris ülésen, az ÉSZT meghívására a diákokat tömörítő OFÉSZ képviselői is részt vehessenek. Azt hiszem ez fontos volt, hiszen az oktatásnak valahogy a tanulók, a diákok is közvetlen résztvevői.

Az ÉT üléséről – mely reggeltől késő éjszakáig tartott – sajnos nem sokat tudok írni, ugyanis nem voltam jelen. Szövetségünket az asztalnál az FDSZ elnöke, Kis Papp László képviselte. Annyit azonban elmondhatok: a felek megegyeztek abban, hogy a tárgyalások tovább folytatódnak (ennek eredményeként tandíj ebben az évben nem kerül bevezetésre). Az oktatási törvények tervezete a Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsa elé kerül, s ha ott sem születik megállapodás, akkor az egész ismét visszakerül az ÉT plenáris ülése elé.

Természetesen nem ez volt a hónap egyetlen ÉT-je, mivel március 23-án (az ÉT naptár szerint szokatlan időben, keddi napon) sor került a kormány foglalkoztatáspolitikai koncepciójának a megtárgyalására. S milyen a véletlen, ez a téma is az előző hónapról került át, igaz nem azért, mert elhalasztottuk a tárgyalást, hanem azért, mert a kormány képviselői egy korábbi tárgyaláson megígérték, hogy megfelelően kidolgozva terjesztik foglalkoztatási alapelveiket és csokorba gyűjtött törvénytervezetüket az ÉT elé. A szóban forgó előterjesztésüket végül is megtárgyaltuk. Mindenki elmondta erről véleményét: A kormány képviselői ígéretet tettek, hogy az elhangzott vélemények alapján átdolgozzák a foglalkoztatási elveiket összefoglaló előterjesztést. Ezek után áttértünk a második napirendi pont tárgyalására. „... a munkavállalók nagyobb csoportját érintő, gazdasági okokból történő munkaviszony megszüntetéséről” szóló kormányrendelet tervezet vitájára: Sokáig úgy nézett ki, hogy ezt a kérdést nem ezen a napon lehet megtárgyalni. Ugyanis csak a kormányzati oldal és a munkavállalói oldal értett egyet a napirendre tűzéssel. A munkáltatók nem, az ÉT-alapszabályra hivatkoztak, ami előírja, hogy a benyújtástól számított nyolc nappal előbb el kell juttatni az előterjesztést az érdekelteknek, s egy nap hiányzott ehhez; a téma nem kerülhetett volna napirendre. A szünetben azonban a munkáltatók megváltoztatták véleményüket, és mégis hozzájárultak a téma megtárgyalásához. Majd mikor elkezdődött a vita, és rájuk került a sor, közölték, hogy nem értenek egyet a javaslattal. Ezen véleményüktől nem lehetett őket eltávolítani, így nem születhetett eredmény. A Munka Törvénykönyve azonban előírja, hogy ezen kormányrendelet csak az ÉT-oldalak egyetértésével születhet meg

1993. május

Bár nem úgy indult, végül is az Érdekegyeztető Tanács szemszögéből nézve mégis békés, nyugodt hónap volt az április. Ugyanis minden várakozás ellenére csak egy plenáris ülést tartottunk, azt is a hó elején. Később néhány fontos téma tárgyalása elhalasztódott, amelyekre pedig nagyon számítottunk. Elmaradt annak a gazdasági-szociális fórumnak a megtartása; amit eredetileg februárra terveztünk, s amely a kormányátszervezés miatt, úgy tűnik, némi késedelmet szenved. E nagy fontosságú program megszervezését valamikorra a nyárra tűzték ki. Remélhetőleg ez az új időpont már végleges, s valami eredménye és hatása is lesz. No nem az 1993-as év gazdaságára, hanem az 1994-ére.

A nagy várakozás ellenére nem került plenáris ülés elé a társadalombiztosítás igazgatási szervezetének a biztosítási önkormányzatok létrejöttével összefüggésben történő átszervezéséről készített előterjesztés sem, melyet az ÉT Szociálpolitikai Bizottsága többször is tárgyalt. Eredménytelenül. Elképzelhető azonban, hogy rövid időn belül ez a témakör napirendre kerül. Bár azon is el kellene gondolkodni; hogy szükséges-e egyáltalán szervezeti átalakítást tervezni az önkormányzatok felállítása előtt, kockáztatva annak a veszélyét, hogy rövid időn belül egy újabb átalakításra kerüljön sor. Hiszen egészen biztos, hogy a majdan föllálló önkormányzatnak is lesznek szervezeti elképzelései...

Az egyetlen plenáris ülésre április 8-án került sor, melynek egyetlen témaköre a „Tájékoztató az Érdekegyeztető Tanács részére a háztartási villamosenergia-tarifa módosításáról” szólt, amit az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium terjesztett elő. Az ülést azonban nem akármilyen események előzték meg: a villamosenergia-ipar dolgozóinak készenlétbe helyezett sztrájkja. Szerencsére, amire a plenáris ülés ideje eljött, a külső viharok elcsendesedtek.

Maga az ülés napirend előtti felvetésekkel kezdődött. Kértük a munkáltatói oldalt, hogy a közös felhívásban forduljunk a választópolgárokhoz a május 21-i választások sikere érdekében, felszólítva őket, hogy minél többen menjenek el Szavazni a társadalombiztosítási önkormányzatokra. Meg is kaptuk a támogatást, s a végleges szöveget

eljuttattuk a sajtóhoz. Második felvetésünk pedig az volt, hogy a választási kampányidőszakban az ÉT plenáris üléseket a sajtó képviselőinek jelenléte nélkül tartjuk, elkerülve annak a veszélyét, hogy az ülést akarva-akaratlanul a választási kampánynak rendeljük alá. Javasoltuk, hogy a sajtót az ülés utáni sajtótájékoztatón részünkről az oldal titkára tájékoztassa. Ezen kérésünk sajnos nem nyert meghallgatást.

A fő téma tárgyalásakor a szociális partnerek közül a kormány képviselői álláspontjukat védendő kiemelték, hogy Magyarországon fordított árrendszer van, a kisfogyasztók fizetnek kevesebbet az áramért. Arról azonban nem beszélt, hogy a kisfogyasztók a „fejlettebb” világban a fizetésükből kényelmesen meg tudják fizetni az áramot, nálunk viszont ez egyre komolyabb problémát okoz, Végül egyértelműen kimondták: a kormány nem tudja tartani a novemberi és decemberi megállapodást.

A szakszervezetek képviselője felhívta a figyelmet, hogy nem árkorszerűsítésről, hanem egyértelműen áremelésről van szó, amivel a szakszervezetek nem tudnak egyetérteni: Kötöttünk 1993-ra egy megállapodást, azt be kell tartani! A munkavállalók képviselője szerint a legszegényebb rétegek nem fogyasztanak sok áramot, mert lakásuk sincs. Az érdekképviselők szerint a tervezet további 2 milliárd forintot von el a vállalkozóktól, ami a munkahelyek megszüntetését jelentheti. Végezetül felmerült, hogy megfelelő előkészítés után a szociális partnerek hajlandók a villamosenergia-árakról és a korszerűsítésről is tárgyalni, de ehhez nem a monopolszervezeteket tartják a legalkalmasabb tárgyaló félnek...

A munkáltatók képviselője kijelentette, hogy az oldal nem vállalhatja fel az állami monopóliumok védelmét, ezért nem ért egyet többek között az előterjesztéssel. Szerintük ez a javaslat megalapozása egy 1994. évi további áremelésnek. A munkáltatók a villanyáram árát is adóként kénytelenek felfogni és félnak, hogy a lakossági villanyáram árának emelése bérkövetelésként fog megjelenni. Kiemelték: nem lenne szabad megbolygatni az egyensúlyt.

Az ipari és kereskedelmi miniszter a felvetésekre reagálva kijelentette: nem kezelhető el igazságos és szociálisan is elfogadható piaci ár. Az „áremelkedés” a termelői árakra nem hat ki, mondta, majd megerősítette, hogy a jelenlegi árrendszer 1995-96 után

nem lesz tartható tovább (szerintem a jelenlegi bérrendszer sem!): Beszéltek még arról, hogy az energiaárak fogyasztói szerkezete sem jó.

Ezek után még néhány körön keresztül ment a „kölcsonös gyözködés”, végül is a miniszter megígérte, hogy az előterjesztést átdolgozzák és újra ÉT elé hozzák.

1993. július

Már-már azt hittem, hogy valamirevaló „hadiesemény” hiányában a májushoz hasonlóan a június ; havi haditudósításomról is le kelt mondanom, de a pénzügyminiszterünk felmentett a további lazulás alól. Kiderült ugyanis hogy az ÁFA törvény módosítást, a csatlakozó kompenzációs elképzelésekkel, valamint a pótköltségvetés tervezetét nem kívánta végső parlamenti döntés elé vinni, úgy hogy azokat előzetesen az ÉT plenáris ülése meg ne tárgyalja. A kitűzött ÉT-re természetesen minden oldal előzetesen készült: így a hat szakszervezeti konföderáció-vezető tárgyalóasztalhoz ült a pénzügyminiszterrel és csapatával (Szabó Iván természetesen hasonló tárgyalásokat a munkáltatók képviselőivel is folytatott). Ezen a tárgyaláson kértük a pénzügyminisztérium segítségét, hogy hozzanak össze egy találkozót a hatok vezetői és az IMF Budapesten tartózkodó képviselője között, továbbá kértük . azt, hogy az ÉT ülést halasszuk el e tárgyalás utánra: Mindkét kívánságunk teljesült (az igaz, de ez csak később derült ki, hogy talán ez volt a legnagyobb eredményünk, amit elértünk e témák kapcsán).

Az ÉT plenáris ülésére végül is július 30-án, szerdán került sor, s így megfelelően fel tudtunk készülni. A reggel 8 órakor kezdődött ülést a napirendi pontok felcserélésének javaslata nyitotta meg. Ezzel a kormány és a szakszervezetek képviselői egyetértettek, a munkáltatók képviselői nem, de az alapszabály érteimében így is életbe lépett a napirendcsere. Ezek után a napirend előtti bejelentések következtek. A munkáltatók képviselői tiltakoztak azért, hogy elmaradt az a gazdasági-szociális fórum, amelyre az 1992. november 20-21-i ÉT megállapodás szerint négy témában a kormánynak kellett volna előterjesztést tennie.

Az első napirendi pont a „Konzultáció az 1994. évi gazdaságpolitikai intézkedések fő irányairól” címet viselte. A kormányzati oldalt vezető Szabó Iván pénzügyminiszter bevezetőjében kifejtette: a témát, csak szeptemberben tárgyalja a parlament, de a benyújtása már az ÉT-t követő napon megtörténik. Beszélt arról, hogy a kormány alapvetően a deficit korlátozására törekszik, s ugyanakkor a deficiten belül jelentős átcsoportosításokat hajtanak végre. Kiemelt szerephez jut az agrárgazdaság, az infrastrukturális beruházások és a lakásépítés. Fontos elemként említette, hogy a beruházások növelése

megjelenik az előterjesztett koncepcióban. Határozottabb fellépést kívánnak tenni a fekete jövedelmek ellen. A bankok feltőkésítése irányába lépni kívánnak, és ösztönözni akarják a kis és középvállalatokat. Megemlítette; hogy az alkalmazotti kedvezmény, helyett a nyugdíjárulék levonható lesz az adóalapból. Cseppet sem megnyugtató módon beszélt viszont a pénzügyminiszter a közalkalmazotti törvény bérigérvényének bevezetése lehetőségéről, az ezzel kapcsolatos lépésekről; illetve azok helyéről a költségvetésben.

A miniszter vitaindítója után Nagy Sándor a munkavállalói oldal szóvivője megjegyezte, hogy leghamarabb augusztusra lesz meg a feltétele a téma érdemi tárgyalhatóságának. Ezzel a pénzügyminiszter is egyetértett, ezek után megállapodtunk, hogy megfelelő előkészítés után néhány hét múlva ismét napirendre kerülhet az előterjesztés.

„Az 1993. évi tervezett gazdasági-pénzügyi intézkedések és azok kihatásai” című napirendi pont tárgyalására ezek után került sor. Szabó Iván közölte: nem kíván szóbeli kiegészítést tenni, mert a dokumentumokat írásban megkaptuk, annyit azonban megjegyzett, mivel a témakör már a parlament előtt van, sok képviselői módosítást nyújtottak be vele kapcsolatban. Ezek után Nagy Sándor a munkavállalói oldal soros elnöke kifejtette: az egy cím alatt benyújtott anyag két témakört (pótköltségvetés és ÁFA módosítás) takar. Megemlítette, hogy a pótköltségvetés elfogadásával a társadalombiztosítás gondjai (hiánya) nem szűnik meg. Beszélt arról, hogy a témaköröket nem lehet az 1993-as folyamatoktól függetlenül tárgyalni. Majd a munkavállalói oldal nevében kijelentette, hogy az oldal nem támogatja a pótköltségvetést és az ÁFA törvény módosítását.

A munkavállalókhöz hasonlóan nyilatkozott Szabó István a munkáltatói oldal szóvivője is. Kiemelve, hogy a 93-as folyamatok elemzésekor az Érdekegyeztető Tanács tavaly november 20-21-i megállapodásából kell kiindulni. Kijelentette, hogy ők sem tudják támogatni a pótköltségvetést és az ÁFA módosítást.

A két oldal egybehangzó álláspontjára válaszolva Szabó Iván közölte, hogy megérti azokat; hiszen az oldalak nem lehetnek mindazon fontos információ birtokában, ami szükséges, hogy támogassák a benyújtott kormányjavaslatokat. Ezt elfogadva berekesztettük az ülést, de egy föl nem tett kérdés megválaszolatlan maradt: vajon miért nem vagyunk időben a megfelelő információk birtokában?

1993. augusztus

„A haditudósítás hadiesemények híján elmarad” jelenthettem az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) júliusi tevékenységéről, s ez akkor igaz is, ha hadieseményeknek csak az ÉT plenáris üléseit tekintem. Ilyen ugyanis nem volt a múlt hónapban. Az igazsághoz azonban hozzátartozik, hogy az előkészítő munka általában fontosabb, mint egy-egy hadiesemény, bár ez kevésbé látványos aktus. Júliusban elhatároztuk: több szakértői csoport felállításával és munkába állításával vágunk neki az augusztus végi – szeptember eleji eseményeknek. Az érdekegyeztetés rendszere kialakításának, a költségvetéssel foglalkozó ÉT-nek, a munkajoggal foglalkozó törvények megtárgyalásának, stb. A szakértő stábok egyike az érdekegyeztetés rendszerével, a rendszer elemeinek (ÉT, Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsa, azaz a KIÉT, ágazati és regionális fórumok, stb.) egymáshoz való viszonyával foglalkozik. Színeinket ebben a csapatban az ÉSZT titkára, Bánk Gábor képviseli, aki az ÉSZT álláspontját az alábbiakban foglalta össze:

Magyarországon – hagyományosan – foglalkoztatási ágazatonként szerveződnek a szakszervezetek. Ezen az 1990 utáni szakszervezetek és konföderációk megnövekedett száma ellenére sem történt alapvető változás. Az ÉT – a maga szakmai és kompetenciális korlátai mellett – működik. Működését az a tény, hogy máig nem meghatározott, hogy a szakszervezeti struktúra – minden szintjén – alulról vagy felülről építkezik, nem zavarja, mivel a tripartit érdekegyeztetésben pont a munkavállalói oldal a legstabilabb; legáttekinthetőbb! Ennek ellenére el lehet és el kell gondolkodni egy tisztább építkezés lehetőségéről és bevezethető gyakorlatáról. Az „alulról építkezésnél” – úgy tűnik a többség ezt támogatja – alsóbb szinten az ágazati szakszervezeteknek célszerű képviselnie a munkavállalókat, makroszinten viszont a konföderációknak.

Az ÉSZT a KIÉT és a Köztisztviselői Érdekegyeztető Fórum (KEF) fórumát már konföderációs szintnek tekinti. Az 1993. évi közalkalmazotti tanácsai választások bizonyították, hogy a szakmai specialitásokból fakadóan – jeleztük, hogy szakmai-ágazati szinten szerveződnek a szakszervezetek –, s ebből adódóan „alacsony” támogatottsági szintje miatt több szakszervezet nem kerülhet az érdekegyeztetés ezen szintjére; s így egyes foglalkoztatási ágak érdekérvényesítési lehetősége meg sem jelenhet. Ugyanakkor

ez nem vonatkozik a köztisztviselőkre, mert a KEF fórumára „csak be kell jelentkezni”, mert ott nincs reprezentációs vizsgálat. Az azonos szintű két fórum szervezetelméleti ellentmondását csak konföderációs szinten lehet feloldani. A konföderációs szint bevezetését indokolja az is, hogy a KIÉT és a KEF ugyanazon költségvetési pénz felosztásának konkurens fórumai, úgy, hogy a két fórum között egyelőre semmilyen informális vagy formális kapcsolat nincs! Az ellentmondást a résztvevő szervezetek azonossága csökkentheti: Az azonos résztvevők biztosíthatják azt is, hogy a KIÉT és a KÉF például: a költségvetési vagy pótköltségvetési törvénytervezet véleményezésekor – a számtalan résztvevő, ezért részérdekeket képviselő körök nélkül – nem egymásnak ellentmondó vélemények születnek. A területi érdekegyeztetésben – a magyar gazdaság láthatóan egyenlőtlen fejlődése miatt – várhatóan nem a megyei, hanem a regionális érdekegyeztetésnek kell kialakulnia. A regionális érdekegyeztetésben is a konföderációs szint a célszerűbb, elsősorban azért, mert itt sok tényező egyidejű figyelembevételét, a régiók közötti összhang megteremtését munkavállalói oldalról a konföderációk jobban tudják biztosítani, mint az óhatatlanul részérdekeket képviselő szakszervezetek. Az ÉSZT felfogása szerint az ÉT, a KIÉT és a KÉF nem egymás mellé rendelt szervezetek, még akkor sem, ha mindhárom szervezet országos fórum. Az ÉT, a munka világát érintő minden országos kérdésben kompetens, míg a KIÉT és a KÉF csak a költségvetési területeket érintő javaslattételi (és felosztási) kérdésekben. Meggyőződésünk szerint, ettől nem lesz az egyik fórum fontosabb a másikonál de mivel más feladata és más kompetenciája van, más a hatásköre, is. Mivel az ÉT a „mindenre” kiterjedő fórum, a KIÉT és a KÉF nem mellérendelt fórumok

Láthattuk tehát, hogy az érdekegyeztetési mechanizmus egyes elemei már működnek, mások pedig, mint például a KIÉT kialakítása hosszasan vajúdik, további szintek kialakításának pedig még a feltételei sem igen adóttak, de az érdekegyeztetési rendszer – melynek létrehozásához egyébként komoly összegű PHARE-támogatást is kaptunk – előbb-utóbb ki fog alakulni, mert szükség van rá. Nekünk pedig azon túl, hogy tevékenyen részt veszünk formálásában, fel kell készülnünk arra, hogy az ÉSZT és tagszervezetei minden fórumon úgy tudják képviselni a munkavállalók érdekeit, ahogy azt a szakszervezeti tagság joggal elvárja.

1993. szeptember

Egy kissé hosszúra nyúlt nyári szünet után – ilyen még nem fordult korábban elő, hogy június végétől szeptember elejéig ne üljön össze az ÉT plenáris ülése – szeptember 4-én találkoztak a tárgyaló felek a „fehér ház” hivatalos nevén a képviselők háza 3-as számú tárgyalójában. A hosszú „kihagyás” nem látszott meg rajtuk, s ez helyénvaló is, hiszen a napirendre tűzött témákról már jó előre tudtuk. Megvolt tehát a lehetőség, hogy a nyarat ne pihenéssel – már aki ezt megteheti – hanem intenzív felkészüléssel – már aki ezt megtette – töltsük. Az állami költségvetés, az adótörvények, az 1994. év gazdaságpolitikája mind-mind olyan témát kínált, amely munkáltatót és munkavállalót egyaránt érint és a kormány számára sem közömbös.

A különböző tervezeteket már jó előre megkaptuk, így most nem jelentett gondot, hogy szakértőikkel együtt, közösen áttekintsük azokat. Az ülés előtt egy nappal a szakszervezeti konföderációk vezetőivel megegyeztünk a követendő tárgyalási taktikában. Megállapodtunk: nincs értelme gazdaságfilozófiai vitába bonyolódni, maradjunk inkább a „megfogható” konkrétumoknál. (Ez később a tárgyaló partnereinknek is tetszett, és munkamódszerként el is fogadták) Az ülésen mindenekelőtt napirend módosítást javasoltunk, amit tárgyaló partnereink szintén elfogadtak. A háztartási villamosenergia árával kapcsolatos kérdések megvitatását az ÉT Gazdasági konzultációs bizottságára bíztuk, amihez megkapták a szükséges döntési jogot is.

A két fő napirendi ponthoz a költségvetésről és az adótörvényekről mindenki elmondta a véleményét. Ekkor még a tárgyalófelek egység képet mutattak, különösen a szakszervezetek ügyeltek arra, hogy „együtt mozogjanak”, ha eredményesek akarnak lenni. (Később az egyre inkább „széteső” munkáltatói oldal szereplése csak megerősítette a szakszervezetek tárgyalási taktikájának helyességét!) A fő téma tárgyalásakor az adótörvények ügyében már némi „mozgolódás” támadt a munkáltatói sorokban, hiszen az adókhoz minden szervezet, tagszervezetei érdekei szerint másképp viszonyult. A törvénytervezetek ismeretében a tárgyalófelek jóelőre megfogalmazták követeléseiket. Mi a szakszervezeti oldalon elfogadva és támogatva azt a kormányzati elképzelést, hogy a társadalombiztosítási járulék (az úgynevezett nyugdíjjárulék) 10 % levonható legyen az

adóalapról, fő követelésünknek a természetbeni juttatások adómentességének megtartását tekintettük, fontosnak tartottuk még az adómentes sáv felső határának 120000 Ft-ban történő megállapítását, és azt, hogy a legmagasabb adókulcsú sáv határa 550.000 Ft helyett 1.000.000 Ft legyen. Miután információkat kaptunk arról, hogy a foglalkoztatási alapba befolyt pénzek csak részben használódtak fel, javaslataink között szerepelt az úgynevezett „szolidaritási alapra” történő befizetés munkavállalói részének csökkentése is.

A téma tárgyalása számunkra kedvezően indult. Miután Szabó Iván pénzügyminiszter fölvázolta a kormányzati oldal tárgyalási elképzeléseit, sok azonosság volt felfedezhető. Az ugyan kiderült, hogy az adótáblázaton nem lehet változtatni, egyéb kérdésekben találtunk megegyezési lehetőséget.

A kormány nevében a pénzügyminiszter elfogadta a természetbeni juttatások adótörvényben meghatározott köre adómentességének megtartását, úgy, hogy az étkezési hozzájárulás havi 1.200 Ft-ig adómentes lesz. A mi tárgyaló delegációnk viszont elfogadta, hogy az étkezési hozzájárulás adómentességének 200 forinttal ajánlott megemlése, valamint a nyugdíjjárulék adómentessége kompenzálja az alkalmazotti kedvezmény megszüntetését. A kormány nem vitatta azt, hogy a szolidaritási járulék munkavállalói része fél százalékkal csökkenjen, ha ezt a részt a munkáltatók „átvállalják”. A munkáltatók azonban ezt természetesen nem akarták. Végül is hosszas vita és többszöri szünetkéres után nem tudtak ellenállni a pénzügyminiszter azon ajánlatának, hogy a kormány átállalja a szóban forgó 0,5 százalékot amennyiben a társasági adó 36 százalékról 38 százalékra „visszamegy”. Így kis többséggel és több különvéleménnyel megszületett az egyezés. A szolidaritási járulék munkavállalói része 1,5 százalék, munkáltatói része 7,2 százalék lesz 1994-ben. A munkáltatók a fennmaradó 0,3 százalékból létrehozhatnak egy úgy nevezett bérgarancia alapot, amelyet korábban nem nagyon akartak. Ezek után már csak a jegyzőkönyv megírása volt a feladat, mely ugyanolyan példás gyorsasággal készült el, mint ahogy az egész ÉT lebonyolódott. Egy szó mint száz, sikerült olyan megállapodást kötni, amellyel mind a három oldal meg lehetett elégedve.

1993. november

Mélységesen sajnálom, hogy miként az előző hónapban most sem tudósíthattam az Érdekegyeztető Tanács harcmezejéről. Miután ebben a hónapban sem volt az ÉT-nek plenáris ülése, és így nincs miről beszámolnom. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy ez „ÉT frontján” teljes csend honol, csak azt, hogy – különböző okok miatt – nem került napirendre semmilyen javaslat. Ami késik nem múlik, szokták mondani.

A szeptember 4-ei ÉT-megállapodás pontjai között több feladatot is meghatároztunk, amit még az év vége előtt meg kell tárgyalnunk. Úgy gondolom, hogy még november végén, vagy december elején sor kerülhet ezekre. A témák előkészítő tárgyalásai megkezdődtek, s merem remélni, hogy a következő lapszámban már lesz beszámolómlóm.

Azt azért meg kell most is jegyeznem, hogy az előző tárgyalás óta eltelt időszak nem volt eseménytelen. A bizottságok dolgoztak, sőt nemcsak az állandó bizottságok, hanem a különböző célfeladatokra létrehozott ad hoc bizottságok is. Ezen bizottságok közül kettőben, a jogiban és az informatikaiban TUDOSZ tag képviseli az ÉSZT színeit, nem kevés sikerrel.

Többször összeültek ezen időszakban a munkavállalói oldal képviselői is, hogy áttekintsék a pillanatnyi helyzetet, s megbeszéljék a követendő taktikát. Működési rendünkkel kapcsolatban született is egy fontos döntés, ugyanis elhatároztuk, hogy a munka folyamatosságának javítása érdekében az oldalelnöki feladatokat a jövőben nem havi, hanem negyedévi soros váltásban látják el az oldalt alkotó szövetségek képviselői. Hogy ez mennyire jó; azt van szerencsénk egész közelről megtapasztalni, ugyanis mi lehetünk azon „szerencsések”, akik nyitásként a feladatot elláthatják.

Haditudósítás a KIÉT-ről és környékéről

„A pokolhoz vezető út jó szándékkal van kikövezve” tartja a magyar mondás, és nem tehetek róla, de ez jutott eszembe, amikor Tarnóczky Attila képviselő úr a maga és Rudics Róbert képviselőtársa (mindketten az MDF frakció tagjai) nevében a KIÉT ple-

náris ülésén magyarázni kezdte, hogy mi vitte rá őket arra, hogy benyújtsák a Közalkalmazottak jogállásáról szóló törvényhez az érdekegyeztető szlengben „Túró Rudi”-nak nevezett módosító javaslat csomagot. Ezzel megnyitották a közalkalmazotti törvényt, lehetőséget adva arra, hogy ne csak a kedvező, hanem a munkavállalókra nézve igencsak kedvezőtlen módosító indítványok is elhangozhassanak. Sőt azt kell mondani, hogy ez utóbbiak bírnak nagyobb többséggel, ugyanis a kormány és egyes képviselők fantáziája e téren végtelen gazdag volt.

A képviselő úr nagyon szívhez szólóan ecsetelte, hogy lelkiismeretük nem tudta volna elviselni, ha egy lehetetlen előmeneteli rendszerrel indulunk neki a következő éveknek – érdekes, az annak idején nem okozott gondot, hogy a szakszervezetek már a törvény parlamenti tárgyalása idején felhívták a figyelmet a tervezet ezen és más hibáira, lehetetlenségeire, sőt – ezért most év végén, amikor már úgy-ahogy elkészültek a besorolások módosíttatni kívánják a törvényt.

Azt mindenki tudja, hogy a törvényben megfogalmazott előmeneteli rendszer úgy rossz, ahogy ott le van írva, mégsem biztos, hogy most az év végén célszerű hozzányúlni, főleg nem úgy, hogy az a munkavállalókra nézve egyértelműen kedvezőtlen legyen. Ugyanis, ha úgy döntünk, hogy a kisebb rosszat választjuk, még mindig jobb egy akármilyen előmeneteli rendszer, mint egy semmilyen. Az biztos, hogy a „B” osztályhoz hozzá kell nyúlni, hiszen elfogadhatatlan az, hogy a törvény ne tegyen különbséget a különböző típusú iskolákban megszerzett, s így szakmailag különböző értékű végzettségek és képzettségek között. Az is egyértelmű, hogy a felső és kiemelt közalkalmazotti osztályokban rendet kell rakni, hiszen elfogadhatatlan, hogy adott esetben még felsőfokú végzettség nélkül is ugyanabba az „F” kategóriába be lehessen jutni, mint komoly tudományos minősítéssel, munkával és beosztással. De már nem biztos, hogy az „F” osztályt teljesen ki kell üríteni, mert jóformán senki sem kerülhet bele. Ugyanakkor azt is el kell fogadni, hogy minden érdemi változtatás komoly költségvetési kihatással jár, és nem tudni, hogy 1994. január 1-jétől meg lehet-e teremteni ennek fedezetét. Az viszont biztos, hogy nem érdemi változtatást, toldozást-foldozást, gányolást nem érdemes csinálni, mert akkor hamarosan újra ki kell dolgozni az egészet, s ezáltal a rendszer pont azt veszíti el, amiért mi is támogattuk mielőbbi bevezetését: a kiszámíthatóságot. Végig

kell tehát gondolni az egész rendszer gazdasági hatását, kapcsolódását más jogszabályokhoz. Hozzá kell igazítani a jelenlegi oktatási és képzési rendszerhez (ha rendszernek nevezhető ami van), a kialakuló új minősítési rendszerhez, a kialakuló új képzési szokásokhoz, tehát a mai és jövőbeni vasághoz a múltbani helyett. Mindezeket figyelembe véve ezen új alapokon egy teljesen új és alapjaiban időtálló besorolási és előmeneteli skálát és illetménytáblázatot kell készíteni, pontosan meghatározva bevezethetőségének (minél korábbi) idejét.

Az is biztos, hogy a törvénynek már eredetileg is úgy kellett volna rendelkeznie, hogy a közalkalmazotti jogviszonyba az 1992. július 1. előtti minden munkában töltött évet be kell számítani. Ennek hiányában módosítás szükséges. De biztos, hogy ezt nem szabad úgy megtenni, hogy az kizárólag a közalkalmazotti osztályba sorolásnál legyen alkalmazható, hanem az adott napon közalkalmazotti jogviszonyba kerülőknél minden esetben alkalmazni kellene, hiszen korábban nem lévén közalkalmazotti törvény, nem tudták szabadon eldönteni, mint most, hogy választják-e annak előnyeit és hátrányait.

Az érthető – ha már megnyitották a törvényt – a kormánynak ki kell használnia a lehetőséget, és javaslatot kell tennie minden olyan technikai változtatásra, amely a törvény alkalmazhatóságát segíti. De az elfogadhatatlan, hogy a megnyitást, mind a kormány, mind az előterjesztőktől független, más képviselők – akiknek szintén megmozdult a lelkiismeretük – arra tegyenek kísérletet, hogy a közalkalmazotti jogviszonyból való kikerülést megkönnyítsék a költségvetés javára, s a munkavállalók rovására. Nevezetesen már az a szándék is elfogadhatatlan, hogy a végkielégítés idejét, s ezáltal összegét csökkentsék. Az pedig, hogy olyan irányban módosítsák a törvényt, hogy azok a munkavállalók, akik a költségvetési intézmények helyett alakuló, létrejövő gazdasági vállalkozásokhoz kerülő közalkalmazottak, vagy azok, akiknek intézménye egyszerűen gazdát cserél egy fillér végkielégítést se kaphassanak, nemcsak elfogadhatatlan, hanem példátlanul felháborító is. Ezek a közalkalmazottak ugyanis korábban munkával töltött éveiket veszítik el végérvényesen és pótolhatatlanul. Ha a parlament elfogadja e módosító javaslatot, szabad út nyílik az iskolák egyházi, vagy más magánintézményi kézbe adására, az egészségügyi intézmények költségvetési területéről történő kiszorítására, a kutatóintézetek felszámolására, illetve gazdasági vállalkozássá történő átalakításra, stb.

Csak remélhetjük – bár kérjük is –, hogy a parlament tisztelt tagjainak a lelkiismerete akkor ismét megmozdul, amikor ezen munkavállalókat súlyosan hátrányos helyzetbe hozó, de az ország javát nem szolgáló módosító indítvány szavazására kerül sor, és elutasítják azt.

1993. december

Szeptember 4-e óta tartottak a harci előkészületek. A tárgyaló felek különböző stratégiái és taktikai megoldásokat kidolgozva, különböző vérmérséklettel és különböző időben ébredve; kapcsolva; hogy talán átvették őket; készültek a „nagy összecsapásra”; melynek időpontja bár tőlük függött, mégsem akart meghatározódni. De végül is eljött a nagy nap. A tárgyaló felek képviselői nagy vehemenciával közelítették meg a harcmezőt, megmutogatták egymásnak oroszláncörmeiket, majd beásták magukat lövészárkaikba, s nem történt semmi. A várva várt dántó összecsapás helyett állóháború alakult ki, melynek befejezése és kimenetele most bizonytalanabb, mint amilyenek hónapokkal ezelőtt prognosztizálható volt. Ha szeptember 4 én úgy állhattunk föl a tárgyalóasztaltól, hogy mindenki elégedett lehetett egy kicsit, akkor most a kölcsönös elégedetlenség a jellemző. A munkáltatók nem tudták érdemi tárgyalásra vinni gazdaságpolitikai problémáikat, a munkavállalók nem tudták elérni a minimálbér és más fontos kérdések tárgyalását, a kormány pedig nem tudta tárgyalások nélkül megúszni azt, amit nagyon szeretett volna.

De mi is történt? A már említett szeptember 4-i ÉT-tárgyalások egyik megállapodása volt, hogy az akkor nem tárgyalható, de mindenképp megtárgyalandó szociálpolitikai, foglalkoztatáspolitikai; bérpolitikai kérdéseket az ősz folyamán tárgyaljuk meg, megfelelő előkészítés után. Nos; már ezzel az előkészítéssel is gondok voltak, különösen azoknál a törvénytervezetknél, amelyeket a népjóléti tárcának kellett, volna a parlament elé terjesztenie. És nem is azért, mert parlament elé nem akarták beterjeszteni a tervezeteket, hanem azért, mert a tárca képviselői úgy vélték, hogy amikor megállapodtunk arról, hogy tárgyalni fogunk, azzal már a tárgyalásokat is letudtuk. A Népjóléti Minisztérium mentségére csak az hozható fel, hogy nincs egyedül, ugyanis más jogszabályokkal is problémák voltak. A kormány még jelét sem nagyon kívánta mutatni, hogy a játékszabályokat be akarja tartani; s egymás után terjesztette be a jogszabálytervezeteket a parlament elé, anélkül, hogy előzetesen az ÉT-en megtárgyalták volna. Oldalunk erre úgy reagált, hogy levélben kérte a parlament elnökét: ne tárgyalják addig az említett tör-

vénytervezeteket, amíg az ÉT véleményt nem mondott róluk. Mindenesetre levelünkre legalább választ kaptunk...

A munkáltatók is sajátosan készültek a tárgyalásra. Úgy vélték; ők is át lettek verve. Vagyis szeptember 4-én a megállapodás kedvéért túl sok engedményt tettek, s a gazdasági folyamatok nem úgy alakultak, ahogy néhány hónappal ezelőtt előre jelezték őket. Ezért közölték, hogy a teljes szeptember negyedikei napirendet újra kívánják tárgyalni. Ez önmagában még nem lett volna baj, legfeljebb az időszerűségén lehetett gondolkodni, az adótörvények elfogadása után és a költségvetés vitája idején, de az már komoly problémát okozott, hogy közölték: addig nem hajlandók a minimálberről tárgyalni; amíg az általuk javasoltakat meg nem tárgyalja az ÉT. Végül, több előkészítő tárgyalás után, megállapodtunk a munkáltatók képviselőivel, hogyha szeptember negyedikét nem is tárgyaljuk újra, a jövő gazdaságpolitikai kérdéseiről próbáljunk szót váltani, s eredményeket elérni. (Zárójelben megjegyzem, ez utóbbiban őszintén kételkedtem, s mint kiderült, joggal.) Megállapodtunk abban is, hogy a gazdaságpolitikai kérdések megtárgyalása után a minimálberről is tárgyalni fogunk: Ez utóbbiról a kormány már korábban jelezte tárgyalási szándékát.

Ilyen előkészületek után ültünk a tárgyalóasztalhoz december 3-án abban a hitben, hogy nem baj, ha hosszasan tárgyalunk is – a plenáris ülés kétnaposra volt tervezve –, de eredményesek leszünk. Az előkészületek azonban már rosszat sejtettek. Kiderült; hogy a kormányzati oldalon egyetlen egy miniszter sem lesz jelen; sőt az az államtitkár, aki a Pénzügyminisztériumot képviseli, délutántól már a Magyar Nemzeti Bank alelnöke lesz. Öreg ÉT-rókák előtt ezek után már nem volt kétséges, hogy a gazdaságpolitikai kérdésekről beszélni lehet, de megállapodni nem. Igazuk is lett. A munkáltatók szóvivőjének lendületes beszéde is megszakadt, amikor kiderült; hogy hiába szaporítja gyönyörű szóvirágait, csak pazarolja azokat, mert a kormányzati oldal felhatalmazása hiányában megegyezésre nincs remény. A kormányoldal szóvivője kijelentette, ő szívesen meghallgat mindent, hajlandó konzultálni is bizonyos kérdésekről, de nem tovább. Arra meg végképp nem hajlandó a kormány, hogy néhány napos törvényeket azonnal módosítsasson, különösen akkor nem, ha neki tetszik: Rövid tusakodás után lekerült a téma a napirendről, bár a munkáltatók továbbra is fent kívánták tartani illetve hamarosan meg

akarják tárgyalni Bízva abban, hogy közben konzultálva a kormánnyal eredményesek lesznek.

Némi változtatás történt a további napirendekben is, mivel abban kölcsönösen megegyeztünk, hogy a szociális kérdéseket a szakbizottságok elé utaljuk, fölhatalmazva őket döntési, megállapodási jogkörrel.

Ezek után futottunk neki a minimálbér tárgyalásának, amit a munkáltatók nagyon nem akartak, mi meg nem engedhettünk. Végül is, amikor nem kevés erőszakoskodás után úgy döntöttünk, hogy szót váltunk a kérdésről, a munkáltatók képviselője kijelentette: jobban járnánk, ha a gazdaságpolitikai csomag tárgyalása után vitatnánk meg, mert az eredmények birtokában ők is engedékenyebbek lennének. Ezek után a mi szóvivőnk jelezte, hogy mi az 1994: évi minimálberről akarunk tárgyalni, s nincsenek éveink arra, hogy a munkáltatók által kívánt tárgyalások eredményeit megvárjuk Felhívtuk a figyelmet arra is hogy a 9000 Ft-os minimálbér jószerivel semmire nem elég. Szerencsénkre a kormány is akart tárgyalni e témáról, s így mégiscsak nekifutottunk. Tartott is a lendület egy teljes körig, amikor is egy ravasz munkavállalói trükk eredményeként kénytelen volt mindenki nyilatkozni, hogy első menetben mekkora minimálbérben tud gondolkozni.

A munkáltatók sokáig hezitáltak, amíg nem kevés erőszakoskodás hatására kijelentették hogy nem tudnak elmozdulni az 1993-ra megállapított 9000 Ft-os minimálberről Legalábbis fölfelé semmiképp nem. A lefelé tartó irányt nem kérdeztük meg, nehogy meglepődjünk. Ezek után egyértelművé Vált, hogy nincs, értelme tovább tárgyalni, hiszen eredményt semmiben sem tudunk elérni. Tehát úgy döntöttünk, hogy befejezzük a tanácskozást, majd két héten belül újratárgyaljuk a minimálbér, a bérgarancia, a foglalkoztatási és egyéb kérdéseket (a következő plenáris ülést – lapzártánk után – december 17-ére terveztük). Csak remélhetem, hogy érdemi tárgyalásokra hamarosan sor kerül. Mi a szakszervezeti oldalon mindenesetre készülünk. Akkor is, ha lesznek tárgyalások, akkor is ha nem.

1994. január

Úgy tűnik, nincs karácsony ÉT nélkül, ugyanis 1993-ban – csakúgy mint a korábbi években – közvetlen karácsony előtt néhány nappal, december 22-én szerdán tartottuk meg az év utolsó plenáris ülését. Azt hiszem, a korábbi események ismeretében már az sem lep meg senkit, hogy ennek fő témája a minimálbér volt.

Mint korábbi tudósításomban. már beszámoltam róla ez a kérdés már szerepelt az Érdekegyeztető Tanács ülésén, de csak mint napirendi pont, hiszen érdemi tárgyalására a munkáltatók merev magatartása miatt nem került sor. Meg kell jegyeznem, hogy a két ülés közt eltelt kb. egy hónap eseményei a 22-i tárgyalásra sem ígértek túl sok jót, hiszen az előkészítő bizottsági tárgyalásokon nem született megállapodás, s az is egyértelmű volt, hogy a munkáltatói oldal továbbra is velünk akarja kikapartatni a gesztenyét: Jelezték ugyanis hogy csak akkor hajlandók érdemben emelni a minimálbért, ha a kormánnyal folytatott tárgyalásaik, melyek a szeptemberi megállapodás jelentős megváltoztatását célozták, eredményesek lesznek. A baj csak az volt, hogy e megállapodás pontjai szerepeltek a parlament elé beterjesztett törvényjavaslatokban, és azokat a parlament el is fogadta. Így meglehetősen kétségesnek látszott a munkáltatói eredmény elérése: De sajnos nemcsak az, hanem a minimálbér összegének érdemi megemelése is. Bár a munkáltatók ezúttal sokkal körmönfontabbak voltak, mint novemberben. Ugyanis nem meressedek le a 93-as minimálbérnél, hanem „nagyvonalú” ajánlatot tettek. Közölték, hogy hajlandók elmozdulni a 9000 Ft-ról, akár 9600 Ft-ra is. E „nagyyszerű” ajánlat célját egyikük a szünetben – mintegy önjelölt parlamenterként – közölte is velünk: "ez elegendő ahhoz, hogy a tagjaitok befogják a szájukat, s majd később talán megállapodhatunk egy nagyobb összegben is". Fegyelmezettek voltunk, s nem küldtük el az urat sehová. Viszont megerősödött az a szándékunk, hogy eredményt most kell elérnünk, s nem szabad belemennünk az éves minimálbér elérésének kétlépcsős megvalósításába sem. A korábbi évek bizonyították, hogy a második lépcső sohasem valósult meg.

Elhatároztuk, hogy adatokkal és észrvekkel próbáljuk meggyőzni tárgyalópartnereinket az „ügy” komolyságáról és annak következményeiről, hogy mit jelent a minimálbér emelésének elmaradása. Arról, hogy mennyire csekély összeget jelent még egy

jelentősebb emelés is, és arról, hogy mennyire gusztustalan éppen a legszegényebbek bőrére játszani munkáltatói adó illetve járulékcsökkentés elérése érdekében.

Sajnos érveink nem találtak meghallgatásra s a kormányoldal sem foglalt határozottan állást, pedig képviselőjük közölte, hogy ötszámjegyű minimálbérben gondolkoznak. Így egyedül maradván ezt a csatát elvesztettük (de a háborút még nem). Ezek után egyet tehattünk, kifejtettük, hogy az elmaradt béremelések következményeiért a felelőség azokat terheli, akik más célra akarták fölhasználni a minimálbér intézményét, mint amire az való. Majd kijelentettük, hogy tovább kívánjuk folytatni a tárgyalásokat, de egyben megjegyeztük azt is, hogy az ágazati bértárgyalásokon próbálunk (legalábbis aki teheti) magasabb minimálbér-emelést elérni. Mivel az országos minimálbér mértéke, ha közvetett módon is, de a költségvetésben foglalkoztatottakat is érinti (hiszen javíthatja, vagy ronthatja az úgynevezett A1 [a bértarifa legkisebb szorzóértéke] nagyobb összegének elérésére irányuló tárgyalásaink esélyeit), az ÉSZT és a SZEK képviselői jelezték, hogy amennyiben belátható időn belül nem lesz megállapodás, a KIÉT-en tárgyalásokat kezdeményeznek egy közalkalmazotti minimálbér bevezetéséről.

Mivel a tárgyalás megegyezés nélkül zárult, az ÉT szabályai szerint maradt az országos minimálbér értéke 9000 Ft, és az már a következő havi tudósításomban lesz olvasható hogy februárig mit tudunk elérni.

Ezen eredménytelen tárgyalás után tértünk át a következő napirendi pont megtárgyalására, amiről már az induláskor tudtuk, hogy nem lehet eredményes, hiszen a béremelés ajánlott mértékeiről szólt, amelyet minimálbér nélkül értelmetlen tárgyalni. Kijelentettük, hogy csak akkor vagyunk hajlandók a témával foglalkozni, ha a minimálbérben megállapodás született. Úgy, hogy ez a téma is átkerült a következő esztendőre.

Végezetül meg kell nyugtatnom mindenkit: ez az ÉT ülés sem volt teljesen eredménytelen, mert a harmadik napirendi pont végre meghozta a várt megállapodást. Ekkor vitattuk meg ugyanis a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény módosításáról készült anyagokat. Végeredményben megállapodtunk abban, hogy megkezdjük a foglalkoztatási törvény átfogó felülvizsgálatára és korszerűsítésére irányuló szakértői munkálatokat. Elhatároztuk, hogy január második felében plenáris ülés napirendjére tűzzük a munkanélküliek szolidaritási alapjába történő

munkáltatói befizetések csökkentéséről szóló módosító javaslatok megtárgyalását, és azt, hogy néhány vitás kérdést még a Munkaerőpiaci Bizottság fog megtárgyalni.

Kompromisszumos javaslat elfogadásával ért véget a negyedik napirend tárgyalása is, mely a bérgarancia alapról szóló törvény tervezetét vitatta meg. A megállapodás lényege, hogy a 0,3%-os munkáltatói befizetés az 1994. évi járulék mértéke, hogy a támogatás nyújtásának szabályait az ÉT Bér- és Munkaügyi Bizottsága véleményének kikérésével alakítja ki a kormány, hogy a bérgarancia-alapot kezelő szervezet köteles riegyedévente ugyanezen bizottságnak beszámolni, s hogy a munkáltatók kérésére a kormány a törvénytervezetet csak január végén terjeszti a Parlament elé (korábban nem is lett volna értelme, mert az ÉT-ülés időpontjában a Parlament már megkezdte a január végéig tartó téli szünetet).

Ez utóbbi megegyezéssel nemcsak az ÉT 1993: évi utolsó ülését zártuk le, hanem egy pohár pezsgővel köszöntve egymást, az egész évi munkát is.

1994. február

Előző havi tudósításomat úgy fejeztem be, hogy a minimálbér kérdésében decemberben nem értünk el eredményt, de a végső szót még nem mondtuk ki ez ügyben. S ez így is lett. Alig múltak el a karácsonyi és újévi ünnepek, amikor a munkavállalói oldalon már ismét összeültünk megbeszélni, hogy mit tegyünk.

Az egyértelmű volt, hogy még év elején el kell érünk a minimálbér emelését, de hogy hogyan, az még nagyon bizonytalan volt. A munkáltatók ugyanis még mindig kötötték az ebet a karóhoz: csak akkor hajlandók érdemi tárgyalásra ez ügyben, ha a kormánnyal folytatott tárgyalásaik eredményesek lesznek.

Áttekintve a helyzetet, úgy döntöttünk, hogy partnert keresünk, méghozzá a kormány „személyében” (egy háromoldalú fórumon nehéz is lett volna mást találni), s jeleztük, hogy már meglehetősen feszült a helyzet, s ha a kormány el akarja kerülni a komolyabb konfliktusokat (demonstrációk, országos sztrájk, stb.), akkor végre állást kell foglalnia. El kell döntenie, hogy a munkáltatói, vagy a munkavállalói elképzeléseket támogatja. A mi szempontunkból kedvező döntés hamarosan meg is született. Föltehetőleg ez a döntés nem lehetett túl nehéz, hiszen a kormány képviselői, már az előző tárgyaláson kijelentették, hogy ötszámjegyű minimálbérben gondolkoznak. Ezek után az események felgyorsultak. Biztató hírek érkeztek a kormány és a munkáltatók képviselőinek tárgyalásairól, majd megjelent a lapokban, hogy amennyiben nem lesz megegyezés a minimálbér ügyében, a kormány megállapodik a szakszervezetekkel a többségiben állami tulajdonú vállalatok és intézmények minimálbéréről. Ez hatott, s elhárult minden akadály a január végi ÉT plenáris ülés összehívása elől.

A január 28-ra összehívott ÉT ülésnek végül is négy napirendi pontja lett, az 1994. évi minimálbér mértéke, a keresetnövekedés 1994. évi ajánlott mértékei, a Munkanélküliek Szolidaritási Alapjába befizetendő munkáltatói járulék mértékének a csökkentése, és az üzemi tanácsi választások új időpontjának a megállapítása. Ebben egyetértett a három oldal, de abban már nem, hogy milyen sorrendben kerüljenek tárgyalásra az egyes pontok. Ezen még vitakoztunk egy kicsit a plenáris ülésen, de nem tekintve kardinális kérdésnek a sorrendet végül is megállapodtunk. A szolidaritási járulékkal

kezdtünk, ehhez a munkáltatók körömszakadtáig ragaszkodtak, s az üzemi tanácsok választásának kérdéseivel zártuk a napot. Viszont nem eredménytelenül.

Az első napirendi pontnál figyelmesen meghallgattuk a munkáltatók eléterjesztését és a kormány álláspontját, finoman segítve a megállapodás megkötését. Ami végül meg is történt: a 6 százalékos munkáltatói befizetési kötelezettség végső soron jelentősen csökkent.

A minimálbér tárgyalása már igazi alku volt. Ezt különösen az tette széppé, hogy a munkáltatók még most is alig akartak elmozdulni a 9000 Ft-ról. Végül is szinte forintként araszolgatva előre megszületett a megállapodás a 10500 Ft-os minimálberről (ez órabérben számolva 60,50 forintot jelent), amely 1994. február 1-jétől kerül bevezetésre. A kormány képviselői azt is kijelentették, mivel ez kötelező, a közalkalmazottaknak is meg kell kapniuk, függetlenül a bértáblázattól, és a mindenkori A1-től. Közölték azt is; hogy az ehhez szükséges összeg a költségvetésben megvan. Ezzel a megállapodással túl is jutottuk a napi tárgyalás két leglényegesebb pontján, s nekigyürkőzhettünk a következőnek. Mint várható volt, a keresetnövekedés 1994. évi ajánlott mértékeiről – egy nagyon jól előkészített javaslat alapján – gyorsan megegyeztünk. Az ajánlott keresetnövekedés átlagos mértéke 17-19 százalék, a minimális mértéke 13-15 százalék, a maximális mértéké pedig 21-23 százalék lesz 1994-ben.

A negyedik napirenddel sem volt semmi gond. Mindenki egyetértett abban; hogy értelmetlen dolog lenne 1993-at követően 1994-ben újból üzemi illetve közalkalmazotti tanácsokat választani, hiszen a most megválasztott tanácsok jószerivel még fel sem álltak, ezért a következő választásokat 1995. május 19. és 26. között javasoljuk megtartani. Ebben példátlan gyorsasággal megállapodtunk, majd berekesztettük az aznapi ülést.

Hogy ezután mi lesz? Nem tudom. Nagyon is elképzelhetőnek tartom, hogy egy darabig szünetel az ÉT plenáris üléseinek munkája – a bizottságok természetesen folyamatosan dolgoznak –, ugyanis benyújtott téma nincs, és nem lehet tudni, hogy a választások közeledtével lesz-e. Természetesen ha lesz, foglalkozunk vele, tárgyalunk. Normálisan ennek is megvan az esélye, hiszen az ÉT alapjaiban mégiscsak a munkavállalói és munkáltatói érdekek ütköztetésének a fóruma, ahol a kormánynak mintegy békéltető, közvetítő szerepet is be kellene töltenie, ez pedig független a választásoktól.

Egy biztos: az érdekegyeztetés rendszerében ez a szint már kialakult, úgy-ahogy működik, esetenként már jól is, teszi a dolgát, tehát minden erőnkkel azon kell lennünk, hogy fönntartsuk és tovább működtessük. Természetesen az eseményekről továbbra is be fogok számolni, de azt is megígérem, ha nem történik semmi, arról egy sort sem fogok írni.

1994. március

Amikor a Szószóló szerkesztői rábeszéltek, hogy rendszeresen tudósítsak az Érdekegyeztető Tanács plenáris üléseinek hadi eseményeiről, fel sem merült bennünk, hogy elkövetkezik az a nap amikor azon kell gondolkoznunk, hogy szüneteltessük a rovatot, vagy találjak ki valami mást. Végül úgy döntöttem, nem kis része volt ebben lapunk szerkesztője közismert erőszakosságának, s annak, hogy azért havonta mégis csak történik valami, hogy a „valami más” mellett maradok.

De mi is okozza a problémát? Semmi különös, csak az, hogy a választások közeledte és az esedékes kormányváltás miatt nem ülésezik az ÉT, és előreláthatólag szeptemberig nem is fog ... Nem azért, mintha nem lenne miről tárgyalni, de mindazon jók ellenére amit korábban írtam az ülésekről tudomásul kell vennünk, hogy Magyarországon az érdekegyeztetés rendszere messze nem tökéletes. Még országos szinten sem, pedig ott a legjobb. Nem formálódtak meg még úgy az oldalak, ahogy az elvárható lenne, egy a piacgazdaság útját taposó országtól, ahol adott esetben a napi politikától függetlenül is érdekegyeztetnek. Tehát nincs tárgyalópartner, pedig az kell.

Kormány az van. De lassan lejár a mandátuma, így érdeemben már nem tud tárgyalni, hiszen a választások után, bárki győz, minden kezdődik előlről. Ha csak az lenne a szerepe, mint a fejlettebb érdekegyeztetéssel rendelkező országokban, ahol mintegy egyeztető, békítő, közvetítő szerepe van, mert a vita a munkáltatók és munkaadók közt folyik még csak ellennénk valahogy. De nálunk nemcsak ez a szerepe!

Munkáltatók vannak. Munkáltatói szervezetek azonban annak ellenére, hogy kilencen is ülnek az oldal asztalánál, már nemigen. És ez a legfőbb gondunk. Nem lehet úgy eredményesen tárgyalni, hogy nincs stabil tárgyalópartner, nincs erős ellenfél. A munkáltatói oldal pedig csak most formálódik. Bízunk benne, hogy a kamarai törvény segít, és végre kialakulnak a ténylegesen munkáltatói érdekeket képviselő munkáltatói szervezetek.

Munkavállalók szintén vannak. Sőt munkavállalói szervezetek is, és az oldalunk is meglehetősen egységes a tavaly év eleji megállapodás óta. Ez megmutatkozik abban is, hogy plenáris ülés ide, plenáris ülés oda most is rendszeresen összejövünk megbe-

szélni az aktuális dolgokat, rendezni a problémákat, felkészülni a választások utáni időre, mikor munkánk törvényszerűen meg fog szaporodni.

Azt, hogy fent kell tartani a rendszeres egyeztetést, a márciusi oldalülésen határoztuk el. Megbeszéltük azt is, hogy folytatni kell az Érdekegyeztető Tanács és a Titkárság irányításával, státusával kapcsolatos munkát, hogy előterjesztés készüljön a plenáris ülés számára. Újra el kell indítani az ÉT működésének továbbfejlesztésével kapcsolatos; már elkezdett, de megszakadt munkákat, lehetőleg közösen a munkáltatók képviselőivel és a kormány szakértőivel. Az elkészült javaslatok alapján így már szeptemberben lehet erről tárgyalni. Áttekintjük az ÉT-KIÉT kapcsolatáról korábban elkészült előterjesztést. Foglalkozunk a Munka Törvénykönyvével és az azzal kapcsolatos munkáltatói, javaslatokkal valamint egyéb kérdésekkel. Felkészülünk az ILO esedékes nyári ülészakára. És odafigyelünk az ÉT munkabizottságainak munkájára, melyek természetesen most is működnek.

Végül csak annyit mondhatok, lehet hogy hadiesemények szeptemberig nem lesznek de tudósítani valóm csak-csak lesz minden hónapban. Természetesen azért múltkori ígéretemet be fogom tartani: ha nincs .miről írni, felesleges dolgokkal nem traktálom az olvasót.

1994. április

Már korábban informáltam Önöket Kedves Olvasóim, hogy kampány alatt "hallgatnak a fegyverek", azaz nem ülésezik az Érdekegyeztető Tanács (csak a munkabizottsági működnek), s így nagy valószínűséggel a „haditudósítások is elmaradnak. A napokban viszont kaptam egy összeállítást az Érdekegyeztető Tanács munkavállalói oldalának titkárától, ami összefoglalja az első négy évi munkánkat. Ez a dolgozat megérdemli, hogy közreadjam, s Önök is megismerjék.

Az Érdekegyeztető Tanács négy esztendei munkájának áttekintése

A plenáris ülésen tárgyalt témák száma évenként:

1990.	11
1991.	29
1992.	14
1993.	12
1994.	1
Összesen:	67

A plenáris ülésen tárgyalt napirendek megoszlása:

Téma	Napirendek száma
Gazdasági konzultáció	44
Szociálpolitika	22
ezen belül a nem társadalombiztosítást, vagy nemcsak a társadalombiztosítást érintő témák száma	8
Bérek, munkaviszonyra vonatkozó témák (beleértve a Munka Törvénykönyvére vonatkozó tárgyalásokat is)	32
Munkavédelem	1
Foglalkoztatáspolitikai (beleértve a regionális válsághelyzetek kezelésére vonatkozó tárgyalást is)	14
Oktatás	1
Szakszervezeti ügyek (benne: a választásokkal, munkavállalói beleszólással, szakszervezeti jogokkal, kedvezményes üdültetéssel kapcsolatos napirendek)	11
ÉT belső ügyei, ügyrend, munkaterv, stb.	6
Összesen	139

Az Érdekegyeztető Tanács ülésein tárgyalt témacsoportok összefoglalása

Konzultáció a kormány és a szociális partnerek gazdasági-szociális stratégiájáról, intézkedéseiről (intézkedési javaslatairól) és a kapcsolódó jogszabályokról

A téma súlya a plenáris tárgyalásokon: a gazdasági-szociális. kérdésekről folytatott konzultáció az ÉT plenáris, üléseinek csaknem felét; a gazdasági témáké; egyharmadát tette ki (a társadalombiztosítási önkormányzati választásokat követően a szociálpolitikai napirendek száma radikálisan csökkent).

Tartalma: a szociális partnerek kezdeményezésének megfelelően érintheti a nemzetgazdaság valamennyi területét, jelentősen túlmutatva ezzel a munka világához közvetlenül kapcsolódó témákon. Az e körbe sorolható napirendek igen széles területet ölelnek át: a költségvetési, adó-, szociálpolitikán túl a plenáris ülés és a bizottságok tárgyaltak agrár- ipar-, energia-, terület- oktatáspolitikai stb. témákat is (l. erről az ÉT Titkárságán készült összeállítást). Ritkán fordult elő stratégiák egyeztetése, egyetértés pedig gyakorlatilag csak konkrét gazdasági mutatókról született.

Színtere: ÉT plenáris ülése

Bizottságai:

- a) Gazdasági-konzultatív és Jövedelempolitikai bizottság feladata: elsősorban az ÉT plenáris ülésein tárgyalt témák előkészítésével, illetve a plenáris ülés által a bizottságokhoz utal témákban állásfoglalás készítése.
- b) Privatizációs bizottság: nagyfokú önállósággal végzi feladatát, tűzi napirendre témáit. E bizottság hatáskörébe tartozó témát a plenáris ülés utoljára 1991-ben tárgyalt.
- c) Szociálpolitikai bizottság: 1993. első feléig nagy gyakorisággal, rendszeresen működött, feladata az ÉT plenáris üléseinek előkészítése, kisebb részben bizonyos témákban önálló állásfoglalás készítése. Ezt követően működésében zavarok keletkeztek a társadalombiztosítási témák kikerülése és szervezési problémák miatt.

Bérekre munkaviszonyra, munkakörülményekre vonatkozó tárgyalások, megállapodások

Súlya: A plenáris ülésen tárgyalta napirendeknek egynegyedét tette ki, s második legnagyobb téma.

Tartalma: valamennyi munkavállalóra érvényes megállapodás a minimálberről, bér- és szakmai ajánlások készítése, konzultáció a munkaviszony, munkafeltételek jogi szabályozásáról a versenyszférára vonatkozóan, a költségvetési tárgyalások részeként a nem piaci szféra bérlehetőségeinek meghatározása bérinformációs, rendszer kialakítása.

Színtere: ET plenáris ülés

Bizottságok:

- a) Bér- és munkaügyi bizottság: rendszeresen működik, feladata az ET plenáris üléseinek előkészítése (a „politikai döntést igénylő témákban” – pl. minimális bér, Bérgarancia Alap – a bizottságban a várható megállapodás paraméterei nem rajzolhatóak fel), kisebb részben önálló állásfoglalások kialakítása.
- b) Munkavédelmi bizottság: kevés ülése volt, tevékenysége főleg a Munkavédelmi Törvény előkészítéséhez és végrehajtásához kötődött. Feladata a plenáris ülések előkészítése (politikai előkészítés is megtörténik), megállapodások kötése (plenáris képviselők utólagos felhatalmazásával).
- c) Információs bizottság: feladata az érdekegyeztetés statisztikai megalapozása, hatáskörébe tartozó téma plenáris ülés napirendjén még nem szerepelt.
- d) Jogi bizottság: ad hoc bizottság, a Munka Törvénykönyve előkészítésével, jelenleg felülvizsgálatával foglalkozik.

1994. május

Ha valaki azt hinné, hogy az Érdekegyeztető Tanács házatáján bármi is történt az elmúlt hónapban, az téved. Az igazság az, hogy nem történt semmi különös, bár a munkavállalói oldal – elhatározásához híven – többször is összeült. Most az egykori SZOT vagyon elosztásának végleges lezárása volt az egyik fő cél, s végre ez meg is történt. Sőt a konföderációk megegyezését a VIKSZ igazgató tanácsa is jóvá hagyta.

Természetesen a parlamenti választásokra való fölkészülés, majd az első forduló eredménye minket sem hagyott érintetlenül. Már csak azért sem, mert több párt programjában is szerepelt, hogy kormányra kerülése esetén gazdasági-szociális megállapodást ("paktumot" !!!) kíván kötni, a társadalom, de legalábbis a munka világa képviselőivel. Felmerült azonban annak a réme, hogy egyesek ezt a megállapodást egykonföderációs megállapodásként képzelik el. Ezt tisztáznunk kellett... Összeültünk tehát, s megállapodtunk. Magunkkal. A hat konföderáció „együtt kíván mozogni”, fontosnak tartja a gazdasági-szociális kérdések megtárgyalását. Tisztázni kell viszont, hogy „miről is lesz szó?”. Szükséges egy helyzetelemzés, s annak ismeretében lehet majd tárgyalni, s a tárgyalások eredményeként megállapodni. Abban is egyetértett a többség, hogy e tárgyalásoknak az ÉT keretei között kell lefolynia.

Időközben tárgyaltunk mi is. A választások első fordulóját megnyert MSZP meghívott bennünket, hogy kölcsönösen ismerjük meg egymás álláspontját. Azt mindenesetre megtudtuk, hogy tárgyalni akarnak, még hozzá az ÉT munkavállalói oldalát alkotó konföderációkkal közösen. Ez mindenesetre megnyugtató, de majd meglátjuk. Egyelőre szakértői munkával készülünk.

Az elmúlt hónapban kaptam egy összeállítást az ÉT munkavállalói oldalának titkárától, amely összefoglalta a testület első négyévi munkáját. Ez a dolgozat terjedelmi korlátok miatt teljes terjedelmében nem jelenhetett meg az elmúlt hónapban. Most folytatjuk, hogy önök is megismerhessék.

Foglalkoztatás és képzés

Súlya: részvétel a foglalkoztatáspolitikával, képzéssel foglalkozó napirendek az összesnek alig több, mint egytizedét tették ki.

Tartalma: részvétel a foglalkoztatáspolitikai és a szakképzési politika meghatározásában, alapok felosztása, a hatáskörébe tartozó pályázatok elbírálása, a felhasználás ellenőrzése.

Színtere: ÉT plenáris ülése: bizottsági témák zöme nem kerül a plenáris ülés elé (OKT hatáskörébe tartozó kérdésekkel – a szakképzési törvényt kivéve – a plenáris ülés nem foglalkozott), amennyiben mégis, úgy általában eltérő a bizottsági és az ÉT állásfoglalás pl. a járulékfizetés, vagy az MSZA-ból és a FA-ból történő kifizetések nagyságát illetően (a különbség a munkaerőpiaci és a bérbizottság között az, hogy míg az utóbbinál ki sem rajzolódnak a politikai megállapodás keretei, addig az előbbinél a megállapodás megtörténik, amit a plenáris ülés – a bizottsági szempontok figyelmen kívül hagyásával – rendre módosít).

Bizottságok:

- a) Munkaerőpiaci bizottság: a foglalkoztatási törvény alapján nagy rendszerességgel és önállósággal működik, esetenként előkészíti az Érdekegyeztető Tanács ülését (hatékonyságáról ld. a plenáris ülésnél), az OKT-val kapcsolata rendezetlen.
- b) Országos Képzési Tanács: a Foglalkoztatási törvény alapján nagy rendszerességgel és önállósággal működik, kapcsolata az ÉT-vel gyakorlatilag nincs, a Munkaerőpiaci Bizottsággal kapcsolata rendezetlen, időnként konfliktusos.
- c) Információs bizottság

Az Érdekegyeztető Tanács belső ügyei.

Súlya: az ÉT napirendjének kis hányadát teszi ki.

Tartalma: alapszabállyal kapcsolatos javaslatok, munkaprogram (tavaly és idén nem készült), jószolgálati ügyek.

Színtere: ÉT plenáris ülés

Bizottságok:

- a) Jószolgálati-etikai bizottság: előkészíti az ÉT alapszabályára, belső működésére vonatkozó tárgyalásokat, közvetít a bizottságokban, vagy a plenáris üléseken kialakult konfliktusokban.
- b) vezető képviselőkől alakuló ad hoc bizottság: az ÉT egy-egy célfeladat, nagyobb belső probléma megoldására alakítja meg.

Konfliktuskezelés

Két esetben került rá sor: a taxisblokádnál idején és az 1992. évi végi bányász sztrájkfelhíváshoz kapcsolódóan (ez utóbbi a munkáltatói oldal távolmaradása miatt kétoldalú tárgyalás volt). Bár mindkét tárgyalás sikerrel zárult, a konfliktuskezelés-közvetítés nem vált rendszeressé, mechanizmusa nem alakult ki.

1994. június

Még mindig csak készülődünk, de már egyre komolyabban. Ugyanis a várható „gazdasági-szociális megállapodás”-ra, népszerű nevén a „paktumra” való felkészülés a célegyenesbe ért.

Egy hónapot adtak maguknak a konföderációk, hogy megfogalmazzák saját elképzeléseiket arról, miben kívánnak egyezkedni, miben kívánnak megállapodni, s mi az kérdés, amiben hajthatatlanok, ami nem képezheti semmilyen megállapodás tárgyát. Az oldal megállapodása szerint a hónap utolsó napjaiban kell egymásnak elküldenünk saját álláspontunkat, s ez az anyagalmaz fogja majd képezni a közös álláspont alapját: Amelyet természetesen magunk közt még nagyon alaposan megvitatunk. Először a július 6-i oldalegyeztetésen, hogy kialakítsuk a végső szakszervezeti álláspontot, melyet már a tárgyalópartnereinkhez is eljuttatunk.

Mivel e tudósítás írásakor még csak az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés (ÉSZT) álláspontja áll a rendelkezésemre, csak arról tudom önöket tájékoztatni. Azt hiszem ez sem érdektelen. Mindenesetre arra jó, hogy megismerjék miben gondolkodunk, mi az, amit fontosnak tart az a szakértői csapat, amely az ÉSZT álláspont részleteit kidolgozta, s miben gondolkodik az ÉSZT elnöksége, amely a végleges szöveget összedolgozta. Természetesen a szövegnek még egyetlen mondata, egyetlen gondolata sincs „bebetonozva”; és elképzelhető az is, hogy valami nem jutott a készítőik eszébe. Így mindaddig, amíg le nem zárulnak a tárgyalások, mindig lehet javítani, mindig lehet bővíteni, mindig lehet kiegészíteni. Csak tudnunk kell, hogy mit, illetve, hogy mivel. Ezért kérjük, észrevételeiket, kiegészítő, illetve módosító javaslataikat minél hamarabb juttassák el hozzánk, hogy érdemben beépíthessük a végleges álláspontunkba, illetve, hogy megfelelően képviselhessük azokat. Ezen gondolkodást megkönnyítendő; a továbbiakban ismertetem azokat a legfontosabb gondolatokat, melyeket az ÉSZT elengedhetetlenül fontosnak tart a tárgyalások során képviselni.

Az ÉSZT szerint a szakszervezeteknek a megállapodás(ok)al a következők az elérendő céljai:

- a) Az ország gazdasági helyzetének stabilizálása, a gazdasági növekedés; a feltétlenül szükséges munkahelyteremtő beruházások forrásainak, feltételeinek megteremtése.
- b) Az ország lakosságát alkotó különböző érdekcsoportok (a munkavállalók, a nyugdíjasok, a fiatalok stb.) érdekeire tekintettel lévő jogi gazdasági, szociális környezet kialakítása.
- c) A szakszervezetek működésének jogi feltételei, az érdekegyeztetés garantált rendszerének kialakítása.

Az ÉSZT alapvetően fontosnak tartja a gazdasági-szociális megállapodásokat, de nem mindenáron. Nem köthetünk olyan egyezséget mely tagságunkra hosszú távon kifejezetten hátrányos. „A megállapodás(ok)nak elsősorban átfogó helyzetelemzésen alapuló társadalmi konszenzus megteremtésére kell irányulniuk az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) piackonform döntéseinek sorozatán, ugyanakkor prioritást kell biztosítaniuk az oktatásnak, a kutatásnak; az innovációnak.”

Az ÉSZT a tárgyalásokat és a megállapodásokat egyértelműen az ÉT rendszerén belül tudja elképzelni.

Az általános bevezető után az anyag az érdekegyeztetéssel foglalkozik. Itt alapvetően fontos, hogy kölcsönösen elismerjük, hogy a múlt év elején; amikor a „hatok” elfogadták az oldal alapszabályát, azzal legitimálták egymást. Véleményünk szerint az elmúlt időszakban nem történt semmilyen fontos esemény; ami a kölcsönös elismerés fontosságát szükségessé tenné. Fel kell ismernünk, hogy most kifejezetten káros lenne, ha a nehezen kialakult szakszervezeti egységet megbontaná egy olyan vetélkedés, melynek sorári az egyes konföderációk azt bizonygatnák, hogy ők szakszervezetebbek a másikonál.

Véleményünk szerint mihamarabb rendezni kell Költségvetési Intézménye Érdekegyeztető Tanácsa (KIÉT) belső ügyeit, illetve a KIÉT és az ÉT kapcsolatát is. Fontos, hogy helyére rakjuk a dolgokat. Személyes véleményem szerint fontos lenne, hogy elismerjük azt; hogy e két érdekegyeztető fórum egyenrangú, de nem azonos szintű intézmény.

Külön foglalkozik az ÉSZT-álláspont az ÉSZT érdekszférájába tartozók gazdaságpolitikai elképzelésével és az államháztartás reformjával.

Fontos, hogy hangoztassuk, az ÉSZT által képviselt területek abba a körbe tartoznak, amelyek az állam anyagi szerepvállalása nélkül sehol a világon nem működnek.

A szociálpolitika területén a legfontosabb feladatok:

- a munkanélküliség kezelése;
- a mezőgazdasági dolgozók szociális helyzetének javítása,
- a nyugdíjak valorizálása, a rugalmas nyugdíjkorhatár bevezetésének és működésképességének javítása;
- az egészségügyi intézmények helyzetének és működésének javítása,
- az ifjúság szociális helyzetének javítása;
- a szociális juttatások értékállóságának biztosítása.

Külön kiemeli az állásfoglalás az ÉSZT érdekszférájába tartozó munkavállalók foglalkoztatási és jövedelmi viszonyának, valamint szociális helyzetének javítását.

Munkatársaink foglalkoztatási, jövedelmi viszonyainak, szociális helyzetének javítása érdekében az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés az alábbiakat szeretné behelyezni a megkötendő szociális paktum kosarába:

1. A kívánatos összhang megköveteli, hogy a Közalkalmazotti Törvényben szereplő alapilletmény (A1) a mindenkori országos minimálbérrel legyen azonos A minimálbér közelítse; majd haladja meg a létminimumot. Az ÉSZT szorgalmazza, hogy megállapodás szülessen a három kategóriás minimálbér bevezetésére és a Bérgarancia rendszere lépjen működésbe. Szükséges továbbá a Kjt. előmeneteli és illetményrendszerének reformja és folyamatos karbantartása.
2. Kívánatos, hogy megszűnjön az a gyakorlat, hogy átmeneti bérmegtakarítással kell fedezni a Közalkalmazotti Törvényben biztosított 13. havi illetményt, jubileumi jutalmat, illetőleg betegszabadságra járó béreket. Az átmeneti bérmegtakarítást – az Államháztartási Törvénnyel összhangban – kizárólag azon s helyen lehessen felhasználni, ahol az keletkezett.

3. Az ÉSZT reméli, hogy megvalósulnak a győztes pártok részéről elhangzott választási ígérek, amelyek felemelkedésünk meghatározó tényezőjének tekintik az oktatás, a kutatás és az innováció – mint stratégiai ágazatok – fejlesztését.
4. Az ÉSZT továbbra is fontosnak tartja, hogy az oktatási, kutatási és innovációs területeken dolgozók létszáma a jövőben már tovább ne csökkenjen. Tekintettel a feladatok nagyságára és sokrétűségére, ahol ez lehetséges, a létszámot kismértékben emelni szükséges.
5. Az ÉSZT támogatja azt a jogos társadalmi, szülői igényt, hogy jelentősen emelkedjék a felsőoktatásban résztvevő hallgatók száma. Megerősítjük korábbi álláspontunkat, amely szerint továbbra sem értünk egyet a tandíjfizetési kötelezettség bevezetésével a nappali tagozaton. Az ÉSZT alapelve, hogy a felsőoktatás finanszírozását alapvetően a költségvetésből kell biztosítani.
6. Az ÉSZT fokozottan részt vállal a munkanélküliek átképzésével kapcsolatos feladatokból, különösen a fiatalok átképzését segíti. Ebben a kérdéskörben tárcaközi egyeztetést javasol a MüM és a MKM között
7. Az ÉSZT – küldöttgyűlési állásfoglalásának megfelelően – kiemelten kíván foglalkozni a tehetséggondozással és támogatja egy népi kollégiumi mozgalommal egyenértékű tehetséggondozási program megindítását. Fontosnak tartjuk az eltérő helyzetű régiók fiataljainak esélyegyenlőségét. A Felsőoktatási Fejlesztési Törvényben kerüljön konkrétan megfogalmazásra a tehetséggondozási program anyagi igénye.
8. A mezőgazdasági, földtani kutatást és oktatást a jövőben ugyancsak stratégiai ágazatként kell kezelni. Éppen ezért az agrárszellemi bázis helyzetének és jövőjének kedvező irányú fejlesztése az egyik legfontosabb agrárpolitikai kérdés.
9. Az agrár, valamint a földtani kutatások eredményei, többségüket tekintve közcélúak, ezért piaci értékesítésük korlátozott az egész világon. Ebből adódóan kormányzati feladat a társadalom érdekében az agrár és földtani kutatás feladataival összhangban lévő és az agrárgazdaság nemzetgazdasági súlyával azonos szellemi és tárgyi tőke megőrzése és kiszámítható stabil működésének biztosítása.

10 Valamennyi ágazatra vonatkozóan a fejlesztés és innováció, hatékonyságát rontja a vállalatok és kutatóhelyek felszereltségének hiányossága. A hátrányokat a hazai szakembergárda szellemi tőkével ma még nagyrészt pótolni képes a műszaki fejlesztés biztosítására, de a további fejlesztés akkor valósítható meg, ha növekednek a költségvetési ráfordítások.

Ebből adódóan a kutatás-fejlesztés hatékonyabbá tétele elsősorban kormányzati intézkedéseket igényel:

- a kutatás-fejlesztés infrastrukturális feltételeinek javítása,
- a kutatás-fejlesztés eredményeinek a termelésbe való gyorsabb alkalmazásának ösztönzése
- a kutatás-fejlesztés tevékenysége és erőforrások koncentrációja meghatározott húzóágazatokra.

11. Az ÉSZT törekszik arra, hogy az iskolafenntartó egyházakkal kötendő együttműködési megállapodás(ok) keretében az egyházi oktatási intézményekben dolgozó kollégáink részére a közalkalmazottakéval megegyező munkafeltételeket teremtsenek. Az ÉSZT fontosnak tartja, hogy az alapítványi iskolákban és kutatóintézetekben dolgozó kollégáink legalább a közalkalmazottakéval megegyező munkafeltételek mellett végezhesék oktató-kutató tevékenységüket.

12. Különös figyelmet fordít az ÉSZT a jövőben az egészségügy és szociális területen dolgozó ápoló személyzet, az egyetemi, főiskolai tangazdaságokban, a kísérleti gazdaságokban s üzemekben dolgozó munkavállalóink anyagi erkölcsi megbecsülésére.

13. Az ÉSZT szükségesnek tartja a munkaviszonyt szabályozó törvények összhangjának megteremtését, a szakszervezeti jogosítványok bővítését (véleményezési jog visszaállítását, s kifogásolási jog pontosítását, stb.), az ágazati kollektív szerződések lehetőségét a Kjt. hatálya alá tartozó területeken, a kollektív szerződések kiterjesztésére vonatkozó szabályok pontosítását, a szakszervezeti tisztségviselők munkaidő-kedvezményével kapcsolatos szabály egyértelműsítését.

A lakosság jelenlegi szociális-gazdasági helyzetét ismerve, az ÉSZT elképzelhetetlennek tartja a bérstop bevezetését és a reáljövedelmek csökkentését.

Az ÉSZT ellenez minden olyan törekvést, amely a szakszervezetek törvényes érdekképviselői eszközeinek bármilyen időre történő befagyasztását vagy felfüggesztését eredményezné.

Végezetül megállapítjuk, hogy a lakosság jelenlegi szociális-gazdasági helyzetét ismerve, az ÉSZT elképzelhetetlennek tartja a bérszabályozás bevezetését és a reáljövedelmek csökkenését. Továbbá, hogy az ÉSZT ellenez minden olyan törekvést, amely a szakszervezetek törvényes érdekképviselői eszközeinek bármilyen időre történő befagyasztását vagy felfüggesztését eredményezné.

Ennyit az előkészületekről, s az ÉSZT javaslatairól. Az, hogy mi lesz az egésznek a sorsa, majd kiderül a július-augusztusi tárgyalások során, melyek hamarosan elkezdődnek. S, ha minden jól alakul, hamarosan ismét valódi haditudósításokat adhatok.

1994. július

Megkezdődött. Már mint az érdekegyeztetés az új kormány részvételével. Még békésen készülődtünk saját ütemezésünk szerint az oldal tárgyalási csomagjának összeállításával, mikor szinte meglepetésszerűen kaptuk a meghívót, miszerint a kormány kezdeményezi az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) plenáris ülésének összehívását július 22-re, részint ismerkedés, részint az előttünk álló nagy feladat, a társadalmi-gazdasági megállapodás megkötésének előkészítése és időütemezése céljából. Jelezték azt is a meghívóban, hogy személyesen tiszteletét teszi az ÉT-en Horn Gyula miniszterelnök is. Miniszterelnöki látogatásokkal korábban sem igazán voltunk elkényeztetve, s gyanítom a jövőben sem leszünk. A meghívást természetesen elfogadtuk, s még soron kívüli oldalülést sem kellett összehívunk, mivel esedékes oldalülésünket – minő előrelátás – éppen a pénteki ÉT ülést megelőző szerdára hívtuk össze. S miután témája amúgy is a megállapodással kapcsolatos dolgok megbeszélése volt, még az előre megbeszélt programunkon sem kellett változtatnunk. Annak rendje-módja szerint a konföderáció-elnökök vezetésével meg is jelentek a hatok képviselői a soros oldalelnöki teendőket ellátó Liga új székházában, s viszonylag rövid idő alatt sikerült is megállapodnunk a pénteki teendőről, s a követendő taktikáról. Egyetértettünk abban, hogy a korábban bevált gyakorlat szerint a tárgyaláson az oldal egységesen képviselteti magát, s nevében csak az oldalelnök beszél. Ha valami probléma merül fel akkor szünetet kérünk. Egyetértettünk abban is, hogy érdekeltek vagyunk a tárgyalásokban és a megállapodásban is, de nem minden áron. Fontosnak tartottuk, hogy a tárgyalássorozat, s az esetleges megállapodás csak egy reális helyzetértékelésen alapulhat. Egyértelmű volt, hogy a tárgyalásoknak az ÉT keretében, az ÉT-partnerek között kell lebonyolódnia. Ezenkívül természetesen mindenki arról és azzal tárgyal akivel akar, de ez nem része az ÉT-megállapodásnak. Megegyezett a véleményünk abban is, hogy átfogó megállapodást kell kötnünk, de lehetnek időközben olyan témák is, mint például a pótköltségvetés, amit adott esetben soron kívül az ÉT elé kell vinni. Kiemelendőnek tartottuk azt is, hogy az egyes szférákat illetve ágazatokat érintő kérdéseket adott esetben az érdekelt felek közvetlenül tárgyalják meg, hogy e tárgyalások eredménye része lehessen a végső megállapodásnak.

A továbbiakban rátértünk az oldal tárgyalási csomagjának megbeszélésére, amelynek alapját azok a konföderációs tárgyalási javaslatok képezték, amelyekről már korábban beszámoltam. A hat szervezettől beérkezett anyagot először a munkavállalói oldal titkára összegezte (borzalmas munka lehetett!), majd az így elkészült, s csak címszavakat tartalmazó 36 oldalnyi szöveget egy hattagú bizottság pontosította, hogy az oldal elé kerülhessen, alapját képezve a későbbi oldalálláspontnak. Ezt az anyagot tekintettük át hosszas és aprólékos munkával az oldalülés hátralévő részében. Ez még így első nekifutásra is nehéznek ígérkezett, hiszen a konföderációk jellegüknél és tagszervezeteik érdekeltségénél fogva az alapkérdéseken túl, mást és mást tartottak fontosnak.

Anélkül, hogy a részletekbe belemennék, csak egy témakört emelnék ki, mely számunkra nagyon fontos. Ez pedig a közalkalmazotti és köztisztviselői bérek, nevezetesen az „A1” (a közalkalmazotti bértáblázat számítási alapszáma) kérdése. Ennek a mindenkori minimálbérhez való közelítése, illetve emelése a közalkalmazotti-köztisztviselői kört tömörítő konföderációknak, az ÉSZT-nek és a SZEK-nek egyaránt érdeke. Az is nyilvánvaló, hogy e kérdésben a két szövetségnek szorosán együtt kell működnie, mert csak így érhetünk el eredményt. És szükséges, hogy az egész közalkalmazotti-köztisztviselői terület bére együtt mozogjon a minimálbért követő A1 szerint. Ugyanis így biztonságos, így kiszámítható. Ezt kívánja tagságunk érdeke. Nem szabad belemenni semmiféle olyan akcióba, mely meg kívánná osztani e terület munkavállalói érdekeit. Nem fogadható el olyan bérrendszer kialakítása, mely csak a tagság egy részének lenne előnyös. Ugyanakkor keresnünk kell azokat a technikákat, melyek a bérrendszer adta minden lehetőséget engednek kihasználni, s harcolnunk kell azért, hogy ennek is legyen meg a biztonságos és garantált fedezete.

A majdnem egész napos oldalülésen egyébként megállapodtunk egy közös szövegtervezet elkészítésének módjában, illetve az alkotó csapat összetételében, mint a legfontosabb következő lépésben, ami szükséges ahhoz, hogy a munkavállalói oldal közös javaslata véglegesítődjön. Megállapodtunk még abban is, hogy a plenáris ülés kezdete előtt egy órával találkozunk egy végső egyeztetésre, hiszen két nap alatt akármi történhet.

De nem történt semmi különös. Ha csak az nem, hogy – mint ez várható volt – alig fértünk be a máskor oly kényelmes tárgyalótermünkbe. Nagy létszámú csapatokkal jöttek a tárgyalópartnerek, és hatalmas tömegben jelentek meg a sajtó képviselői is. Csak TV-ből legalább öt volt jelen...

Az ülést a miniszterelnök nyitotta meg, rövidem kifejtve, hogy a kormány mennyire fontosnak tartja a működő érdekegyeztetést és az ÉT-t. Beszélt a gazdasági-társadalmi megállapodás fontosságáról, és megemlítette a KIÉT szerepét is az országos érdekegyeztetésben. Beszéde után sorrendben a munkavállalók, majd a munkáltatók képviselői kaptak szót, s röviden (ami sokakat meglepett) ismertették oldaluk álláspontját. Majd következett még néhány udvarias kör, utána egy rövid szünetet követően rátértünk a technikai részletek megbeszélésére. Természetesen ekkor már a munkaügyi miniszter asszony vezette a kormány tárgyaló csoportját. Igaz ekkor már a teremben is kényelmesebben elfértünk. Mint előre várható viszonylag gyorsan megegyeztünk, s hamarosan megszületett a tájékoztató szövege is, mely a megállapodást tartalmazza.

Ezek után már csak egy nagyon fontos esemény volt hátra. A kormány ugyanis egy szerény fogadást adott az ÉT újraindulása alkalmából a résztvevőknek. Meg kell mondanom, ha a továbbiakban az érdekegyeztetés minősége hasonlítani fog a konyha (hidegtálak) minőségéhez, kevesebb gondunk lesz, mint az elmúlt években.

1994. szeptember

Úgy tűnik beindul ismét a „nagyüzem”. A júliusi ismerkedés után, szeptember 6-án már komoly problémák tárgyalására ült össze az Érdekegyeztető Tanács (ÉT), de nem minden előzmény nélkül. A társadalmi-gazdasági megállapodás, röviden TGM (nem összetévesztendő az eredetivel) előkészítő munkálatai már a befejezéshez közeledtek. A három oldal által létrehozott koordinációs bizottságban a képviselők már minden kérdésben lényegében megegyeztek, csak jóvá kellett hagyni a tematikát és az ütemezést. A munkavállalói oldal viszont ragaszkodott hozzá, hogy ez az ÉT-en történjen. (Hogy miért azt így utólag senki sem tudta nagyon határozottan megindokolni, de a kormányoldal elfogadta a kezdeményezésünket, tehát össze kellett ülni.)

Meg is érkezett a meghívó, miszerint szeptember 1-jére, csütörtökre – miért is ragaszkodjunk a megszokott péntekhez – összehívták az ÉT plenáris ülését egy kemény napirendi ponttal, amely pedig javaslat volt a társadalmi-gazdasági megállapodást elősegítő tárgyalások témaköreire és ütemezésére. Nem sokkal ezután, egy újabb meghívót kaptunk, néhány nappal későbbre, szeptember 6-án keddre, miszerint ismétlenül összeül az ÉT megtárgyalni a pótköltségvetést. Ezen azért már elgondolkoztunk. Minek ülünk össze két témának szinte két egymás utáni napon, mikor azokat együtt is lehetne tárgyalni. Miután ebben egyetértettünk, lévén éppen oldalegyeztetés a tárgyalási csomagunkról, gyorsan megtettük javaslatunkat a másik két oldalnak, amely, mit ad isten, elfogadta azt, s így e téma a 6-i tárgyalás első napirendi pontjává lépett elő. Legalább nyertünk egy napot, ami azért már önmagában is eredmény, sőt.... Megállapodtunk abban is, hogy a keddi ÉT előtt még egy újabb oldalegyeztetést tartunk, ahol véglegesítjük tárgyalási stratégiánkat illetve taktikánkat.

Mielőtt még a tárgyalás részleteibe belemennék, meg kell jegyeznem, hogy nemcsak az ÉT-en, hanem a Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsán (KIÉT) is megkezdődtek a tárgyalások, méghozzá, s ez nem véletlen, szinte hasonló témakörben. A tárgyalás kezdetekor még nem tudtuk, de 6-án délutánra egyértelműen kiderült, hogy a KIÉT "eredménye", vagy inkább eredménytelensége döntő hatással volt az ÉT tárgya-

lás pozícióira, illetve végső kimenetelére, legalább is arra, ami a költségvetésből őket érinti.

De visszatérve az eredeti szálhoz, a reggeli oldalülésen megállapítottuk, hogy nincs különösebben miről tárgyalnunk, hiszen jól elő van készítve a tárgyalási csomag. Szinte biztosak voltunk benne, hogy viszonylag gyorsan végzünk, s áttérhetünk a következő napirend tárgyalására. No de nem így történt. A tárgyalófelek, s különösen a munkáltatói oldal képviselői briliáns akciókkal leptek meg minket és magukat, de végül is röpké két órai tárgyalás után eredményre jutottunk. Némi módosítással elfogadtuk a tárgyalások témaköreit és azok ütemezését, s kimondtuk, hogy az elfogadott dokumentumot egyben az ÉT hivatalos munkaprogramjának tekintjük. Megegyeztünk abban is, hogy az év végéig valamennyi témát magába foglaló megállapodás kerül kimunkálásra.

Ezek után ebédszünet következett - hidegtálakkal és némi süteménnyel -, majd nekigyürkőztünk a nap fénypontjának, a pótköltségvetés megtárgyalásának. Természetesen az ebédszünetet nemcsak evésre használtuk fel, hanem ismételten félrevonultunk egyeztetni, mivel az oldal korábban kiválasztott szóvivője, kihasználván a délelőttöt, nem jött be a tárgyalásra, hanem előkészítette e napirendi pontot. Ezt kellett jóváhagynunk. Ami végül is megtörtént. Most már csak egy apró gond volt. A kettes fő napirendi pont három alpontot tartalmazott, úgymint „a nemzetgazdaság rövid összefoglaló helyzetértékelése”, „a gazdaság és társadalompolitika fő irányai, prioritásai” és „előterjesztés az 1994. évi pótköltségvetésről”. Mi úgy ítéltük meg az előzetesen kapott tárgyalási(?) anyagok birtokában, hogy e téma így nem tárgyalható, az előzetes anyagok nem mindegyike az, amit a címe sugall, ezért javasoljuk, hogy csak a pótköltségvetésről tárgyaljunk. Illetve megállapodtunk, hogy csak ennek a tárgyalásában veszünk részt. Azt azért tudtuk, hogy a munkáltatóknak nagyon fontos e téma, s több szóvivővel is készültek rá, ezért őket nem akartuk meggátolni, hogy tárgyaljanak.

Számunkra rendkívül fontos volt, hogy tárgyalási elemként megjelenjen e a közalkalmazottak és a köztisztviselők bérezési alapszámának, az A1-nek, valamint az intézmények dologi kereteinek az emelése. Végül is megjelenítődött az oldalon ez a javaslat is (kiegészítő hozzászólásként a Szakszervezetek Együttműködési Fórumának (SZEF) képviselője tette meg). A válasz ugyanolyan egyértelmű volt mint egy nappal ezelőtt, a

KIÉT-en, csakhogy most nem államtitkár, hanem miniszter szájából hangzott el. No, itt az a pont, amikor a KIÉT döntően befolyásolta az ÉT eredményeit. Ha az előző nap kisé rugalmasabbak vagyunk, nem bebetonozott állásponttal ülünk le tárgyalni (meg kell jegyeznem, hogy e kérdésben korábban a KIÉT oldal leszavazott minket), akkor érhetünk volna el valamilyen eredményt, de így csak azt kaptuk, amit ilyenkor kapni lehet.

A napirendi pont tárgyalása a miniszteri előterjesztéssel (a pénzügyminiszter személyesen jelen volt), illetve a körülmények és a várható következmények ecsetelésével kezdődött. Majd ezek után két gyönyörű kör következett, amit csak színesített, hogy oldalunk szóvivője összevonva mondta el felszólalását a három témáról. Ezzel láthatóan zavart okozott az ellenfelek soraiban, de megoldódott a helyzet, s második kör végén még ugyanúgy sehol sem voltunk, mint a kezdetkor, de azért már jó sokat beszéltünk. Végül is, elkerülendő, hogy éjszakába nyúlóan cseverésszünk az oldalunk azt javasolta, hogy kérjünk szünetet, s a szünetben a három szóvivő és a három oldalelnök, vonuljon vissza tárgyalni, s próbáljanak valamiben megegyezni. Ez is történt. Félrevonultak, mi pedig csak vártunk. De nem hiába, ugyanis röpké háromnegyed óra múlva előkerültek a tárgyaló felek, s ki-ki közülük ismertette saját oldalával, hogy mire jutottak. Nagyon flottul ment az egész. Talán túlságosan is? De mindegy, némi eredmény mutatkozott, amire most nem térnék ki részletesen, hiszen benne volt a napi sajtóban és a Magyar Közlöny is lehozza a megállapodást. A lényeg az, hogy az oldal hosszas vita után megegyezett abban, hogy bár a pótköltségvetést támogatni nem tudja, sőt tudomásul sem tudja venni, de érdekelt a további tárgyalásokban. Valami hasonló hangzott el a szemben lévő munkáltatói oldalon is.

Ezzel lényegében véget is ért az Érdekegyeztető Tanács idejének harmadik plenáris ülése. Látszólag minden rendben volt, nagy eredmények születtek, de azt hiszem akkor volt igazunk, amikor azt mondtuk, érdekeltek vagyunk a további tárgyalásokban, ugyanis – mint e nap is bizonyította – van miről tárgyalni és megállapodni.

1994. október

Azért csak haladunk, mint a költő mondta egykoron „lassan szépen”, ugyanis a naptár már októbert mutat, máris – az október 26-i szerdai összejövetellel (hogy miért tértünk el a megszokott pénteki naptól rejtély, de hát minden megújul) – a negyedik plenáris ÉT ülésnél tartunk ebben az évben. Formálisan minden kellék meg volt hozzá, hogy rendes plenáris ülés legyen. Sőt a miniszterelnök úr személyesen is eljött, hogy (miként ezt este a TV Híradóban is említette) napirend előtti felszólalásban elmagyarázza nekünk, miért van szükség az egészre. Ez legalább annyira megnyugtató volt, mint jégeső szüret előtt. Megtudhattuk, hogy az ország nyakig áll a slamasztikában, s ebből csak úgy tudunk kimászni, ha elviselhetetlenségig rakjuk a terheket a bérből és fizetésből élők nyakába. Itt különösen a költségvetésből fizettek, a közalkalmazottak illetve a köztisztviselők lehetnek büszkék arra, hogy meghozhatják ezt az áldozatot az országért.

Megtudhattuk azt is, hogy „a költségvetés olyan, mint a háztartás, csak annyit költhetünk amennyink van”. Ez igaz is – talán nem véletlen: erre a bölcs megállapításra már valahonnan emlékszem ... –, de az is igaz, hogy ugyanazt a pénzt többféleképp is el lehet osztani. Úgy is, hogy jusson mindenre, s ne kényszerüljenek egyes családtagok nagyokat nyelni, míg a kedvenceknek már megint jut valami. Meg az is igaz, hogy a normálisan működő háztartás igyekszik a jövőt szem előtt tartva befektetni. Inkább költ a gyerekek iskoláztatására, újabb ismeretek szerzésére, mint a rossz barkácskészletre. Az előbbiekkal ugyanis a jövőre gondolnak, mivel a kitanított gyerekekkel ki lehet húzni majd a család elakadt szekérét a kátyúból, míg az utóbbival ugyan ideig-óráig kedveznek a családfő hobbijának, de hosszú távú eredmény nem várható tőle.

Megtudhattuk azt is, hogy ha nincs társadalmi megállapodás (TGM), akkor a szociális partnerek nem tudják befolyásolni a döntési folyamatokat, kevesebb lehetőségük lesz e folyamatok ellenőrzésére. Ez azért új, s picit ellentmond korábbi tanulmányaimnak, s a közelmúlt gyakorlatának is, hiszen, ha jól emlékszem a szociális partnereknek, de különösen a munkavállalóknak azért még van néhány lehetőségük, eszközük a folyamatok befolyásolására. De remélem erre azért nem kerül sor.

Abban viszont lényegében egyetértés volt, hogy a helyzet rossz, a stabilizálás szükséges, és azt is el lehetett fogadni, hogy a költségvetési szférát ésszerűsíteni kell.

Ezen napirend előtti bevezető után kezdődött aztán meg a témák tárgyalása, mégpedig szakszervezeti javaslatra összevonva az eredetileg tervezett két napirendet, amelyek a következők voltak:

1. Tájékoztató az ÉT részére a gazdasági, társadalmi részletes helyzetértékelésről. (előterjesztő a kormányzati tárgyalócsoport).
2. A Kormány gazdaságpolitikájának irányvonala (előterjesztő a kormányzati tárgyalócsoport).

A kormány részéről a pénzügyminiszter volt a szóvivő, aki a nyitó általános körben (ekkor minden oldaltól csak a szóvivő beszélhet) a tőle megszokott átéléssel vázolta, a már sajtóból is ismert kormányzati elképzeléseket, nem titkolva azt sem, hogy végre pozitív elemek is találhatóak az ország gazdálkodásában... Ugyanakkor kifejtette, hogy az államháztartás mint jelentősebb tényező, és a lakossági fogyasztás, mint kevésbé jelentős tényező oly terheket ró a költségvetésre, hogy mindkettőt csökkenteni kell. (A megoldás helyességén természetesen lehet vitatkozni. Otthon.) Beszélte a gazdaság helyzetéről, a szükséges reformokról, arról, hogyha egyszer rend lesz meg lehet kezdeni a strukturális átalakítást, fokozva a beruházásokat. Beszélte a bérek várható alakulásáról és az államháztartás reformjának szükségességéről is. Kifejtette, hogy a közalkalmazottak A1-ének a növelésére nincs semmi esély, illetve év közben majd megvizsgálják, hogy lehetséges-e szeptember 1-től 9000 forintra emelni (néhány éves tapasztalatom azt mondatja velem, hogy ez általában nem szokott lehetséges lenni). Kifejtette azt is, hogy a köztisztviselők 100 %-ra történő, törvényben meghatározott kötelező béreállása helyett csak 90 százalékos beállást fedez a költségvetés, a többi a hivataloknak ki kell gazdálkodniuk (a hogyant azonban nem igazán tudta elmondani, csak létszámleépítésről beszélt, viszont arról nem, hogy annak a tetemes költségeit ki fedezi). Felcsillantotta azt is, hogy a költségvetési intézmények ne várják dologi kereteik emelését, mert arra sincs pénz. Ez a jövő évi várható áremelések és a forint árfolyamának, most már szokásosan várható csökkenése miatt nem valami csábító kilátás.

Ezek után az oldalak szóvivői mondták el az észrevételeiket az első körben, majd a kormányzati reakció után ismét a szakszervezeteké lett a szó. S ekkor, szokatlanul és eltérően az utóbbi évek gyakorlatától megszólaltak egyenként a szakszervezetek képviselői is Mintha a már a részletes vitánál tartanánk. Velünk szemben a munkáltatók türelmesen vártak még néhány kört, majd ők a részletes vita keretében mondták el szervezetenként az észrevételeiket. Kb. hasonló eredménnyel.

A szakszervezetek kifejtették még azt is, számukra elfogadhatatlanok, hogy a költségvetés egyensúlyba hozatalának terheit a munkavállalók nyakába varrják. A költségvetési szakszervezetek pedig a legnagyobb egyetértésben tiltakoztak a bér- és dologi költségek növelésének nulla százalékos mértéke ellen. A költségvetési szakszervezetek egybehangzóan jelentették ki – közben kérve a kormánytól a költségvetési szféra külön helyzetértékelését is –, hogy az A1-nek a 8000 forintos szinten tartását 1994. IX 1-ig nem tudják elfogadni

Rendkívül érdekes volt a miniszter reagálása azokra a témákra, amelyekben még a megállapodás csírája sem bukkant elő. Itt ugyanis közölte, rögzítsük, hogy nincs megállapodás, s aztán mehetünk tovább. Ez azért érdekes, mert a TGM-et eredetileg a kormány javasolta, s sürgette, bár mi is fontosnak tartjuk a megkötését, természetesen más okokból. Egy biztos, ez nem az a típusú megállapodás, melyet egy vállrándítással el lehet intézni, ha nem kötjük meg akkor nem, és kész. Hiszen a közeljövő, s az előttünk álló évek társadalmi békéje függ tőle, ami mindnyájunknak az érdeke kell, hogy legyen.

Végeredményben megállapodtunk abban, hogy bár vannak bizonyos dolgok, amiben egyetértünk, a tárgyalás végig mégsem állapodtunk meg semmiben, legfőljebb abban, hogy majd a november 25-27-i monstre ÉT-en fogunk mindent megtárgyalni, akkor kísérlünk meg megállapodni. Remélhetőleg akkor tényleg tárgyalás és megállapodás lesz, nem pedig a vagy elfogadjátok amit mondunk, vagy nincs megállapodás játék, amit a kormány játszik, elfeledve, hogy az ország javát lehet akarni, de az országhoz hozzá tartozik a lakosság is. Már pedig az nem mindegy, hogy hogyan éli meg, ha egyáltalán megéli a fölillantott jót.

1994. november

Amikor az előző havi tudósításomat írtam jeleztem, hogy a jövő évi költségvetéssel, adótörvényekkel, a társadalmi-gazdasági problémákkal, tehát a jövőnkkel, sorunkkal foglalkozó, s sok mindent eldöntő ÉT november 25-27-én lesz megtartva, nem gondoltam volna, hogy még e monumentális tárgyalásokat megelőzően részben ugyan-ezen témákban megtartott érdekegyeztetésről is írhatok. Pedig ez történt. A kormány kezdeményezte, hogy mielőtt a pénzügyminiszter benyújtja a jövő évi költségvetés tervezetét, előtte egy érdekegyeztető tanácsi konzultációt kíván tartani. Ez érthető is, hiszen másképp mutat az, ha valamit megtárgyalok a partnerekkel és arra lehet hivatkozni, mintha még az elfogadható dolgaim megerősítésére is várnom kell. E tárgyalási szándék aztán fejre állított mindent. Ugyanis miatta a november 23-ra tervezett KIÉT ülést is egy héttel (november 16-ára) előbbre kellett hozni. Nem is lett semmi eredménye. Azért azt jelezte., hogy mit várhatunk a pénteki ÉT-től. Nem sokat, de az biztos. Az igazság az, hogy először nem is nagyon akartuk elfogadni a tárgyalások megkezdésének az előrehozatalát, de végül belementünk, azt azért kértük, hogy a költségvetés és az adótörvények tárgyalása mellett a privatizációról szóló törvény tervezetének tárgyalása is kerüljön napirendre. Oda is került.

Ezután már csak föl kellett készülni az ülésre, ami rendkívül könnyen ment, mert az oldalegyeztetésen kiderült, hogy egyetlen szövetségnek sincsen testületi felhatalmazása a megállapodásra. Ez egyértelműen azt jelentette, hogy a témák részletes vitájában nem tudunk, de nem is kívánunk részt venni. E tényre építettük föl a taktikánkat, amit következetesen sikerült is véghezvinnünk.

Az ÉT rendkívüli ülése a szokásos módon kezdődött. Tehát a kölcsönös bemutatkozás és a kötelező tisztelet körök után a munkavállalói oldal bejelentette napirend előtti hozzászólási igényét, ami teljesült is. S ekkor a Pedagógusok Szakszervezete főtítkára fejezte ki jogos felháborodását az oldal egyetértésével, hogy a miniszterelnök úr olyan fejlesztési pénzeket ígért nekik, amelyekről másnapra kiderült, hogy nem léteznek. (A dolog következményeiről biztosan értesültek már a napi sajtóból, így a részletezésre

nem térnék ki.) A felszólalás természetesen választ kapott, amint az illik, s utána, meglévén a kellő alaphangulat rátérhettünk a napirendek megtárgyalására.

Itt természetesen ismét volt egy kis problémánk, ugyanis mi úgy értelmeztük a témákat, hogy az adó és a költségvetés meglehetősen összefüggenek, lévén a gazdaság bevételi illetve kiadási oldala, tehát általánosságban együtt érdemes róluk tárgyalni. Mi el is határoztunk, hogy így teszünk. De ez kevés volt. Ugyanis partnereink, különösen a munkáltatói oldal ragaszkodtak a leírt napirendhez, a témák külön tárgyalásához. Igaz nekik velünk ellentétben két szóvivőjük is volt.

A tárgyalást a kormány oldal kezdte, lévén ők a téma előadói. A pénzügyminiszter rövid bevezetőjében igyekezett a fekete eget sötétebbre festeni, s ez sikerült is neki. Közölte, hogy további pénzek hiányoznak a költségvetésből, s jelezte, hogy meghallgatni ugyan meghallgatja a kívánságainkat, de azok teljesítéséről ne is álmodjunk. Szinte úgy éreztem, össze kellene dobnunk egy kis pénzt, hogy támogassuk a szerencsétlen költségvetést, ahelyett, hogy munkánk ellenértékéért bért, és munkahelyeink fenntartása érdekében dologi javakat követeljünk.

Ezek után szóvivőnk tette fel az előre megfogalmazott kérdéseinket, érdeklődve, hogy a kormány tud-e rájuk érdemi választ adni. Mint a kör után kiderült tudott. A pénzügyminiszter válaszából ugyanis kiderült, hogy a kormány az eredeti elképzeléseihez ragaszkodik. Nem tud és nem akar semmi pluszban megállapodni. A szakszervezetek megértették a választ, és közölték, hogy a továbbiakban nem kívánnak a részletes vitában részt venni, hiszen arra majd csak egy hét múlva kerül sor, és eredetileg is arra készültek, de természetesen nem akadályozzák a tárgyalást, sőt részt is vesznek azon.

Ezek után érdekes eseményeknek voltunk tanúi. A munkáltatók ugyanis velünk ellentétben nagyon alaposan fölkészültek, s ráadásul a két témából külön-külön. Így természetesen nemcsak el kívánták mondani észrevételeiket, hanem tárgyalni, sőt megállapodni is akartak. Ennek érdekében először szóvivőik, majd az oldal egyes tagjai is részletesen kifejtették álláspontjukat az egyes kérdésekről. Amelyek, mint ez természetes is, különös hangsúllyal az adótörvényekkel voltak kapcsolatosak. A kormány ugyan jelezte, hogy sok értelme nincs a kétoldalú vitának, azért nemcsak meghallgatta a véleményeket, hanem reagált is rájuk. Sőt több kérdésben még élénk vita is kialakult. Eközben mi bé-

készen hallgattunk, természetesen figyelve, hogy ha véletlenül, olyan kérdés kerül tárgyalásra, amely közvetlenül érinti a munkavállalókat, időben közbe tudjunk szólni. De lényeges közbeszólásra nem került sor. A vita végén aztán megállapodtuk, hogy a nap a következő heti átfogó ÉT első szakasza volt amit majd folytatunk, s megállapodtunk a végleges napirendben, sőt abban is, hogy miután folytatásról van szó, továbbra is a munkáltatói oldal elnököl.

De itt természetesen nem ért véget a nap, ugyanis következett a harmadik napirend, a privatizációs törvény vitája. Miután ezt a napirendi tárgyalást mi kértük, s egyes szakszervezeteknek rendkívül fontos is e téma, erre nagyon készültünk. Sőt azt kell mondanom, hogy túlságosan is, Ugyanis amíg mi az előző napirendi pontok tárgyalásait hallgattuk végig – magyarul részt vettünk a konzultációban –, a szakértők túlságosan is fölkészültek, tejesen átdolgozva azt a javaslatot, amit eredetileg az oldal elfogadott. A siker nem is maradt el, hiszen még a mi szóvivőnk is meglepődött. Hát még a másik két oldal (itt ugyanis egy bizottságban már meglehetősen részletesen kidolgozott, s a bizottsági tagok által eredetileg elfogadott javaslatról lett volna szó). A helyzet azért megoldódott. Miután a kormány képviselője elmondta, hogy mivel ért egyet és mivel nem, megállapodtunk, hogy a további részleteket ismét bizottság elé kell vinni, és ott majd megszületik a döntés.

S ez a pont az amikor eltérek szokásos tudósításaimtól, mivel kénytelen vagyok kitérni egy másik hadszíntér eseményeinek a bemutatására is. Ugyanis az ÉT ülést néhány nappal később, 22-én egy KIÉT ülés követte, amely hivatott lett volna a költségvetés tervezetének megtárgyalására, s arra, hogy megállapodjunk az 1995. évi közalkalmazotti, köztisztviselői és egyéb költségvetési bérekről.

A hangulat meglehetősen felfokozott volt. Több szakszervezet már sztrájkkészültségbe helyezte magát, mások különféle demonstrációkat helyeztek kilátásba. Egyes szakszervezeti vezetőktől egyre keményebb nyilatkozatok, sajtóközlemények hangzottak el. A kormány tagjai pedig példabeszédeket mondtak a különböző fórumokon, hogy ezek a galád közalkalmazottak nem értik meg, hogy nekik most nyomorogni kell, mert ezt kívánja tőlünk az új Nagy Testvér a Nemzetközi Valutaalap. S mindezt még tetézte, hogy az előző KIÉT-tárgyalás szünetében jelentette be az oldal évekkal ezelőtt fél évre

ideiglenesen megválasztott, s mindenki meglepedésére jól működő ügyvivője, hogy most immáron hetedszer, de végérvényesen lemond. Ennek ellenére már a tárgyalás előtt összegyűlt az oldal, hogy megbeszéljük a taktikát, ami meglehetősen egyszerű volt, hiszen egy héttel ezelőtt már elmondtuk, hogy mit akarunk (9000 Ft-os A1-et január 1-től, és 9500-ast szeptember 1-től), most csak meg kellett várnunk a kormány válaszát, hogy azután egy esetleges szünet beiktatásával döntsünk, hogyan tovább.

Nem sokkal az oldalegyeztetés befejezése után megkezdődött az utóbbi évek egyik legkonkrétabb, s egyben legrövidebb KIÉT tárgyalása. A kormány képviselője, a PM politikai államtitkára (régbben ez időtájt minisztereket is láttunk), mint előterjesztő szép kerek beszédben fejtette ki, hogy ne várjunk semmit, mert neki csak arra van felhatalmazása, hogy egyetértsen, ha mi elfogadjuk a kormány javaslatát, de a bérekről tárgyalni nincs. Ezek után szünetet kértünk, és megállapodtunk, hogy itt kell abbahagyni a tárgyalásokat, mert most legalább időt nyerünk. Arról azért megállapodtunk, hogy a KIÉT után nem széledünk szét, hanem megbeszéljük a következő napok teendőit. Így is történt. Javaslatunkkal mind az önkormányzati oldal, mind a kamarai oldal egyetértett, s a kormányoldal is elfogadta, azzal, hogy ha szükséges egy hét múlva, az ÉT és a kormányülés után folytassuk a KIÉT-et (hogy miért....?) Ezek után már egyértelművé vált az, amit hetekkel ezelőtt is lehetett tudni, hogy minden fontos kérdés megtárgyalása, és minden fontos megállapodás a 25-27-i ÉT-re marad. De arról már csak a következő számban fogok tudósítani.

1994. december

Az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) december 16-i ülése korán kezdődött és teljesen váratlanul hamar véget is ért. Az év – remélhetőleg utolsó – ÉT ülése az eredeti elképzelések szerint kétnaposra volt tervezve, és ez a rövid befejezés nem a kölcsönös siker eredménye. Eredetileg ugyanis öt súlyos téma (társadalmi-gazdasági megállapodás, foglalkoztatáspolitikai törvény módosítása, a Munka Törvénykönyve módosítása, az 1995. évi minimálbér és az 1995. évi bérnövekedés mértéke, valamint az energia áremelés lakossági kompenzációja) szerepelt a napirenden, s elég nyilvánvaló volt, hogy ezek egyikeként a részletes végigtárgyalása is igényelhetett volna egy teljes napot. Ráadásul mindegyik fontos és sürgős volt. Vagy azért, mert a korábbi ülésen kellett volna megtárgyalni. Vagy azért, mert már be volt terjesztve a parlamentnek (?), s kellett hozzá az „előzetes” ÉT vélemény. Vagy azért, mert sürgősen be kívánták terjeszteni. Vagy azért, mert vészesen közeledik az év vége.

Ugyanakkor a hét eseményei és az előkészületek nem sok jót ígértek, mivel ezen a héten nemcsak ÉT-, hanem Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsa (KIÉT-) ülést is terveztek, részben azonos témákból, s az erre való felkészülés, vagy fel nem készülés, és maga az ülés lefolytatása erőteljesen befolyásolta az ÉT menetét. A KIÉT-ülést előkészítő oldalegyeztetésen ugyanis úgy döntöttek az oldalt alkotó szak-szervezetek, hogy a közalkalmazotti törvény tervezett módosítása nincs még abban a formában, hogy tárgyalható lenne. Sőt a tervezetnek több olyan új eleme is megjelent, amit még előzetesen szakértői megbeszélésen nem egyeztettünk. Mivel a közalkalmazotti törvénynek és a Munka Törvénykönyvének több közös eleme van, s az utóbbinak egy része a közalkalmazottakra is vonatkozik, ezért javasolják, hogy KIÉT-en ne tárgyaljuk a tervezett módosításokat, és kérték az ÉT oldalon ülő konföderációkat, hogy ÉT-en se tárgyalják a Munka Törvénykönyvének módosítását. A másik KIÉT napirend – mely menetközben derült ki – az energia áremelésből következő intézményi kompenzáció volt. A kormány előkészített egy tervezetet a költségvetésből rendelkezésre álló 3 milliárd forint kompenzációs keret felosztására, de ezzel egy kis probléma volt. Részint az, hogy a rendelkezésre álló keret meglehetősen kevésnek bizonyult (pl. az egészség-

ügynek önmagában a teljes összeg épphogy elég lenne), részint ebből következően az, hogy a kormány megnevezett néhány intézménytípust akiket kompenzálni kíván, a többi pedig le se

Ebből két dologra is következtethettem. Egyrészt: megint nem a szükségleteket mérték föl, s aszerint állapították meg a kompenzációs keretet, másrészt arra, hogy a kutatóintézetek továbbra sem tartoznak azok közé, amelyekről gondoskodnak, hiszen ezeket meg sem említették. Mindenesetre az előzetes oldalegyeztetésen elhatároztuk, hogy amennyiben a kormányban nincs hajlandóság a keretemelésre, vagy lehetőségek hiányára hivatkozna, akkor e kérdéskört se tárgyaljuk. Egyszerűen nem érdemes. A szakszervezetek nem mondhatják meg, hogy ki kapjon illetve ki ne kapjon kompenzációt. Döntson a kormány maga. Aztán majd valami lesz.

Egyébként így is történt. Az ÉT oldalulással egy időben megtartott KIÉT – az időpont utólag módosult, mert a PM képviselője csak ekkor ért rá, s a mi véleményünk nem nagyon számított (ezzel még később foglalkozni fogunk) – egyik napirendet sem tárgyalta. Igaz ezt több óráig tartó vita után mondta ki.

Az ÉT oldal konföderációi méltányolták a költségvetésiek kérését, s úgy döntöttek, hogy javasolják levenni a napirendről a Munka Törvénykönyve módosítását, annak ellenére, hogy tudták, a munkáltatók össze akarják kötni e téma tárgyalását a minimálbérrel. Magyarul ez utóbbiról csak akkor hajlandók tárgyalni, ha eredményeket érnek el az előbbi tárgyalása során. Ez meglehetősen inkorrekt dolog, mivel a két téma között semmilyen közvetlen összefüggés nincs. Pusztán csak így próbálnak „zsarolni” minket, hogy a minimálbérnél engedményeket tegyünk.

Az oldalon ülőknek komoly problémáik voltak, a lakossági energiakompenzáció mértékével és az elosztási elképzelésekkel is. De itt még hátra volt egy Szociálpolitikai bizottsági ülés, ahol lehetett az elképzeléseket közelíteni egymáshoz. Végül is megállapodtunk a tárgyalási taktikában, megválasztottuk a szövívőket, s abban maradtunk, hogy semmilyen különleges esemény nincs péntekig, tehát nem szükséges az ÉT ülés előtt kora hajnalban találkozunk.

Na itt tévedtünk. Már nem az időpont koraiságában, hanem az ülés előttiségben. Ugyanis mikor pénteken pontban kilenc órakor, tehát az utolsó pillanatban megérkeztem

a „Fehér ház”-beli tárgyalási, helyszínre azonnal beküldtek az oldal kijelölt tárgyalójába, ahol a kormány és a munkavállalók ott lévő képviselői már nagyban gyúrták egymást, hogy legyen-e napirenden a Munka Törvénykönyve tárgyalása – és ott zárkózzunk el a tárgyalástól –, vagy sem. A kormány képviselői mindenesetre nagyon fontosnak tartották, hogy a tárgyalás megnyitása után mondjuk ki, hogy nem tárgyalunk, s ne előtte. Végül is elfogadtuk az érvelésüket, s úgy döntöttünk, hogy elkezdjük a téma tárgyalását, de egy általános kör után, ahol a közalkalmazotti szféra gondjai is elhangzanak, javasoljuk a tárgyalás elhalasztását. Meg kell jegyezni az oldal itt nem volt teljesen közös véleményen, mert akadt olyan szakszervezeti képviselő, aki a részletes tárgyalásba is belement volna. De megmaradt az egység, s közel egy óra múlva, néhány perccel azon időhatár lejárta előtt, melyet a munkáltatók tűztek ki, hogy vagy megkezdjük a tárgyalást, vagy elmennek haza megkezdődött a plenáris ülés.

A napirendi pontok tárgyalása előtt a munkáltatóknak volt egy kérdésük, melyre a kormány megígérte, hogy még a nap folyamán válaszol. Később ez meg is történt.

Az első napirendi pont, a társadalmi és gazdasági megállapodás további teendőinek a megállapítása, tárgyalása viszonylag bonyodalmak nélkül zajlott. Annak ellenére, hogy egyre több a kétely a végső megállapodás lehetőségében, most még mindenki kifejezte tárgyalási és megállapodási készségét. Elfogadtuk, hogy a kormány által elkészített dokumentumok alapján tárgyalunk, hogy a vitás kérdéseket a bizottságokban próbáljuk meg tisztázni, hogy a záródokumentumot egy, a három oldal képviselőiből álló szűk csapat készíti elő, s hogy azt lehetőleg január végéig a plenáris ülés napirendjére tűzzük.

Ezek után a foglalkoztatáspolitikai törvény módosítása került napirendre, melyet a kormány már beterjesztett a parlament elé. Ezt kifogásoltuk is mivel nem egyezik az ÉT szabályaival, bár már korábban is volt rá példa. Akkor is kifogásoltuk. A kormány időhiánnyal, a közelgő év végével, és a parlament zsúfoltságával magyarázta tettét. A bevezető rituális kifogásolási kör után aztán megkezdtük a konkrét tárgyalást. A javaslattal kapcsolatban a szakszervezeteknek nem volt kifogásuk, a munkáltatóknak azonban több ponton is, amit viszont a kormány nem méltányolt. Végül is egyetértettünk abban, hogy a mostani javaslat a törvény módosításának csak az első üteme, s 1995. első

negyedévében sor kerül a Foglalkoztatási törvény átfogó módosítására. A munkaadói oldal végül is a törvényjavaslatot nem támogatta, mivel két ponton nem értett egyet vele.

És most következett a két problémás kérdéskör, a Munka Törvénykönyve egyes rendelkezéseinek módosítására tett javaslat és a minimális béremelésére valamint a verseny (vállalkozói) szférában ajánlható 1995. évi keresetnövekedésre vonatkozó napirendek tárgyalása. Végül is rövid általános körök, és kölcsönös szünetkérések után az oldalak megállapodtak abban, hogy e napirendek tárgyalását elhalasztják.

Így már csak egy témánk maradt, az 1995. évi energia áremeléshez kapcsolódó lakossági kompenzációról szóló javaslat, de ez sem volt piskóta. Mind a munkáltatói, mind a munkavállalói oldal egyaránt kifogásolta, hogy a november 25-27-i ÉT megállapodásban foglaltak ellenére a kormány nem hozta ÉT elé az áremelés tervezetét (csak azt nem tudom mi lett volna, ha hozza), nem tárgyalt előzetesen a szociális partnerekkel. A kormány azzal érvelt, hogy korábban az ÉT-en állapodtunk meg, hogy áremelésekről nem tárgyalunk. Ez igaz is, de erre most külön megállapodtunk. Ezt az ellentmondást kihasználtuk arra, hogy ismételten felvessük, egy a már korábban is javasolt tripartit árelenőrzési rendszer felállításának és intézményesítésének a szükségességét, amiben meg is állapodtunk, hogy ezt a TGM keretében megtárgyaljuk.

Mind a munkáltatói, mind a munkavállalói oldal egyetértett abban, hogy a jelen kompenzációs keretösszeg csak az első lépcső lehet, s az év során meg kell vizsgálni az áremelésnek a költségvetési bevételekre gyakorolt hatását, s végig kell gondolni a további támogatás lehetőségét. Ezt végül is a kormány tárgyaló delegációja is elfogadta úgy, hogy a harmadik negyedévben, mikor már adatok állnak a rendelkezésünkre visszatérünk a témára. Ezek után a plenáris ülés elfogadta a Szociálpolitikai Bizottságban kötött megállapodást, s egyetértett abban, hogy az szerint történjen a kompenzáció.

Itt véget is ért a dolgunk. Már csak az emlékeztető megfogalmazása és elfogadása volt hátra. Na ez sem mindennapi élményeket hozott. Ugyanis visszatért a kezdeti ÉT-idők szelleme, s közösen fogalmazva hosszasan elvitatkoztunk a dokumentáció egyes szavain. A csúcspont az volt, mikor már szinte minden el volt fogadva, s egy szón illetve annak kiváltásán sikerült közel egy órát hezitálnunk. De végül is eljött a várva várt siker, s megszületett a mindenki számára elfogadható végső megállapodás. Aminek

mindenki nagyon örült, s abban a boldog tudatban mehettünk haza, hogy az idén már nem lesz több ÉT plenáris ülés. Ez igaz is, de a szakszervezetek képviselői a jövő héten is összeülnek, hogy a hogyan továbbot megbeszéljék, mert nagyon szükség van rá.

1995. január

Bizony ez az év is jól kezdődik mondhatnám túljutva az első hónap ÉT ülésein. Amiből már kettő is volt, de felfoghatjuk úgy is, hogy csak egy, mivel két alkalommal is összeültünk, de gyakorlatilag azonos témát tárgyaltunk több mint 25 órán keresztül. Ráadásul mindhárom téma – a Munka Törvénykönyve módosítása, az 1995. évi minimális bérek és az 1995. évi bérjánlások mértéke – már a december 16-án megtartott 1994. évi utolsó plenáris ülés napirendjén is szerepelt, s onnan halasztódott erre az évre, lévén, hogy az elsőt mi, a másik kettőt pedig a munkáltatók nem voltak hajlandók érdemben tárgyalni. A kormány tárgyalta volna mind a hármat, de igazán fontos számára a törvény módosítása volt. Ebből adódóan ritkán tapasztalt intenzitással folytak az előkészítő munkák, hiszen el kívánták kerülni, hogy még egyszer azt jelentsük be, hogy nem vagyunk érdekeltek a törvény módosításában. Pedig ez így igaz.

A konföderációk egybehangzó véleménye szerint az üzemi-közalkalmazotti tanácsi választásokat a jelenlegi szabályok szerint kellene megtartani, így most nem javítgatásokra, hanem átfogó koncepcionális változtatásra lenne szükség, amihez viszont idő kell. Ez utóbbival egyetértettek a kormány szakemberei is, sőt a közeli jövőre meg is ígérték, és elképzeléseik leírt szövegét már át is adták a partnereknek, de közölték, hogy köti őket a kormányprogram, emiatt kénytelenek tárgyalni. Ez azért érdekes felfogás. Inkább ne legyen jó valami, de legyen, mert korábban más információk birtokában elhatároztuk. Megcsináljuk nem jól, aztán majd csinálunk egy jobbat.

A munkáltatóknak ezzel ellentétben más volt a véleményük. Bár a jövőbeni átfogó koncepcionális változtatással ők is egyetértettek, nagyon fontosnak tartották a mostani módosítást is, hiszen három olyan alapvető javaslatuk is volt, melyek a pozícióikat nagymértékben javítanák a munkavállalókkal szemben. Ezek az egyenlőtlen munkaidőbeosztás alkalmazási lehetőségeinek kiterjesztése, a túlóra keret növelésének lehetősége és az úgynevezett távolléti díj bevezetése.

No de térjünk vissza az eseményekhez, melyek, mint oly sok alkalommal más-kor, most is két csatornán, az ÉT-en és a KIÉT-en futottak, ha egyáltalán futásnak lehet nevezni azt a huzakodást, ami jellemezte az egészet, hiszen rövid három hét alatt a szak-

értői tárgyalások, az egy, két és háromoldalú egyeztetések egész sora zajlott le amíg el nem jutottunk a végkifejletig. Ha emlékeznek korábbi tudósításomra tudják, hogy a költségvetési szakszervezetek egyértelműen elutasították a törvény tárgyalását, sőt a SZEFE vétót is kilátásba helyezték, amit a többiek méltányoltak. Ezt a helyzetet kellett először is föloldani, amit végül is megoldott a kormány azzal az ígéretével, hogy a közalkalmazotti törvényt módosítására nem most, hanem egy későbbi időpontban kerül sor (de ennek azért ne nagyon örüljünk, lesz még vele elég bajunk). Így csak a közalkalmazottakra vonatkozóan néhány, a választásokkal kapcsolatos, feltétlenül szükséges módosítás, mint például a választások időpontja építődött be az MT-be.

Most már elhárult az akadály lehetett volna tárgyalni, de ekkor a közalkalmazotti területen újabb vész közelget. Ugyanis a KIÉT-en közös akarattal úgy döntöttünk, hogy addig semmit nem teszünk, amíg nincs végre egy elfogadott alapszabályunk. Ez – már minthogy semmit nem teszünk – be is jött, mivel az előzetes szakértői megállapodás ellenére, a KIÉT ülés több órás, gyönyörű szóvirágokkal tarkított vitája nem hozott eredményt, és az önkormányzatok képviselői fölálltak az asztaltól. Ez azonban nem tette lehetővé a szakszervezetek és a kormány párbeszédét, amire néhány nap múlva sor is került, amikor is áttekintettük a Munka Törvénykönyve módosítási javaslatát. Ekkor már csak arra kellett ügyelnünk, nehogy ellentmondásba keveredjünk az ÉT-oldalon előző nap kialakított szakszervezeti állásponttal. Ez sikerült is.

A párhuzamos pályán futó ÉT-előkészítéseket eközben a korrekt együttműködés, és az álláspontok nagy távolsága jellemezte, bár meg kell jegyezni, hogy minden egyes tárgyalás hozott egy tyúklépcsényi közeledést az anyag valamely pontján. A leglényegesebb kérdésekben azonban fényévnyi volt a távolság az oldalak álláspontja között.

Ilyen előkészületek után jutottunk el január 16-ig, a plenáris ülés napjára, ami egyébként szokatlan időpont volt, hiszen nem pénteki, hanem hétfői napra esett. De ez a tárgyalás végkifejlete szempontjából nem jelentett semmit. Az ÉT ülést – amelynek témáit már a bevezetőben ismertettem – reggel fél kilenckor a Munka Törvénykönyv módosításainak megtárgyalásával kezdtük. Az ügy komolyságát az is jellemezte, hogy – eltérően a korábbi években megszokottól – a kormány oldal szóvivője személyesen a munkaügyi miniszter volt. Ez azonban még nem volt garancia arra, hogy az oldalaknak

sikerül is egyezsége jutni, Pedig a szándék egyértelmű volt, hiszen hosszabb rövidebb szünetekkel este fél kilencig „gyötörtük” egymást. Ekkor azonban meg kellett állapítanunk, hogy aznap már nem érünk el további eredményeket, s egyetértéssel felfüggesztettük a tárgyalást, megállapodva, hogy pénteken, amikorra más témákból már ki volt tűzve egy ÉT ülés, ezzel kezdve folytatjuk a tárgyalást. Ezután, a munkavállalói oldal kérvény javaslatára rövid hezitálás után a másik két oldal elfogadta, hogy kezdjük meg a bértárgyalásokat.

Ez a kezdés tulajdonképpen folytatás volt, mivel a téma már decemberben is szerepelt a napirenden. Igaz akkor csak a kiinduló álláspontok ismertetése hangzott el, majd el lett napolva tárgyalás. Innen folytatva a két oldal, a munkavállalói (hagyományosan mi vagyunk e téma előterjesztői) és a munkáltatói ismertette az alapszámait (13.200 illetve 11.200 Ft), a kormányoldal pedig kijelentette (szintén a hagyományoknak megfelelően), hogy nekünk kell megállapodnunk, s ő azt elfogadja. A többfordulós vita természetesen nem hozott semmilyen kézzelfogható eredményt, ha csak azt nem tekintjük annak, hogy a munkáltatók apró lépésekben egészen 11.500 forintig elmentek. A mi képviselőnk, aki egészen kiváló produkált, ekkor még semmilyen új számot nem mondott, csak statisztikai adatokkal bizonygatta igazunkat. Alig több mint egyórás beszélgetés után itt is abban maradtunk, hogy pénteken folytatjuk, majd tovább léptünk a harmadik témára. Ennek azonban már érdemi tárgyalására nem is került sor. Csak jeleztük egymásnak, hogy mik az elképzeléseink. Regisztráltuk, hogy ebben sem értünk egyet, s megegyeztünk, hogy befejezzük az ülést és pénteken folytatjuk. Ebben volt a legkövetesebb egyetértés.

Január 27-én, pénteken aztán folytattuk. Természetesen ezt a tárgyalást is megelőzte egy oldalegyeztetés, ahol rögzítettük a szilárd pontokat, és megállapodtunk, hogy miben engedünk. Abban azonban egyetértettünk, hogy a már említett három alapkérdés egyikében sem. Tudomásul vettük, hogy az ÉT ülés eredeti programja megváltozott. A három éves gazdasági program kérdései egy későbbi időpontra tolódnak, a TGM-ről pedig még most sem tudunk tárgyalni. Azt hiszem hamarosan pedig már nem is lesz semmi értelme. Kimúlt anélkül, hogy megszületett volna. Tudomásul vettük azt is, hogy 14 órakor a Népjóléti minisztérium államtitkára tájékoztat minket a tb-vel összefüggő álta-

lános kérdésekről. Így végül is maradt a három elnapolt napirend, ami azt is jelentette, hogy nem egy új ülés kezdődik, hanem az előző folytatása. Ennek következtében változatlan főállásban, azonos elnök elnöklétével, azonos szóvivőkkel nekigyürkőzhettünk. Anélkül, hogy a részletekkel feleslegesen húznám az időt, jelzem, hogy e tárgyalás is hosszú és eredménytelen volt. Annak ellenére, hogy az oldalak sok kérdésben sokat engedtek, annak ellenére, hogy a kormány jelezte, hogy a bevezetések, a hatályosulás időpontjában is kész minden ésszerű változtatásra, a fő kérdések nem oldódtak meg. Pedig próbáltuk egymást meggyőzni, de lehetetlen volt, hiszen a képviselőket küldő szervezetek érdeke olymértékben megkötötte a tárgyalófelek kezét, hogy a legjobb akarattal sem juthattak egyezsége. Végül is ebben maradtunk. Megállapítottuk, hogy nem született megegyezés. Ezek után a kormány képviselői kijelentették – amit egyébként korábban többször is hangsúlyoztak –, hogy őket köti a kormány programja, tehát mindenképpen kormánytárgyalásra beterjesztik a javaslatot. A munkáltatók jelezték, hogy ők sok mindennel így is egyetértenek. A munkavállalók pedig kijelentették, hogy az alapszabálynak megfelelően öt napon belül elkészítik megfelelő indoklással a különvéleményüket, amit így kötelezően csatlakoztatni kell a javaslatához, és azzal együtt kell benyújtani.

E sikertelen tárgyalási forduló után folytattuk az alkudozásokat a minimális berről. Ez szintén nem volt semmi. Hangulatát igazán az tudja érzékelni, akinek már volt szerencséje vásárolni valamely balkáni vagy keleti bazárban. A két szóvivő – a kormány itt urasan a hátérbe vonult – mintha az élete függne minden fillértől, lépésről lépésre haladt előre. S most a mi taktikánk volt a jobb. Ezzel sikerült eljutni egy olyan pontig, 12.700 illetve 11.800 forint, mikor a kormány, úgy látván, hogy zátonyra futunk megszólalt. Közölvén, hogy tetszene neki, ha 12.000 és 12.500 között meg tudnánk állapodni. Rövid szünet után el is hangzottak az újabb ajánlatok. Amelyek az egyik fél részéről 12.000 a másikérol 12.500 Ft voltak. Ki lehet találni, hogy ki melyiket tette. Meg kell jegyeznem, hogy ekkor már az oldalakon belül is problémák adódtak. Munkáltatói részről az agrárszféra képviselői jelezték, hogy a korábbi évekhez hasonlóan csak összesen tudnak ráállni erre a bérre, a munkavállalói oldalon pedig a Munkástanácsok képviselője közölte, hogy eljutottunk addig a határig, amíg neki a mandátuma szól, de mérlegelve azt is, hogy egy vétóval megakadályoznák az új minimálbér életbe lépését, közölte, hogy

különvéleményük fenntartása mellett nem fogják megakadályozni a megállapodást. Ez nagyvonalú gesztus volt amit mindnyájan nagyra értékeltünk.

A tárgyalás végkifejletében továbbra is lépésről lépésre haladva végül is eljutotunk ahhoz a ponthoz, hogy megállapodjunk. A hangulatra mi sem volt jellemzőbb, hogy mikor szóvivőnk a munkáltatók utolsó ajánlatára rövid gondolkodás után kimondta a megváltó igent, kitört a taps a teremben. Jelezván., hogy a minimális bér 1995-ben 12.200 forint, amely általában február 1-től lép életbe, de az agrárgazdaság területén csak szeptember 1-től. Ehhez mg hozzátartozik az is, hogy a kormány ismét kötelezettséget vállalt arra, hogy a költségvetési területen központi keretből biztosítja a lehetőséget a minimálbérré való ráállásra.

Ezek után már csak az ez évi bérajánlások mértékéről kellett volna megállapodnunk, ami azonban nem sikerült. Igaz nem is sikerülhetett, mert az elképzelések olyan tág határok között szóródtak, és a kulcsszámok olymértékben megmerevedtek, hogy meglepő lett volna a megállapodás sikere. Nehezítette a dolgot a különféle érdekeltség is. A munkavállalók a minimális és az átlagos értékben, a kormány az átlagos értékben, a munkáltatók pedig az átlagos és maximális értékben voltak érdekeltek. Így a vita során szinte minden számkombináció elhangzott, csak az nem amiben egyezés születhetett volna. Ezután mást nem tehattünk, mint itt is megállapítottuk az eredménytelenséget, majd elhatároztuk, hogy a következő ülésen teszünk még egy kísérletet a megállapodásra és este 10 óra elmúltával, elfogadva az emlékeztető szövegét, mely szokás szerint a Magyar Közlönyben fog megjelenni berekesztettük az ÉT-t.

Itt be is fejezhetném, de tartozok még egy rövid információval. A munkavállalói oldal titkára, Garzó Lilla, aki az ÉT megalakulása óta egyengeti ügyes bajos dolgainkat az egyetértésünkkel megvált tőlünk. Ugyanis helyettes államtitkár lett a Munkaügyi Minisztériumban. Helyére az oldal tökéletes egyetértésben a Művész szakszervezet korábbi elnökét Pető Kálmánt delegálta, aki a mostani ÉT ülésen debütált. Úgy is mint oldal titkár, s úgy is mint levezető elnök. Mit mondjak, ez utóbbit kibírta.

1995. február

"A napokban végre egyetértés született a kormány szakértői és a társadalmi szervezetek érdekegyeztető tárgyalásán. A hivatalos közlemény szerint a tanácskozáson felosztott pogácsa ugyan friss volt, ellenben az üdítőitalos palackok nem voltak eléggé lehűtve." (Kurír Elefánt 1995. február 18. 14. oldal). Ez a szöveg jelent meg az említett lapban EGYETÉRTÉS címmel. E tömör megállapítás szinte egy az egyben ráillik az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) február 10-i ülésére. A pogácsa – mint mindig – valóban friss volt. Az egyéb témákban viszont olyannyira nem született, és nem is születhetett egyetértés, hogy annak a megfogalmazása is órákat vett igénybe, hogy miben és hogyan ne értsünk egyet. A január 27-i ÉT le nem zárt témáinak tárgyalására összehívott plenáris ülés feladata ugyanis a Társadalmi Gazdasági Megállapodás (TGM) további sorsáról lefolytatandó konzultáció, a Munka Törvénykönyve módosításainak újra tárgyalása illetve az 1995. évi bérajánlások mértékében történő megállapodás lett volna. De kezdjük az elejéről.

A januári számban megjelent „Hadtudósításomban” írtam, hogy amennyiben viszonylag rövid időn belül nem tudjuk megtárgyalni és megegyezéssel lezárni a TGM végleges szövegét, az értelmét veszíti, el kell felejtenünk és helyette valami más megoldást kell kitalálnunk. Azt is bátorkodtam megjegyezni, hogy szerintem már most késő van, és a TGM nem fog megszületni. Úgy látszik nem csak én gondolkodtam így. Jóformán még ki sem jött a nyomdából a Szószóló januári száma, a kormány már be is jelentette, hogy nem lát esélyt a TGM megkötésére és javasolja a tárgyalások lezárását. E bejelentés híre éppen akkor jutott el hozzánk, amikor oldalegyeztetésen azt tárgyaltuk, hogy melyek lesznek a következő lépéseink a TGM-el kapcsolatban. Tudomásul véve eme új fordulatot, azonnal azon kezdtünk el gondolkodni, hogy most mit kell tennünk. Végül is egy rövid, mindössze hét pontból álló szövegben fogalmaztuk meg a munkavállalói oldal álláspontját, melyet aztán az ÉT ülésen az oldal soros elnöke ismertetett tárgyaló partnereinkkel. A szöveg lényege az volt, hogy készen álltunk egy a társadalom és a gazdaságpolitika fő irányait, a legfontosabb intézkedéseket, a részvétel lehetőségét, a terhek megosztását és a megállapodás garanciáit rögzítő megállapodás megkötésére.

Ehhez mi is készítettük átfogó javaslatainkat, s partnereinkkel együtt komoly munkát végeztünk az ÉT szakbizottságaiban a részletek kimunkálásában. Megállapítottuk azt is, hogy a kormány részéről nem teremtődtek meg a feltételek a stratégiai tárgyalások megalkalmazott lefolytatásához, hiszen a kormány középtávra szóló gazdasági programja még a mai napig sem készült el. Kijelentettük azt is, hogy az Érdekegyeztető Tanács keretei között folytatni kívánjuk a munka világát érintő kérdésekben a tárgyalásokat, és azt, hogy a továbbiakban is igényeljük a meghatározó jellegű gazdasági, társadalmi kérdésekben a konzultációt, és adott esetben a megállapodás lehetőségét. Legvégül felsoroltuk azokat a legfontosabb témaköröket, melyekben föltétlenül szükségesnek tartjuk a tárgyalásokat és az esetleges megállapodásokat.

A plenáris ülésen a tárgyalást a kormány, mint a téma előterjesztője kezdte. Kijelentette, hogy a TGM szerinte nem köthető meg. Ugyanakkor megerősítette, hogy korábban elkötelezte magát a háromoldalú érdekegyeztetés mellett, s a jövőben is ehhez tartja magát. Megállapította, hogy a tárgyalások nem voltak feleslegesek, és felsorolta az eredményeket. Ezek gyakorlatilag azonosak voltak azzal a mit mi is megállapítottunk. Javasolta, hogy készüljön egy közös nyilatkozat, amelyben azt is rögzítjük, hogy elkötelezetek vagyunk a további háromoldalú tárgyalások iránt.

Ezek után a munkavállalói oldal képviselője ismertette a korábban már említett közös állásfoglalásunkat. És ekkor jött a meglepetés: a munkáltatói oldal képviselői kijelentették, hogy nem látnak elégséges indokot a TGM feladására, a tárgyalások befejezésére, és folytatni kívánják azokat. Ezért tehát semmiféle záró dokumentumot nem hajlandók aláírni. Így már érdekesebb lett a napunk, hiszen a meg nem egyezés szövegének a megfogalmazásában kellett egyet értenünk, s ehhez kellett megtalálnunk a megfelelő formát. Ennek a módja pedig a szünetkérés, s az álláspontok szűkebb körű egyeztetése. Így is tettünk. A szünetben aztán az oldalak képviselői, a szakértők és a sajtó kirekesztésével visszavonultak egy másik terembe keresni a megoldás kulcsát. De az mindig kicsúszott a kezünkből. Így jócskán körbejárhattuk a témát. Tartott is annyi ideig, mintha Szentendréig gyalogoltunk volna. De megegyezés nem nagyon született. Végül különválva az oldalak külön-külön megfogalmazták észrevételeiket. Ezek után már csak az oldalelnökök egyezkedtek. Majd mintegy két és félórás szünet után visszavonultunk a

tárgyalóterembe megállapodni legyen-e záródokumentum, vagy sem, s ha igen mi legyen annak a szövege. Ennek szellemében hosszas vita alakult ki a tervezett záródokumentum első mondatáról De végül is megállapodtunk, s késő délután hozzáfoghattunk a második napirendi pont tárgyalásához

No ez sem volt semmi. A kormány .ugyanis a januári ÉT-elutasítás után úgy döntött; hogy ismételen – természetesen kismértékű módosításokkal – megkísérli megtárgyalni és elfogadtatni a Munka Törvénykönyve módosítási javaslatait. De ezt a kísérletét sem koronázta siker. A munkáltatók még a napirendre tűzéstől is elzárkóztak, eleve reménytelennek ítélve a tárgyalás kilátásait és a megegyezés lehetőségét. Nekik lett igazuk. Mi úgy döntöttünk, hogy elfogadjuk ezt a napirendi pontot, azért, hogy lehetőségünk nyíljon szóban is elmondani azt a különvéleményünket, amelyet az előző tárgyalást követő ötödik napon eljuttattunk a kormányhoz. Sajnos ezen szándékunk mérsékelt sikert hozott. Nem tudtuk elérni azt, hogy tegyük félre a mostani részleges módosítást; és megfelelő előkészítés után a munkajogi szabályok egész rendszerét átölelő komplex módosítási munkához fogjunk hozzá. Ebben ugyan mindhárman egyetértettünk, de partnereink most sem akartak lemondani az esetleges módosításokról. Érdekes módon a munkáltatók – annak ellenére; hogy elleneztek a téma napirendre tűzését – egyre jobban belelendültek a kérdések megtárgyalásába., A kormány képviselői pedig hajthatatlanok voltak. Közölték, hogy mindenáron beterjesztik a módosító javaslatot. Információim szerint ehhez a kormányfő ragaszkodik mereven, annak ellenére, hogy mind kormányzati-, mind pártszakértőknek ettől eltérő a véleménye. Mindenesetre kérdés, hogy mire vezet, ha egy kormány az érdekvédelmi szervezetek ellenére, azok egyet nem értésével kívánja módosíttatni a munkajog szabályait. Egy biztos, hogy jóra nem.

A harmadik napirend is csak az időt vitte el. Az 1995. évi bérajánlások mértékének tárgyalásakor az oldalak képviselői ismertették álláspontjaikat, melyek természetesen nem változtak január 27-e óta; majd történt néhány kósza kísérlet az esetleges közeledésre. Az, elképzelések azonban olyan távol voltak egymástól, hogy eredményt nem is hozhattak. Ezek után úgy döntöttünk, hogy itt berekesztjük a tárgyalásokat, s a következő ÉT-n ez utóbbi napirendet megpróbáljuk újra tárgyalni. Elképzelhető, hogy eredménnyel.

1995. március

(Haditudósítás egy meg nem tartott ÉT-ről)

Nehéz helyzetben vagyok így lapzártá táján, ha a legutóbbi megjelenés óta nem volt Érdekegyeztető Tanács (ÉT) ülés.

Az utolsó tudósításomat a február 10-ei ÉT-ről adtam; amikor is arról számoltam be, hogy milyen nehezen tudunk megegyezni abban, hogyan nem egyezünk meg: Jeleztem, hogy a bérajánlások témájában elképzelhető; hogy a következőkben meg tudunk állapodni. Nos még ebben sem tudunk; mert azóta nem volt ÉT. pedig erről mi kezdeményeztünk tárgyalást, ami aztán mégis elmaradt; mert mi kezdeményeztük; hogy maradjon el.

A társadalmi-gazdasági megállapodás (TGM) felmondásával új helyzet alakult ki, mert mégis csak vissza kellett térni a jól bevált módszerhez, mely szerint az ÉT munkáját egy előzetesen kidolgozott, a három oldal által egyeztetett munkaterv szerint folytassuk. Erre meg is történtek az előkészületek. Mind a három oldal leírta az elképzeléseit; már csak egyeztetni kellett volna az álláspontokat. Előtte azonban tiltakoznunk kellett, mert a kormány megmutatta bátorságát és bejelentette, hogy a Munka Törvénykönyvet módosító törvényjavaslatot –példátlanul a fejlett világban – a szakszervezetek ellenére is beterjeszti a parlament elé. A miniszterelnökhöz írott levelünkben jeleztük, hogy ez veszélyezteti a társadalmi békét; és további érdemi párbeszédet tartunk szükségesnek. A válasz nem sokat késett, ugyanis tiltakozásunk ellenére a kormány fenntartotta elhatározását, megsértve ezzel az ÉT általa is elfogadott alapszabályát. Már az is súlyos dolog, hogy a munkavállalókat hátrányosan érintő törvény a szakszervezetek tiltakozása ellenére került az országgyűlés elé, de ez még súlyosbodott, mert a kormány a beterjesztéshez nem csatolta a szakszervezetek különvéleményét (ami pedig az alapszabály szerint kötelező!).

Ezek után kezdeményezte a munkavállalói oldal az ÉT plenáris ülésének összehívását: „Az 1995. évi nemzetgazdasági bérpolitika” és „A versenyszférában javasolt bérnövekedés mértékei” témakörök megtárgyalására. A szociális partnerek ezt elfogad-

ták, március 17-ére kibővítve a napirendet a félév munkaterv megbeszélésével. És akkor jött március 12-e, a szomorú vasárnap.

A vasárnapi kormányülés utáni tájékoztatóra a kabinet az ÉT-oldalak résztvevői közül néhány szervezetet meghívott (mindkét oldalról négyen-négyen voltak), mondván tájékoztatja őket, mármint az ÉT-partnereket a kormányulésról hozott döntésekről. Az ÉSZT és a Liga nem kapott meghívót. A kormány tisztelt tagjai ennek ellenére úgy vélték, hogy ez a csonka beszélgetés az ÉT-ülés. Annak ellenére, hogy nem voltak előzetes anyagok, és nem volt elfogadott napirend (az alapszabály szerint a három oldal konszenzusa szükséges a rendkívüli ÉT-ülés összehívásához), és hogy nem folyt érdemi vita, csak kormányzati megnyilatkozás.

A „gazdasági stabilizáció”-ra hivatkozva megszorító intézkedéseket jelentettek be, s ettől a mai napig hangos az ország. Joggal. Ugyanis döbbenetes, hogy a kormány több hónapig halasztgatja a tárgyalást a szociális partnerekkel a társadalmi megegyezésről, melynek a gazdaságpolitika és a szociálpolitika egyaránt részei voltak, mivel képtelen volt lerakni egy épkezláb tárgyalási javaslatot az asztalra, majd hirtelen felrúgja a tárgyalások menetét, s azt követően drasztikus intézkedések sorozatát jelenti be.

Lehet, hogy a kormány arra gondolt, hogyha semmibe veszi a szociális partnereket, akkor megnyeri a tömegek szimpátiáját, s az emberek dalolva fognak a legteljesebb nyomor felé menetelni. Elbűvöli őket annak a tudata; hogy milyen „tökös” vezetőik vannak, akik a „vak ló bátorságával rohannak a falnak”... Ma már nem lehet a megértést kérni az emberektől, mert túl sokan látják, hogy mit vettek el eddig tőlük, hogy mit veszíthetnek. S úgy vélem, már nem sokat. A lakosság többségének már nincs veszíteni valója. Ezt nem lehet szép szavakkal, cinikus kiszólásokkal, és hiteltelen, üres ígérgetésekkel feledtetni.

Komolyan kell venni a tárgyalópartnereket, mert ők is látják a problémákat (talán még közelebbről is), mert ők is keresik a megoldást, mert nekik is vannak elképzeléseik és javaslataik, amelyek talán jobbak, mint a nemzetközi bankvilág külhoni „szakértőinek” az ultimátumai.

Lehet azt hinni, és cinikusan kijelenteni, hogy megválasztottak minket, és négy évig azt csinálunk amit akarunk, s majd az akkori választásokon a tömegek voksaikkal

kifejezik véleményüket, de ez nem szokott mindig így történni, s ezt talán meg kellene előzni. Közösen kell keresnünk azokat a megoldásokat, melyek kivezetik az országot e rendkívül súlyos helyzetből, de amelyek nem nyomorítják meg a lakosságot, amelyek végre az országra szabottak, megfelelően az itteni sajátosságoknak, és amelyek nem Európától idegen saját földrészükön is felváltandó modelleket erőltetnek ránk.

Azzal; hogy néhányan meghallgatták a kormány tájékoztatóját, az érdekegyeztetés még nem fejeződött be, ugyanis másnap soron kívül összeült az ÉT munkavállalói oldala megbeszélni a teendőket. A kérdés az volt, hogy reagáljunk-e a kormány megszorító intézkedéseire, a bejelentés módjára, elmenjünk-e a közben kitűzött ÉT-ülésre vagy sem. Súlyos döntés előtt álltunk, ugyanis a tárgyalást mi kezdeményeztük. De az az igazság, hogy a napirendtől függetlenül szóba kerültek volna a „szomorú vasárnap” bejelentései, ami azt eredményezhette volna, hogy a kormány a témát ÉT-plenáris ülésen megtárgyaltnak tekinti. Végül abban állapodtunk meg, hogy közleményt adunk ki a kormány döntéseivel kapcsolatban. Néhány nap múlva lemondtuk részvételünket az ÉT plenáris üléséről, ezzel elkerültük a csapdát. Fontosnak tartottuk azonban, hogy a kormány adja át nekünk elképzeléseit, a szükséges háttéranyagokkal és hatásvizsgálatokkal együtt, hogy azt megismerve folytathassuk le a szükséges vitákat. A levelünk nem várt hatást váltott ki. Jóformán még él sem faxoltuk kívánságainkat a kormánynak, máris telefonértesítést kaptunk a pénzügyminisztériumból, hogy milyen kár, hogy nem veszünk részt az ÉT-n, mivel a pénzügyminiszter úr személyesen is el akart jönni, hogy minket tájékoztasson. Tényleg kár, ha ezt néhány nappal korábban tudtuk volna, biztosan ott vagyunk.

Ezután már nem sok történt: A következő heti oldalülésen értesültünk róla, hogy március 27-én hétfőn megkapjuk a kormány tárgyalási ajánlatát: 31-én tartunk plenáris ülést. Mi visszajeleztük, hogy várjuk az előterjesztést, és április 7-ét látjuk a legközelebbi ÉT-ülés reális időpontjának, ugyanis nem elég a tárgyalási csomagot megkapni, azt el is kell olvasni, és föl is kell készülni a tárgyalásra.

1995. április

Előző havi tudósításomat azzal fejeztem be, hogy korainak tartottuk a kormány rövid határidejű tárgyalási ajánlatát (mivel a gazdaság modernizációjával kapcsolatos kormányelőterjesztés kézhez vétele és a javasolt tárgyalási időpont között csak négy nap lett volna), javasoltuk az Érdekegyeztető Tanács összehívását egy héttel elhalasztani. Aggodalmunk nem volt alaptalan, mert kiderült, hogy tárgyalópartnereinknek is szüksége volt a felkészülésre. Végül is április 5-re tűzték ki a tárgyalást, és ez váratlan gondokat okozott. Kiderült ugyanis, hogy nincs helyünk. A fehér háznak (rég elnevezés) becézett képviselők házában (új név), ahol üléseinket tartani szoktuk, lévén, hogy a parlament ülésezett, teljesen érthetően a képviselők tárgyaltak. Tehát keresnünk kellett olyan intézményt, ahol befogadnak minket. A Pénzügyminisztérium felajánlotta tárgyalótermet a plenáris ülés céljára. MI ezt elfogadtuk.

Időközben a munkavállalói oldalnál elnökváltás történt, azaz az Autonóm Szakszervektől az ÉSZT-hez került a soros elnöki poszt. Ez egyben azt is jelentette, hogy mi adhattunk helyet a munkavállalói oldal előzetes egyeztető megbeszélésének. Több mint félévi hezitálás után az ÉSZT elnöksége végül is eldöntötte, hogy önálló irodát fog nyitni, és ennek főállására – a Jókai u. 2-4. szám alatti MEDOSZ-irodaházban – éppen április első munkanapjától került sor. Sikerral. Minden gond nélkül megtudtuk rendezni az oldalülést, annak ellenére, hogy néhány szervezet a téma fontosságára való tekintettel alapszervezeti létszámot elérő csapattal jött „odalegyeztetni”. Szerencsére győztük székkal, szendviccsel, kávéval és ivóvízzel is.

A tárgyalásokra rendelkezésünkre állt a kormány előterjesztése. Közvetlen az odalegyeztetés előtt megkaptuk az MSZOSZ-nek szinte az utolsó pillanatig formálódó alternatív javaslatait, a SZEK képviselője pedig bejelentette, hogy technikai okok miatt (elromlott a printerük) csak közvetlenül a tárgyalások helyszínén tudja átadni a gazdasági szükségintézkedések kormányzati elképzeléseit módosító javaslatcsomagot. Ezt kénytelen-kelletlen tudomásul vettük, azzal a megjegyzéssel, hogy ami nincs arról meglehetősen nehéz tárgyalni, bár nem lehetetlen. Végül is átnézve a rendelkezésünkre álló írásos előterjesztéseket, döntöttünk: javasoljuk, hogy csak egy globális forduló legyen, és a

részletek megtárgyalása az ÉT bizottságaiba történjen, majd azt kövesse egy újabb plenáris tárgyalás. Okoskodásunk helyességét visszaigazolták a munkáltatók is, mert kiderült, hogy ők is hasonló módon törték a fejüket. A második napirendi pontot, a foglalkoztatási törvény módosításának tervezetét a munkavállalói oldalulésen előzetesen nem tárgyaltuk meg. Úgy döntöttünk, hogy megkíséreljük levetetni a napirendről ezt a kérdést és egy későbbi tárgyalásra halasztani a témát, amikor jobban előkészítve lehet újratárgyalni. A munkáltatók ezzel is egyetértettek, a kormány pedig elfogadta a javaslatunkat. Így végül kialakulhatott a tárgyalandó témakör, és meg is kezdhettük az érdemi munkát.

A gazdaság stabilizálását célzó „csomagot” – amely szerintem és a szakszervezeti vezetők többsége szerint is „megvehetetlen” –, személyesen maga Horn Gyula miniszterelnök kísérelte meg eladni az ÉT-nek. Napirend előtti hozzászólásában körültekintően ecsetelte, hogy miért jó nekünk az, ami rossz. Mondanivalója végén javasolta, hogy a három oldal adjon ki közös politikai nyilatkozatot, amelyben kimondjuk: a társadalmi béke megőrzése közös érdekünk, és a tárgyalásokat az érdekegyeztetés keretén belül kívánjuk folytatni. Ez kissé érthetetlen volt, mert mi korábban és most is úgy képzeltük el, azért van az ÉT, hogy ott tárgyaljuk meg a munka világát érintő dolgokat, és a taxisblokádtól elég nyilvánvaló, hogy az oldalak (és így az ÉT) célja és feladata – többek között – a társadalmi béke megőrzése.

A miniszterelnök úr szavaira a munkavállalói oldal elnöke válaszolt. Döntően a „csomag” elhíresült vasárnap esti nyilvánosságra hozatalának módját bírálta. Kritikájához csatlakoztak a munkáltatók is, akik szintén hasonló okokból bírálták a kormányzati előterjesztést.

A későbbiekben a gazdasági szükségintézkedések részleteiről már az oldalak szóvivői folytattak disputát. Ennek egyik üde színfoltja volt, amikor a kormányoldal szóvivője, a pénzügyminiszter és a munkavállalói oldal szóvivője, az MSZOSZ elnöke egyetemi tanulmányaikból vett példákkal próbálták magyarázni, vagy támadni a leírakat. Végül is azt hiszem, hogy a mi szóvivőnknek, Nagy Sándornak igaza volt abban – már csak azért is, mert az ÉSZT szakértője is hasonló állítást –, hogy Magyarországon a tankönyvi modellek nem alkalmazhatók egy az egyben.

A néhány tiszteletkörből álló általános hozzászólások után megállapodtunk abban, hogy ez a tárgyalás csak kezdeti stáció. A „csomag” részleteit az ÉT munkabizottságai elé kell terjeszteni, majd „vissza kell hozni” az egészet az ÉT plenáris ülése elé. Ezek után abban is megállapodtunk, hogy mely bizottságok milyen időütemezésben tárgyalják tovább a csomagot, valamint abban, hogy mikor lesz a záró plenáris ÉT-ülés (megnyugtatóul közlöm: nem akkor lett). Most már más dolgunk nem lévén berekesztettük a tárgyalást, és megkíséreltünk hazamenni, ami egyeseknek meglehetősen nehezen sikerült, hiszen a téma fontossága és a miniszterelnök jelenléte miatt a sajtó képviselői – teljesen érthetően – a szökésnél nagyobb létszámban voltak jelen, és kihasználva a lehetőségeket, lecsaptak az interjúalanyokra.

1995. május

Április végére vártuk, de végül is május 2-án 14 órára lett kitűzve az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) következő plenáris ülése. Mit ne mondjak. Ez a nap egy kissé sűrűre sikeredett. Ugyanis nemcsak ÉT volt aznap, hanem Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsa (KIÉT) is, s mivel közös téma volt, a Bokros-csomag úgy látszott célszerűnek – ez egyébként szokás is –, hogy előbb a KIÉT-ben tárgyaljuk meg a napirendre tűzött kérdéseket. Tehát egy esőáztatta május 1 után, melyet a szakszervezetek egy része (köztük a TUDOSZ) arra használt föl, hogy kifejezze nemtetszését a kormány tervezett intézkedéseivel kapcsolatban, kedden reggel 8-kor a KIÉT munkavállalói oldalanak ülésével kezdődött a nap.

Meglehetősen baljós előjelek mellett. Ugyanis az álmoskönyvek szerint az semmiképp nem jelent jót, ha kora reggel a pénzügyminiszter csak azt tudja mondani: „semiben sem engedünk, semmin nem fogunk változtatni”. Ennek ellenére itt még úgy döntöttünk elhiszük, hogy a partnereink tárgyalni akarnak, s megkíséreljük a megállapodást néhány kiemelt – a költségvetésben foglalkoztatottak számára lényeges – kérdésben (a közalkalmazotti és köztisztviselői törvény, az ötnapos fizetetlen és a 25 napos munkahely által fizetett betegszabadság kérdése, a felsőoktatási tandíj, és természetesen a teljes szociálpolitikai csomag). Ezek voltak azok a fő kérdések, melyekről csak szakmai alapon lehet tárgyalni, hatásaiban is megfelelően előkészítve, s nem pénzügyi alapon, szakmailag előkészítetlenül.

Tíz órakor megkezdődött a KIÉT plenáris ülése, melyen az önkormányzati oldal még mindig nem vett részt, csak képviselőit küldte el, akik az esetek többségében meg sem szólaltak. Tehát úgy vannak ott, hogy nincsenek jelen. Az ülés napirendje előtt a szakszervezetek szóvá tették: a kormány a pótköltségvetést úgy nyújtotta be a parlamentnek, hogy előzetesen nem egyeztetett. A kormány képviselői erre közölték, hogy nincs is egyeztetési kötelezettségük, s nem először fordul elő, hogy már benyújtott törvénytervezetről folyik a vita, sőt valamikor még megállapodást is kötöttek így. Azt is kérték, hogy következő héten „valamikor” egy rendkívüli KIÉT ülés keretében tekintsük át a pótköltségvetést, tárgyaljunk és próbáljunk megállapodni (ma már tudom, hogy ez

sem sikerült). Ezek után kezdődött a napirend tárgyalása, melyet a Pénzügyminisztérium államtitkára vezetett föl. Gondosan megfogalmazott beszédéből hamar kiderült, hogy nem igazán születhet meg aznap megállapodás. Végül is csalódnunk kellett: ugyanis a kormány és a szakszervezetek képviselői egyetértettek abban, és meg is tudtak állapodni, hogy a köztisztviselői törvény módosításait ne a KIÉT, hanem a KÉF, a köztisztviselők érdekegyeztető fóruma tárgyalja. Ezek után a közalkalmazotti-tanács választás öszszesítő lapjának a formuláját elfogadván, az ülést csakhamar berekesztettük.

Néhányan azonnal rohanni kezdtünk – szakszervezeti és kormány oldalról egyaránt –, hogy időben átérjünk az ÉT plenáris ülésére. Ez legalább sikerült.

A délutáni ÉT ülés előtt a munkavállalók képviselői újabb rövid oldalegyeztetést tartottak. Itt megállapodtunk abban, hogy az általános kör fogja eldönteni, hogy hogyan viszonyulunk a további tárgyaláshoz. Nemcsak az első napirendi pontnál, a „Bokros-csomag” megtárgyalásánál, hanem a következő napirendi pontnál, a foglalkoztatási törvény megtárgyalásánál is.

Az ÉT ülés első napirendi pontját a pénzügyminiszter „vezette föl”. Gondosan megfogalmazott expozéjából hamar kiderült: nem igazán lesz aznap megállapodás. Szövege szó szerint ugyan az volt, mint amit már hallottunk a KIÉT-en az államtitkárától. (A szóvivőnk meg is jegyezte, ez a szöveg hangzott el gyakorlatilag szó szerint az ÉT Gazdaságpolitikai bizottságának ülésén is). Na már most, az említett helyeken nem történt megállapodás, így meglehetősen biztonsággal az ÉT „eredményessége” is prognosztizálható volt. Az általános kör végeztével – melyet megelőzött, hogy a Munkástanácsok elnöke „én ilyen cirkuszban nem veszek részt” kijelentéssel kivonult a teremből – a munkavállalói oldal szünetet kért, majd rövid tanakodás után bejelentettük, hogy semmi értelme nincs a további tárgyalásoknak. Szóvivőnk szerint a kormány most játszotta el másodszer a "társadalmi és gazdasági megállapodás esélyét"

A munkáltatók is azonnal csatlakoztak a kezdeményezésünkhöz, s így – lévén két szavazat, az egyel szemben – mese nem volt, a ÉT ülés e napirendjének a tárgyalását fel kellett függeszteni, és el lehetett kezdeni a második napirend – a foglalkoztatási törvény módosítása – tárgyalását. Kísértetiesen hasonló szituáció játszódott le, mint az első napirendi pontnál. Elmondva az érveinket és javaslatainkat itt is fel kellett állnunk. Mert

kiderült, hogy a kormány oldal csak beszéltetni akar minket, hogy az érdekegyeztetés látszatát fönntartsa s közben nem óhajt semmiben megállapodni. Úgy döntöttünk nincs értelme tovább folytatni a dolgokat. A munkáltatók is egyetértettek ezzel (s legalább nyertünk egy szabad délutánt!).

Mielőtt lezártuk volna azonban az aznapi ülést megállapodtunk még abban, hogy a munka törvénykönyve módosításával kapcsolatos képviselői módosításokat., illetve a szakszervezetek módosító javaslatait egy ÉT plenáris ülésén kíséreljük meg kíséreljük meg napirendre tűzni. Mára már az is kiderült, hogy ilyen ÉT ülés nem lesz.

Véleményem szerint az érdekegyeztetés rendszere több látványos kudarcot már nemigen bír el. Ahhoz pedig, hogy összeszedjük magunkat idő kell. A munkáltatóknak rendbe kellene szedni soraikat, hogy végre tényleg azok tárgyaljanak, akik olyan munkáltatókat képviselnek, akik munkavállalókat is foglalkoztatnak. A szakszervezeteknek túl kell jutni az üzemi-közalkalmazotti tanácsi választásokon, hogy ismét teljes gőzzel azzal foglalkozhassanak ami fő feladatuk, s ne azzal, hogy hogyan segítsék tagszervezeteiket, alapszervezeteiket a választási sikerhez. Hogy ne a kiszorítósdí folytatódjon, s működünk tovább a munkavállalói oldal alapszabálya szerint. A kormánynak szembe-sülnie kellene a tényekkel: a parlamenti választások után egy működő és működőképes érdekegyeztetési rendszert örökölték, s lehetetlenítettek el. Szakítaniuk kellene végre azokkal a megoldásokkal, amelyek az előző évtizedekre voltak jellemzők. Az ÉT nem a régi értelemben vett társadalmi vita, ahol megadatik a lehetőség arra, hogy mindenki jól kibeszélhesse magát, s nem kell komolyan venni az elhangzottakat. Az ÉT komoly tárgyalócsoporthoz kell, hogy legyen, ahol nem lehet büntetlenül semmibe venni a tárgyalópartnereket, ahol nem szabad egyik felet sem látszatszerű megoldásokba kergetni. Nem közös nyilatkozatokra van szükség az érdekegyeztetés rendszerével kapcsolatban, hanem a létező elfogadottat kell megfelelően működtetni.

1995. június-július

Kedves olvasóimat több mint két hónapja nem tudósítottam az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) eseményeiről, s így most joggal feltételezhetik: egy több kötetes beszámolót kényszerülök írni, hogy ne maradjanak ki semmilyen fontos eseményből. De sajnos csalódást fogok okozni, mert az eltelt időszakban jóformán semmi sem történt az ÉT házatáján, mindössze két plenáris ülést rendeztek.

Kormányunk úgy gondolhatta az üzemi-közalkalmazotti tanácsi választások oly mértékben megterhelik a szakszervezeteket és a konföderációkat, hogy kíméletből nem terhelték őket olyan jelentéktelen feladatokkal, mint az érdekegyeztetés, s a vele járó procedúra, ami többek között a nyilvánosság előtti megjelenést, a gazdasági és szociális helyzetről és a várható intézkedések hatásáról alkotott vélemények kimondását is jelenti. De a kényszerű szünetnek más oka is lehetett: amíg a Bokros-csomag végig nem járta a törvénykezés kanyargós útját, s amíg ki nem derült, hogy mi és hogyan marad meg belőle nem sok értelme lett volna az érdemi egyeztetésnek. Mára azonban túl vagyunk e szakaszon, és az élet mehet tovább, ismételten megerősítve azt, hogy az országnak szüksége van olyan fórumra, érdekegyeztető intézményrendszerre, amelyen a munkáltatók, a munkavállalók és a kormány folyamatosan megtárgyalják a munka világa problémáit, s folyamatos konzultációkkal, viták során kialakított megegyezésekkel kísérik meg elejét venni a társadalmi konfliktusoknak. Gyanítom – ismerve az ÉT második félévi program tervezetét –, hogy az elkövetkezendő időszakban be fogjuk pótolni mindazt ami kimaradt.

Térjünk vissza az eseményekhez. Az úgynevezett. gazdasági-stabilizációs program tervezetéről megtartott nagy ívű és sikertelen ÉT ülés után sivatagi oázisként hatot, hogy az ÉT Munkavédelmi Bizottságában nem tudtak megegyezni a három oldal képviselői az üzemegészségüggyel, pontosabban munkaegészségüggyel kapcsolatos reform elképzelésekről, s a bizottság tagjai úgy döntöttek, hogy az ÉT-nek kell megtárgyalni e témát. A tét nem volt csekély, ugyanis nem mindegy, hogy egy kialakított, s azért működő munkaegészségügyi (üzemorvosi) hálózat megmarad-e, vagy sem. Nem mindegy, hogy az állam vállal-e szerepet a fönntartásában és működtetésében, vagy pedig minden

költség a társadalombiztosításra és a munkáltatókra hárul. (Ami azért azt jelentené, hogy előbb-utóbb mi fizetnénk meg mindent).

Június másodikán össze is ült az ÉT, amelyen a kormányt a Népjóléti Minisztérium – mint e téma gazdája – államtitkára képviselte. A vita nem volt megterhelően hosszú. A három oldal képviselői gyorsan megegyeztek azokban a főbb kérdésekben, amiben egyáltalán megegyezhettek: a szakmai részleteket a szakembereknek kell kidolgozniuk, természetesen egymással egyezsége jutva, már a bizottságban. S itt véget is ért, az idei év legrövidebb ÉT ülése, ami egyben a titkárság bölcs előrelátását is igazolta. Ugyanis erre a napra – eltérően az összes eddigi ÉT-től – nem rendeltek ebédet. Nem is volt rá szükség.

Ezek után a hosszú forró nyár első hónapjai következtek plenáris ülések szempontjából szinte eseménytelenül, ennek ellenére rendszeresen tartottunk oldalüléseket, de ÉT nem volt. Mígnem híre jött a kormánytól, hogy elkészültek a jövő évi költségvetés irányelvei, melyet mindenáron meg szeretnének tárgyalni az érdekegyeztetés képviselőivel. Mi köszönettel nyugtáztuk e szándékot, majd oldalülésen döntöttük el, hogy miként reagáljunk a kormány kezdeményezésére. Bár voltak olyan elképzelések is, hogy az irányelvekről ne tárgyaljunk (korábban oldalunk javasolta, hogy már az irányelvekről is tárgyalni kell), mert nincsenek benne számok, mert túl általános, mert többféleképp értelmezhető, mert vannak benne ellentmondások. Végül is –egy szó mint száz – egybehangzóan úgy döntöttünk, hogy tárgyalni fogunk, kihasználva azt a lehetőséget, hogy így módon is „üzenjünk” a döntéshozóknak, a kormánynak, a parlamenti bizottságoknak és frakcióknak. Ezek után jeleztük is a kormány képviselőinek, hogy a javasolt időponthoz képest egy héttel későbbre kívánjuk kitűzni a plenáris ülést, hivatkozva az alaposabb fölkészülés szükségességére. Mint kiderült a munkáltatók is ezt tették.

Az ÉT ülését július 21-re tűzték ki, amit azonban megelőzött néhány nappal korábban egy ugyanabban a témában kitűzött másik tanácskozás, a Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsának (KIÉT) ülése. Az ÉT ülése előtt még egy felkészülő oldal-egyeztetést tartottunk. Erre az ÉSZT-nek és a SZEK-nek – gyakorlatilag a költségvetési szakszervezeteknek – már volt egy egyeztetett javaslata, amit szerettünk, volna oldalanyagként elfogadtatni. Az MSZOSZ viszont azt javasolta, hogy kihasználva a lehetősé-

get ne csak az irányelvekről mondjunk kritikát, hanem a kormány gazdaságpolitikájáról, illetve annak hiányáról alkotott véleményünket se rejtjük véka alá. (Például: a kormány-
nak csak pénzügypolitikája van, nincs gazdaságpolitikája; az elképzelésekből eddig csak
a reálbér-csökkenés valósult meg; a kormánynak nincs jövőképe, s a stabilizációs prog-
ram alól is igyekszik kibújni).

Említsük meg azt is, hogy szívesen támogatnánk egy a kormánytól jövő ajánlatot
egy átfogó ár- és bérmegállapodásra. Ezt az álláspontot egészítettük ki azzal, hogy az ál-
lamnak el kell döntenie mit tekint feladatának, mire vállal kötelezettséget, s mit kell
ezek után finanszíroznia. Csak ezeknek a döntéseknek az ismeretében lehet végrehajtani
egy átfogó államháztartási reformot. Amely csak szakmai szempontok szerinti hatásait
is fölmérve valósítható meg, s nem ötletszerűen. Kitértünk arra is: nem tudjuk elfogadni
azt az elképzelést, hogy a közalkalmazottaknál ne legyen, illetve csak az elbocsátások
terhére legyen béremelés. Véleményünk szerint sikeres gazdaságpolitikát, megvalósítha-
tó stabilizációs programot csak úgy lehet létrehozni, ha az élvezi a társadalom bizalmát.

Az ÉT ülése meglepetések nélkül kezdődött. Napirend előtti hozzászólás nem
volt. Így mindjárt a lényegre térhettünk, azaz a pénzügyminiszter mondhatta el a kor-
mány nevében álláspontját és kiegészítő véleményét az irányelvekről. Mondta is egy
órán keresztül. Részben indokolva elképzeléseit, részben fölvázolva az ezzel kapcsola-
tos érdekegyeztetés további útját. Ennek legfontosabb része az volt, hogy ez a konzultá-
ció csak egy kezdő stáció. Ezek után kezdődik meg a szakmai munka, majd körülbelül
augusztus végén ismét ÉT elé kerül a költségvetés tervezete, de ekkor már a számokkal.
Ez egyezett a mi elképzeléseinkkel is.

A pénzügyminiszteri bevezető után a szakszervezetek szóvivői ismertették a
munkavállalók véleményét, gyakorlatilag hasonló alapossággal és hasonlóan hosszan,
amint ezt a részletes elemzés meg is kívánta. Majd a munkáltatók szóvivője következett,
aki rövidebben beszélt, de jelezte, hogy később több szervezet képviselője is el akarja
mondani a véleményét. (Amit meg is tettek.)

Az általános bevezető kör után – ami elég részletesre sikeredett – rövid válaszok,
viszontválaszok következtek, majd megállapodtunk a tárgyalások további menetében, és
berekesztettük az ülést.

Végezetül és összefoglalva ez az ÉT, bár nagy eredményeket nem hozott (nem is vártunk tőle), remélhetőleg egy új szakasz kezdetét jelenti, amikor ismét érdemi érdekegyeztetés lesz, amikor az oldalak által javasolt és elfogadott témákról tárgyalunk. Az előterjesztések sajátosságától függően konzultációkat folytatva, vagy megállapodásokat kötve. Reméljük, hogy a kormány is belátja: nem közös nyilatkozatok és hasonló dokumentációk kellene, hiszen azért ülünk az ÉT-en, hogy ott tárgyaljunk és megállapodjunk. Folyamatos és szakszerű munka kell, amely lehet, hogy néha kényelmetlen, lehet hogy néha hosszan tart, lehet hogy néha csak a többszöri nekifutás hoz sikert, de az biztos, hogy eredményt csak így lehet elérni. S azt hiszem most erre van a legnagyobb szükség.

1995. szeptember

Már-már úgy nézett ki, hogy e számunkban sem lesz miről haditudósítanom • annak ellenére, hogy a megjelenésben meglehetősen hosszú szünetet tartottunk • amikor egyszer csak megmozdult az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) gépezete, bizonyos jelekből azt a látszatot keltve, hogy ismét érdemi érdekegyeztetés folyik. Ugyanis a kormány jelzésére, hogy elkészült a jövő évi költségvetés és az új adótörvények tervezete, komoly levélváltás kezdődött az oldalak között, hogy mit s mikor tárgyaljunk. Történt mindez azért, mert először csak a hír érkezett. Az írott szöveg csak jóval később. Így természetesen ismételen előkerült a már megszokott probléma: van-e elegendő idő a felkészülésre? Meg tudjuk-e tartani a Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsa (KIÉT) ülését az ÉT előtt? S mindez semmi sem ahhoz képest, ami a tervezetekben le volt írva.

Előbb-utóbb azonban kialakult a tárgyalások sorrendje és időpontja. Igaz, hogy a szokásos hétfő helyett ismét hétfőn és kedden tárgyaltunk. De el kellett fogadnunk azt a kormány-oldali érvet, hogy még a szeptember 28-i kormányülés előtt meg kell tartanunk az érdekegyeztető tárgyalásokat, hogy az ott elfogadottak bekerüljenek a kormány elé, lehetővé téve a szükséges módosításokat.

Így hát nekivágtunk. Előbb a KIÉT-nek, mert az nem a teljes költségvetést tárgyalja, hanem csak a közalkalmazottakat érintő részeit. Igaz, hogy nem egyetlen napirendként, hiszen téma volt az 1996. évi gazdasági program is, ami érthető, sőt a KIÉT alapszabálya is, ami már nem érthető, mivel önmagában is egy hosszan tartó téma. (Már évek óta nyüstöljük. Eredménytelenül. Ugyanakkor szükséges, mert az önkormányzatok képviselői kijelentették, hogy amíg nincs alapszabály, addig nem vesznek részt a KIÉT munkájában. Márpedig ott kell lenniük.) Az előjelek biztatóak voltak az oldal ügyvivője jelezte, hogy sikerült a feleknek kompromisszumos megoldást találni, s az alapszabály elfogadása és aláírása csak formáság lesz, s maximum öt percet vesz igénybe (na ez volt az első tévedésünk).

A második napirendi ponttal kapcsolatos oldalálláspontra kialakítása sem okozott gondot, mert mind az ÉSZT-hez, mind a SZEF-hez tartozó szakszervezetek képviselői előzetesen egyeztetett álláspontra jelentek meg, és a két vélemény kísértetiesen hasonló

tott egymáshoz. Így rendkívül könnyű volt oldal véleményt kialakítani. Arra azért gondolnunk kellett volna, hogy ami ilyen simán megy az valahol gyanús. Látszott ez akkor, mikor a hétfő reggeli kezdéskor oldalunk ügyvivője kissé elborult fejvel jelent meg, s jelezte: lehet, hogy szünettel kezdünk, mivel a kormány álláspontjáról kiderült, hogy nem a kormány álláspontja. A Pénzügyminisztérium képviselője nem értett egyet a Munkaügyi Minisztériumbeliek által elfogadottakkal. Az általuk javasolt változattal meg senki nem értett egyet. Végül is megkezdvén a tárgyalást, a kormány oldal elmondta az érveit, majd szünet következett, amikor az oldalak egyeztettek. A végeredmény egy több mint három óras meglehetősen parttalan és meddő vita, melynek egy pontján a levezető elnök • az oldalak egyetértésével (legalább ebben volt) • értelmetlennek nyilvánította a további szájtevényt, és lezárta a napirendet. Ekkor az önkormányzatok képviselői fölálltak a tárgyalóasztaltól és kivonultak a KIÉT-ről. Mi többiek pedig elmentünk ebédelni. Majd folytattuk. Természetesen nem mint KIÉT, hanem mint a témában érintettek, konzultálva a költségvetésről és a gazdasági programról, közte a közalkalmazottak 1996. évi béremeléséről, s az OTKA megmaradásáról.

A kormány oldal becsületére váljék, figyelmesen meghallgatott minket. Majd gyakorlatilag nem mondott semmit, csak újra az igazát bizonygatta. Igaza is volt. Már csak konzultáltunk, nem egyeztettünk. Egy biztos, a PM államtitkára semmire sem mondott nemet. De ennél nagyobb eredmény itt nem is születet!

Ezen „eredményes” tárgyalásról a SZEF képviselőjével lóhalálában átfutottunk az ÉT munkavállalói oldal-egyeztetésre, ahol éppen megállapodva az esedékes apróságokról, és átrághva magukat az adó törvényeken a költségvetésnek és a gazdasági programoknak kezdtek nekigyürkőzni nem túlzottan nagy hévvel. Az igazság az, hogy ennyire szórtnak rég láttam az oldalt, különösen ilyen típusú téma tájékán. Ekkor még nem tudtam, hogy hová tegyem a dolgokat. Később azonban egyértelműen a helyükre kerültek.

Hosszas szócséplés, töketlenkedés után az MSZOSZ képviselője egyszer csak bejelentette: ahelyett, hogy a gazdasági programról, a bérek emeléséről tárgyalnánk, illetve tiltakoznánk a munkavállalók terheinek növekedése ellen, kíséreljünk meg egy átfogó ár- és bérmegállapodást kötni a szociális partnerekkel. Ezzel nem arattak osztatlan sikert. Többen egyenest elutasították a javaslatot, míg mások (így az ÉSZT képviselői

is) közölték, hogy mielőtt nyilatkoznának róla előbb meg kívánják ismerni. Ebben is maradtunk, majd a másnap reggel folytatandó oldalegyeztetésen végül is kialakítottuk a munkavállalói oldal álláspontját, és kijelöltük a szóvivőket.

Ezután érdeklődéssel vártuk a plenáris ülés kezdetét. Nem hiába. Ugyanis elkezdődött, s a kormány szóvivői teendőit ellátó pénzügyminiszter (aki végigülte az egész tárgyalást) meglepő bejelentéssel nyitott. Szerencsés lenne, ha a szociális partnerek egy átfogó ár- és bérmegállapodást kötnének. A reakció hasonló volt az egy nappal korábbihoz, de végül is megállapodtunk arról, hogy egy következő ÉT ülésen tárgyalhatunk a témáról, ha megfelelően elő lesz készítve.

Ezek után kezdtük az érdemi tárgyalásokat, melyek olyan jól indultak, hogy a kormány hároméves és 1996. évi gazdaságpolitikai elképzeléseiről tervezett két napirendet (melyet egyébként is javasoltunk rövidre fogni) sikerült összevontan megtárgyalni, annak ellenére, hogy a napirend tervezésekor az oldalak hallani sem akartak az összevonásról.

Az adótörvényeket is viszonylag gyorsan megtárgyaltuk, különösen azért mert megállapodtunk, hogy a személyi jövedelemadó törvényről, majd a következő ÉT ülésen • egyéb szempontokat is figyelembe véve • tartunk érdemi vitát.

Ezután jött a jövő évi költségvetés megvitatása. Ugyanúgy mint a KIÉT-en. A pénzügyminiszter türelmesen elmagyarázta, miért kell rendkívül szigorúan takarékos költségvetést készíteni. Minek az érdekében kell a munkavállalók terheit tovább növelni. Miért nem lehet a közalkalmazottak bérét emelni. Miért kell a vállalkozásokat mind jobban támogatni. Szavaiból kiderült, hogy a folyó fizetési mérleg hiánya nem növekedhet jobban a beérkező működő tőkénél. Ez viszont meghatározza az államháztartás hiányát, amire viszont külföldi forrás nem vehető igénybe, tehát csak a hazai megtakarításokból lehet rá forrást biztosítani: a GDP 4 százalékánál nagyobb hiány nem pedig nem finanszírozható. S mindezt csak úgy lehet elérni, ha a munkavállalók terheit tovább növeljük, s a közalkalmazottak béremelésre nem kapnak egy kanyi vasat sem. Ezt, mint a munkavállalók képviselői nem tudtuk elfogadni. Türelmesen elmondtuk a magunkét, hogy nem értünk egyet a társadalombiztosítási munkavállalói járulékok 2 százalékos emelésével, s a közalkalmazottak részére 25 százalékos béremelést javasolunk. Amikor

azt is kijelentettük, hogy ez utóbbi követelésünk rendkívüli önmérsékletre vall a pénzügyminiszter majdnem lenyelte azt a poharat, amiből éppen ivott. Végül is abban maradtunk: ez a megtartott ÉT tárgyalás csak mindennek a kezdete, a kormány ugyan az elhangzottak figyelembe vételével és mérlegelésével megtárgyalja és beterjeszti a parlament elé a költségvetést és az adótörvényeket, de folytatjuk a tárgyalásokat, hiszen ha megállapodtunk valamilyen módosításban azt még be lehet vinni a parlament elé (nem okozhat fennakadást, hiszen volt már erre példa az elmúlt években)

Ezek után már csak a különböző összevont alapokról kellett tárgyalnunk, ugyanis a kormánynak eltökélt szándéka volt, hogy a mindeddig önállóan működő, és teljesen eltérő jellegű alapok akkor fognak eredményesebben működni, ha összevonják őket. Ezzel természetesen egyik szociális partner sem értett egyet, de a kormányt erről sem tudtuk meggyőzni. Úgyhogy ez a vita is úgy zárult mint a többi. Eredménytelenül.

Más napirendi pont nem lévén hátra, amiben nem tudtunk volna megállapodni, berekesztettük az ülést, megállapodva abban, hogy október 20-án folytatjuk. Két nap múltán aztán érdeklődéssel fogadhattuk a hírt, hogy a kormány megtárgyalta és változatlan szöveggel a parlament elé beterjeszhetőnek találta a költségvetés és az adótörvények tervezetét az szja-törvény tervezet kivételével.

1995. november

Megszokhattuk már, ismét több mint egy hónapnak kellett eltelnie, hogy tudósíthassak az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) üléséről. Ugyanis a szeptember 26-i plenáris ülés óta nem sikerült tárgyalásra összejönnünk. Leginkább azért, mert nem volt miről tárgyalnunk, illetve mert nem „teremtődtek meg a tárgyalás feltételei”. Hiszen mint emlékeznek rá, a legutolsó ÉT ülésen úgy „álltunk fel” a SZEF elnökével az asztaltól, hogy bejelentettük: csak akkor vagyunk hajlandók tovább tárgyalni, ha a kormány érdemi javaslatot készít elő a közalkalmazottak béremeléséről, tehát elmozdul az eredeti nulla béremelés pozíciójától.

A kormány előbb rettentő keményen tartotta magát, de később, az események hatására mégis meg kellett változtatni álláspontját, s kezdett finom jelzéseket adni arról, hogy mégiscsak lehet béremelés, mert különben a közalkalmazottak végérvényesen leszakadnak a versenyszférától. Elhatározásának megváltoztatására azért is juthatott, mert közalkalmazotti szakszervezeti szövetségek jelezték, hogy nem riadnak vissza egy egyéges fellépéstől, a közös megmozdulástól sem. A kormány „tisztánlátását” nagymértékben befolyásolhatta a munkaügyi miniszter váratlan lemondása is. Ő ezzel fejezte ki, hogy nem tudja elfogadni a közalkalmazottak nagymértékű (a versenyszférához képest 50 százalékos) leszakadását.

Végül is: miután a kormány november 3-án, 4-én bejelentette, hogy „megoldást” talált közalkalmazottak béremelésére (látni még nem láttuk), s elkészültek, s még időben el is jutottak a tárgyalópartnerekhez a módosított törvénytervezetek és egyéb tárgyalási dokumentumok, minden akadály elhárult a plenáris ülés megtartása útjából. Ennek eredményeként – közös megegyezés után – november 6-ra összehívták az ÉT ülését a következő napirenddel:

1. Tájékoztató az 1995. szeptemberi ÉT ülés után az Országgyűlésnek benyújtott adótörvények tervezetében végrehajtott változásokról.
2. Törvényjavaslat az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény módosításáról.
3. Törvényjavaslat a személyi jövedelemadóról.

4. Törvényjavaslat az államháztartásról szóló 1990. évi XXXVIII. törvény és az ahhoz kapcsolódó egyes törvényi rendelkezések módosításáról.
5. Előterjesztés az ÉT részére a Munkaerőpiaci Alap létrehozásáról és az államháztartási kapcsolatairól.
6. Előterjesztés az egészségbiztosítási rendszer átalakításának lehetséges irányairól.

Az előzetes munkavállalói oldalegyeztetésen áttekintettük az előterjesztett témákat, majd úgy döntöttünk: a személyi jövedelemadóról és az egészségbiztosítási rendszer átalakítás lehetséges irányairól szóló napirendekről nem javasoljuk a tárgyalást, mivel az előbbi az esetleges ár-bér megállapodások része lehet, míg az utóbbinak csak akkor van értelme, ha a nyugdíjbiztosítási rendszerrel együtt tekintjük át. Megállapodtunk a szövegek személyében és a követendő taktikában is. Teljes egységre jutottunk abban, hogy nem fogadjuk el a reálbérek csökkentésére irányuló kormányzati szándékot. A SZEF képviselőjével egybehangzóan azt is kijelentettük: ár-bér megállapodásokról csak akkor vagyunk hajlandók tárgyalni, ha a kormány elfogadható közalkalmazotti béremelési javaslatot tesz le az asztalra.

Az ismét szokatlan időpontban, hétfőn megtartott plenáris ülés (hol vannak már azok a régi szép schamschulai idők, amikor az ember hónapokra előre tudta tervezni a pénteki programját) a napirend elfogadásával kezdődött. A másik két tárgyalópartner egybehangzóan elutasította módosító javaslatainkat, és közölte, hogy ragaszkodnak az eredeti napirend pontjainak megtárgyalásához. Itt nem tehattünk semmit, mert az alapszabály értelmében a 2:1 arány a javaslat elfogadását jelenti. Ezek után az ülés – abszolút nem meglepő módon – napirend előtti felszólalásokkal folytatódott. A pénzügyminiszter nyújtotta át a kormány javaslatát egy esetleges ár-bér megállapodásra. Miután mindenki ezt fegyelmezetten átvette megkezdődhetett a hónap legértelmetlenebb ÉT-tárgyalása.

Az első napirendi pont vitájának legizgalmasabb része az volt, mikor szünetet kértünk azért, hogy megnézzük az alapszabályt és tisztázzuk, hogy „miért is vagyunk egyáltalán itt”. Konzultációt folytatunk? Vagy a jogszabálytervezetek véleményezése a dolgunk? Szerintünk ez utóbbi a feladatunk, mert az előzetes konzultációt már lefolytatuk. A munkáltatóknak az okozott gondot, hogy szakmai érvek mentén a téma nem volt

előzetes tárgyalásra előkészítve. A kormány szerint viszont minden az alapszabály szerint történik. Tájékoztatást adnak, sőt nyitva állnak a további konzultációra. Vagy úgy, hogy a miniszter konzultál, vagy úgy, hogy a következő ÉT-en tárgyalunk konkrétan. Végül is ez utóbbiban maradtunk, és áttértünk a következő napirendi pontra, az adózás rendjére.

A munkáltatók szóvivőjének hosszas fejtegetései után a mi szóvivőnk kijelentette: úgy ítéljük meg, a módosítás a feketegazdaság visszaszorítását szándékozza. Javasoltuk, hogy célszerű lenne előzetes normakontrollt kérni az Alkotmánybíróságtól, az esetleges későbbi problémák elkerülése érdekében. A kormány véleményét képviselő PM államtitkár lényegében egyetértett a munkavállalói oldallal. Abban pedig mindhárom oldal egyetértett, hogy egy újabb egyeztetés után, kerüljön vissza ez a téma is az ÉT plenáris ülésére.

A személyi jövedelemadóról szóló törvényjavaslat témakörének tárgyalása természetesen szintén azzal zárult, hogy a kormány nem akarván lezárni a vitát az ár-bér megállapodásáról szóló ÉT-en folytatjuk majd a tárgyalást.

A negyedik napirendi pont – az államháztartási törvényjavaslat – sehogy sem illett az aznapi ÉT rendjébe, erről lehetett érdemben is tárgyalni (biztosan valami szörnyű hiba történt). A kormány szóvivője kifejtette: a „kincstári rendszer” bevezetése miatt szükséges az államháztartási törvény módosítása. A mi szóvivőnk ezzel alapján egyetértett, és szükségesnek tartotta a módosítást. Ugyanakkor elmondta, hogy három kérdés-csoporttal problémáink vannak:

1. Elfogadhatatlan számunkra a Munkaerőpiaci alap berendelése a kincstári rendszerbe, mert ez megszerzett jogok elvesztését jelenti. (Itt abban maradtunk, hogy a következő napirendnél tárgyalunk részletesen erről).
2. Veszélyeztetni a módosítás az állami tulajdonú, de a szakszervezetek használatában lévő ingatlanok szakszervezeti (társadalmi szervezeti) tulajdonba kerülését. A PM képviselői kifejtették, hogy ez nincs veszélyben, de megállapodtunk abban, hogy közösen megfogalmazunk egy olyan kiegészítő mondatot, mely egyértelműen utal erre a kérdésre. Ez meg is történt.

3. Kifejtettük továbbá, hogy a bérköltéseknek dologi költségekbe való átvihetősége elfogadhatatlan számunkra, mert fennáll a veszély, hogy az intézményekben a személyi kereteket dologi kiadásokra fordítják, ezáltal vagy nem emelnek bért, vagy embereket bocsátanak el. A PM államtitkára viszont azt mondta, hogy nekik pont ellenkező okok miatt nem tetszik ez a megoldás, de a tárcák képviselőinek nyomására kénytelenek voltak meghatározni egy 10 százalékos mozgási lehetőséget. Mi megerősítettük, hogy ragaszkodunk a két költségkeret merev szétválasztásához.

A munkáltatók még megkérdezték azt is, hogy mikorra várható az államháztartási reform koncepciójának kidolgozása, és mikor tárgyalhatunk róla. Megtudtuk, hogy készülöben van, és időben megtudhatjuk, hogy tárgyalhassunk róla.

Az ötödik kérdéskör, a Munkaerőpiaci Alap problémaköre sem először szerepelt az ÉT plenáris ülése „étlapján”. A kormány elképzeléseit – a munkáltatókkal egyetértésben – már korábban is elutasítottuk. Számunkra elfogadhatatlan az össze nem illő alapok összevonása. Elfogadhatatlan továbbá az is, ha a döntően munkavállalók és munkáltatók által befizetett pénzeket a kormány kizárólagos döntési joggal kezelné, és nekünk csak véleményezési lehetőségünk legyen. Végülis abban maradtunk: a munkáltatói és a munkavállalói oldal egyeztetett javaslatot készít el önkormányzati típusú rendszer bevezetéséről és működtetéséről, melyet aztán a kormánnyal meg lehet tárgyalni.

Az utolsó témakör – az egészségbiztosítási rendszer átalakításáról – megtárgyalása nem akármilyen módon kezdődött. Megismételtük azt a javaslatunkat, hogy nincs értelme a témáról mindaddig tárgyalni amíg a nyugdíjbiztosítási önkormányzat javaslata nincs előttünk (ez ismereteink szerint már készülöben van). A munkáltatók ezt elutasították, mondván, hogy információik szerint még semmilyen tervezet nem létezik, s ez is hihető volt. Ekkor jött a meglepetés. A kormány szóvivője – aki reggel még nem volt ott – s így nem tudta, hogy egyszer már elfogadták tárgyalásra a témát, logikusnak találván a mi javaslatunkat, szintén azt mondta, ne tárgyaljunk. Ez nem maradhatott ennyiben, a munkáltatók ugyanis addig gyözködtek, amíg végül is beleegyezett, „fussunk neki” a témának egy általános kör erejéig, hogy végső soron ismét abban állapodjunk meg: „legközelebb újra napirendre tűzzük”.

Gyakorlatilag a november 6-i ÉT-en nem sok minden történt, két tanúsága mégis volt. Az egyik az, hogy végre a harmadik partnernek is komolyan kellene venni az érdekegyeztetést és a partnereket, s normálisan az eredeti elképzeléseknek és az alapszabálynak megfelelően kellene működtetni a rendszert. Azaz meg kellene érteni, hogy azért vannak a bizottságok, hogy ott szakértők készítsék elő a tárgyalási anyagokat, s a plenáris ülésen már csak a szükséges véleménycsere és a megállapodás történjen meg. Nem folytatódhat továbbra is úgy az érdekegyeztetés, hogy rendszeresen nem zárjuk le a témát, mondván, majd legközelebb tárgyalunk róla, s végén már nincs miről „egyezkedni”, mert a parlament már elfogadta a szóba forgó témakört.

A másik tanúsága pedig az, hogy amire elkezdődik az ebédszünet, legalább annyi szendvicsnek kell lenni az asztalon, ahányan vannak a tárgyaláson, nem menetközben kellene rádöbbeni, hogy rosszul számoltunk ...

1995. december

December 20-val ismét lezárult egy hosszú érdekegyeztetési sorozat – s ezen már meg sem lepődünk – a befektetett többhónapos munka ellenére ismét eredménytelenül. Ugyanis a mai nap „temettük” az „ár-bér megállapodást”. Mostanra vált világossá, hogy az eredeti elképzelések szerint ez megköthetetlen. Kérem az olvasót azonban, hogy ne aggodalmaskodjon, az „ár-bér megállapodás”, úgy tűnik olyan mint a fönix madár, saját poraiból újjá éled, hogy új formában újra és újra rátelepedhessen az Érdekegyeztető Tanácsra (ÉT-re), elterelve a figyelmet a napi problémák rendszeres tárgyalásáról. Bár igaz ami igaz, egy jó megállapodás nekünk is érdekünk lenne, csak hogy ...

No de térjünk vissza az események sorrendjéhez. A Szószóló előző számában a november 6-i ÉT-ről tudósítottam utoljára. Emlékezhettek rá: akkor sem történt semmi. Csak tárgyaltunk. Ez a tendencia többé kevésbé folytatódott, pedig több ÉT s Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsa (KIÉT) ülés is volt, amelyeken nagyon fontos kérdésekben jutottunk megállapodásközeli állapotba.

Közeledvén az év vége, fogyott az idő, s a parlament programja egyre jobban sürgetett bennünket. „Nehogy baj legyen”, ezért már november 13-án megtartottuk a következő penzumot. Az ÉT-ülés témája az adótörvények megtárgyalása volt, az SZJA törvény kivételével. Ez utóbbit ugyanis az „ár-bér megállapodás” részeként később, egy külön csomagban kívántuk tárgyalni. A sietés oka az volt, hogy a módosítási javaslatokat másnap a parlament elé kellett vinni, mert már megkezdődött a törvénytervezet tárgyalása. A szokatlan időpontban (hétfőn délután), és szokatlan helyen (Munkaügyi Minisztérium) megtartott ülés „békésen” zajlott le. A munkavállalók szóvivője röviden, a munkaadók képviselői külön-külön hosszasan mondták el véleményüket, kívánalmait és korrekciós javaslataikat. A kormány meg nagy türelemmel végighallgatta a javaslatokat, majd szinte mindenre nemet mondott. De azért elvultunk

Alig telt el két nap, és november 15-én ismét összeültünk. Ekkor már a megszokott helyén, a „fehér ház”-ban és a megszokott reggeli időben került sor az „ár-bér megállapodás” és a „Munkaerőpiaci alap” létrehozásával kapcsolatos egyes törvények módosítási javaslatainak a megtárgyalására. Ekkor már írásos előterjesztést is kaptunk a tár-

gyalásokhoz, így lett volna miről tárgyalni. A SZEK képviselőjével mindenesetre arra a közös álláspontra jutottunk, hogy közalkalmazotti béremelés nélkül nincs „ár-bér megállapodás”, és arról a KIÉT-ben kell tárgyalni és megállapodni (ezt a munkavállalói oldal többi tagja is támogatta). Az oldal egyetértett abban is, hogy a kormánytól kapott szövegtervezetet nem tekintjük tárgyalási alapnak. Készek voltunk azonban tárgyalni. A kormány tárgyaló csoportját vezető pénzügyminisztert arra kértük, szerezze a szükséges előzetes felhatalmazásokat, és bocsásson a szociális partnerek rendelkezésére új előterjesztést. Bejelentésünket kormányzati részről nem fogadta osztatlan öröm, de mivel a munkáltatóknak is voltak kifogásaik, végül is a téma tárgyalását délután 3-ig felfüggesztettük, hogy a pénzügyminiszter be tudja szerezni a szükséges felhatalmazásokat és el tudja készíteni az újabb javaslatát. (Ez utóbbiban a szakszervezetek képviselői segítettek neki.) Délutánra kész lett a másik előterjesztés. Ezalatt az ÉT ülés másik napirendjét tárgyaltuk. Némi sikerrel. Azt ugyan is elérték a szociális partnerek, hogy az új "Munkaerőpiaci alapot" valamilyen önkormányzati jellegű formula kezelje, de hogy hogyan az még nem alakult ki.

Az ÉT ülés eredményeként – több kör után – végül is kilenc pontban megfogalmazódott egy közös álláspont, arról, hogy tulajdonképpen miről is fogunk tárgyalni. A munkáltatók – különvéleményként – ezt még további öt ponttal egészítették ki, s ez döntő volt a megállapodás további sorsa szempontjából. A tájékoztató tartalmazta azokat a pontokat is amiben kölcsönösen egyetértettünk: a reálbércsökkenés mértéke nem lehet több 2 százaléknál; az államháztartás 480 milliárd Ft-os SZJA bevételének is teljesülni kell; a tb-járadékok mértéke 1997-től csökkenthető; – számunkra a legfontosabb – a költségvetési szférában a versenyszféra tervezett reálbér-pozíciójával megegyező helyzetet alakít ki a kormány; stb. Végezetül megállapodtunk még abban is, hogy mindenki az illetékes testülete elé viszi a tervezetet jóváhagyatni.

Ezek után november 23-ai KIÉT ülés következett, amelynek napirendjén a közalkalmazottak béremelése volt a téma. A kormány kifejtette az elképzeléseit. Valami apró hiba esett azonban az „elővezetésbe”, ugyanis nem értettük meg, hogy egy viszonylag szerény méretű emelés ami az új illetménytáblából (papíron) következik, hogyan jön ki az ÉT megállapodásban rögzített 19.5 százalékra. És mi a garancia arra, hogy az illet-

mény emelések mindenütt meg is történnek, nem nyeli e le azokat valamely felsőbbség. Végül is abban maradtunk, hogy a kormány a lehető legrövidebb időn belül tegyen komoly ajánlatot az illetmény emelés mértékére. Abban viszont egyetértett a munkavállalói oldal: csak egységes anyagokat tárgyalunk.

November 25-én aztán újabb tárgyalási forduló következett az ÉT-en. Témája: az ár bér megállapodás, és a Munkaerőpiaci Alap létrehozásával kapcsolatos egyes törvények módosításáról szóló előterjesztések megtárgyalása. Mi már az ülés elején bejelentettük, hogy nagyon fontosnak tartjuk az erről szóló tárgyalásokat, de még a megállapodás parafálására sincs felhatalmazásunk. A munkáltatóknak volt. Oldalunk elfogadta azt a kormányzati álláspontot, hogy az államháztartás hiánya nem lehet több 4 százaléknál, és a reálbér-pozíció legfeljebb 2 százalékos romlásának a tényét is elfogadtuk. Javasoltuk, hogy a tárgyalásokat e fő téma köré csoportosítva folytassuk. A munkáltatók viszont a konkrét szövegről akartak tárgyalni. A kormány is az ő javaslatukat támogatta, s így megkezdődhetett egy csekély eredménnyel kecsegtető kollektív fogalmazás. Ami már az első konkrétumoknál kezdett helyben járni. A tárgyalás fénypontja az a rész volt, mikor az SZJA-hoz értünk. Ugyanis jeleztük, hogy az addig elkészült mintegy 500 db adótábla-variáció egyike sem igazán jó, s ott a helyszínen készítettünk egy újabb javaslatot. Amit még több követet. Végül is a legutolsó változattal a kormány és a szakszervezetek egyet értettek, de a munkáltatók nem. Ennek ellenére a kormány, és ez komoly meglepetés a szakszervezetek álláspontja mellé állt. (Ez volt az az esemény, melynek a "bekonferálásával" másnap Miskolcon az MSZP kongresszusán óriási ovációt váltott ki pénzügyminiszterünk a hallgatóságából.) Tárgyaltunk még a Munkaerőpiaci alapról is, de hasonlóan mérsékelt sikerrel.

Miután alapfeltétel volt, hogy a költségvetésben foglalkoztatottak illetmény emeléséről szóló megállapodás nélkül nem jöhet létre ÉT megállapodás, ezért december 6-án ismételten KIÉT ülésre került sor, amely tárgyalás végül is egy számháborút hozott, s ennek a mai napig sem értünk a végére. A KIÉT ülést viszont a tárgyalás délutánján a levezető elnök felfüggesztette, azzal, hogy a pénteki (december 8-i) ÉT előtt folytatjuk, méghozzá a "fehér ház"-ban, hogy közel legyünk az ÉT-hez. Ez meg is történt, igaz kérdésünkre az ÉT később kezdett, s hosszú szüneteket tartott, mivel a KIÉT-en érintett

szakszervezetek és konföderációk nélkül az ÉT-ben sem születhet megállapodás, de a munkavállalói oldal nélkülünk még tárgyalni sem akart. Végül azért alakult az egyezés, csak néha-néha kellett az egyik teremből a másikba rohangálni.

A kormány a KIÉT elé, végre, komoly javaslatokkal jött. Az már más lapra tartozik, hogy egyes szakszervezetek még ezt sem tudták elfogadni. A munkavállalói oldal végül is kijelentette, hogy a kialakult szövegtervezetet itt csak parafáljuk, majd visszaviszük a testületek elé döntésre. Azt el kell ismerni, hogy itt a kormány – eredeti álláspontjához képest – komolyan előre lépett, de azt is, hogy kicsi az ajánlott béremelés összege, és nincsenek meg a garanciái. Délután két órára végül is elkészült egy jegyzőkönyv, összefoglalva amiről tárgyaltunk, és amiről meg kellett volna állapodnunk. Ezt vittük vissza a testületek elé, hogy elfogadható e, vagy sem. (A fogadtatás vegyes volt. Egyesek élből elutasították, mások hezitáltak. Végül is el kell ismerni, hogy olyan értékei vannak a megállapodás szövegének, ami hosszú távra kedvező lehet a munkavállalókra nézve, ezért el lehet fogadni, de a béremelés mértékét meg kell próbálnunk fölfelé sórolni. Majd meglátjuk mi jön össze.)

Ezzel elhárult az akadály az ÉT folytatása útjából, s akár érdemben is lehetett volna tárgyalni, de a munkáltatók olymértékben nem értettek egyet a kormány javaslataival, hogy elzárkózásuk jeléül kivonultak a teremből. Ekkor meg kellett állapítanunk, hogy két partner nehezen folytathat háromoldalú tárgyalásokat, ezért az ülést berekesztettük...

December 18-án következett a folytatás. Ekkor már jó néhány kérdéskör, ami szerepelt az eredeti tervezetben túljutott a parlamenti szavazásokon, így értelmetlenség lett volna tárgyalni róluk. A munkáltatók viszont keményen bírálták ezt, s végül javaslatot tettek a tárgyalássorozat felfüggesztetésére, ami egyben azt is jelentette, hogy megíúsult ez az „ár-bér megállapodás”. Azt viszont nem jelentette, hogy azokat a fontos kérdéseket (például minimálbér, bérajánlás, stb.), amit a tervezet tartalmazott, az összefoglaló kerettől függetlenül ne tárgyaljuk. Mivel ezzel mind a három oldal egyetértett, „elindultunk” ebbe az irányba. Igaz, hogy nyomban meg is álltunk. Ugyanis a munkáltatók már az első körben kijelentették: kötött mandátummal jöttek, s azon nem is tudnak vál-

toztatni. Ettől kezdve – mint ez a következő három-négy körben ki is derült – értelmetlenné vált a további vita.

Nem maradt más hátra, mint ezt az ülést is berekeszteni, s megállapodni a következő összejövetel idejében. Januárban folytatjuk.

1996. január

Előző havi tudósításomat ott fejeztem be, hogy az 1996. évi minimálbérről, és a bérajánlásokról folyó tárgyalást, már az első kör után berekesztettük, mivel a munkáltatók kijelentették: nincs felhatalmazásuk a kötött mandátumuktól eltérni. Kedves olvasóim azért sejtették, hogy ez, természetesen csak a napirend befejezését és nem a tárgyalások végét jelentette. Így is lett! Január 12-én ismét összeültünk, s hihetetlen gyorsasággal meg is állapodtunk mind a két kérdésben.

No, de kezdjük az elején. Az 1996-i első Érdekegyeztető Tanács (ÉT) plenáris ülés, mint olyan sok elődje napirend előtti felszólalásokkal kezdődött. A munkavállalóknak ebből kettő is volt, a munkáltatóknak egy. Sőt, hogy teljes legyen a kör a kormány képviselői is „elővezettek” egy napirend előtti témát. Az MSZOSZ képviselője, a munkavállalói oldal nevében javasolta: a privatizációs többletbevételek felhasználásának a módja kerüljön az ÉT elé, s még januárban konzultáljunk erről. A Liga képviselője pedig, konföderációjuk nevében tiltakozott a miniszterek és képviselők bérének tervezett 30 százalékos emelése miatt.

A munkáltatók pozitívan reagáltak a munkavállalói oldal javaslatára. Kijelentették: ők is fontosnak tartják a konzultációt erről. Majd tiltakoztak amiatt, hogy a munkaügyi miniszter választotta ki négy szervezet képviselőjét a Szakképzési tanácsba, s ezt „az oldal belügyeibe való durva beavatkozásnak” minősítették (Megjegyzem ugyanez történt a munkavállalói oldalon is, ahol az ÉSZT képviselője a kiválasztottak között van.)

A kormány képviselője regisztrálta a munkavállalói oldal javaslatát, s ígéretet tett, kijelentvén, ha ez mindkét oldalnak ennyire fontos, a kormány elé viszi „az ügyet” és majd megkapjuk a választ a felvetésünkre, „ami feltehetőleg pozitív lesz”. (Az is lett, de erről majd később.) A munkáltatók tiltakozására reagálva viszont azt a választ adta, hogy „a Szakképzési tanács összeállításánál a miniszter úr a törvényeknek megfelelően járt el”. Ezek után „elővezette” a kormány napirend előtti javaslatát. Miszerint a honfoglalás évfordulója alkalmából egy „Millecentenáriumi emléknapot” kellene meghatározni, ami természetesen, munkaszüneti nap lenne, s erre a célra az augusztus 19-e a leg-

megfelelőbb. Kérte az oldalak mielőbbi válaszát, ugyanis egy új (erre az évre szóló) munkaszüneti nap bevezetését csak az ÉT egyetértésével lehet beterjeszteni a parlament elé, hogy meghozhassa a szükséges döntést.

Mi munkavállalók azonnal felfogtuk, hogy miről van szó (egy további fizetett munkaszüneti nap), s azonnal megadtuk a támogatásunkat. A munkáltatók azonnal felfogták, hogy miről van szó (egy további fizetett munkaszüneti nap), s közölték, hogy később, valamelyik szünet után válaszolnak.

Ezek után megkezdtük a kitűzött napirend tárgyalását. A minimálbérről, illetve a bérajánlásokról szóló témakör előterjesztői – hagyományosan – mi voltunk. Szóvivőnk – különösebb változtatás nélkül – elmondta ugyanazt, amivel a decemberi tárgyalást befejeztük. Erre a munkáltatók egy félórás szünetet kértek, és visszavonultak, hogy velünk is tárgyaljanak. A félórás szünet természetesen most is megnyúlt, mintegy kétóránnyira, de eredményes volt. Ezalatt ugyanis megállapodtunk a minimálbérben, ami február 1-jétől (a mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás és halászat ágazatokban csak szeptember 1-jétől) 14500 forint, órabérben pedig 83,50 forint. A bérajánlások mértékében ebben az évben az átlagos mérték 19,5 százalék, a minimális 13 százalék, a maximális 24 százalék.

Megállapodtunk végezetül abban is, hogy visszamegyünk a tárgyalóterembe és bejelentjük, hogy mire jutottunk. A kormányoldal képviselői ezen kissé meglepődtek, de rábólintottak. A munkáltatók ezek után áldásukat adták a millicentenáriumi emléknapi. Még javában délelőtt volt, de már véget is ért az ÉT plenáris ülése.

Nem ért véget viszont az érdekegyeztetés. Néhány nap múlva ugyanis, január 17-én a munkavállalói és a munkáltatói oldal képviselői találkoztak a Munkaügyi Minisztériumban Kiss Péter miniszterrel. Ez volt az a találkozó, amelyet már december óta „görgöttünk” magunk előtt, amit a miniszter kezdeményezett, de újra meg újra ő kérte az időpontok módosítását. Most végre „összejött”.

A tanácskozáson az ÉT-ről, az érdekegyeztetés jövőjéről, valamint az első félévi munkaprogramról volt szó. Megtudtuk: a kormány a jövőben még komolyabban kívánja venni az érdekegyeztetést mint eddig, s nem áll szándékában „diktálni”. (No majd meg-

látjuk!) Ezután mi mondtuk el, hogy mit tartunk fontosnak, majd meghallgattuk a munkáltatókat, akik elmondták ugyanazt.

Megtudtuk továbbá, hogy Horn Gyula miniszterelnök személyesen kíván konzultálni az ÉT-n ülő szervezetek vezetőivel. Azóta már sor került erre. Ezen a találkozón a miniszterelnök kijelentette: a kormány kompromisszum- és korrekciókész, de az elért eredményekből, valamint a pénzügyi irányvonalból nem enged: Javasolta, hogy állapodjunk meg egy programban, amely tartalmazza a privatizációs többletbevételről szóló tárgyalásokat, az államháztartási reformmal foglalkozó tárgyalássorozatot és a foglalkoztatáspolitikai kérdésekről szóló konzultációt. Javasolta még azt is, hogy áprilisban üljünk újra össze ezekben az ügyekben. A munkavállalók összehangolt és a munkáltatók összehangolatlan válaszaiból kiderült, hogy „programszinten” egyetértés van az oldalak között. De kérdés, hogy mi lesz a részletek kimunkálásakor...

1996. február

1996. február 16-án tartottuk meg az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) következő ülését. Témája részint egy már évek óta halogatott probléma, a "Munkaügyi Közvetítői és Döntőbírói Szolgálat¹⁴" felállításával és működési, eljárási szabályaival kapcsolatos konzultáció, részint az ÉT 1996. első félévi munkatervének megtárgyalása volt.

A nap, az ÉT hagyományainak megfelelően, napirend előtti felszólalásokkal kezdődött. A szakszervezetek képviselői szavá tették, hogy ismereteik szerint a Pénzügyminisztérium adóra kívánja változtatni a tb járulékot. A tiltakozó szöveg felolvasását az oldalak tudomásul vették, majd elkezdődhetett a napirendi pontok megtárgyalása.

Mivel a napirend előterjesztője az ÉT Bér- és Munkaügyi Bizottsága volt, a vitát sem a kormány felvezető szövege indította, hanem a munkáltatóké. De ez nem okozott gondot. A munkáltatói oldal szóvivője kifejtette: példás együttműködés alakult ki a téma megtárgyalása során, az oldalak szakértői között. Hangsúlyozta, hogy ez a szolgálat fontos a munkabéke megőrzése szempontjából, mert egy olyan intézmény felállításáról van szó, amelynek igénybevétele önkéntes lesz.

A kormány szóvivője szerint a szolgálat felállítása döntő változást hozhat a magyar munkaügyi gyakorlatba. Eddig ugyanis konfliktusok esetén csak a bírói út maradt a felek számára az ellentétek feloldására. A harmadik fél bevonása az ilyen esetek megoldásába a fejlett országokban egy bevált módszer.

A szakszervezetek képviselője arról beszélt, hogy a munkavállalói oldal már évek óta szorgalmazza az intézmény fölállítását, s így a tárgyalásokon is arra törekszünk, hogy a tanácskozás eredményesen záruljon le.

Mindhárom fél hangsúlyozta a személyi feltételek kialakulásának fontosságát, különösen annak tudatában, hogy minden posztra pályázatot kell kiírni. Elhangzott az is, hogy a szolgálat vezetője kerüljön minél előbb kinevezésre. Hosszas vita kezdődött,

¹⁴ A szolgálat a munkaadók és munkavállalók közötti érdekvitákban adhat segítséget. Képviselői független semleges közvetítők, illetve döntőbírók, akik közül a Magyar Közlönyben illetve a Munkaügyi Közlönyben közzé tett listáról lehet választani, de a szolgálat magától is jelentkezhet felajánlva a segítséget. Amennyiben a listáról kérnek a felek segítséget a szolgálat vezetőjének két napon belül válaszolnia kell. A közvetítések díjazását nyolc napig a költségvetés vállalja, az ezt meghaladó szolgáltatás költségeit az egyeztető felek fizetik. (Ez a lábjegyzet az eredeti cikkben is szerepelt.)

hogyan a vezető és a második ember (elnök és titkár) elláthatnak e békéltetői illetve döntőbírói szerepet. Végül is megállapodtunk abban, hogy a vezető és helyettese első körben nem javasolhatja magát, s egy időben később sem vállalkozhatnak mind a ketten közvetítésre illetve döntőbíráskodásra. A szakszervezetek képviselője azt is hangsúlyozta, hogy ideiglenesnek tekintjük azt a megoldást, miszerint a szolgálat az ÉT technikai bázisára települ és az ÉT technikai feltételeit veszi igénybe. Abban is megállapodtunk, hogy a szolgálat főállású technikai személyzete két fő lesz, ami azt jelenti, hogy elnöke és titkára lesz a szervezetnek. A takarékoság jegyében kitöröltük a titkárnőt a rendszerből. Ami azért nem látszik valami bölcs döntésnek, ugyanis tapasztalataim szerint a hasonló intézményeknél a jó(!) titkárnő a „legfontosabb személy”. A jó titkárnő rendben tartja a hivatalt és vezetőjét, ő az aki előkészíti a tárgyalásokat, bonyolítja a levelezést, és általában tud mindent. Na, most ilyen nem lesz. Majd meglátjuk.

Itt be is fejezhetjük volna, de nem tettük, hanem – különösen a munkáltatói oldal szorgalmazására – nekiláttunk közösen szöveget írni, ami önmagában is agyrem, de az adott helyzetben még inkább annak tűnt. Már szinte mondatról mondatra fogalmaztuk a vezetői pályázati kiírást. Olyan fontos dolgokon akadtunk el, hogy a pályázóknak kell e nyelvismerettel (nem magyar) rendelkezniük, és ha igen, akkor milyen szinten. Szorgoskodásunkat végül is siker koronázta, szinte egy óra sem kellett és e „fontos kérdésben” – oldalunk nem kis erőfeszítésére – már meg is állapodtunk, miszerint célszerű, ha a szolgálat vezetője az angol, a német vagy a francia nyelvek valamelyikét beszéli és érti.

E pont után már egyenes út vezetett a végső megállapodáshoz, és az ÉT aznapi ülése lezárásához. A siker és a viszonylag korai (16 óra) befejezés fölötti örömünk már azt is feledtette, hogy a titkárság nem gondoskodott a déli étkeztetésünkről, ugyanis úgy prognosztizálták, a bizottság belső kedvező jelek alapján, hogy még délelőtt végezni fogunk. Az étkezési lehetőségek hiánya azonban nem tántorította el az oldalak képviselőit a téma részletekbe menő végigtárgyalásától, sőt attól sem, hogy – ebéd helyett – a második napirenden átrághatjuk magunkat.

Még jóformán levegőhöz sem jutottunk, amikor március elsejével egy újabb ÉT plenáris ülés köszöntött ránk. Témája a munkaügyi ellenőrzéssel kapcsolatos törvényi koncepcióról, és a munkanélküli ellátással kapcsolatos problémákról, valamint az egysé-

ges nyilvántartási rendszerről és megállapításához szükséges igazolólapról, valamint a rendbírságról szóló előterjesztés megvitatása volt. De mint már megszokhattuk, ez az ülésünk is napirend előtti hozzászólással kezdődött. Most a változatosság kedvéért a kormány oldal kért szót. Az oldal elnöke olvasott fel egy nyilatkozatot, miszerint a kormány szükségesnek tartja az ÉT áttekintését és működésének esetleges korrekcióját, amelyet széleskörű konzultációkra alapozva kíván megoldani. A kormány csak erősíteni kívánja az ÉT-t, ezért változtatni csak ott akar, ahol tényleg problémák vannak. Fontosnak tartja az ÉT-ben helyet foglalók támogatottságát, a kicsiket és nagyokat egyaránt. A kis szervezetek jelenléte erősíti a támogatottság bázisát.

A napirend tárgyalásakor a kormány képviselője jelezte, hogy az előttünk lévő koncepciót az ÉT Bér és Munkaügyi Bizottsága már többször tárgyalta (Még jó hogy megkaptuk ezt az információt, mert később már nem vettünk észre erre utaló jeleket.).

A szakszervezeti oldal szóvivője egy 1991-ig visszanyúló történeti fejtegetéssel vezette be mondanivalóját, s az oldalnak azon véleményét, hogy szeretnénk mielőbb törvényt látni.

A munkáltatók képviselője is nagy jelentőségűnek minősítette az előterjesztést, de megjegyezte, hogy még mindig sok olyan kérdés van, ahol meglehetősen távol állnak egymástól a nézetek (ez később ki is derült). Kifejtette azt is, hogy nekik legfőbb céljuk a „fekete munka” visszaszorítása. Ezután már hosszasan vitáztunk, hogy a rendelkezésünkre bocsátott fő és segédanyagok közül melyiket tárgyaljuk, majd miután kiválasztottuk az igazit vágtunk neki az általánosságok részletes megtárgyalásának. Ez meglehetősen sok időt vett igénybe. Olyannyit, hogy a végén meg kellett állapítanunk, jó néhány ponton ugyan már megállapodhatnának az oldalak, de még további szakmai munkára lesz szükség a végső kiformaláshoz, s utána még ÉT elé is vissza kell hozni az egészet.

A napirend B. pontját mely összefüggött az addig tárgyalttal, s melynek lényege hogy a kormány módosítani akarja a munkaügyi ellenőrzésről szóló rendeletet, a munkavállalók támogatták, de végül is arra jutottunk, hogy egy hét elteltével még visszatérünk a tárgyalására.

A második napirend előtt született egy épkézláb javaslat. Halasszuk el e nagyon fontos téma (lényegében a munkakönyv új formában és új tartalommal történő bevezeté-

séről van szó) tárgyalását. Ennek ellenére abban maradtunk, hogy futunk egy általános kört és majd utána kiderül, hogy merre tovább. Ezek után több kört is megtettünk, de ismét csak az derült ki, hogy tovább kell dolgozni az elképzeléseken, mert hiába akarják a munkáltatók és a munkavállalók egyaránt a Foglalkoztatási Könyv bevezetését, és hiába ért ezzel egyet a kormány, ha a részletekben nagyon távol állunk egymástól, akkor meg-egyezni nem lehet.

Végül is azt hiszem nyugodtan kimondhatom, hogy 1996. esztendő február hónapja nem tartozott az ÉT sikeres hónapjai közé. Pedig rendkívül fontos dolgok kerültek napirendre. De a nagyon érdekes témák tárgyalása is értelmetlenné válhat, ha nincs kellőképpen előkészítve, s egyes tárgyalófeleknek nem az eredmény elérése a célja, hanem az, hogy beszédképességük szóvirágainak teljes áradatát rázúdítsák gyanútlan tárgyaló-partnereikre. S ez ellen még védekezni sem lehet. Való igaz, hogy át kell gondolnunk az ÉT működését, és változtatnunk is kell rajta. De nem azért – amit egyesek elképzelnek –, hogy kiket és hogyan paszírozhatunk ki a részvételből, hanem azért, hogy racionálisabbá és értelmesebbé, ezzel együtt eredményessé tehessük a munkánkat. (Ennek azonban az a feltétele, hogy mindenki és minden testület, bizottság azt a feladatot végezze el ami a dolga.) A tényleges szakmai munka a bizottságokban történjen, hozzáértő és felhatalmazott képviselők között, s a plenáris ülésen már csak a politikai döntések szüleszenek. Ez azt jelenti, hogy mindhárom félnek komolyan kell venni a bizottságokat is, mert egyébként csak az időnkét pazaroljuk, s eredmény csak elvétve fog születni.

1996. április

Viszonylag rövid idő telt el az előző lapszám megjelenése óta, s ezen rövid időn belül mindössze egy ÉT plenáris ülést tartottunk, s azt is egy már megkezdett téma folytatásaként. Bár az is igaz, nem ez volt az eredeti szándék, de végül is a nyugdíjkorhatár meghosszabbításával kapcsolatos kérdéskör lekerült a napirendről, mivel győzött az elképzelés, hogy ezt is az amúgy esedékes nyugdíjreform keretében kell tárgyalnunk.

A plenáris ülés előtt azonban volt még egy két esemény, ami összefüggött az érdekegyeztetéssel. A munkaügyi miniszter ugyanis egy beszélgetésre hívta meg a munkavállalói oldal képviselőit, hogy közösen elmélkedjünk az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) jövőjéről. Megkönnyítendő dolgunkat, a minisztérium egy írásos javaslatot is küldött számunkra, s így a vita behatárolt keretek között folyhatott. Sajnos oldalunk nem a szokott módon készült fel e fontos találkozóra. Nem tartottunk előzetes oldalegyeztetést, s így nem tudtunk egységes álláspontot képviselni. Ez hiba volt – annak ellenére, hogy az összejövetel nem az oldal, hanem a az egyes konföderációk véleményének a megismerését célozta –, s nemcsak azért, mert előzetes felkészülés nélkül a konzultáció lehetetlen hosszú ideig tartott. Egyébként másnapra a munkáltatók is egy hasonló megbeszélésre voltak hivatalosak, de ők ott közölték, hogy csak előzetes egyeztetés után tudnak tárgyalni a témáról. Nekik volt igazuk.

A március 22-i ÉT-ülés mindenekelőtt azzal kezdődött, hogy oldalunk kérte a napirendek felcserélését, ugyanis az eredetileg első napirendi pontnak számító téma (Előterjesztés az öregségi nyugdíjkorhatár emeléséről és az ezzel összefüggő törvénymódosításokról. Beleértve az Mt. egyéb módosításait is). Odal- szóvivőjéül az MSZOSZ alelnökét választottuk meg, aki egyben a Nyugdíjbiztosítási Önkormányzat elnöke is (mint később kiderült a munkáltatóknál az alelnök „vitte a szót”), s neki délelőttre más fontos elfoglaltsága volt még, mivel a konföderációjának vezető testülete akkor találkozott a miniszterelnökkel. Szerencsére a máik két oldal nagyvonalúan beleegyezett a cserébe. Tehették ezt azért is, mert a kormány előző napi ülésén úgy döntött, hogy a korhatáremelés kérdéskörét kiemeli a sürgős ügyek tárgyalása közül, majd a nyugdíjreform megvitatásának keretei között hozza ismét elő.

Ezek után már semmi akadály nem volt annak, hogy a plenáris ülés elkezdődjék a megszokott módon a napirend előtti hozzászólásokkal. Először a munkáltatói oldal képviselője szólalt meg. Ékes szavakkal kifogásolta, hogy a parlament módosította a Munka törvénykönyvét, anélkül, hogy előzetesen konzultáció történt volna a szociális partnerekkel. Nem az elfogadott módosítást támadta, ami arról szólt, hogy a véradás idejére a dolgozónak távolléti díj jár, hanem azt a gyakorlatot, amely kihagyja a szociális partnetóreket az előzetes tárgyalási folyamatból.

A kormányoldal képviselője – miután nagyra értékelte az előterjesztő retorikáját – kijelentette: csak egy technikai hiba korrogálására került sor. A munkáltatók képviselője ezt elismerve megjegyezte, hogy akkor is ÉT elé kellett volna kerülni az ügynek. Ezek után a két oldal képviselője még hosszan elpolemizált azon, hogy a kormány helyesen, vagy helytelenül járt-e el, s korábban miben is állapodtak meg az oldalak.

Ezután sor kerülhetett a következő napirend előtti hozzászólásra, amely már a miénk volt. Oldalunk nevében az MSZOSZ képviselője felhívással fordult a szociális partnerekhez a kollektív szerződések megkötése miatt. Tapasztalataink szerint az elmúlt időben csökkent a megkötött kollektív szerződések száma, és romlottak a megkötések feltételei. Kérte, hogy közösen tegyünk meg mindent a kollektív szerződések megközése, illetve a feltételek javítása érdekében, hogy kiszámítható garantált körülmények között folyhasson a munkavégzés. A kormányoldal egyetértett a felvetéssel. Javasolta, hogy a kollektív szerződésre vonatkozó tárgyalások és megállapodások elősegítése érdekében, illetve a szükséges jogi szabályozások végiggondolására kezdjünk háromoldalú szakértői tárgyalásokat. A munkáltatók jelezték, hogy tanulmányozni fogják a felvetett kérdést és erre majd később térnek vissza. Nem zárkóztak el attól, hogy szakértői tárgyalásokon részt vegyenek. Végül megállapodtunk abban, hogy egy hét múlva visszatérünk e témára.

Ezek után oldalunk soros elnöke szólt – még mindig napirend előtt –, az ózdi problémára hívta fel a figyelmet. Ózdon ugyanis – a közhasznú munka keretei között – a munkavállalók mindenféle védettség nélkül, emberhez nem méltó körülmények között

kénytelenek dolgozni. Kérte, hogy az ÉT illetékes bizottságai foglalkozzanak ezzel, s a tapasztalatok alapján sürgős kormányzati intézkedés történjen.

A munkáltatók képviselője – a Gyáriparosok Országos Szövetsége részéről – szívesen fontosnak találta e témakör fölvetését, megköszönte azt, majd egy olyan érvelési sorba kezdett bele, amelyet mindenki döbrent mosollyal hallgatott. Hozzászólásának végeztével a kormányoldal elnöke föl is hívta a figyelmet, hogy miután az ÉT nem pártpolitikai fórum, ennek figyelembevételével próbáljuk meg a problémákat megvitatni. Egyébként szintén fontosnak tartotta a felvetődött probléma kivizsgálását, s a szükséges intézkedések megtételét. Erre mndjárt ígertet is tett.

Ezek után kezdhettük meg a hivatalos első napirendi pont tárgyalását az egységes foglalkoztatási nyilvántartás bevezetéséről, mintegy az előző ÉT folytatásaként. Újabb érveket azonban már egyik oldal sem tudott produkálni, így végül is a további tárgyalások alapjaként elfogadtuk a már korábban megbeszélrt 12 alapelvet. Ezzel kapcsolatban a munkáltatói oldalon a magyar munkaadói Szövetség különvéleményt fogalmazott meg, miszerint nem ért egyet a foglalkoztatási könyv bevezetésével, de elfogadja az egységes nyilvántartási rendszer kialakítását, melynek bevezetési költségeit azonban csak közös teherviseléssel tudja támogatni.

A napirendi pont másik résztemájában kompromisszumos megoldásra juttottunk a munkanélküli ellátás megállapításához szükséges igazolólapról, valamint a rendbírságról szóló tervezetről is, miután elfogadtuk azt a munkáltatói javaslatot, hogy az új tervezet egyelőre csak a rendbírság bevezetésével foglalkozzon. Ez azt jelenti, hogy 5-30 millió forintig bírságot lehet azok a munkáltatók, akik illegálisan alkalmaznak munkavállalókat. Az igazolólapok bevezetésének részleteiről azonban még további tárgyalások várhatók.

Mivel túl gyorsan végeztünk az első napirendi pont megtárgyalásával, és a második napirendi pont kitűzött kezdési ideje még nem érkezett el – nem kevés vita után –, abban maradtunk, hogy elővesszük az ahhoz csatolt alpont témáját, a Munka törvénykönyve módosítását. Ez sem volt új és ismeretlen számunkra, hiszen már korábban többször tárgyalunk erről, csak abban nem tudtunk eddig megegyezni, hogy mikor aktuális e kérdéskör napirendre tűzése. Most túljutottunk ezen is, s egyetértettünk

a háromnapos orvosi igazolás nélküli távollét eltörlésében, illetve nem kifogásoltuk azt, hogy a 15 napnál rövidebb idejű távollét esetén a munkavállalót rövidebb idejű felmondási védelem illesse meg.

Ezek után lassan elérkezett végre a másodiknak szánt napirendi pont tárgyalásának az ideje is. Meghallgattuk az előterjesztő kormányzati képviselő tájékoztatását az előző napi kormányülés döntéséről, valamint arról, hogy miért is nem aktuális előterjeszteni a kitűzött témát. Megegyeztünk a további tárgyalási menetben, és berekesztettük az ülést.

1996. május

Kedves olvasóim, megint nehéz helyzetben vagyok. „Habitudozását” kellene írnom az Érdekegyeztető Tanács plenáris üléséről, pedig az elmúlt lapszámunk megjelenése óta ilyen esemény még nem volt. Ennek ellenére megpróbálom megoldani a helyzetet. Hivatalos ÉT ülés ugyan nem volt, de az oldalak képviselői több alkalommal összejöttek nemhivatalos konzultációra, mintegy előkészíteni a majd megrendezendő ÉT-t, sőt egyszer a miniszterelnöknél is volt egy konzultáció, folytatásaként egy korábban megtartott hasonló eseménynek.

No, de mi is volt az a nagyon fontos téma, amelyről folyamatosan konzultálunk, de nem visszük ÉT elé? Ez nem más, mint az érdekegyeztetés reformja. Szó esett továbbá a privatizációs bevételek kamatairól, valamint az államháztartási reform pillanatnyi helyzetéről is. De miért nem volt ÉT-ülés? A válasz erre egyszerű: nem volt megfelelően előkészítve egyetlen téma sem.

Mindenekelőtt az érdekegyeztetés reformjáról tudósítanék. Nem új téma, hiszen már korábban is írtam erről, mikor is egy minisztériumi találkozón mélyen magunk alatt szerepeltünk. Most ez nem ismétlődött meg, mivel oldalülésen tisztességgel fölkészültünk a találkozóra, ahol mindhárom oldal képviselőinek a jelenlétében tárgyaltunk a Munkaügyi Minisztériumban. De miért is fontos az érdekegyeztetés megújítása? Mert nem mennek jól a dolgok sehol sem, és most az a kényszerképzet alakult ki (nem szokatlan Magyarországon), ha megreformáljuk a rendszert, akkor viszont minden jól fog menni.

Véleményem szerint az érdekegyeztetés rendszerét nem reformálni, hanem működtetni kell. Még hozzá annak minden szintjén megfelelő színvonalon. Minden szinten úgy, hogy azt a résztvevők komolyan vegyék. Ismerjék saját szerepüket, és elhiggyék, hogy az adott szinten nekik kell meghozni a döntéseket. Ha továbbiakban is az történik, ami eddig, hogy „fönről” várják a csodát, s ezért a problémák megoldását továbbra is tologatják felfelé, akkor a legcsodálatosabb reformlépések végrehajtása után is ugyanaz marad a helyzet, min eddig volt.

Még a vállalati, intézményi problémák is az ÉT, illetve a KIÉT elé kerülnek, amiktől azok ugyan nem oldódnak meg (de hogyan is tudnának megoldásokat ajánlani azok, akik nem ismerik közléről az adott problémát), a makroszintű érdekegyeztetés munkáját viszont ellehetetlenítik, már csak azzal is, hogy a tárgyalásokon mindenki jelen akar lenni, pedig egy érdekegyeztető tárgyalás sohasem lehet azonos egy tömegdemonstrációval. Itt bizalomra van szükség: meg kell bízni abban a néhány személyben (konföderációs képviselőben), akit „odaüldünk”, vagy „odaengedünk” ...

Mindez, természetesen, nem jelenti azt, hogy technikai megoldásokon, illetve az ÉT jogszabályi hátterén ne lehetne, vagy nem kellene változtatni. Abban például mindhárom oldal képviselői egyetértene, hogy az új alkotmányba bele kéne foglalni a háromoldalú érdekegyeztetés megerősítését és funkcióját. De ne tovább! Véleményem szerint nem itt kellene kidolgozni a részleteket. Hogy hol, abban már a szakszervezetek között is vita van. Egyesek egy érdekegyeztetési törvényben látnák a megoldást. Mások viszont – így jómagam is – azt vallják, hogy nem jó, ha a parlament dönt az érdekegyeztetés részleteiről, hiszen a képviselők nem élnek benne a folyamatokban. Jobb lenne, ha az érdekegyeztetés résztvevői állapotodnának meg erről, s ez mintegy megerősítésként kormányrendelet formájában lenne kihirdetve. Erről azonban még sokat fogunk vitatkozni az elkövetkezendő hónapokban. (Remélem viszont, hogy közben az érdekegyeztetéssel sem állunk le.)

Az ÉT intézményi struktúráján is lehetne változtatni, hogy jobban megfeleljen az igényeknek. Akár az is elképzelhető lenne, hogy az ÉT önálló jogi személy legyen, adott esetben saját épületben (épületrészben) is működhetne, ahol a plenáris ülések (akár a KIÉT-é is) megtartására megfelelő tárgyalóterem is rendelkezésre állna, s nem kellene azt drága pénzért bérelni. Ahol az oldalaknak is meglenne a megfelelő irodájuk és tárgyalójuk. Így végre állandó helyen tárgyalhatnánk és nem kellene mindig a soros elnök szervezetének a költségeket állnia. Olyan állandó helyre, ahol a megfelelő adatbázist, könyv-, irat- és törvénytárat is ki lehetne alakítani, amelyek segítenék az oldalak munkáját, s ahol független szakértőket lehetne foglalkoztatni hasonló célból. S természetesen az is elképzelhető lenne, hogy az ÉT szervezete élén állandó vezető, elnök vagy igazgató állna, akinek az lenne a feladata, hogy az ÉT megfelelően működjön.

A másik fontos esemény az a találkozó volt, amikor is az ÉT oldalainak képviselői tárgyaltak a kormányfővel és néhány miniszterével. Mint már a bevezetőben is említettem, a konzultáció fő témája a privatizációs többletbevételek kamatainak felhasználása volt, amelyre az oldalak már korábban tettek javaslatot (az ÉSZT javaslatát keretes írásunkban közreadtuk). Meghallgattuk a privatizációs miniszter előterjesztését erről, s meglepődtünk ... No nem azért, mert javaslatunk oly mértékben megnyerték a kormány tetszését, hogy arra lehet bázírozni a többletbevételek felhasználási stratégiáját, hanem azért, mert a végösszeg jóval kisebb volt, mint amire előzetes információk alapján számítottunk, s véleményünk is csak érintőlegesen találkozott a kormány elképzeléseivel. A munkáltatóké egy kicsit jobban. A válaszadás a szokásosnak megfelelően zajlott, mi oldalvéleményt mondtunk, a munkáltatók egyénit.

Ezek után a pénzügyminiszter adott tájékoztatást az államháztartási reform pillanatnyi helyzetéről, s menetrendjéről. Azt örömmel kellett hallanunk, hogy végre háttérszámítások is készülnek majd(emlékezhetnek rá az olvasók, ezt már meglehetősen régóta kérjük!), és azt is, hogy az egymás mellett elbeszélés helyett a nézetek és érvek ütköztetésére lesz szükség. Megtudtuk: jobb kombinációra van szükség az öngondoskodás és a szolidaritás között úgy, hogy az előbbin lesz a hangsúly, és hogy minimum 15 éves programról van szó, amelyből már néhány év eltelt.

Megismertük ezúttal a reform szükséges lépésének ütemezését, és meghallgattuk a miniszterelnök kérését, hogy közösen értessük meg a társadalommal, „hogy miről is van szó”. Igaz, ami igaz erre nagy szükség lesz, meg az is elengedhetetlen, hogy a kormány végre együttműködjön velünk.

Ezek után harmadik napirendként a munkaügyi miniszter „vezette elő” az érdekegyeztetés reformjának kérdéseit, lényegében ugyanazt, amiről már az előző napon tárgyaltunk, s amiről már beszámoltam. Majd berekesztettük az ülést és átadtuk a helyet a sajtó képviselőinek.

Az ilyen típusú konzultációkról azt kell mondanom, hogy elférnek a tárgyalások menetében, öt amióta vannak, mintha az ÉT normális menete is javult volna (de lehet, hogy fordítva igaz), csak nem szabad az hinnünk, hogy ez helyettesítheti az ÉT-t. Mint ahogy a konzultációt követően a nyilvánosság előtt nyomban elhangzott: „megállapodás

született az Érdekegyeztető tanácsban...”. gyorsan megnyugtatok mindenkit, ez nem igaz. Megállapodás csak akkor születhet az Érdekegyeztető Tanácsban, ha az összeül, s a szabályoknak megfelelően ott döntés születik. Egyébként csak az ÉT résztvevői konzultálnak bizonyos kérdésekről, például egy esetleges későbbi megállapodás érdekében.

1996. június

Kedves olvasóim! Amíg a múlt hónapban az okozott fejtörést, hogy miről tudósítsak, addig ebben a hónapban az jelentette a gondot, hogy miről ne írjak. Ugyanis május első két hétvégéjét még kihagytuk, de a hónap utolsó három hetének mindegyikén volt Érdekegyeztető Tanács plenáris ülés, s nem is akármilyen témákban. A programban szerepelt az ÉT megújítása, az alkotmány koncepció, a nyugdíjkorhatár emelése, illetve a nyugdíjreform valamint az államháztartás reformja.

A nagy sorozat első állomása május 17-re esett. Ekkor az eredetileg tervezett több napirendi pont helyett végül is csak az ÉT megújítása került napirendre. Illetve a legutolsó pillanatban bővült a program, ugyanis a kormány kikérte a szociális partnerek (munkáltatók illetve munkavállalók) véleményét egy a Munka Törvénykönyvét módosítani szándékozó egyéni képviselői indítványról.

Az hiszem nem mondok újat azzal, hogy ez az ÉT is napirend előtti felszólalással kezdődött. Most a munkaadói oldal agrár szervezetei voltak a kezdeményezők. Kifogásolták, hogy a határmenti területeken az osztrák gazdálkodók – a náluk erősen támogatott gázolajjal – Magyarországon olcsón vállalnak szántást, illetve egyéb földmunkákat, s ez előnytelen versenyhelyzetet okoz a magyar gazdálkodóknak. A kormány képviselői nem készül(het)tek a kérdésre, ezért csak annyit tudtak mondani, hogy az osztrákoknak csak saját (bérelt) földterületeik művelésére van törvényes joguk. Mindenesetre ígéretet tettek, hogy a kormány szakmai egyeztetést követően megoldást keres a problémákra az ellenőrzés szigorításával, vagy más módon.

A fő napirendi pontról – mely egy már unalomig ismert téma volt – nehéz volt kitalálni, hogy miért került ide, hacsak nem azért, hogy az ÉT e „magas” fóruma indítsa el a részletes munkát. Ez elméletileg „össze is jött”. A szövegen ugyanis nem változtattunk, de elhatároztuk: fölállítunk egy ad hoc bizottságot, amelyikbe mindegyik oldal négy-négy tagot küld (az más lapra tartozik, hogy az oldal még mindig nem tudott megállapodni a személyekben), hogy a tényleges szakmai munkát – a részletek kidolgozását – elvégezze, s ismételten ÉT elé terjessze. Mindenesetre több szervezetnek még volt

hozzáfűzni valója a témához, ezért a vita majdnem délig elhúzódott. De most legalább egyetértettünk...

Ezek után már csak a kormány által kezdeményezett napirend volt hátra, a már említett képviselői indítvány. Ennek ÉT elé hozatala pusztán gesztus értékű volt a kormány részéről, ugyanis erre nincs kötelezve (de egy korábbi önálló képviselői javaslatra történt módosítást követő bírálat hatására megígérte, hogy a jövőben minden ilyen esetben kikéri a szociális partnerek véleményét). Meg is kapta, s ennek hatására úgy döntött, hogy nem támogatja a javaslatot.

A következő plenáris ülés a szokásostól eltérően május 23-ra, csütörtökre esett. Témája a nyugdíjkorhatár emeléséről szóló előterjesztés megvitatása, a nyugdíjreform fő kérdéseiről szóló tájékoztató meghallgatása és az alkotmányról szóló országgyűlési határozati javaslat megtárgyalása volt. Először azonban megint a napirend előtti kérdések jöttek. A munkáltatók sürgették a Munkaerőpiaci Alap önkormányzati jellegű irányításáról szóló törvény elfogadását. A kormányoldal válaszul jelezte, hogy a kormány is erre törekszik. Ezek után a munkavállalók jelezték, hogy számításaik szerint az eddigi bér és áremelések alapján, a további 20-40 százalékos energiaár-emelés nélkül is, legalább 6 százalékos reálbércsökkenés prognosztizálható (a kormány által „bevállalt” 2 százalékkal szemben), s ezért az ÉT-nek mihamarabb foglalkozni kell ezzel a kérdéssel. A kormány jelezte, hogy csak augusztus végén tud megbízható alapokon nyugvó áttekintést nyújtani erről, amit mi késeinek találtunk. Végül is ígéretet kaptunk, hogy a kormány negyedévenként készít egy áttekintést a pillanatnyi helyzetről az ÉT oldalai részére, amit már a bizottságokban meg lehet vitatni.

Ezek után bekövetkezett az, amiről azt hittem, hogy soha sem történhet meg. A nyugdíjkorhatár emelése és a nyugdíjreform kérdésében ugyanis nem alakult ki oldalálláspont, így nem tudtunk szóvivőt sem kijelölni, tehát abban állapodtunk meg, hogy minden szervezet a saját álláspontját mondja el. Így is történt, s ennek az volt az érdekessége, hogy a vita végére kiderült, nagyon is egységes az oldal álláspontja a főbb kérdésekben, csak objektív és főként szubjektív okok akadályozták meg az összegzést. Velünk szemben viszont a munkáltatók rendkívül összefogottak voltak, a vita során végig csak a szóvivőjük beszélt, képviselve a közös véleményüket.

A végeredmény azonban egységes volt, azaz elviekben nem kifogásoltuk a reform szükségességét, és a korhatár emelését, a gyakorlatban nem tudtuk elfogadni a kormány elképzeléseit. Sőt az is elhangzott, hogy a Világbank egyes szakértőin kívül senki sem támogatja azt a modellt, amit be akar a kormány vezetni. Az viszont kétségtelen, hogy gondolkozni kell más alternatívákon is. Sőt nemcsak gondolkozni kell ezen, hanem meg is kell vizsgálni azokat, miután a Nyugdíjbiztosítási Önkormányzatnak is van egy javaslata.

A harmadik napirendi pont már csak könnyed levezetése volt a tárgyalások eddigi izgalmának, mivel az alkotmányról szóló országgyűlési határozati javaslat parlamenti vitája már elkezdődött, s korábban volt lehetőségük a munkáltatói illetve munkavállalói szervezeteknek, hogy véleményüket írásban is eljuttassák a parlamenthez. Ezt a legtöbben, köztük az ÉSZT is megtették. A javaslatok közül a legfontosabb, amit itt is hangoztatott mind a két oldal, az érdekegyeztetés alkotmányban való megjelenése volt.

A teljesség kedvéért megjegyzem, a harmadik plenáris ülés a hónap utolsó napjára esett. Ekkor az államháztartási reformról szóló előterjesztés, és a munkaügyi ellenőrzésről szóló törvénytervezetről készült előterjesztés volt napirenden. A változatosság kedvéért most nem voltak napirend előtti hozzászólások (de ettől még teljes volt az ülés).

Az államháztartás reformjával kapcsolatos előterjesztés „felvezetésekor” a Pénzügyminisztérium államtitkára hangoztatta: az anyag nem a részletes tárgyalásokat célozza (arra alkalmatlan is), hanem a következő szükséges lépések megtételét alapozza meg. Hangoztatta a reform szükségességét és azt, hogy ez egy olyan egy folyamat, ami még évekig-évtizedekig is eltarthat. A munkáltatók és a munkavállalók képviselői egyaránt hangoztatták, hogy a leírt szöveg még munkaanyagnak sem alkalmas és a látszatát is el kívánják kerülni, hogy az államháztartási reform elképzeléseket megvitattuk. Kifogásolták többek között a koncepció, a hatásvizsgálatok és a hatásprognózisok valamint a kereszthatások vizsgálatának a hiányát. A kormányoldal képviselője igyekezett mindenkit megnyugtatni, hogy nincs vita a kormány és a szociális partnerek között, mert ők is úgy látják a helyzetet, mint mi. Végül is megállapodtunk, hogy a folyamatosan készül egyes részkonceptiókat a kormány átadja a szociális partnereknek, s azok az érdek-

egyeztetés megfelelő fórumain kerülnek megvitatásra. Kötelezettséget vállalt a kormány arra is, hogy szeptemberre elkészíti az államháztartás reformjának a koncepcióját – a rendelkezésre álló háttéranyagokkal, hatásvizsgálatokkal együtt –, s azokat átadja a partnereknek.

A második napirendi pont, a munkaügyi ellenőrzésről szóló törvénytervezet vitája viszonylag „sima” volt. Sikerült még a részkérdésekben is megegyezni. Ez azért fontos, mert mind a három oldálnak az lenne az érdeke, hogy a parlament még a nyári szünet megkezdése előtt megvitassa a tervezetet, és el is fogadja a törvényt.

1996. július

Kedves olvasóim. Az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) szemszögéből nézve a június ismét a „gyenge” hónapok közé tartozott, hiszen csak egyszer volt plenáris ülés. Mindhárom oldalt érintő egyéb esemény ugyan volt bőven, de ezek nem tartoznak a haditudósítás témái közé, s így most nem is foglalkozom velük.

A június 21-én megtartott ÉT-nek eredetileg három napirendi pontja lett volna:

1. Javaslat a Munkaügyi Közvetítői és Döntőbírói Szolgálat listájára, valamint igazgatójának és titkárának a személyére.
2. Előterjesztés a Munkaerőpiaci Alap tripartit irányítása előkészítő munkálatainak helyzetéről. Javaslat a Munkaerőpiaci Alap önkormányzati jellegű tripartit irányítására, valamint a Munkaerőpiaci Önkormányzat működésének alapelveire. (Itt meg kell jegyezni, hogy az első két résztema előterjesztője a Munkaügyi Minisztérium, a harmadiké pedig az ÉT Munkaadói Oldala volt.)
3. Előterjesztés az ÉT részére a szakképzési hozzájárulásról és a szakképzés fejlesztésének támogatásáról szóló törvény tervezetéről.

A harmadik napirendi pont megvitatása azonban csak terv maradt, mivel az oldalegyeztetésen már kiderült, hogy e témakörben olyan jelentős változtatások történtek, amelyek további szakértői munkát kívántak. Ezért egybehangzóan úgy döntöttünk, hogy most nem javasoljuk ezt megvitatni, csak majd megfelelő előkészítés után egy későbbi időpontban. Szándékunkat természetesen előre jeleztük a partnereknek, hogy ne érje őket meglepetés e miatt az ülésen. Nem is érte. Mint, ahogy minket sem, hogy a munkáltatók szintén javasolták e napirend elhagyását. A kormányoldal természetesen futott két három kört, nehogy rossz hírbe keveredjen, majd kénytelen kellelten tudomásul vette azt, és javasolta, hogy aminél előbb kezdődjön meg a szakértői munka, hogy ismét kerülhessen az előterjesztés.

Ezek után már elkezdődhetett a „normális” munka, ami azt jelentette, hogy ismét volt napirend előtti téma. Ezúttal nekünk. Ugyanis a Parlament – egyéni képviselői indítvány alapján – megtárgyalt és elfogadott egy a tb-törvényt módosító javaslatot. Kértük, hogy a jövőben a kormány – hasonlóan egy már korábbi esethez – az egyéni képv-

selői indítványokat is hozza az ÉT elé, mielőtt a Parlamentben megadná a választ, hogy támogatja e vagy sem, és attól függően foglaljon állást, hogy mi a szociális partnerek véleménye az adott kérdésről.

A kormány képviselői jelezték, hogy a jövőben ez a szándékuk, majd kérték az oldalakat, hogy az ÉT-ben se legyenek "hátrányosabb helyzetben mint a Parlamentben", s előre kapjanak valamilyen jelzést a napirend előtti felszólalásokról, hogy megfelelően tudjanak készülni. Ezt természetesen megígértük.

Ezek után, hogy minden fontos dolgot lerendeztünk, megkezdődhetett a napirend tárgyalása. Először egyhangúlag elfogadtuk, hogy a Munkaügyi Közvetítő és Döntőbírói szolgálat igazgatója (22 jelölt közül választva) dr. Gulyás Kálmán, az ÉT kormányzati oldalának titkára, titkára pedig (14 jelölt közül) Kántor Rajmund szociológus legyen. Tudomásul vettük a 360 jelölt közül kiválasztott 98 fős (56 budapesti és 42 vidéken élő személy, köztük szakszervezeti és munkáltatói alkalmazottak, tanárok, ügyvédek, tudományos dolgozók, minisztériumi tisztviselők) listáját is, amelyből az érdekeltek a jövőben választhatnak közvetítőt, vagy döntőbíró. (A lista egyébként már megjelent a Magyar Közlöny 1996/54. számában) Ezzel tudomásul vettük azt is, hogy Gulyás Kálmán – aki az ÉT megalakulása óta volt a kormányoldal titkára, és mindenki meglepedésére végezte a feladatát – kiválása várhatóan átmeneti nehézségeket okoz majd a kormányzati oldalon, de meggyőződésem, hogy jól döntöttünk, s a legmegfelelőbb embert találtuk erre a posztra.

Most már csak egy megtárgyalandó témánk maradt, aminek azonnal „nekiesünk”. Mind a három oldal egyetértett abban, hogy a Munkaerőpiaci Alap önkormányzati jellegű irányítására a jövőben szükség lesz. Elhatároztuk azt is, hogy most csak az elveket tárgyaljuk meg, hiszen a részletes kidolgozás a szakértők dolga.

Végül is megállapodtunk még arról is, hogy a munkaerőpiaci alap lényegi feladatait törvénybe kell meghatározni, hogy az itt található anyagi csak a törvényben meghatározott feladatokra lehessen felhasználni. A munkaerőpiaci alap továbbra is elkülönített pénzalapként az államháztartáshoz tartozna, és – természetesen a hosszú távú biztonságos működést garantáló speciális szabályokkal – külön számlán a kincstár kezelné. Az önkormányzati jellegű testületben a munkáltatók, a munkavállalók és a kormány képviselői

selői (ettől önkormányzati jellegű és nem önkormányzat) egyelően 6-6 szavazattal vennének részt. Az alap működtetésére és felhasználására hároméves stratégiát kell elfogadni, s ezzel együtt ki kell dolgozni azt az új eljárási rendet, amely a járulékok mértékének folyamatos változására vonatkozna. Egyetértettünk abban is, hogy növelni kell a résztvevők együttdöntési jogosítványait. Megegyeztünk arról is, hogy a részletekről további szakértői tárgyalásokon fogunk megállapodni.

Mivel mindenben ilyen szépen egyetértettünk, nem maradt más dolgunk, mint-hogy berekesszük az ülést, s elmenjünk haza. S ami szokatlan, mindezt még ebéd előtt sikerült megtennünk. Így megspóroltunk is valamit a költségvetésnek.

1996. augusztus-szeptember

Kedves olvasóim! Az idei nyár kegyes volt hozzám, ugyanis a július-augusztus hónapokban két alkalommal is összeült az Érdekegyeztető Tanács, s így nem kellett kitalálnom valamilyen ÉT-vel kapcsolatos történetet, hogy arról tudósíthassam önöket.

Az egyik ülés még július elején volt, és nem is akárhogyan kezdődött. Az első napirendi pont egy ILO által kezdeményezett téma volt, s ennek megbeszélésére nemcsak a helyi ILO-vezérkar jelent meg az ÉT ülésén, hanem a genfi központból is érkeztek magas beosztású vendégek. Ettől eltekintve azonban normális ÉT-n voltunk, amit az is bizonyított, hogy napirend előtti felszólalással kezdődött az ülés.

Ezúttal a munkáltatók képviselője jelezte, hogy a kormány második féléves programja rendkívül érdekel minket, s kérte, hogy mielőbb kaphassuk meg azt a változatot, ami a parlament elé lett benyújtva. A kormány képviselője a válaszában megnyugtatta a felszólalót, hogy ugyan a parlament elé még semmilyen program sincs benyújtva, de ez nem akadályozza a kormányt abban, hogy átadja nekünk a második féléves programot, sőt jelezte azt is, hogy a parlament programját is meg fogjuk kapni. Ettől mindenki fellélegezhetett, s folytathattuk az ülést az első napirendi ponttal, ami lényegében egy helyzetelemzés közeljövőbeni elkészítésének beindítása volt. „*A foglalkoztatás és fenntartható (biztos) megélhetés*” című országtanulmány az ENSZ intézményei közös helyzetelemzésének a része, s Magyarország azon kiválasztott országok közé tartozik, ahol a felmérést el akarják végezni. Szakértők szerint, ugyanis mi kiválóan reprezentáljuk az átmeneti országokat.

A felvezetőben a kormány képviselője üdvözölte a vendégeket, külön megemlítve, hogy ez idáig is milyen sok segítséget kaptunk az ILO-tól. Ezek után beszélt a felmérés indításának körülményeiről, majd kért minket, hogy vegyünk aktívan részt a munkában. Javasolta: hozzunk létre egy szakértői bizottságot (3x2 fő), amely kapcsolatban áll az ILO szerkesztőivel, és együttműködik az ILO szakértőivel.

Utána a munkavállalók képviselője üdvözölte azt a döntést, hogy Magyarországot kiválasztották az országtanulmány elkészítésére, majd kijelentette, hogy készek vagyunk közreműködni, és kijelöljük a bizottságba a megfelelő személyeket.

A munkáltatók képviselője hasonlóképpen pozitívan állt a kérdéshez, és megjegyezte, hogy az ügy sokkal nagyobb előzetes tájékoztatást is megérdemelt volna. Megemlítette azt is, hogy az összeállítás befejezése előtt szükséges egy konzultáció, tehát lezárás előtt a tanulmány kerüljön vissza az ÉT elé. Ez egyébként egyezett a mi elképzelésünkkel is, s a kormány sem kifogásolta.

Végül az ILO képviselője kért szót. Közölte, hogy a tanulmánycsokor elkészítésének igazi oka, hogy a munkanélküliség, az alulfoglalkoztatottság és a szegénység a világ minden országában elfogadhatatlan méreteket kezd ölteni, s ezeket a problémákat az országok önmagukban nem tudják megoldani. Ezért közös fellépésre van szükség.

Miután így egyetértettünk, rövid szünetet tartottunk, majd rátértünk a második napirendi pont tárgyalására, amely nem volt kevésbé izgalmas téma: az 1997-es költségvetési irányelvek. A kormányt a Pénzügyminisztérium politikai államtitkára képviselte, aki elmondta, hogy egyelőre konkrét számok még nincsenek, csak a költségvetési politika végiggondolásáról van szó. Az egyensúly tekintetében további romlás és javulás nem várható. Arról is beszélt, hogy nagyszabású adócsökkentést kívánnak végrehajtani, s kitért az egyéb adóelképzelésekre is. Ellensúlyozásul a kiadási oldalon folytatni kell a „fogyókúrát” (úgy vélem, ez ránk nézve nem igazán biztató, ugyanis a PM eleddig csak egyfajta fogyókúrát ismert, a faragást, azaz a költségvetési intézmények és létszámok további karcsúsítását, ami számunkra elfogadhatatlan). Természetesen biztatott is minket. Az adóhivatal létszámát például tovább kívánják növelni. Ez azért jó, mert mi végül is az adókból élünk. A mindenkori adóbevétel fedezi az intézetek költségvetését és a béreinket is (legalábbis részben). Megemlítette azt is, hogy a költségvetési szférában 17 százalékos bérnövekedést terveznek. (Erről azóta kiderült, hogy egy elméleti szám, mivel pénzt nem kívánnak hozzárendelni. Lesz tehát munkánk az ősszel ...).

Mindkét oldal ezután kérdéseket tett föl, amire természetesen meg is kapta a választ. Majd a szakszervezetek szóvivői beszéltek arról, hogy gondot okoz az inflációs ráta magyarországi alakulása, s hogy az inflációt nem lehet bérkérdésre szűkíteni. Megemlézték, hogy a társadalom nagyobbik része a létminimum környékén él, s nagy baj lesz, ha a középosztály alsó részét kivonjuk a szociálisan támogatottak köréből. Az öngondoskodás feltételei még nem alakultak ki Magyarországon. Elmondták azt is, hogy

vigyázni kell a közsféra karcsúsításával, mert egy idő után olyan karcsú lesz, hogy már működésképtelenné válik. Elfogadhatatlan az a logika, ha egy intézmény tudja csökkenti a létszámát, lesz béremelés, ha viszont nem, akkor nem. Eszerint ugyanis az a legjobban fizető közintézmény, ahol egyetlen alkalmazott sincs, s ez a legolcsóbb is. Ennek az intézménynek csak az eredményességével lehet némi gond, de emiatt nem a PM feje kell, hogy fájjon.

A szakszervezetek után a munkáltatók szóvivője következett, s ő sem repesett a gyönyörűségtől. A kormány képviselője ezek után még reagált a felvetésekre, majd lezártuk a napirendet azzal, hogy ősszel folytatjuk (szokás szerint).

A harmadik napirend a szakképzési hozzájárulásról és a szakképzés fejlesztésének támogatásáról szóló törvénytervezett vitája volt, egy régóta húzódnó téma, mely most sem akart lezárulni. Ugyanis a szóvivők itt is, mint a bizottságokban a szakértők hosszasan beszéltek el egymás mellett, különösebb eredmény nélkül. Végül is abban maradtunk, hogy további szakértői egyeztetésre van szükség, mert a még nyitott kérdéseket ott célszerű megtárgyalni.

Ezek után vége is lett volna az ülésnek, ha nem jövünk elő mi három témával, amit a változatosság kedvéért napirend után kívántunk megtárgyalni.

Először a Liga képviselője szólt arról, hogy módosítani kell a nehézgépjárművek hétvégi tilalmára vonatkozó rendeletet, s engedélyezzék, hogy a magyar kamionok a tilalmi idő alatt is visszatérhessenek telephelyeikre. A felvetést a munkáltatói oldal is támogatta, a kormány képviselői – miután ismételten kérték, hogy előre jelezzük a hasonló hozzászólásainkat, hogy érdemben felkészülhessenek – közölték, hogy továbbítani fogják a kérést.

Ezek után oldalelnökünk vezette elő az oldal közös álláspontját, miszerint kérjük, hogy az ÉT közösen ítélje el a magát Kis- és Középvállalkozók Szakszervezetének nevező formációt (már a neve is milyen érdekes), mivel ez egy adócsalásra létrejött alakulat, amely komoly károkat fog okozni, nemcsak a szakszervezeti, hanem a munkáltatói oldalon is. A nevezett alakzat ugyanis nem törődve azzal, hogy az egész világon a szakszervezeti tagdíj szokásos mértéke a havi fizetés egy százaléka (vagy annál valamivel kevesebb), arra biztatja tagjait, hogy teljes jövedelmüket fizessék be tagdíjként. Ez

így önmagában még nem is lenne baj, de a tagokról ezek után gondoskodni kell, ezért ők komolyan veszik az önsegélyezést, azaz segítik magukat a havi jövedelmük erejéig, természetesen némi költséggel csökkentve. Az adóhivatal meg szívhatja a fogát (szerintük). A gond csak az, hogy ezzel a „zseniális” ötlettel veszélybe került a tagdíjak adómentessége, meg a komoly segélyezések lehetősége.

A partnereink regisztrálták a felszólalásunkat, de információ hiányában nem reagáltak rá. Azért jelezték, hogy foglalkozni fognak az ügygel.

Ezek után már csak azt kértük, hogy az úgynevezett Európai Közösség-kérdőívre adott válaszokat elküldés előtt láthassuk. (Ez azóta meg is történt, majdnem. Ugyanis csak az átadás után kaptuk meg azokat, de most tanulmányozhatjuk a néhány tonnányi válaszköteget.)

Itt véget is ért a júliusi ÉT-ülés, majd csönd következett egészen augusztus végéig, amikor ismét összeültünk, mert találtunk egy napirendi témát, amit sürgősen meg kellett tárgyalnunk. Ez a téma a foglalkoztatási törvény módosítása volt, amelyet egy korábbi ígérete szerint a kormánynak augusztus végéig be kell terjeszteni a parlament elé, s a szociális partnerek érdeke is az, hogy ez megtörténjen.

De nem ÉT az ÉT napirend előtti felszólalás nélkül. Most a munkáltatók következtek. Felszólalásukban kifejtették, hogy elítélnék minden olyan társulatot, mely érdekvédelem címén kizárólag adóelkerülésre jött létre, és támogatják a kormányt az ezek elleni kemény fellépésben, de ugyanakkor kérték a kormányt, hogy az ilyen és hasonló alakulatok elleni fellépés ne abban csúcsosodjon ki, hogy a tisztességes érdekvédelmi szervezetek tagdíját adóztassák meg, mert ez tönkretetheti ezeket a szervezeteket.

Mi egyetértettünk a felvetéssel, hiszen találkozott a korábbi hasonló értelmű felszólalásunkkal. A kormány képviselője most sem reagált erre a felvetésre, de jelezte, hogy az adójogszabályok tárgyalásakor vissza kíván térni rá.

Ezek után a napirend tárgyalása példás gyorsasággal és viszonylag nagy egyetértéssel zajlott. Igaz egy viszonylag régi és többször tárgyalt témáról volt szó, de ez kellett ahhoz, hogy a munkaerőpiaci alap önkormányzati jellegű irányítása (korábban már beszéltem róla) végre megvalósulhasson. Végül is az „ügy” érdekében még abba is beleegyeztünk, hogy néhány, még tisztázatlan kérdés ellenére a kormány a hó végéig betér-

jeszthesse a javaslatot a parlament elé. Igaz azzal a garanciával, hogy addig még ÉT-n is visszatérünk a nyitott kérdésekre, amit majd a kormány módosító javaslatok formájában visz a parlament elé.

Végül megbeszéltük a következő néhány hét feladatait, megállapítottuk, hogy a szeptember nagyon kemény lesz, majd elköszöntünk egymástól és hazamentünk.

1996. október

Kedves olvasóim, azt hiszem nem tévedtek, amikor a békés nyár után feltételezték, hogy szeptembertől újra beindul az Érdekegyeztető Tanács „nagyüzeme”. Mert valóban így történt. Még ki sem fújhattuk magunkat s a kormány máris tonnányi papírral árasztott el minket. Jöttek az adótörvények, a tárgyévi költségvetés módosítása, a költségvetési irányelvek, a tb költségvetés irányelvei, s folytatódott mindaz, amit úgy hagytunk abba, hogy majd ősszel visszatérünk rá.

Azért, hogy nekifutást tudjunk venni, az első plenáris ülésre csak szeptember 20-án került sor, igaz mindjárt négy súlyos témával:

1. Tájékoztató a gazdaság 1996. évi helyzetéről.
2. Törvényjavaslat a magyar Köztársaság 1996. évi költségvetésének módosításáról.
3. Előterjesztés a kormány részére az adótörvények módosításáról:
 - az általános forgalmi adóról,
 - a fogyasztási adóról,
 - a helyi adókról,
 - a jövedéki szabályozásról és ellenőrzésről,
 - az illetékről,
 - az adózás rendjéről.
4. Törvényjavaslat a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény módosításáról.

Ami szinte hihetetlen az ülés a napirendek megtárgyalásával kezdődött, ugyanis egyik oldalnak sem volt napirend előtti hozzászólása.

Az első napirendi pontnál – melynek tárgyalását valamikor a télen még mi kértük – a Pénzügyminisztérium államtitkára „vezette föl” a témát. Megtudtuk, hogy a stabilizáció halad. Míg 1994-ben a fizetési mérleg hiánya még a GDP 9,5, az államháztartásnak pedig 8,2 százaléka volt, addig 1996-ban már feltételezhető, hogy mindkettő 4 százalék körül alakul, amely már közelít (pont egy egésszel) a hosszútávon tervezett 3 százalékos hiányhoz. Megnyugtatót minket, hogy nem kellene már restriktív intézkedések, ugyanakkor közölte, hogy a kormány kevésbé elégedett az infláció alakulásával,

és a beruházási kedv lanyha voltával, valamint az 1 százalékos körüli gazdasági növekedéssel.

A kormány előterjesztés után szóvivőnk közölte, olyan szép kerek anyagot kaptunk, hogy sokáig gondolkodtunk: egyáltalán kell-e erről tárgyalnunk... Végül is úgy döntöttünk, ha már ÉT akkor tárgyalunk, s elmondta: sajnáljuk, hogy az első félév adatai arra utalnak, hogy csak a stabilizációs lépések sikeredtek, a szakszervezetek által fontosnak tartottak (pl. a gazdasági növekedés, az inflációs folyamatok alakulása) nem. Összegezve: a terheket továbbra is a munkavállalók cipelik. Majd kijelentette, hogy kérdéseinket továbbra is fenntartjuk, reméljük, valamikor megfelelő választ kapunk rá. Ezek után még a költségvetési szféra szemszögéből nézve is értékeltük a helyzetet, ami nem tekinthető rózsásnak.

A munkaadók képviselője elismerte, hogy az egyensúly a tervezett mértékben javul, de szerinte a 0,5-1 százalékos gazdasági növekedés megtorpanást jelent, ezért ők nem tudnak azonosulni a vállalatok kedvező helyzetéről alkotott kormányzati véleménynyel.

A második napirendi pont egyik legfontosabb információja volt, hogy megtudtuk nem pótköltségvetés készült, csak a jelenlegi módosul némiképp. Például. a közalkalmazotti keresetek forrásával.

Szóvivőnk kifejtette, hogy a módosításban benne van a bérintézkedések összege, de gondolni kell (megfelelő tartalék képzésével) a novemberi végelszámolásra is. Ezután, csakúgy mint később a munkáltatók, a privatizációs bevételekkel kapcsolatban tett fel kérdéseket.

Az adótörvények vitájánál hagyományosan a munkáltatói oldalé volt a főszerep. Nekünk csak néhány észrevételünk volt, nekik viszont számtalan, de az eredményességben körülbelül azonosak voltunk. A visszautasított javaslatokban azonban a munkáltatók végeztek az első helyen. Nekik ugyanis több javaslatuk volt.

Hasonló „sikerrel” végződött a negyedik napirendi pont tárgyalása is. Némi szópárbaj után rögzítettük az eltérő álláspontokat, majd megállapodtunk a folytatásban.

Szeptember 25-én szokatlan időpontban és helyen került sor a következő ülésre. Ezt ugyanis szerdán tartottuk a Munkaügyi Minisztérium tárgyalójában, két napirendi ponttal:

1. Tájékoztató a társadalombiztosítási alapok 1997. évi költségvetéséről, a járulékrum egyes lépéseiről.
2. Tájékoztató az 1997. évi központi költségvetési törvényjavaslatról.

Azonban nem az eltérő idő és hely tette eredménytelenné a napot, hanem az, hogy a kormányzati álláspontok még nem alakultak ki véglegesen. Ezért csak abban állapotunk meg, hogy a következő hetekben folytatjuk e témák vitáját. Ez egyébként nem szokatlan, hiszen az előző években is így történt. Most viszont – eltérően a korábbi évektől – lényegesen korábban, már a kialakulás folyamatában megismerhettük az előterjesztéseket, és észrevételeinkkel megkísérelhettük befolyásolni a kormány döntését is.

A két napirend közötti szünetben sor került még egy fontos eseményre. Kihasználva ugyanis az alkalmat, hogy a pénzügyminiszter, aki személyesen (és igen sajnálatosan rendkívül náthásan, de betegen is vállalata) volt előadója a második napirendi pontnak itt van a házban, a munkaügyi miniszter meg egyébként is itt van, sort kerítettek, hogy aláírják azt a megállapodást ami korábban a KIÉT-ben köttetett a közalkalmazotak keresetének további néhány százalékos emeléséről. Részünkről a KIÉT munkavállalói oldala ügyvivője volt az aláíró, s kézjegyükkel látták el a megállapodást a negyedik oldal, a munkáltatói szervezetek képviselői is. Az önkormányzatok – azt lehet mondani szokás szerint – távol tartották magukat az eseménytől. Gyanítom mire e sorok kedves olvasóim kezébe kerülnek már a pénz elosztásáról is megtörtént a megállapodás, hiszen még novemberben ki akarják fizetni. Remélem úgy is lesz...

1996.november

Kedves olvasóim az érdekegyeztetés kerekéi lassabban örölnék, mint ahogy feltételeztem, ugyanis hiába szakadt nyakunkba a költségvetés és a vele kapcsolatos témák sorozata, plenáris ülés az Érdekegyeztető Tanácsban (ÉT) csak egy volt a múltkori jelentkezésem óta. S ez is meglehetősen furcsán alakult. A tárgyalásokat több kérdés megvitatására a kormány kezdeményezte. Nekünk, mármint a munkavállalói oldalnak nem is volt különösebb kifogásunk, annak ellenére, hogy meglehetősen rövid idő állt volna a rendelkezésünkre, ugyanis nem új, hanem már korábban első menetben tárgyalt témákról volt szó. Kiderült viszont, hogy a másik szociális partnernek, a munkáltatói oldalnak nem felel meg az ajánlat, s így végül is csak a társadalombiztosítással kapcsolatos kérdéscsoport (összefoglaló címmel: Konzultáció a társadalombiztosítással kapcsolatos törvényjavaslatok hatásáról a munkavállalók és a munkáltatók jövedelem pozíciójára, valamint a Munkaerőpiaci Alapra), továbbá a Magyar Nemzeti Bank pénzügypolitikájáról szóló szóbeli tájékoztató került napirendre.

Az október 25-i ülés, ahol a kormányoldal új titkára debütált a levezető elnöki szerepben, rövid 20 perces késéssel kezdődött, ugyanis oldalunk kora reggel még egy utolsó egyeztetést tartott, s ez némiképp elhúzódott, még a reggelit pótló süteményt is csak kapkodva tudtuk megenni. A tárgyalás előtti kora reggel egyébként azért jöttünk össze, mert előző nap a megszokott délután helyett délelőtt tartottuk oldalegyeztetésünket, s ez egyidőbe esett az ÉT Szociális Bizottsága ülésével. Ahol viszont az ÉT témáit, a tb-vel kapcsolatos dolgokat tárgyalták mintegy előkészítve a másnapi ülést. Így joggal feltételezhettük, hogy ott esetleg olyan eredmény születik, ami formálhatja álláspontunkat. Péntek reggelre aztán kiderült: nem született, de akkorra már összejöttünk.

A plenáris ülés visszatért a régi, megszokott kerékvágásába, mivel ismét voltak napirend előtti felszólalások, olyannyira, hogy majd egy órát elvettek a napból, az előzetes elképzelések szerinti meglehetősen feszített program ellenére. A Nemzeti Bank elnöke ugyanis 13 órára volt bejelentve, hogy 15 óráig előadhassa mondanivalóját, és mi azt még meg is vitathassuk.

Először a munkáltatók oldalelnöke szólt: kifejtve, hogy az előzetes tervek szerint szeptemberben kellett volna tárgyalnunk az államháztartási reform koncepcióról, de az még nem került elénk. Vajon mikor fog? – kérdezte.

A kormány nevében a Pénzügyminisztérium közigazgatási államtitkára válaszolt. Szerinte az államháztartási reform elindult, hiszen van új köz- és felsőoktatási törvény, és a tb reformjának egyes kérdései is az „asztalon” vannak.

A kérdés föltevője nem fogadta el az államtitkári választ, s őt erősítette a munkavállalói oldal képviselője is, aki kifejtette: kérdéses, hogy az államháztartás megváltoztatásának milyen hatásai vannak, s hogy a reform részeként meg kell határozni a reform irányát, és lehetséges mértékét.

A Munkaügyi Minisztérium államtitkára hiányolta ugyan, hogy az oldalak eddig nem szorgalmazták e téma tárgyalását, de kijelentette, hogy megfelelő előkészítés után, konzultálva az oldalelnökökkel és a PM illetékes vezetőivel sort keríthetünk rá.

Ezek után, mivel a kormánynak nem volt napirend előttije, mi következünk. Most az Autonómok képviselője konföderációja nevében (a Ligától és a Munkástanácsoktól támogatottan) ecsetelte, hogy a kormány nem tartotta be az év eleji ígéreteit a bérekkel (jövedelmekkel) kapcsolatban s ezért „lépni kell”. Megjegyezte azt is, hogy további lemaradást már nem viselnek el a munkavállalók.

A kérdésfölvetésre a kormányoldal nevében a munkaügyi államtitkár annak rendje-módja szerint válaszolt, ecsetelve a bérek ez évi alakulását. Kifejtette, hogy az ez évi bérajánlások minimuma, középértéke és maximuma 13-19,5-24 százalék volt, s a versenyszférában a tényleges emelkedés átlagosan 23-24 százalék körüli. Gond szerinte is (hát még szerintünk) csak a költségvetési szférában jelentkezik, de itt intézkedések történtek, s további tárgyalások folynak a kialakult helyzet enyhítésére. (Megjegyzem: minden akaratunk, és az itt ténylegesen létező megállapodás ellenére sem sikerült a bér-olló további szétnyílását enyhítenünk)

A napirend előtti felszólalások után rátérhettünk az első napirendi pont megtárgyalására, ami meglehetősen összetett volt és a következő konzultációs résztémákból állt:

1. Törvényjavaslat a társadalombiztosítás pénzügyi alapjainak 1997. évi költségvetéséről.
2. Törvényjavaslat a társadalombiztosításról szóló 1975. évi II. törvény módosításáról.
3. Törvényjavaslat az egészségügyi hozzájárulásról.
4. Törvényjavaslat az egészségügyi természetbeni ellátások finanszírozásának változásával összefüggő törvénymódosításokról.
5. Törvényjavaslat a foglalkozás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény módosításáról.

Ez a szép csokor az utolsó pillanatban kiegészült egy újabb pénzügyminisztériumi tájékoztatóval, mely „A belföldi jövedelemtulajdonosok helyzetének változása” címet viselte.

A felsorolt témák együttes tárgyalása során olymértékbe be is melegedtünk a vitába, hogy mikor a levezető elnök közölte, hogy itt az ebédszünet ideje, s egyébként is hamarosan kezdődik a második napirendi pont tárgyalása, melyre személyesen jön a Magyar Nemzeti Bank elnöke a munkáltatói oldal elnöke kijelentette: az ebéd ráér, a Nemzeti Bank elnöke még várhat, mi viszont nem. Várjuk meg a vita végét. Az oldalelnök határozott föllépése eredményeként pillanatok alatt eldőlt, hogy a második napirendi pont tárgyalása, elmarad. Erről azonnal értesítették is az MNB elnökét, aki föltételezhetően nem lett túl bánatos e hír hallatán ...

Kedves olvasóim, azért ne higgyék, hogy valami tragédia történt amiatt, hogy nem ebédelhettünk a kijelölt időben. A vita befejezése után, mintegy másfél óra múlva kerítettünk időt az ebédre, amikor kiderült, hogy az ÉT főnállásának teljes ideje alatt most kaphattunk volna először meleg ebédet. Mikorra sort kerítettünk rá, az már nem volt meleg.

Ebéd után folytattuk a napot, illetve a félbeszakadt tárgyalást. Aminek következtében először is a munkáltatói oldal képviselője elnézést kért, hogy majdnem megfosztott minket a finom ebéd élvezetétől. Elnéztük neki, s visszatérve a tárgyalás témájára hamarosan megállapíthattuk, hogy bár apróbb részletekben egyetértés uralkodik a kormány és a szociális partnerek véleménye között, alapjaiban mindkét oldal elutasította a

kormány előterjesztését. A több órás vita eredményeként végül is rögzítettük az eltérő álláspontokat, s nem lévén több napirendi pont befejeztük az ülést.

1997. január

Kedves Olvasóim! Miután előző havi számunk a Pro Vita Alapítvány javára megrendezett jótékonyági hangverseny miatt – itt is köszönöm mindenkinek a támogatását – november első felében jelent meg, így e havi tudósításaimat is november közepének az eseményeivel kezdem.

Az 1996-dik év vége is egy tipikus év végi hat hét volt, sok megállapodás nélküli ÉT üléssel, melyeknek központjában a jövő évi bérekről folyó tárgyalások álltak, mindezt megspékelte a munkavállalói oldal ügyrendjéről folyó tárgyalássorozat végkifejlete, s hogy teljes legyen az örömünk, e hónapban még mi voltunk a soros elnökök, tehát nekünk kellett gondoskodni az oldal eseményeinek levezetéséről is.

A soron következő plenáris ülés november 22-én volt, mikor is az 1997. évi költségvetési terv, az 1997. évi minimális bér és a bérajánlások mértékének megtárgyalása szerepelt a napirenden. S már az előkészületek során látszott, hogy nem lesz könnyű dolgunk. No nem a költségvetéssel, mert hála a KIÉT-ben párhuzamosan folytatott tárgyalásoknak, erre az ott érintett konföderációk meglehetősen alaposan fölkészülhettek. A SZEF képviselője már az oldalülésen „elővezetett” egy, a szakértői által előkészített nagyon szép, kerek összefoglalót a jövő évi költségvetés értékeléséről (bárcsak az ÉSZT-ről mondhatnám el egyszer ezt), amelyet el is fogadtunk oldal álláspontként, és föl is kértük a SZEF képviselőjét a „szó vitelére”. A gond a minimálbérrel és a bérajánlásokkal volt, ugyanis négy szervezet (MSZOSZ, SZEF, ASZSZ és ÉSZT) az idei évihez képest magas számokkal kívánt indítani, az oldal másik két szervezete (a LIGA és a Munkástanácsok), még ennél is magasabb indító értékeket képviselt, nem kívánva lejjebb menni azokról. Nem is alakult ki egységes oldal álláspont, s ez később meg is hozta a maga „eredményét”.

Az ÉT ülés, mint – annyiszor máskor – most is napirend előtti felszólalással kezdődött. Oldalunk képviselője fejtette ki, hogy a parlament több, a munkavállalók jövő évi jövedelempozícióit alapvetően befolyásoló törvényt fogadott el. illetve több törvénytervezet van olyan elfogadás előtti állapotban, amit már nem lehet befolyásolni, ugyan-

akkor ár-bér megállapodásra az idén sem került sor. Jelezte azt is, ha több hasonló esemény történik, a munkavállalók kénytelenek lesznek erőteljesebb eszközökhöz nyúlni.

A munkáltatók szerint e felszólalás indokolt volt, s megjegyezték még azt is, hogy őket a közterhek 20 százalékos növekedése érinti. Jelezték, hogy szerintük növekedni fog a feketegazdaság, és a kis és középvállalkozások sora várhatóan tönkre megy.

A kormány képviselőjében először a munkaügy államtitkára jelentette ki, hogy a napirend előtti felszólalások a nyilvánosságnak, és nem a partnereknek szólnak, majd arról beszélt, hogy a kormány e törvénytervezeteket több fordulóban is az ÉT elé hozta (ez igaz, de megegyezés nem született, tehát tovább kellett volna tárgyalni). Utána a Pénzügyminisztérium államtitkára ecsetelte, hogy a nevezett törvények miért jók a munkáltatóknak, illetve a munkavállalóknak.

Képviselőnk ezek után kifejtette, hogy hozzászólásunk a kormánynak, s nem a sajtónak szól, majd elmondta azt is, hogy e kérdések megvitatásánál az ÉT valóban nem állt a helyzet magaslatán. A munkáltatók szóvivője elismerte, hogy napirend előtt nemcsak egymásnak, hanem a közvéleménynek is szólnak, majd kifejtette, hogy az eredménytelenségért nem lehet a szociális partnereket (különösen a munkáltatókat) hibáztatni.

Ezek után már el is kezdhették a költségvetési terv megvitatását, amit a Pénzügyminisztérium közigazgatási államtitkára vezetett fel. Jelezte, hogy bár még folyamatosan vannak változások a tervezetben, azok már a kialakult keretet nem érintik.

Válaszában a szóvivőnk arról beszélt, hogy kihasználva az alkalmat, még megkíséreljük befolyásolni a döntéseket. Megemlítette: annak ellenére, hogy már negyedik alkalommal tárgyaljuk az idén a költségvetést, a tárgyalások nem vezettek el az elvárható mélységekig. Ezek után részletesen elmondta, hogy melyek azok a képviselői módosító indítványok, melyeket támogatunk, s melyek támogatására kérjük fel a kormányt is, majd néhány új észrevételt is tett.

A munkáltatók szóvivője szerint igazából most tárgyaljuk először a költségvetést, majd részletesen kifejtette oldaluk észrevételeit azzal kapcsolatban.

Ezek után még több körön keresztül folyta a vita, melynek végén szóvivőnk kijelentette, hogy az oldal továbbra is fönntartja javaslatait.

A következő napirendi pont – a vállalkozói szférában ajánlott keresetnövekedés mértéke – már eleve nem jól indult. E témának ugyanis hagyományosan mi vagyunk az előterjesztői, de mivel a korábban már említett okból nem alakult ki oldal álláspont át-passzoltuk a kezdeményezést a kormány oldalnak, s mint várható volt, ez lett az egyetlen sikerünk mind ez idáig e témával kapcsolatban.

Nyitó beszédében a kormány képviselője elmondta: a kormány tartja az ígését, mert novemberre az ÉT elé került e téma (és a minimálbér) tárgyalásra. Céljuk az 1997. évi reálbérek szinten tartása, továbbá, hogy a versenyszféra és a közalkalmazotti szféra bérei közti különbség ne nőjön, ezért középértéken 17 százalékos bruttó keresetnövekedést tartanak kívánatosnak, s az ettől való eltérés minimum-maximum 3-4 százalék legyen. Javasolta, hogy tárgyaljunk azokról a területekről, ahol nincs ágazati kollektív szerződés. Elmondta, hogy el tudják képzelni a többelemes minimális bér bevezetését is.

A mi szóvivőnk mondandóját az 1996. év tapasztalatainak ismertetésével kezdte, majd arról szólt, hogy oldalunk érdekelt a minél előbbi (de legkésőbb december közepéig) történő megállapodásban, hogy az elkezdődő középszintű bértárgyalások tudjanak mihez viszonyulni, továbbá, hogy garancia a kell a jövőre prognosztizált infláció tarthatóságára, illetve megkérdezte, ha nem tartható, milyen beavatkozás lehetséges.

A munkáltatók képviselője ezek után nemes egyszerűséggel kérte tőlünk a szám-szerű javaslatunkat, majd ismertette saját számaikat (középérték 15 százalék, minimum-érték 10 százalék, maximum 20 százalék), s kijelentette, hogy továbbra sem támogatják a többelemes minimálbért. Ezek után nem volt mit tennünk nekünk is mondanunk kellett valamit. Szóvivőnk ezt meg is tette, s bejelentette azt a számot (középérték 20 százalék) amivel négy konföderáció egyetértett. A Liga képviselője azonnal szót kért, s közölte, hogy ők 23 százalék alatt nem állapodhatnak meg. A Munkástanácsok már ennél rugalmasabbak voltak, mert ők 22-23 százalékban jelölték meg a középértéket. Ezek után az történt ami józan ésszel előre kiszámítható volt, a munkáltatók képviselője „lecsapott” oldalunk káoszára, kijelentve, hogy megállapodni csak akkor lehet, ha a feleknek egyértelmű akarata van, hogy megállapodás szülessen, ha nincs egységes oldalálláspont, akkor még tárgyalni sem lehet. Ezt erősítette meg a kormány képviselője is, hiszen enélkül a munkavállalói oldal képtelen garanciákat adni arra, hogy a megállapodást be-

tartják. Ekkor még tettünk egy kétségbeesett kísérletet, hogy mentjük ami menthető, ugyanis szóvivőnk javasolta, hogy függesztjük fel e téma tárgyalását, de „a hajó elúszott”. A munkáltatók – kihasználva a váratlan ajándékot –közltek, hogy elfogadják a felfüggesztést, de a minimálbérről és a bér ajánlásokról csak együtt hajlandók tárgyalni, s csak akkor, ha előtte megállapodás születik az egészségügyi hozzájárulás kompenzációjáról, amiről a kormány ekkor még hallani sem akart. Ezután megpróbáltunk még a minimálbérrel kapcsolatban néhány elvi kérdést tisztázni, de csak abban tudtunk egyetértést elérni, hogy az új minimálbér január 1-től lesz bevezetve. Végül is úgy döntöttük, hogy lezárjuk a vitát, de nem tekintjük teljesen eredménytelennek (pedig...).

A következő fordulót a Mikulás hozta, ugyanis december 6-án ültünk össze ismét, de a bértárgyalások előtt egy korábban már elmaradt témán kellett túllennünk, az MNB elnökének tájékoztatóján (amit ráadásul mi kértünk korábban). Harmadik pontként a Munka Törvénykönyve módosítása került a napirendre. Az egészben csak a helyszín volt szokatlan, ugyanis nem a megszokott helyünkön, a "fehér ház"-ban, hanem a Munkaügyi Minisztérium tárgyalójában jöttünk össze (bár ha jól emlékszem már korábban is tartottunk itt ÉT-t). A terem egyébként a célnak tökéletesen megfelelt, s el lehet azon is gondolkozni, miért nem itt tartjuk rendszeresen az üléseinket. Talán azért mert megszoktuk, vagy mert olcsóbb lenne? Nem tudom.

Természetesen ez az ülés sem maradt napirend előtti téma nélkül. Most a munkáltatók hoztak két problémát az egészségügyi hozzájárulással kapcsolatban, amire könnyed, gyors kormányzati elutasítás volt a válasz, s már hozzá is kezdhettünk az első napirendi pont megtárgyalásához. Ezt a Magyar Nemzeti Bank elnökének alig több mint egyórás vitaindítója vezette fel, melyre a munkáltatók és a munkavállalók szóvivői – hogy le ne maradjanak – fél-fél órát jócskán meghaladó válasszal reagáltak. Erre az elnök úr – akit közben már egy sürgős ügyben visszahívtak a bankba, de nem ment – híven a megszokott ütemhez szintén hosszasan válaszolt, majd csak ezután mentette ki magát és köszönt el az ÉT-től, megígérve, hogy máskor is készséggel áll rendelkezésünkre. Az egészhez csak annyit tennék hozzá, hogy elismeréssel kell, adóznom szakértőnk (az ÉSZT szakértője) hozzáértése előtt, ugyanis előre megmondta, mely kérdésre milyen válasz fog jönni, s egyszer sem tévedett.

A második napirendi pont a bérajánlásról és a minimálberről ezek után következett. Már az induláskor éreztem, a kutyám aznap nem lesz szomorú, hogy későn megyek haza sétáltatni. Így is lett.

A kormány képviselője bevezetőjében kijelentette: a kompenzációt nem lehet összekötni semmivel, bár a problémát valós problémának tartják. A munkáltatók képviselője azonban nem értett vele egyet, s kijelentette, hogy érdemi tárgyalást csak akkor tudnak folytatni, ha a kompenzáció kérdése tisztázódik. (Talán emlékeznek rá Kedves Olvasóim ebbe csapdába mi gyalogoltunk be, akkor amikor nem tudtunk kialakítani egy egységes oldalálláspontot, mivel egyes konföderációk fittyet hányva a realitásokra azt hitték, hogy akkor lesznek jók a tömegeknél, ha valami nagyot mondanak, de úgy jártak mint a mesebeli parasztyerek, aki nagyobbakat akart durrantani az apjánál, aztán gyorsan gatyát kellett cserélnie. Az eredményt viszont mi is éreztük.)

Mi jeleztük, hogy tárgyalni, sőt megállapodni kívánunk, akár az egészben, akár a rész kérdésekben, de eredményt nem tudtunk elérni, ugyanis munkáltatók nélkül a bérkérdésekben nem lehet megállapodni. Ezek után még vitatkoztunk néhány körön keresztül, hogy mi mivel függ össze, s mi nem, sőt mindhárom oldal ismertette a számait, amiben csak ott volt változás, hogy most már mi is egységes oldalálláspontot képviselünk:

munkáltatók:	minimálbér:	15 800 Ft
	bérajánlás középértéke:	15 %
	bérajánlás minimumértéke:	10 %
	bérajánlás maximumértéke:	20 %
kormány:	minimálbér:	16800 Ft
	bérajánlás középértéke:	15-16 %
	bérajánlás minimumértéke:	11-12 %
	bérajánlás maximumértéke:	18-20 %
munkavállalók	minimálbér:	18 300 Ft
	bérajánlás középértéke:	20 %
	bérajánlás minimumértéke:	15 %
	bérajánlás maximumértéke:	25 %

A számok ismeretében megállapítottuk, hogy kismértékben közeledtek az álláspontok (legalább is annyiban, hogy mostanra minden oldalon csak egy volt), s azt is,

hogy nem érdemes árnyékbokszolást folytatni, tehát ismét elhalasztottuk a tárgyalást, de szóvivőnk még jelezte, hogy mi január 1-től mindenképpen új minimálbért szeretnénk.

A harmadik napirend tárgyalása villámgyors megállapodást hozott, ugyanis a másik két oldal is egyetértett azzal a munkavállalói javaslattal, hogy a következő ÉT ülésen – melyet december 20-ra tűztünk ki – foglalkozunk vele.

Ezt az ülést azonban nem kis horderejű események előzték meg a munkavállalói oldalon, ugyanis közel másfél éves vita után elkészült az új oldal ügyrend, melyet egyesek nagyon forszíroztak, mások kevésbé, megint másik pedig egyáltalán nem. Az új ügyrend lényege, hogy megváltoztatta a korábbi döntési mechanizmust. Ennek értelmében az oldalon belül a konföderációk különböző súlyarányú szerepelnek (MSZOSZ 8, SZEFE 6, ASZSZ 4, ÉSZT 2, Liga 2 és Munkástanácsok 1 szavazati pont), és a konszenzusra való törekvés szándékának fenntartása mellett érvényes oldalálláspontra alakul ki akkor, ha a szavazati pontok háromnegyede egységes és a döntéssel legalább négy szervezet egyetért. További lényeges változás, hogy az ügyrend az 1998-as üzemi-közalkalmazotti tanács választásokra előremutatóan meghatározza az oldalhoz tartozás illetve bekerülés kritériumait, azaz fenntartva a jelenlegi minimum kritériumot meghatározott taglétszámmal illetve szavazati arányhoz köti a bennmaradás illetve a bekerülés feltételeit (Ez egyébként új és intenzív munkára kell, hogy ösztönözze az ÉSZT minden tag-szervezetét, így a TUDOSZ-t is, ha a tagság illetve területünk munkavállalói azt kívánják, hogy a jövőben is ott üljenek az érdekegyeztetés asztalánál). Az új ügyrendet végül is az ÉT ülést megelőző napokban négy konföderáció (MSZOSZ, SZEFE, ASZSZ, ÉSZT) elfogadta, majd az ÉT ülésen, nem sokkal a kezdés után a Liga is aláírta. A Munkástanácsok azonban nem, s így ők jelenleg nem tagjai a munkavállalói oldalnak (nem is vettek részt a továbbiakban az ülésen), de természetesen felülvizsgálva álláspontjukat ismét csatlakozhatnak, az új ügyrend elfogadásával. Az ÉT ülésen mind a munkáltatók, mind a kormány képviselői kijelentették: ők az eseményeket az oldal belügyének tekintik, és a soros oldalelnököt illetve az általa megnevezett szóvivőt tekintik a tárgyalás során kompetensnek. Ezzel gyakorlatilag minden akadály elhárult az érdemi tárgyalások folytatása elől.

Nem mondok újat. Ezen az ülésen is volt napirend előtti felszólalás. Először a munkáltatók kérdezték meg, hogy az 1800 Ft-os egészségügyi hozzájárulás kompenzációjával kapcsolatban milyen döntés várható. Ezek után a mi képviselőnk, a szakszervezeti tisztségviselőket ért újabb atrocitásokra hivatkozva, kérte a kormányt, hogy tegyen világos bejelentést, amelyben nyomatékosan felszólítja az összes Magyarországon működő tulajdonost és munkáltatót, hogy a törvényeket tartsák be.

Az első hozzászólásunkra válaszul a kormány képviselője kijelentette, hogy már megtették a lehető leghatározottabb nyilatkozatot, miszerint Magyarországon a törvényeket be kell tartani, legyen az hazai vagy külföldi munkáltató, illetve kicsi vagy nagy. Közben megérkezett a kompenzációért felelős államtitkár is, és így megkezdődhetett az érdemi vita a munkáltatók felvetéséről. Sőt nemcsak vita folyt le, hanem a végén megállapodás is született a kompenzáció mértékéről és módjáról, valamint arról, hogy a költségvetési intézmények kompenzációját a KIÉT-ben kell megtárgyalni.

Ezzel elhárult minden akadály a bértárgyalások előtt. Mindjárt a téma nyitása után oldalunk szünetet kért, majd félrevonulva a munkáltatókkal megállapodtunk, hogy melyek azok a számok, amik mindkettőnk részére elfogadhatók. Ugyanis ha már két oldal egyetért, a harmadik hozzájárulását könnyebb megszerezni. Végül is megállapodtunk, hogy a minimálbér összege 17.000 Ft, a bérajánlás mértéke pedig 14 százalék, 17,5 százalék illetve 23 százalék legyen. Egyetértettünk abban is, hogy az agrárszféra munkáltatói és munkavállalói külön próbáljanak megegyezni, hogy az ő területükön mikortól lép életbe a minimális bér (bizonyára emlékeznek Kedves Olvasóim ez egy visszatérő téma, hogy a mezőgazdaságban nem lehet a minimális bért a gazdaság más ágazatival egyidőben bevezetni), s abban is, ha nem válnak be a prognózisok félévkor újabb bértárgyalásokat kezdünk.

A szünetről visszatérve szóvivőnk bejelentette, hogy a minimális bérnek 17.000 Ft-ot javaslunk. Ezt a munkáltatói oldal elfogadta, majd közölte, hogy az agrárszférában június 1-től lép életbe (1996-ban ez szeptember 1 volt). Ekkor jött a meglepetés. Ugyanis a kormány képviselője közölte, hogy ez egy rendkívül alacsony szám (korábban 16.800 Ft-ot mondtak), s ők 17.200 Ft-ot javasolnak. Na erről hosszas vita kezdődött, olyannyira, hogy végül is felfüggesztettük a napirend ezen alpontjának a tárgyalását, és

hozzákezdünk a másik alpont, a bérajánlások mértékének a tárgyalásához. Ahol gyorsan kiderült, hogy a kormány nem tud és nem akar a 17 százalékos közepes értékről elmozdulni. Ennek ellenére hosszas vita kezdődött a mértékekről. Olyannyira, hogy nekem egy órára vissza kellett mennem a Földtani Intézetbe, s mikor fél háromra visszaértem az ÉT-re még mindig e pont tárgyalása folyt. (az egyik szakszervezeti kollega mikor tájékoztatót, hogy közben mi történt, tréfásan megjegyezte: előreléptünk a B pontról az A-ra). Végül is abban maradtunk, hogy felfüggesztjük a tárgyalást, és januárban folytatjuk. Visszatérve a minimálbérre (legalább itt legyen sikerélményünk) egy rövid körben megállapodtunk a 17.000 Ft-ban (csak azt nem értem, a kormány miért szöszmötölt korábban, mikor kissé megkésve jelentette be a magasabb ajánlatát).

Ezek után máris áttérhettünk a Munka Törvénykönyve módosítása megtárgyalására, amely úgyszintén az előző ülésről halasztódott ide. Miután ezt már több bizottsági tárgyalás megelőzte, gyorsan egyetértettünk abban, hogy nem futunk fölös köröket, és csak a leírtakról tárgyalunk. Ott ahol nem volt egyetértés a munkáltatók és a munkavállalók között döntse el a kormány, hogy beterjeszti e a javaslatot, vagy sem, illetve melyikünk véleménye mellé áll. A módszer bevált, villámgyorsan végeztünk a témával.

A harmadik napirendi pont megtárgyalása még ennél is hamarabb ment, ugyanis ebben a jövő évi munkaszüneti napok körüli munkarendről volt szó, mellyel mindhárom oldal azonnal egyetértett. S ezzel véget is ért 1996 utolsó ÉT ülése. Jövőre folytatjuk...

1997.március

"...Jövőre folytatjuk..." fejeztem be haditudósításomat az előző év utolsó ÉT üléséről, s január 17-én folytattuk is a munkát. Még hozzá majdnem ott, ahol azt tavaly abbahagytuk. Ugyanis az év első ülésének a témája az ideai bérajánlások mértéke volt. Mielőtt azonban elkezdtünk volna tárgyalni, oldalunk képviselője (ekkor már a soros elnöki tisztet átvette tőlünk a Liga) bejelentette, hogy a Munkástanácsok is elfogadták, és aláírták a munkavállalói oldal új ügyrendjét. Visszaállt tehát ezzel az eredeti „rend”, azaz ismét hat szakszervezeti konföderációképviselői ülnek egymás mellett az oldalon (gondolom egyeseknek őszinte bánatára).

Ezek után azt gondolhatná az ember, hogy viszonylag könnyű dolgunk volt, hiszen az előző év végén már mindenről megegyeztünk, s mostanra csak ez az apró kérdés maradt. No de nem így történt, hiszen nemcsak a számokról kellett megegyeznünk, hanem bizonyos garanciákról is. És erről is eléggé eltérő volt a partnerek véleménye. Munkálkodásunkat végül siker koronázta, mert sikerült elfogadni, hogy a versenyszférában az éves bruttó átlagkereset emelkedésének átlagos mértéke 17,5 százalék legyen (a költségvetési szférában a Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsa (KIÉT) megállapodás szerint ez a szám 17 százalék, ami még gondot okozhat, de erre később visszatérek), az emelkedés minimális mértéke 14 százalék, maximális mértéke pedig 22 százalék. Hangsúlyoznom kell azonban, hogy ezek csak ajánlások, s a helyi bértárgyalásokon kell elérni, hogy a tényleges keresetnövekedés minél nagyobb mértékű legyen. Egyetértettünk abban is, hogy a bérajánlás egyik fontos célja annak elérése, hogy a versenyszférában dolgozók reálkeresete ebben az esztendőben ne romoljon. Ennek érdekében elhatároztuk: az év során kétszer, májusban és augusztusban áttekintjük a bérajánlások teljesülését és az infláció alakulását, majd a reálkeresetek változását, és ha szükséges további tárgyalásokat kezdünk az ajánlás módosítására.

A SZEK képviselőjével konzultálva úgy döntöttünk, hogy nem akadályozzuk meg a megállapodást, de szóvá tesszük, hogy a KIÉT megállapodás csak 17 százalékos növekedésről szól, s javasoljuk, hogy a KIÉT-ben kezdődjenek tárgyalások a helyzet értékelésére, és az azonos arányú bérnövekedés problémájának megoldására.

Ez a szóban forgó fél százalék differencia ugyanis sokkal többet jelent, mint egy szerény mértékű különbség a két szféra között, természetesen megint a költségvetésiek hátrányára. Ez kifejezi bérmegállapodási rendszerünk összes hiányosságát. Igaza van azoknak a kollegáknak akik azt mondják, hogy nem szabad a KIÉT-ben megállapodnunk addig amíg a versenyszféra bérajánlásai ki nem alakulnak, mert az hátrányosan érinti a tárgyalásokat. De nekik is tudomásul kell venni, hogy a költségvetés tárgyalása és elfogadása határidőhöz van kötve, nekünk tehát addig kell megállapodni amíg még érdemben tudjuk befolyásolni a parlamentet, azaz a döntést a költségvetésről. Az egyetlen megoldás csak az lehet, ha előbbre hozzuk a következő évi bértárgyalásokat, s november végéig, legkésőbb december elejéig megállapodunk a következő évi minimálbérékről illetve a bérajánlásokról. Így a versenyszféra tárgyalásai segítenék a költségvetési szféra bértárgyalásait, s nem a KIÉT megállapodás akadályozná a kedvezőbb mértékű bérajánlás elfogadását.

Február 4-én volt a következő ülés, szintén egy napirendi ponttal. A kormány nyugdíjrendszerről készült javaslatát tárgyaltuk meg. A hosszú előzményekkel rendelkező óriási témakört nem kívántunk egy tárgyalási menetben elintézni (szerencsére, mint kiderült partnereink sem). Gondot okozott továbbra az is, hogy még a szakszervezetek között sincs teljes egyetértés a nyugdíjreformmal kapcsolatban. Bár abban egyetértünk, hogy a kormány javaslatát „egy az egyben” nem fogadjuk el, s meg kell vizsgálni az alternatív javaslatokat, így az önkormányzat javaslatát is (ami egyébként az ÉSZT szakértői szerint sokkal jobb).

A téma súlyossága ellenére azért most is voltak napirend előtti hozzászólások. A munkáltatók jelezték, hogy az egészségbiztosításról szintén tárgyalni szeretnének az ÉT plénuma előtt. Ebben mi is egyetértettünk, s a kormány képviselője jelezte, hogy hamarosan sor is kerülhet erre. Ezek után a járulékreformmal kapcsolatban tettek fel súlyos kérdéseket, melyekre a kormány megkísérelt válaszolni. A pénzügyminiszter kijelentette, hogy ne is beszéljünk járulékreformról, csak néhány, a hiány csökkentése érdekében tett szükséges lépésről. Ezt követően mi jeleztük, hogy gondok tapasztalhatók a kollektív szerződések megkötésével, s betartásával, különösen egyes külföldi tulajdonosok esetében, illetve hogy a kormány magatartása nem mindig segíti a konfliktusok feloldá-

sát. A kormány képviselője visszautasította a párhuzamosítást, majd jelezte, hogy néhány nap múlva éppen e témában lesz egy tanácskozás (melyre egyébként már megkaptuk a meghívót), s ott „átbeszélhetjük a problémákat”, keresve a megoldást.

Elhárulván minden akadály a napirend elől el is kezdtük annak megtárgyalását. Mind a három oldal képviselői elmondták elképzeléseiket és aggodalmaikat a reformmal kapcsolatban, majd megállapodtunk abban, hogy ez a tárgyalás csak a nyitány volt. A későbbiekben szakértők tekintik át a bizottságokban a problémát, s a szakértői tárgyalások összegzéseként tartunk egy következő plenáris ülést, a megegyezés reményében. Az igazság az, hogy nem lehet a nyugdíjrendszer reformjáról elhamarkodottan dönteni, mivel annak legalább 50-60 évre lesz hatása. Erről addig kell tárgyalni, amíg meg nem egyezünk, de tudomásul kell azért venni a parlamenti menetrend sürgetését is. Két tárgyalási kör után a pénzügyminiszter jelezte, hogy neki 12-kor el kell mennie, de azért tárgyaljunk csak nyugodtan, hiszen a kormány egyéb képviselői jelen vannak. Mi a munkáltatókkal egyetértésben azonban úgy döntöttünk, hogy úgyis megbeszélünk minden lényeges dolgot, tehát jobban járunk, ha mi is elmegyünk. Így is tettünk, s ennek mindenki örült mert nyertünk egy szabad délutánt.

1997. április

A várakozások ellenére a március nem volt egy „kemény” ÉT hónap, ugyanis a mostani idők legfőbb tárgyalási témáinak (társadalombiztosítással kapcsolatos jogszabályok) előkészítése, illetve továbbmunkálása nem jutott el a tárgyalás, illetve a továbbtárgyalás stádiumába. Ez azért érdekes, mert eltökélt kormányzati szándék ezeknek a parlament elé vitele és elfogadtatása az első félévben. A parlamenti választások közeledte ugyanis a kormánypártok részére rossz ómen az ilyen súlyos témák megtárgyalásához. No de nem is mi sűrgetjük a dolgot. Van még mit javítani az elképzeléseken, nem beszélve arról, hogy szinte lehetetlen egy rendszer egyetlen elemére jogszabályt alkotni, a többire pedig nem, mivel ezek az elemek összefüggenek, s ezért harmonizálni kell a velük foglalkozó törvényeket. Azért ne essenek kétségbe, hogy az e havi haditudósítás elmarad, ugyanis egyetlen szerény ÉT mégis csak volt a hónap elején, még március 5-én, szokatlan napon és időben, szerdán 13 órakor kezdve.

De nemcsak a tárgyalás napja és kezdési ideje volt szokatlan, hanem az is, hogy nem volt egyetlen napirend előtti hozzászólás sem. Igaz a kormány képviselője – elmondása szerint – hosszasan hezitált, hogy szóljon vagy sem, de végül is legyűrve vágyait, az első témába építette be hozzászólását. Az ugyanis a Munka Törvénykönyve módosításával foglalkozott, s ennek kormányzati felvezető szövegébe beleillett az a bejelentés: mivel megsértették a szakszervezeti jogokat a szekszárdi Húsipari Részvénytársaságnál, illetve a közös tulajdonban lévő Metraco Rt-nél, a helyi munkaügyi felügyelőség mindkét cégre egyaránt hárommillió forint munkaügyi bírságot vetett ki. A bejelentéssel kapcsolatban a Munkaügyi Minisztérium államtitkára hangsúlyozta, hogy a kormány elkötelezett annak érdekében, hogy a szakszervezetek megfelelő jogokkal rendelkezzenek, és ezeket a jogokat be akar tartani illetve tartatni. Kijelentette, hogy fejlett piacgazdaság nem működhet erős szakszervezetek nélkül. Szerinte ezt a szándékot erősíti meg az MT jelenlegi módosítása is, ami a szakszervezeti tisztségviselők nagyobb védelmét tartalmazza.

Szóvivőnk ezek után a törvénytervezetről beszélve kijelentette: korábban már tárgyalt javaslatról van szó, ezért most csak az új elemekkel kell foglalkoznunk, de ne-

künk is lesznek új javaslataink. Vannak ugyanis lezáratlan ügyek, és szükség lesz a normaszöveg változtatására is.

A munkáltatók képviselője először a tisztességes és törvényt betartó munkáltatók mellett szólt, mert szerinte ezek vannak többségben. Hibás az a képlet, hogy csak tisztességtelen munkáltatók és tisztességes szakszervezeti vezetők vannak. Viszont igaz, hogy a néhány tisztességtelen munkáltató árnyékot vet mindnyájukra. Általában célszerű az ÉT-ben megállapodni, mert erre garanciák vannak. Hangsúlyozta azt is, hogy ők most is a megállapodás szándékával jöttek. De – megjegyezte – vannak olyan csoportok, melyek ki akarják kerülni az érdekegyeztető fórumokat.

Később arról is beszéltek (több szóvivőjük volt), hogy vannak olyan témák amelyek következetesen kimaradnak a csomagból, s azokról a kérdésekről is tárgyalni kell, amelyek szakértőin merültek föl. Megjegyezték, hogy a javaslatból kimaradtak részek (pl. a leltárfelelőség kérdése), és változtatások is vannak benne. Azaz másfél éves tárgyalássorozat végére teljesen új javaslattal állt elő a kormány, ami elfogadhatatlan.

Mi is hangsúlyoztuk (a sajtóban is), hogy a magyar munkáltatók többsége tisztességes, mondta a kormány képviselője, majd kijelentette, már rendkívül edzettek a retorika fogadásában.

Szóvivőnk a másik két oldal polemizálására történő reagálását: „az indulatos vita nem biztos, hogy előre viszi a tárgyalást” némi derűtség követte, de azt már komolyan fogadták, amikor azt mondta, hogy nem akarjuk a „nullpontra” visszavinni a tárgyalásokat. Állapodjunk meg azokban a pontokban, amiben tudunk, s ismertette a javaslatainkat. A szakszervezeti tisztségviselők munkaviszonyának rendkívüli felmondása előtt a munkáltató kötelezően egyeztessen a közvetítői és döntőbírói szolgálat igénybevételével. Ebből következik, hogy a rendkívüli felmondás idejét 3-ról 15 napra kellene emelni. Fontosnak tartjuk, hogy a munkaügyi bíróságok a nem peres eljárás keretében első fokon döntsenek, többek között a munkaviszony megszüntetésével kapcsolatos munkaügyi jogvitákban. Továbbá javasoltuk, hogy a munkaügyi felügyelők soron kívül vizsgálják ki a szakszervezetek által észlelt jogsérelmeket.

Javaslatainkat a kormányoldal pozitívan fogadta, de megjegyezte, hogy azokon még szakértői szinten tovább kell munkálkodni.

A vita végén a munkáltatók kijelentették, hogy nem fogadják el a törvénymódosításra tett javaslatcsomagot, s határozottan elutasították annak parlament elé terjesztését. A kormányzati oldal viszont kijelentette, hogy az megfelel a decemberben már a munkáltatók által is elfogadottnak, ezért tehát be fogja terjeszteni.

A bejelentés miatt egy kicsit még folyt a vita, majd lezártuk a napirendi pont tárgyalását, és úgy döntöttünk, hogy felcseréljük a következő két napirendi pontot, és előbb a társadalombiztosítási önkormányzati igazgatásáról szóló javaslatot tárgyaljuk, ami eredetileg harmadiknak volt kitűzve.

A munkaügyi államtitkár bevezetőjében arról beszélt, hogy a tb önkormányzatok jövője rendkívül vitatott politikai kérdés, s megjegyezte: nagymértékben segítené az előrehaladást, ha a még vitatott kérdésekben megegyeznénk.

Ez nagyon is helyénvaló bevezető. Ugyanis az önkormányzati rendszer léte forog kockán, amelyet nem lehet egyetlen önkormányzat működéséből meg- illetve elítélni. Ha ezt tesszük ismét államosítjuk a társadalombiztosítást, s hogy az milyen arról már vannak szomorú tapasztalataink. Tehát mindenféleképp fõnn kell tartani a rendszert, mert ez az egyetlen esély, hogy normálisan működjön.

A népjóléti államtitkár ismertette ezek után a kormány elképzeléseit, hangsúlyozva, hogy gyors politikai döntésre lenne szükség, és gyorsan sort kell keríteni a testület megújítására. Egyetértés alakult ki abban is, hogy a testületi tagok kiválasztása azonos módon történjen a munkáltatói és munkavállalói oldalon. Miután a munkáltatók kijelentették, hogy ők csak a delegálást tudják elképzelni, így a mi oldalunkra is csak ez lehet az érvényes.

A delegálás ténye meglehetősen vitát vált ki a szakszervezeti oldalon, s a parlamenti pártok körében is. A szakszervezetek közül négyen (ez minden szempontból az oldal többsége) egyetértenek vele. Ezeknek meggyőződése, hogy a parlamenti típusú választások lebonyolítása teljesen idegen a szakszervezetektől. Oly tényezők befolyásolhatják a döntéseket, akiknek semmi közük a munkavállalókhöz, és pozícióba hozhatnak olyan szakszervezet szerű képződményeket (lásd a jelenlegi önkormányzatokat), amelyeknek gyakorlatilag nincs tagságuk, és nem sok közük van a munkahelyekhez, illetve

a munkavállalókhöz. (Ez utóbbira azért a két megtartott üzemi-közalkalmazotti tanácsi választás egyértelműen rámutatott.)

Az, hogy a parlamenti pártok többsége miért harsogja, hogy a delegálás demokrácia ellenes és az így fölállított önkormányzatok legitimitása kétséges lenne teljesen érthetetlen, mivel nem általános választásokról beszélnek, csak a szakszervezeteket akarják kitenni ennek a procedúrának, (a munkáltatóknál teljesen természetes, demokratikus és legitimál a delegálás). Persze a pártok anyagi támogatói, szponzorai döntően a munkáltatók köréből kerülhetnek ki, de azt sem kellene figyelmen kívül hagyni, hogy a munkavállalók alkotják a tömeget. Márpedig a szavazatok mennyisége (legalább is a választásokkor) ugyanolyan fontos, mint a pénzé.

A kormány 11 pontban foglalta össze az elképzeléseit az önkormányzat igazgatásával kapcsolatban. Kitérve benne a felügyelő bizottságok összetételére, az összeférhetlenség kérdésére, a közgyűlések gyakoriságára, az ellenőrzések problémáira, valamint a mandátumok ismételhőségének a gyakoriságára.

Szóvivőnk ezek után kifejtette, hogy sok mindenben egyetértés van közöttünk, de nem minden kérdésben. Az oldal többsége (s ez így oldal vélemény) a delegálással ért egyet, öt szervezet kétszintű (közgyűlés és elnökség) testületet tart szükségesnek, ugyancsak öt szervezet (de más összetételben) elfogadja a 30-40 fő közötti létszámot (a javaslat szerint az új önkormányzat létszáma 36-36 főre csökken). Az oldal nem tartja elfogadhatónak, hogy a kormány megjelenjen a felügyelőbizottságban, és fontos, hogy a kormány közvetlen irányítási joggal ne rendelkezzen. Jónak tartjuk az összeférhetlenség tekintetében az új elgondolásokat, és szükségesnek tartjuk, hogy mielőbb elkezdődhessen a parlamenti vita, és megszülessen a döntés, hogy felállhassanak az új önkormányzatok.

Az oldalétól némiképp eltérő volt a SZEK álláspontja, melyet képviselőjük ismertetett. A Munkástanácsok képviselője elmondta, hogy ők a Ligával egyetemben a választások megrendezésével értenek egyet.

A munkáltatók véleménye több ponton, így a kormány szerepével és a kétszintű rendszerrel valamint az önkormányzatok felállításának szükségességével kapcsolatban

megegyezett a miénkkel. Ők is kijelentették, hogy a kormány képviselőit a felügyelő bizottságokban sem tudják elfogadni.

Végül néhány környi vitát után összegeztük, hogy mely kérdésekben tudunk megállapodni, s megállapítottuk, hogy három pontban nem születet egyetértés.

Ezzel lezárva a vitát rátértünk a 2. napirendi pontra, és megállapodtunk az ÉT első félévi munkatervében.

1997. június

Ritkúlnak a plenáris ülések az Érdekegyeztető Tanácsban Kedves Olvasóim, ugyanis csak elvétve tartunk egyet-egyet, s ez még akkor is igaz, ha áprilisban két ülés is volt. Igaz mind a kettőt azonos témában hívták. Májusban viszont már egy ülésre sem került sor. Így volt ez egyébként az előző kormányzati ciklus befejező szakaszában is. Csak a legfontosabb kérdésekről tárgyaltunk, ezek pedig leginkább őszre estek.

Az áprilisi két ülés azonban nem volt „sétagalopp”. Ugyanis mindkettőnek a témája a nyugdíjreform volt, s az április végi tárgyalás már e témakör záróakkordja volt. Bizonyára emlékeznek rá kedves olvasóim, hogy már február 28-án is tárgyaltuk ezt a témát, amikor a munkavállalói oldal 17 kérdést jutatott el a kormányzathoz, mondván, hogy ezekre kérjük a választ, illetve a megoldást. Itt már sok mindenben sikerült megállapodni, sok kérdést viszont még nem lehetett lezárni. Így abban maradtunk, hogy több témában a bizottságoknak kell dolgozni, és újabb javaslatot tenni. A döntő tárgyalást március 11-re terveztük, megállapodva abban, hogy ha a Nyugdíjbiztosítási Önkormányzat ezen időpontig nem tartja meg e témával foglalkozó közgyűlését, akkor csak a nyugdíjreformmal kapcsolatos joganyagot egyeztetjük. Végül is ezt az ülést tartottuk meg április 18-án, és ezzel foglalkozott az április 29-i ÉT is.

Április 18-án a következő volt a napirend:

Törvényjavaslatok tervezete az új nyugdíjrendszerről:

1. A társadalombiztosítás és a magánnyugdíj ellátásaira jogosultakról, valamint a szolgáltatás fedezetéről
2. A kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló törvény
3. A társadalombiztosítási nyugellátásról
4. A magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról
5. A szociális igazgatásról és a szociális ellátásról szóló törvény módosítása.

A ülés meglepően kezdődött, mivel a munkáltatók átadták nekünk a kezdés jogát, ami abból állt, hogy a szövivőnk javasolta: napirend szerűen az 1., 2., 4. és 5. pontokat tárgyaljuk. A munkáltatók ezzel egyet értettek, s a kormány is elfogadta, de szövivőjük – a népjóléti miniszter – azt kérte, hogy a napirend tárgyalása után konzultáljunk er-

ról a pontról is. Ettől a kéréstől sem munkáltatók, sem mi nem zárkoztunk el (feltételeztük, hogy a téma feldolgozásának módszeréről fogunk szót váltani).

A napirend előtt az agrármunkáltatók képviselője kért szót, nem az oldal álláspontját képviselte, hanem a saját véleményként a gazdaság problémáiról, a korrupcióról, az összefonódásokról, a privatizáció visszaságairól mondott egy erősen pártpolitikai jellegű beszédet. A kormányoldal tagjai erre méltósággal reagáltak, válaszuk lényege az volt, hogy e kérdést nem itt kellett volna előhozni, de beszélni kell róla. Oldalunk úgy reagált e kérdésre, hogy elnökünk elmondta a mi napirend előtti hozzászólásunkat. Azaz azt, hogy május 28-a a munka világa nemzetközi akciónapja, jelszava: „Európa dolgozni akar!”, célja a munkahelyek megőrzése, újabbak teremtése, mivel erre egész Európában szükség van. Ismertette az elképzeléseinket, s kérte ehhez a kormány és a munkáltatói oldal támogatását. Végül javasolta, hogy a napirend előtti felszólalást kezdeményezők előzetesen mutassák be írásban a mondandójukat. A másik két oldal mindkét felvetésünkre pozitívan reagált.

A napirend tárgyalásának kezdetén, a kormány oldal szóvivője elmondta, hogy a törvénytervezetek nagyon fontos állomásukhoz érkeztek, s jelezte azt is, hogy válaszolni tudnak a 17 kérdésünkre, amit meg is tett. Válaszul mind a munkavállalói, mind a munkáltatói oldal megállapította, hogy a tervezetek már sokat „fejlődtek”, de még van mit rajtuk dolgozni, majd megállapodtunk a további tárgyalások menetében (bizottsági illetve plenáris ülések), és berekesztettük az ÉT-t.

A téma zárótárgyalását április 29-én tartottuk meg, természetesen most is a megszokottól eltérő napon, azaz kedden, egyetlen tervezett napirenddel, amely a változatosság kedvéért a következő alpontokból állt:

1. A magánnyugdíjról és a magánnyugdíj-pénztárakról
2. A társadalombiztosítási nyugellátásról
3. A társadalombiztosítás állításaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről
4. A kötelező egészségbiztosítás ellátásairól
6. A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény módosításáról.

A szokatlan időben megrendezett ülés természetesen a szokásos módon napirend előtti felszólalással kezdődött. De esemény még azelőtt is történt, mielőtt eljutottunk volna ide. Ugyanis a munkáltatók oldal elnöke jelezte, hogy a 4. sorszámú jelölt témát nem kívánják most tárgyalni és ezért vegyék le a napirendről. A kormány képviselője viszont nagyon fontosnak tartotta ennek a megtárgyalását. Végül is mindketten elfogadták oldalunk javaslatát, miszerint általánosságban foglalkozzunk vele, de tartalmát napirendszerűen ne tárgyaljuk. Ez a megoldás elhárította az akadályt a napirend előtti felszólalásunk elől, amikor is oldalunk a Kereskedelmi Dolgozók Szakszervezete kérésére (azzal teljesen egyetértve) tiltakozott az ellen, hogy a Pólus Center két jelentősebb egysége nyitva akar tartani május 1-én (sőt pünkösdkor is), ami azért mégsem egy egyszerű munkaszüneti nap, hanem a Munka Ünnepe. Feltételezhető, hogy ez egy szervezési hiba. Lehet, hogy a magyar törvények ismeretének hiányáról (?) van szó, de lehet ez a szándék a munkavállalói érdekek arcücsapása is. Ezt meg kell akadályozni, jelezve a jövő felé, hogy május 1. nem munkanap.

A munkáltatók ezzel egyetértettek, s megjegyezték, hogy ez a konkrét probléma tovább is mutat, s hatással van az egész magyar kereskedelemre. Úgy tűnik senki sem foglalkozik azzal, hogy külföldi vállalkozásokat milyen feltételek között engednek be Magyarországra. Ideje volna, ha a kormány ezt a problémakört áttekintené.

A kormány képviselője is egyetértett azzal, hogy itt nemcsak egy egyszerű munkajogi kérdésről, hanem azon túlmutató kérdésekről van szó, és kijelentette, hogy a magyar törvényeket mindenkinek be kell tartani. Záróakkordként oldalelnökünk megjegyezte: itt rendszerértékű értékelés kell, mivel május 1-jének különleges jelentősége van, s ha az állam nem tud hatékony lenni, akkor a munkavállalók kénytelenek lesznek más kényszerítő eszközökhöz nyúlni.

Ezek után elhárulván minden akadály a napirend tárgyalásának megkezdése elől a kormány szóvivőjének szerepét betöltő népjóléti miniszter „felvezetésével” elkezdük a munkát. (Már a szóvivő kiválasztása is jelezte, hogy a kormánynak mennyire fontos ez a téma, de erre utalt az is, hogy rég volt ilyen „minisztervándorlás” az ÉT-n, mint most. Megjelent a munkaügyi miniszter, majd elment, azután megjött a pénzügyminiszter, aki már végig ott maradt a tárgyaláson). A népjóléti miniszter a plenáris ülést megelőző bi-

zottsági ülésen elhangzottakat ismertette, illetve azt, hogy az ott tárgyalt felvetések közül a kormány mivel értett egyet, illetve mivel nem. Nyitott kérdés maradt pl. az özvegyi nyugdíjak problematikája, a rokkant nyugdíjak kérdésköre, a balesetbiztosítási ágazat, stb. Megjegyezte azt is, hogy hiba lenne, ha az egészségbiztosítási törvényről nem tárgyalnánk.

Ezek után mi kaptuk meg a szót. Szóvivőnk megjegyezte: jót tett a törvénytervezetnek, hogy az eredeti január 31-ei benyújtási határidő rugalmasan későbbre tolódott. Javasolta, hogy vegyük végig a korábbi, e témát tárgyaló ÉT ülések emlékeztetőit illetve a 17 pontban összefoglalt kérdéseinket, s ezekről tárgyaljunk. Értékelésünket összefoglalva megjegyezte, hogy a nyugdíjak mértékének megállapításához általunk javasolt pontrendszer nem sikerült megfelelően kidolgozni. A rokkantnyugdíjknál és a baleseti ellátásnál moratórium kell. A 17 pontunkban pedig négy olyan kérdés szerepel, ami csak a tervezett országgyűlési határozattal együtt ítéhető meg. Javasolta továbbá, hogy az korlátozódjon azokra a kérdésekre, ahol az állami lépések jelentik a garanciát (például adó), másutt pedig kössünk ÉT megállapodást.

A munkáltatók ezek után megjegyezték, hogy a most megismert változtatások nem változtatnak korábbi álláspontjukon, ugyanis a törvénytervezetet még mindig nem tartják előterjesztésre alkalmasnak. Nem értik a kormány sietségét. Szívesen tárgyalnak tovább, de a végső megoldáshoz még egy-két hónapot szükségesnek látnak.

Ezek után elkezdtek a tárgyalást a régi emlékeztető és az oldalunk 17 pontja mentén – amelyhez a munkáltatók még hozzátettek hármat – pontról pontra rendkívül lassú ütemben, többszöri szünetkérésekkel haladva. A szünetek alatt a kormány képviselői többször is átmentek a parlamentbe a kormányfővel tárgyalni, illetve állandó telefonkapcsolatban voltak vele. Végül is 21 óra körül eljutottunk odáig, hogy lezárhattuk az ülést.

A zárás előtti szünet után (nem volt könnyű megfogalmazni, hogy mit mondjunk, ami mind a hatunk számára elfogadható) szóvivőnk kijelentette: a 17 pontunkban megállapodás született, ezért nem gördítünk akadályt a törvénytervezet parlament elé terjesztése útjába, de aggályaink vannak az 1998. január 1-jei bevezetéssel és a nyugdíjpénztárak 1997 július 1-jei fölállításával kapcsolatban.

A munkáltatói oldal képviselője elmondta, hogy alapvető gondolataira nem kaptak választ, még ma sem kielégítőek és megfelelőek a javaslatok, azonban nem tiltakoznak a javaslat betervezése ellen és tudomásul veszik azt. Ez volt a nap meglepetése, ugyanis információink szerint a munkáltatók úgy jöttek az ÉT-re, hogy elutasítják a kormány előtervezését.

A népjóléti miniszter a kormányoldal nevében értékelte az oldalak álláspontját: a bevezetés időpontjáról megfogalmazott aggályokkal kapcsolatban megjegyezte, hogy 1998. január 1-jével egy 18 éves folyamat indul el, s számos feltétel fokozatosan fog megvalósulni. A kormány vállalja ennek a felelősségét. A pénzügyminiszter ezek után ezt azzal egészítette ki: hogy fontos kimondani: megállapodásról van szó, s kéri a munkáltatókat csatlakozzanak a megegyezéshez, a munkavállalóknak pedig azt hangsúlyozta, a bevezetési időpont megértetése nagyon fontos, majd kérte az oldalak segítségét a feltételek megteremtéséhez.

Ezek után már csak egy megállapodás született: megállapodtunk az emlékeztetőt fogalmazó brigád összetételében, és abban, hogy ezt a munkát másnap végzik el, majd lezártuk a több mint 12 órás tárgyalást.

1997. augusztus

Kedves Olvasóim!

Mostani tudósításomat egy hónappal ezelőtt is nyugodtan megírhattam volna, ugyanis körülbelül akkor volt az utolsó plenáris ülése az Érdekegyeztető Tanácsnak. Azóta olyan sokkal fontosabbnak tűnő dolgokkal foglalkoztunk, mint például a Társadalombiztosítási Önkormányzatok összeállítása. De – szerencsére – már azon is túl vagyunk.

Július 4-én hatalmas – legalább is témái számát tekintve – plenáris ülésre került sor, melynek már a kezdése is meglepetéssel szolgált. A levezető elnök ugyanis közölte, a 12 órás ebédszünetben (ne ijedjenek meg több nem szokott lenni) tripartit sajtótájékoztató lesz. (Ez azért elgondolkoztatott mindenkit. Ebéd helyett, vagy ebéd mellett lesz-e? S ha ez utóbbi melyikről mondjunk le? Hiszen mind a kettő fontos. Szerencsére a sajtó jelen lévő képviselői később megoldották e rendkívül nehéz helyzetet. Közölték: nekik bőven elég amit az ülésen hallanak.)

A bejelentés után már a megszokott menetben, napirend előtti hozzászólással kezdtük a tárgyalást. A munkáltatók tiltakoztak a tb önkormányzati delegálás sajtóban megjelent hírei miatt, melyek a bizonylatok valódiságát vitatták. Kijelentették: az ő oldalukon nincs válság, s érdekük, hogy delegálás legyen, valamint azt is elmondták, hogy az oldal és az önkormányzat nem ugyanaz.

A kormány képviselője válaszában kifejtette, hogy ők nem bírálják, és nem is bírálhatják a törvényt. Közölte, hogy az igazolásokat az érintettek (nagyobb részt az ÉT-n lévők, kisebb részt az ÉT-n kívüliek) benyújtották. Az értékelést az Országos Választási Bizottság (OVB) végzi, az adatokat nyilvánosnak tekintve. Azt is mondta, hogy a sajtót nem minősítik, s hogy a MüM nem adott ki semmiféle információt erről. A későbbiekben kijelentette azt is, hogy két különálló testületről van szó. Ők (mármint a minisztérium) tiszteletben tartják az oldalak autonómiáját, de szükségesnek tartják, hogy az ÉT-ben is meglegyen az oldalak támogatottsága. Bízunk benne, hogy az OVB döntése után az érintettek meg fognak állapodni.

A mi képviselőnk is kifejezte örömét, hogy kimondatott: az ÉT és a tb két különböző dolog. Fontosnak tartotta ugyanakkor, hogy ne csak remény legyen az önkormányzatok megalakulása, hanem bizonyosság, ugyanis társadalmi érdek a határidőre történő felállásuk.

A munkáltatók képviselője ezután még hangot adott örömének, hogy nem a MÜM-től származik a kiszivárogtatás, és közölte azt is, hogy az oldal nem támasztott kifogást a törvény megalkotása után azzal szembe.

Ezek után még a kormánynak is volt napirend előttije. A munkaügyi államtitkár arról beszélt, hogy egyetértenek a szociális partnerekkel az ÉT PR-jának fontosságában, s ezt segítő meg is jelentettek egy ismertető kiadványt, amely a munka világával összefüggő országos intézményrendszerrel foglalkozik. Amelyből, ha van rá igény több példányt is tudnak adni a szervezeteknek.

Most, hogy elhárult minden akadály elkezdhetjük a napirend tárgyalását az első ponttal: „Előterjesztés a kollektív tárgyalások és megállapodások előmozdításáról”, amely téma ráadásul négy alpontból állt, amelyek természetesen nem voltak egyenlő súlyúak. Az első háromról, a kollektív szerződések nyilvántartásáról, valamint a kollektív szerződéses, tárgyalásos rendszer elősegítéséről és a tárgyalásokat elősegítő szabályozás kialakításáról témákról hosszasan vitáztunk. Olyannyira, hogy a szünetben a férfi mosdóban – ahol véletlenül mind a három oldalról többen összefutottunk – is folytattuk az intenzív egyeztetést. Nem elképzelhetetlen, ha egy kicsit tovább tart az ottlétünk hamarabb egyezünk meg.

A negyedik alpontot, „A munkaügyi kapcsolatok figyelembevételére az állami pénzalapokból nyújtható támogatások odaítélésénél” című tájékoztatót pedig figyelmesen végighallgattuk.

Ezek után a munkáltatók kérésére a 4. napirendi ponttal, „Előterjesztés az Érdekegyeztető Tanács (az érdekegyeztetés) továbbfejlesztéséről” témakörrel folytattuk a tárgyalást.

A kormányoldal az írásos előterjesztést kiegészítve javasolta az ÉT „jogosítványainak” bővítését, amivel sem mi, sem a munkáltatók képviselői nem értettek egyet. Oldalunk ragaszkodott a „jóléti elv” megtartásához, ezért nem fogadta el a javaslatot, a

munkáltatók szerint viszont nem szabad elindulni egy olyan úton, ami a mindenről való gondoskodás elvét sejteti.

Képviselőnk szerint az érdekegyeztetés megújulásával kapcsolatos május 17-i megállapodás csak részben teljesült, mert az előterjesztés csak az ÉT-vel foglalkozik és nem az érdekegyeztetés egész rendszerével. Pedig ez a feladat elodázhatatlan. Az ágazati érdekegyeztetés problémáit meg kell oldani, hiszen sem a versenyszféra sem a költségvetési szféra területén nincs érdemi ágazati érdekegyeztetés. Igényeljük, hogy szeptemberben mind az ÉT, mind a KIÉT foglalkozzon ezzel a kérdéssel. Beszélt arról is, hogy szükséges a parlament és az ÉT kapcsolatainak rendezése. Közölte, hogy a bizottságokkal kapcsolatos módosításokat elfogadjuk (több bizottság az idő során feladat nélkülivé vált, ezeket meg kell szüntetni, ugyanakkor az új feladatok új bizottságok felállítását igénylik). Javasolta, hogy egy később felállítandó környezetvédelmi bizottság létrehozásáról is fogadjunk el elvi döntést, továbbá azt, hogy az ÉT titkárság önálló költségvetési intézményként jöjjön létre, s ma fogadjuk el az alapító okiratát. Szükségesnek tartotta az ÉT szakértői háttérének megteremtését, mert ez nagyban segítené az oldalak munkáját.

A munkáltatók képviselője szerint az ülés témája az ÉT továbbfejlesztése, tehát ezzel kell foglalkoznunk, az érdekegyeztetés továbbfejlesztése nem az ÉT feladata. Cél az érdekegyeztetés fejlődése, feladat az ÉT fejlesztése, megállapodni meg ott kell, ahol ezt a legjobban lehet.

A kormány képviselője válaszul közölte, hogy az előterjesztés a korábban felállított e témával foglalkozó ad hoc bizottság javaslatán alapult, de természetesen vannak olyan elemei is amelyekről az ad hoc bizottság nem tárgyalt.

Még „futottunk egy-két kört”, majd megállapodtunk: megbízzuk az ad hoc bizottságot, tegyen javaslatot az ÉT alapszabályának módosítására. Egyetértettünk azzal, hogy a jövőben önálló jogi személyiséggel rendelkező ÉT titkárságot kell létrehozni (az alapító okirat tervezete majd még az ÉT elé kerül), s abban is, hogy meg kell teremteni az ÉT jogszabályi alapjait.

A második napirendi pont: „Előterjesztés a munkaügyi jogviták feloldásának gyorsítását szolgáló intézményrendszer átalakításáról” szólt. Tárgyalása során egyetér-

tettünk abban, hogy szükséges a munkaügyi jogviták feloldásának gyorsítása. Ennek érdekében javaslatot kell kidolgozni a Munka Törvénykönyve módosítására, amely munkaügyi jogviták munkahelyi szintű egyeztetéséről szól. Ajánlottuk, hogy kollektív szerződésekben szabályozzák a munkaügyi jogviták helyi rendezésének módját, illetve ahol csak lehet hozzanak létre e célra munkahelyi egyeztető testületet. Támogattuk a bíróság előtti egyeztetés intézményének a létrehozását, és foglalkoztunk annak lehetőségével, hogy a Munkaügyi Közvetítő és Döntőbírói szolgálat hogyan tud e feladatba bekapcsolódni.

A harmadik napirendi pont egy javaslat volt a munkaügyi ellenőrzésben való együttműködésre a kormány, a szakszervezetek és a munkaadók között. Mindhárom oldal egyetértett abban, hogy ez fontos kérdés, mellyel rendszeresen foglalkoznunk kell, és az ÉT keretében kell legalább évente megtárgyalni a tapasztalatokat. Végül is kisebb vita után egyetértettünk egy új intézmény, a Munkaügyi Ellenőrzés Tanácsadó Testülete létrehozásával (a szociális partnerek is delegálhatnak 3-3 főt), melynek célja a munkaügyi ellenőrzés támogatása a szabálytalan (fekete) foglalkoztatás visszaszorításában és a garanciális munkaügyi szabályok érvényesítésében.

Ezek után ötödik napirendi pontként megtárgyaltuk és elfogadtuk a Munkaügyi Közvetítő és Döntőbírói Szolgálat egyéves működéséről szóló beszámolót, majd tudomásul vettük a vállalkozási szféra 1997. I. negyedévi keresetalakulásáról szóló jelentést.

A következő ÉT plenáris ülés ismét a szokottól eltérő időben, július 14-én hétfőn, de majdnem a szokásos helyen, a „Fehér Ház” egy másik tárgyalójában lett megtartva. Két témája: „Javaslatok a vállalkozási szféra 1998. évi keresetnövekedésével kapcsolatos megállapodásra” és „Javaslat az 1998. évi minimálbér megállapodás elveire” már az őszet vetítette elő. Amint az évek során már megszoktuk most sem indultak simán a tárgyalások. A bevezetéskor a munkaadók javasolták, hogy a két napirend csak konzultáció legyen, és azt is, hogy az időközben (és a tárgyalás időpontjához igen közeli határidőben) megkapott költségvetési irányelvekről tárgyaljunk. A kormány képviselője erre hajlandóságot mutatott, mi viszont ez utóbbit elutasítottuk. Rövid munkáltatói szünet után azonban megszületett a kompromisszum: a munkáltatók a témát a tervekkel, és

a keresetnövekedéssel kívánják összekapcsolni és kérik hallgassuk meg őket. Ebben az összefüggésben mi is elfogadtuk a javaslatukat, s el is kezdődhetett a munka.

Az első napirendi pont bevezetőjében a kormány képviselője közölte, hogy szeretnék mielőbb megkezdeni a tárgyalásokat, hogy a költségvetés szeptemberi benyújtása előtt már megállapodjunk, még hozzá ÉT-KIÉT sorrendben (tavaly pont fordítva volt, ami nem kis gondot okozott). Véleményük szerint mérsékelt, de reális reálbérnövekedésnek kell történni. Fontos hogy a köz- és reálszféra közötti olló ne nyíljon tovább. Az emelés kiinduló alapja az 1997. év.

Oldalunk szóvivője a válaszában arról beszélt, hogy ma még csak konzultálunk, mivel megállapodni csak akkor lehet, ha a teljes csomagösszeállt ami a reálbérnövekedéshez szükséges, ugyanis egyértelműen erre helyezzük a hangsúlyt. 4,5-5 %-os reálbérnövekedést kívánunk elérni, ami még nem veszélyezteti a kormány törekvéseit (a kormánynak erről természetesen más a véleménye). Emlékeztetett arra, hogy tavaly abban állapodtunk meg, hogy 1997-ben enyhe reálbérnövekedésre kerül sor. Megjegyezte még, hogy az oldal az átlagos és az átlag alatti kategóriáknál célozza az érzékelhető reálbérnövekedést.

A munkáltatók képviselője ezek után a költségvetés átlagos összefüggéseiről beszélt, amiről aztán kisebb vita alakult ki az oldalak között, melynek során az is elhangzott, hogy a közalkalmazotti béreknél nagyobb garancia kell.

Ezek után végigtárgyaltuk a Bér és Munkaügyi Bizottság javaslatát nem sok egyetértéssel. Mi kifejtettük, hogy szeptemberben érdemi vitára, esetleg előzetes megállapodásra, majd októberben végleges megállapodásra lesz szükség. Elmondtuk: a közszféra érdeke is a bérmegállapodás, ami a kormány rugalmas magatartásán múlik. A kormány a mielőbbi megállapodást szorgalmazta, míg a munkáltatók szerint az őszi megállapodás is túl korai.

Ezt követően egy alig több mint egyórára sikeredett három perces szünet után (valaki elkezdett ebédelni, s mindenki követte) megállapodtunk a folytatásban, és lezártuk a napirendet.

A második napirendi pontnál (cseppet sem meglepően, hiszen minden évben így van az indításkor) csak abban értettünk egyet, hogy a minimálbér január 1-től lép életbe

(nagyvalószínűséggel a mezőgazdaságban foglalkoztatottak kivételével). A három elemes minimálbérre tett javaslatunkat (mint ez megszokott) a munkáltatók ismét elutasították. Szeptemberben majd innen folytatjuk a tárgyalásokat.

1997. szeptember

Miért induljon normálisan az, ami „hülyén” is indulhat? Ez volt a jellemző az Érdekegyeztető Tanács szeptember 12-i ülésére Kedves Olvasóim, melynek már az előzményei is furcsák voltak... No nem a tb Önkormányzatok tisztségviselőinek megválasztása körül kialakult huzavonára gondolok, mert ezen azért túl tudtuk tenni magunkat, hanem az ÉT ülés előjátékára. E tárgyalás ugyanis eredetileg korábbra, szeptember 9-re volt tervezve, ami megfelelt a hasonló témájú nyári ülésen megállapodottaknak, miszerint a költségvetésről „még a benyújtás előtt” konzultálunk. Előbb az ÉT ülés foglalkozik a következő évi bérekkel, s utána lesz KIÉT ülés hasonló témában. (Ez egyébként másnapra, szeptember 10-re volt tervezve). Ekkor még a munkavállalói oldal elképzeléseibe az is belefért, hogy szeptemberben állapodjunk meg a jövő évi minimálberről, és a versenyszféra bérajánlásairól.

A tervezett ülést megelőzően 2-án, kedd délután két órára hívták össze az oldalt. Ami nem meglepő, de abszolút értelmetlen volt. Ugyanis a költségvetést csak néhány nappal korábban kaptuk meg, még úgy, hogy megfeleljen az ÉT szabályainak, de későn egy másodikai oldalegyeztetéshez. Azt viszont semmi nem indokolta, hogy mi ilyen korán tartsunk oldalegyeztetést, eltérve a megszokott csütörtök délutántól, ami mégiscsak közelebb lett volna a következő hét keddjéhez. Biztos valakinek nagyon bokros teendői adódtak, s nem gondolt arra, hogy az oldalülést nemcsak előre lehet hozni, hanem még hátra is lehet tolni. Volt idő rá. No mindegy, ha kedd legyen kedd. Az oldalülésen mikor az ÉT tárgyalására került a sor, az Autonómok képviselője közölte, hogy túl kevés volt az idő a felkészülésre, ezért a költségvetésről most nem hajlandó tárgyalni, a bértárgyalások pedig nem időszerűek. A versenyszféra területén működő konföderációk végül is egyetértettek ezzel, annak ellenére, hogy mi a SZEF képviselőjével jeleztük: a költségvetésben foglalkoztatóknak elemi érdeke, hogy az illetménytábláról még a benyújtás előtt tárgyaljunk, és ha lehet egyezzünk meg a KIÉT-ben. Sokkal könnyebb ugyanis egy ilyen változást az alakulóban lévő tervezeten elérni, mint a kormány által lezárt és parlamenthez benyújtott előterjesztésen. Ezt a véleményt figyelmen kívül hagyva végül is az

a döntés született, hogy javasoljuk az ÉT elhalasztását. Így került át az ülés keddről péntekre, azaz 12-re, a költségvetést tárgyaló és lezáró kormányülés utánra.

Az ÉT oldal döntése következtében meghiúsult tehát az az elképzelés, hogy előbb az ÉT és utána a KIÉT tárgyaljon a 98-as bérekről. A költségvetési szféra szakszervezeteinek (a KIÉT-ben, mint tudják nem konföderációk, hanem szakszervezetek tárgyalnak, s hogy ez jó vagy sem arról ne most polemizáljunk...) azonban nem lehetett „leállni”. Abban a tudatban is tárgyalnunk kellett a 98-as illetménytábláról, hogy nincs országos minimálbér (a közalkalmazottaknál lényegében annyi elemes minimálbér van, ahány hely van az illetménytáblán), és nincs bérajánlás, mert ha ezek, különösen az utóbbi nem is érvényesülnek direkt módon a közszférában, mindenféleképp hatnak rá, és természetesen a közszféra bérmegállapodásai is hatással vannak még a versenyszféra-ra. Ez az összefüggés – véleményem szerint – mindaddig fennmarad, amíg a közalkalmazotti illetménytábla legkisebb elemének (A1) az értéke nem lesz észrevehetően nagyobb a mindenkori minimálbérnél (no eddig még el fog telni egy kis idő, de törekedni kell rá, hogy minél rövidebb). Sőt bizonyos összefüggések ezen állapot bekövetkezése után is lesznek, de jóval gyengébbek, mint most.

Mindenestre, amint már a napi sajtóból is tudható, tárgyaltunk, s az utolsó pillanatban meg is állapodtunk a nagyobb szorzójú (16 százalékos) illetménytábla emelkedésről, ami viszont az ÉT munkavállalói oldalán nem váltott ki osztatlan örömet. A 12-i ÉT ülést megelőző 11-i oldalülésen ugyanis a SZEK képviselőivel együtt az MSZOSZ és az Autonómok képviselői részéről komoly támadásokat kellett kiállnunk a megállapodás miatt. Nehezményezték, hogy azt az ÉT megállapodás előtt kötöttük meg, nem igazán akarták megérteni, hogy nem tehattünk mást. Azt hiszem eljött az ideje egy a problémát tisztázó tárgyalássorozatnak a konföderációk között, ugyanis a következő években is hasonló helyzet elé kerülhetünk. Olyan megoldást kell találnunk, ahol mindkét szféra érdekei kölcsönösen és elfogadhatóan érvényesülnek.

Ilyen előzmények után vágtunk neki az idei esztendő 9. ÉT ülésének, ami a kormányzati oldal némi vihart kavarázó napirend előtti hozzászólásával kezdődött. Képviselőjük ugyanis felolvasott egy nyilatkozatot, melyben örömét kívánta kifejezni, hogy a tb Önkormányzatok „felálltak”, s tisztségviselőiket is megválasztották, de a nyilatkozat ki-

tért bizonyos ÉT belüli összefüggésekre is. A szociális partnerek azonban a közös öröm helyett másként reagáltak rá. Lényegében mindkét oldal visszautasította, mivel kioktatónak tartotta a hangnemét. Megjegyezték, hogy a kormánynak is nagy felelősége volt az ügyek alakulásában, s „kész csodának” minősítették, hogy egy gyengén előkészített törvény ellenére meg lehetett állapodni (csak sok ilyen „csodában” ne legyen részünk a jövőben!). A nyilatkozatnak egyébként sikerült olyan indulatokat kiváltani, hogy – szinte példa nélküli módon, de legalább is nagyon régóta nem fordult elő hasonló eset – a munkavállalói oldal minden képviselője hozzászólt az üggyhez. Az MSZOSZ és az Autonómok képviselői természetesen itt is kritizálták a KIÉT-ben kötött előzetes megállapodást, a SZEK és az ÉSZK képviselői pedig visszautasították ezt a kritikát is.

Ezek után az már természetes volt, hogy az első napirendi pont: "Konzultáció az 1998. évi adótörvények tervezetéről, valamint a jövő évi költségvetési előirányzatokról" tárgyalása sem volt zökkenőmentes. A kormányzati oldal szóvivője, a Pénzügyminisztérium államtitkára ugyanis javasolta, hogy a két résztémát egyszerre tárgyaljuk. Mi ezt el tudtuk fogadni, megjegyezve, hogy a mai napot első fordulónak tekintjük, és szükségesnek tartunk e témákban egy második fordulót. Ezzel a munkáltatók is egyetértettek, de ők a két résztémát külön szerették volna tárgyalni, amit azzal is erősítettek, hogy két szóvivőjük is volt. Ezek után 10 perces szünetet kértek, majd jelezték, hogy összefüggéseiben nem hajlandók tárgyalni a javaslatokat, de a szakértők a részletkérdésekről tárgyalnak. A PM képviselője ezek után még azt is megjegyezte, hogy nem a kormány javasolta a téma halasztását, mire mi azzal reagáltunk, hogy mindennek hatása lehet a parlamenti vitára.

A napirend tárgyalása a PM képviselőjének szóbeli kiegészítésével kezdődött, melyben kiemelte az egyensúly javítására való további törekvést, azt, hogy a költségvetés nem javasol túlköltséget (nem „választási” költségvetés), s hogy 99-re rá kívánunk ráállni arra a pályára, amit "Maastricht" követel meg.

Oldalunk képviselője jelezte, hogy mi abból a szempontból nézzük a költségvetést, hogy az mennyire érinti a munkavállalókat, s az általunk kívánatosnak tartott gazdaságpolitikát mennyire támasztja alá. Megjegyezte továbbá: a kormány alapvető gazdaságpolitikai célkitűzéseivel egyetértünk, a különbségek a prioritásokban vannak.

A munkáltatók részéről külön szóvivő mondta el a költségvetéssel és az adókkal kapcsolatos gondolatait. A kormányzati oldal válasza után futottunk még egy kört, majd egy rövid ebédszünetet követően (az almás rétes egészen kiváló volt) megállapodtunk, hogy bizottsági szinten (a Gazdasági- és a Szociálpolitikai Bizottság) folytatjuk a tárgyalást, majd a konzultációt újabb plenáris ülésen folytatjuk.

Végezetül tájékoztatót hallgattunk meg az 1997. évi első félévi keresetalakulásokról, amely a minimálberről és a versenyszféra bérajánlásairól folytatott konzultációt készítette elő. E napirend még rövidebben zajlott le, mint az előbbi, bár ez is „megélt vagy két kört”, ugyanis számok nem hangzottak el, csak szándékok, s így nem volt miről megállapodni, csak arról, hogy a konzultációt folytatjuk.

„A foglalkoztatás elősegítéséről és munkanélküliek ellátásáról szóló 1990. évi IV. törvény, valamint a Bérgarancia Alapról szóló 1994. évi LXVI törvény módosítása” című harmadik napirendi ponthoz, mivel szakértői szinten többször tárgyalták, a kormány nem kívánt kiegészítést fűzni (pedig nem ártott volna neki). A szociális partnerek véleménye ugyanis meglehetősen eltért a kormányétól, sőt a munkáltatók nemcsak az eltérő véleményüket hangoztatták, hanem a napirendre tűzés időpontját is: a munka világát érintő legfontosabb törvény tárgyalását nem volna szabad 3. napirendi pontként péntek délután tűzni tárgyalásra. Azt hiszem az előzmények után nem kelt meglepetést, hogy e napirendi pont tárgyalása se hozott különösebb eredményt és általános egyetértést.

Végül megállapodtunk, hogy kb. három hét elteltével térünk vissza a költségvetés és az adótörvények tárgyalására, majd berekesztettük az ülést.

1997. november-december

Ritkultak az ÉT plenáris ülések kedves olvasóim, de ebben nincs semmi meglepő, ugyanis egyre kevesebb megtárgyalandó kérdés marad, s a választások előtti utolsó 12 hónapban már az előző kormányzati ciklus idején sem vittük túlzásba az érdekegyeztető tárgyalásokat. Egyszerűen azért mert elfogyott a tárgyalni való. Október elején még két alkalommal összejöttünk, de gyakorlatilag ez is egy kétfordulós ülés volt. Utána egészen a tudósításomig, ezt december elején írom, pihenő volt. Legalább is ami a plenáris üléseket illeti, mert azóta nem tartottunk egyet sem.

Az eredetileg egy fordulósra tervezett ülésre október 10-én ültünk össze, hogy megtárgyaljuk a közhasznú szervezetekről szóló törvényjavaslatot, konzultációt folytassunk (immár sokadik alkalommal) az 1998. évi költségvetésről és az adótörvények módosításáról. Tárgyaljunk „A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló törvény” valamint a „Bérgarancia alapról szóló törvény” módosításáról, s a 1998. évi munkaszüneti napokról szóló tervezetről.

Az ülés váratlanul és szokatlanul nagy izgalommal indult, ugyanis jócskán elmúlt 9 óra (a szokásos kezdés időpontja), de az oldalelnökünk (aki konföderációs elnökét helyettesítette) még nem volt sehol. Negyedóránál tovább azonban nem tudtuk húzni a kezdést, s ezek után oldaltársaim egy váratlan húzással közölték velem: ugorj be (mint ideiglenes oldalelnök és szóvivő), és már kezdtünk is. Nagy rutinnal mutatkoztam be, s hagytam jóvá a napirendet, hogy elkezdhessük a tárgyalást a közhasznú szervezetekről. S ekkor nagy kő esett le a szívemről, ugyanis megérkezett az elnökünk. Előbb levegőt vett (inkább kapkodott), majd átvette a tárgyalás folyamatát, az oldalelnökséget és a szóvivőséget is. Éppen kilihegte magát mire rákerült a sor, elnézést kért a késésért és közölte: nem a 9 órás kezdéshez képest késett fél órát, hanem a számára (tévesen) jelzett 10 órás kezdéshez képest jött egy fél órával korábban. Ezután már amiatt sajnálkozott, hogy megint egy olyan törvénytervezetet tárgyalunk, amelyik már be van nyújtva a parlament elé, de ha már itt van akkor elmondjuk a véleményünket róla, közölte, s el is mondta. Kifejtve, hogy az állam nem mondhat le a feladatairól, mert a közhasznú szervezetek állami feladatokat látnak el. Beszél a taxáció hiányosságairól, s arról, hogy a szövegben

lévő automatizmus komoly veszélyeket hordhat magában. A kormányzóvivő, a Kultuszminisztérium (MKM) politikai államtitkára közölte, a koncepcióhoz már korábban is hozzá lehetett jutni, hiszen az elmúlt nyáron került nyilvánosságra. Megjegyezte azt is, hogy a jogszabály nem kívánja senkire ráerőszakolni a közhasznúságot. Megjegyezte továbbá azt is, hogy a tervezet 27. §-a rosszul van megfogalmazva, de ez van leírva, ezért ehhez kell alkalmazkodni.

A Munkaügyi Minisztérium államtitkára jelezte, hogy a kormány várta a vitát, és fölkészült a jelentős változtatásokra. Megjegyezte azt is, hogy az eredeti tervezetben nem volt taxáció, s kifejtette véleményét, hogy az érdekképviseleti szervezetek számára a bekerülésnél fontosabb az adótörvényeknél való kezelésük.

Amikor ismét hozzánk került a szó, oldalelnökünk felhívta az MKM államtitkárának a figyelmé, az ÉT-nek van egy elfogadott alapszabálya, amely arról is rendelkezik, hogy az egyes témákat mikor illetve hogyan kell plenáris ülés elé benyújtani. Megjegyezte azt is, hogy ennek semmi esetre sem a fizetett hirdetés a módja, amire a kulturális államtitkár utalt. Közölt azt is, hogy a munkaügyi államtitkár javaslata szimpatikus számunkra.

A kormányoldal titkára, aki elnökölt az ülésen felhívta a figyelmet arra, hogy a téma szerepelt az ÉT napirendjében, de a Kulturális tárca ragaszkodott ahhoz, hogy ne tárgyaljuk az anyagot, s az ÉT Titkárság fejet hajtott ezen akarat előtt.

A témát egyébként nem tudtuk a szükséges mértékben kitárgyalni, ugyanis az államtitkát úrnak (MKM) sürgős iskolaavatásra vidékre kellett utaznia, s otthagya munkatársait eltávozott a tárgyalásról. Ebből viszont egyenesen következett, hogy mi sem tárgyaltunk tovább. Lezártuk ezt a napirendet azzal, hogy a kormány mérlegeli az elhangzott javaslatokat és kész azokat képviselői módosító indítványok útján bevinni a parlament elé.

Ezek után pillanatok alatt elfogadtuk a munkanapok jövő évi munkaszüneti napok körüli átrendezéseit, majd rátértünk a jövő évi költségvetés és az adótörvények tárgyalására. E témával együtt elméletileg sor került a jövő évi minimálbérre és a bérajánlásokra is, bár szóvivőnk jelezte, erre a kérdésre még nem tudunk megfelelően felké-

szülni. Végül is egy rövid, két és félórás szünet után megállapodtunk, hogy a témát a következő hét szerdáján tovább tárgyaljuk.

A munkát a Bérgaranciai Alapról szóló törvénytervezett tárgyalásával folytattuk, ugyancsak mérsékelt sikerrel. Végül is abban maradtunk, hogy a témát a Munkaerőpiaci Bizottság szakértői egyeztetésen újra tárgyalja, s erre figyelemmel a következő plenáris ülésen ismét foglalkozunk vele.

Öt nap múlva, ismét nem a megszokott helyünkön, hanem a Munkaügyi Minisztériumban október 15-én folytattuk a tárgyalásokat. Ekkor már a Pénzügyminiszter is ott ült a kormányoldalon, mint a téma szóvivője. Elmondta, hogy 1995-96. hoz képest javult a gazdaság helyzete, lassan a fogyasztás is nőni fog. Beszélt arról is, hogy jelentős nemzetközi versenyelőnyre tettünk szert. Végül azzal fejezte be, hogy 1998-ra egy relatíve stabil gazdasági környezetet akarnak. Ezután ismertette a kormány ajánlatát a jövő évi bérekkel kapcsolatban. Eszerint a bérajánlás mértéke 13,5-16 százalék között legyen, s a minimálbér 19.700 Ft-ra emelkedjen.

A felvetésekre a mi szóvivőnk meglehetősen hosszan válaszolt, s a munkáltatók képviselője is bekapcsolódott a vitába, hasonló hosszúságú válasszal. Majd néhány kör után szünet következett, amikor is az oldalelnökök és a szóvivők visszavonultak konzultációra, ahonnan úgy jöttek vissza, hogy megszületett a megállapodás. Ennek értelmében a bérajánlás jövő évi mértéke 13,5-16 százalék, és a minimálbér 19.500 Ft lesz, ami a mezőgazdaságban foglalkoztatottnál március 1-gyel lép életbe, s 1999-től pedig nekik is január 1-től lesz minimálbérük. Ez óriási eredmény. A másik hatalmas eredmény pedig az, hogy most jutottunk el arra a pontra, amikor az országos minimálbér kisebb, mint a közalkalmazotti illetménytábla A1-ének a mértéke. Bízom benne, hogy hamarosan a pótlékalap is magasabb lesz a minimálbérnél.

Kedves olvasóim, a részleteket már nem is írom tovább, hiszen azok közismertek. A megállapodás teljes szövegéhez részint a Magyar Közlönyben, részint az Interneten juthatnak hozzá (ez utóbbi kódja: [Http://www.meh.hu/et/ETIRmain.htm](http://www.meh.hu/et/ETIRmain.htm)).

A háromoldalú megállapodással szemben a Liga és a Munkástanácsok különvéleményt fogalmaztak meg, amelyben elutasították a megállapodást.

1998. február

Télen rövidülnek a napok, s fogynak az ÉT plenáris ülések témái kedves Olvasóim. Igaz ez utóbbihoz mi is hozzájárultunk, hiszen minden lényegi kérdésről (minimálbér, bérajánlások, adótörvények, költségvetés, stb.) már idejekorán megállapodtunk. Szerencsére azért nem maradtam téma nélkül, ugyanis decemberre is hagyunk egy „kicsiny” témát, a kollektív szerződések (KSZ) nyilvántartásáról, amit bár azt hiszem számunkra meglehetősen fontos, valami miatt nem tárgyaltunk meg korábban.

December 12-re tehát összehívták ezért az ÉT plenáris ülését, amelyről azt prognosztizáltuk, hogy nem tart túl sokáig, hiszen „jól elő van készítve” a téma, s a titkárság ebédet sem rendelt. Az ember azonban csodákra képes, s majdnem sikerrel jártunk itt is, amikor egy kb. másfél óra időtartamra tervezett ülést sikerült egy kissé elhúzni.

Mint annyiszor máskor, most is napirend előtti felszólalással kezdtük a napot. Ezúttal a munkáltatók egyik képviselője szólalt fel a már elfogadott tb költségvetéssel kapcsolatban. Kifogásolta, hogy a Parlament olyan módosító javaslatot fogadott el, amely megfosztja az önkormányzatot a Club Aligától. Nem a kormány adta a vagyont, ne is vegye el mondta, kijelentve, hogy a tb 1949-ben államosított vagyonának értéke ma 900 milliárd forint lenne. Egy oldalról megtámadja a kormány az önkormányzatot, hogy nem jól gazdálkodik a vagyonával, más oldalról pedig megfosztja a vagyonától. Ez a megoldás az államosítást juttatja eszünkbe, mondta. Az elhangzott információ meglepett minket, s ha tényleg ez történt szükségesnek tartjuk ennek a megvizsgálását, s ha kell a korrekciót, - így reagált a mi képviselőnk a munkáltatók felszólalására.

A kormány képviselője először arról beszélt, hogy e téma nem az ÉT-re tartozik, tehát nem kell vele foglalkoznunk, majd mikor meggyőztük az ellenkezőjéről kijelentette: mivel csak most ismerték meg a hozzászólás lényegét nem tudtak rá előre készülni, például a Pénzügyminisztérium képviselője nincs is jelen. Érvelését azzal folytatta, hogy az ÉT megállapodások a kormányra nézve kötelezőek, de a Parlamentre nem, ha a kormány a megállapodás szerint nyújtja be a javaslatát, a Parlament attól még eltérően is dönthet.

Ezek után még megjegyeztük: a későbbiekben igényt tartunk a válasza a Club Aliga kérdésköréről, majd rátértünk az eredetileg meghirdetett napirend tárgyalására, melynek előterjesztője a kormányzati oldal volt. A Munkaügyi Minisztérium államtitkára bevezetőjében kifejtette: hosszas egyeztetés előzte meg e tárgyalást, s a tárcaegyeztetés is megvolt. Ennek néhány javaslatát – melyek egyike sem érintett lényegi, vagy korábban vitatott kérdést – átvezették a javaslaton. Ezek után ismertették és kiosztották a változtatásokat, illetve a korrigált előterjesztéseket.

Szóvivőnk mindenekelőtt kifejtette: a kormány képviselője jogosan tette szavá, hogy a napirend előtti felszólalásnál nem lehet úgy érdemben reagálni a témára, ha öt perccel az ülés előtt ismeri meg az ember, de egy napirendi téma módosításait sem az ülésen kellene megkapnunk. Egyébként a javítások jók és elfogadhatók. Ezek után arról beszélt, hogy a kollektív szerződések megkötését is segíti e jogszabály. Ezért is célunk a regisztrálás, mivel így bővebb információkkal rendelkezhetünk a kollektív szerződések-ről. Kijelentette azt is, hogy nem szabad olyan helyzetet indukálnunk, amelyik elriasztana a kollektív szerződés-kötésektől, ezért támogatjuk a javaslatnak azt a változtatát, amelyik partnereink számára is könnyebben elfogadható. Ugyanakkor nem tekintjük lezártnak az ügyet, s szükség esetén szeretnénk folytatni a vitát. Az oldalunk elfogadja azt, hogy csak szűkebb körben legyen előírt a szerződések letétbe helyezése, de közösen forduljunk a szerződést kötők felé azzal a javaslattal, hogy minél többen éljenek a letétbe helyezés lehetőségével. Javasolta továbbá azt is, hogy a Kjt. hatálya alá tartozó KSZ-eket legyen kötelező letétbe helyezni.

Ezek után a munkáltatók képviselője is „megmorogta” a módosítások utolsó pillanatban történő ismertetését, majd arról beszélt, hogy rendkívül fontos a KSZ-ek helyzetének rendezése, mivel a KSZ-ek elősegítik a munkahelyek békéjét. Fontosnak tartják, hogy az érintettek mindegyikének megfelelő ismerete legyen, és fontosnak tartják a statisztikai adatszolgáltatásnál az anonimitást, az adatok bizalmas kezelését és a bizalomkeltést. Ugyanakkor ellenzik, hogy olyan megállapodás szülessen, ami sérti a versenysemlegességet. A letétbe helyezést csak olyan esetben tartják szükségesnek, amelyek más munkahelyekre is hatással vannak. A közös ajánlást elfogadják, de nem túlzottan „erőltetnék”.

A kormányoldal szóvivője szerint nagyon fontos, hogy megegyezés szülessen, már csak azért is, mert a javaslat nem idegen az európai gyakorlattól. Egyetértenek az-
zal, hogy most állapodjunk meg de folytassuk a tapasztalatokról további eszmecsserét.
A közös ajánlást el tudják fogadni, ugyanakkor kijelentette: a Kjt. hatálya alá tartozó té-
makörökről a KIÉT-en kell megállapodni.

Ezek után belekezdünk abba, hogy tételesen átnézzük a törvénytervezetet, de
szóvivőnk ekkor kijelentette, hogy alapvetően nincs probléma a tervezettel, ezért a há-
rom oldal szakértői nézzék át még egyszer, s plenáris ülésen csak akkor foglalkozzunk
ismét ezzel, ha valami probléma adódna. A javaslatot elfogadták, s a szakértők vissza-
vonultak átnézni a szöveget, valamint elkészíteni a tájékoztató tervezetét. Eltelt egy kis
idő amire visszajöttek, de ezután már a zárószakaszhoz foghattunk hozzá. Abban is
egyetértettünk, hogy egy év elteltével áttekintjük a nyilvántartásba vétel tapasztalatait,
de azon már hosszasan elvitatkoztunk, hogy ez 1998 végén, vagy 99 tavaszán legyen-
e. Végül azonban ebben is megegyeztünk, s bezártuk az ülést.

1998. március

Bár a parlamenti választások közeledtével egyre jobban ritkulnak az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) ülései, még mindig van miről tudósítanom Kedves Olvasóim. Január 23-ra ugyanis öt napirendi téma is összegyűlt, tehát volt miről plenáris ülést tartani.

Ezt az ülés is napirend előtti kérdéseket megtárgyalásával kezdtük. A munkáltatók tarsolyába kettő a kormányéba három, a mienkben pedig – a változatosság kedvéért – csak egy téma volt. A munkáltatók egyik észrevétele, a rehabilitációs hozzájárulásról szólt. Kifogásolták, hogy a kormány az 1998. évre megkötött ÉT megállapodáson kívül a következő időszakra (1999-től) egy olyan automatizmust vezetett be, ami ellentétes az ÉT megállapodással. Másik észrevételük a szövetkezeti üzletrész visszavásárlásával függött össze. Kérték: a kormány teremtsen meg az állami támogatás igénybevételének a feltételeit, mezőgazdasági szövetkezetekéhez hasonlóan, az ipari és kereskedelmi szövetkezetek számára is

A kormány képviselője a második kérdésre válaszolva ígéretet tett, hogy a megfogalmazott felvetést az illetékes minisztérium elé terjesztik. Az első kérdésre viszont úgy reagált, hogy a jogszabályba a megállapodásban szereplő összeg került, s automatizmusról nem volt szó, de nagyon sok érv szólt mellette. Ez az érvelés igaz, de nem volt annyira meggyőző, hogy a munkáltatók el tudták volna fogadni. Kérték, hogy a következő év hozzájárulásának mértékéről minden évben ÉT ülésen tárgyaljunk és döntsünk. Ezt a javaslatot mi is támogattuk.

A kormányzati tárgyalócsoport ezek után, napirend előtti hozzászólásban tájékoztatott minket, hogy a munkaszüneti napok üzleti nyitvatartásával kapcsolatban konferenciát rendeztek a munkáltatók és a munkavállalók részvételével (miután már a munkaszüneti napokon való foglalkoztatásról több vita volt a három partner között). A konferencia szerintük nagyon jól sikerült, mert nagyon meg lettünk dicsérve (mármint a munkáltatók és munkavállalók). Ott ugyanis kiderült, hogy tárgyalásokon óhajtjuk megoldani a problémát, figyelemmel a megváltozott körülményekre, és arra, hogy a nyitva tartás sokkal szélesebb kör érint, mint az ezzel kapcsolatos foglalkoztatási probléma.

Megtudtuk azt is a kormányoldal képviselőjétől, hogy közös erőfeszítéseink révén több olyan jogszabály született, ami a munkáltatók, illetve a szakszervezetek megerősítését célozza, de a legtöbbször az érintettek ezzel nincsenek tisztában. Ezért ezeket (mármint a jogszabályokat) egy kiadványban foglalta össze, ami a napokban jelent meg és bárki számára hozzáférhető.

A harmadik „napirend előtti” a Népjóléti Minisztérium képviselője „vezette föl”, aki a mentődolgozók kordedvezményének „kiigazításához” kérte a partnerek hozzájárulását, ugyanis a mentősök egy részének jár, a másoknak nem a kordedvezmény (óriási „zsenialitásra” utal, hogy ez a helyzet egyáltalán előállhatott). Ez a probléma annyira súlyos, hogy a rendezéssel nem lehet várni évekig (egy korábbi ÉT megállapodásnak megfelelően), egyébként is néhány nappal korábban a miniszter és az Egészségügyi Dolgozók Demokratikus Szakszervezete közötti megállapodásba már (!) belefoglalták a rendezést. Jelezte, hogy erről tárgyalni kívánnak, akár felgyorsítva az e kérdéssel foglalkozó ÉT ad hoc munkabizottság működését is, és kérte a segítségünket.

Oldalelnökünk a munkavállalók nevében az első két pontot tudomásul vette, a harmadik témával összefüggésben pedig megjegyezte, hogy e kérdést az április 27-i megállapodás rögzíti, amelytől még a népjóléti miniszter sem térhet el, egy ellentétes megállapodás aláírásával. Mi ugyan készek vagyunk bármilyen megoldás bizottsági tárgyalására és elfogadására, de csak egységes egészként vagyunk hajlandók tárgyalni e teljes problémakört (A SZEF-nek itt érthetően külön véleménye is volt).

A munkáltatók képviselőjében hozzászóló oldalelnök is kifejezte örömét a kormányzati elismerésről, hiszen „már-már nemeceknek érezték magukat” mondta. Tudomásul vették az első két bejelentést, a harmadikkal kapcsolatban pedig kifejtette, hogy semmilyen rendszeridegen megoldást nem támogatnak.

A kormányoldalt képviselő munkaügyi államtitkár elmondta, hogy tudomásul véve az elhangzottakat, az „áprilisi megállapodás” szerint fognak eljárni.

Ezután a munkavállalók nevében mi „jöttünk” a napirend előtti hozzászólásunkkal. Elmondtuk, hogy az üzemi balesetben elhunyt munkavállalók hozzátartozóival kapcsolatban olyan változások történnek amelyek százesztendő jogokat sértenek (természetesen a hozzátartozók hátrányára). Fölkértük a népjóléti minisztert, hogy ezt az el-

lentmondásos szabályozás vizsgálja felül, s a hátrányos körülményeket számolja fel. Kérésünket a munkaügyi miniszter jogosnak, a népjóléti pedig nem ide tartozónak vélte, ennek ellenére ígéretet tett a témakör ismételt újragondolására.

Ezek után már „csak” a napirendre tűzött témákat kellett megtárgyalnunk, amihez hozzá is fogtunk. Kezdtek az Európai Szociális Charta ratifikálásának megtárgyalásával. A kormányoldalt képviselő munkaügyi államtitkár szerint e nagy formátumú téma összefügg az európai integrációs folyamatokkal. A Charta aláírása már 1991-ben megtörtént, ennek ellenére mégis csak most akarják ratifikáltatni.

A Charta 19 cikkelyt tartalmaz, amelyek között vannak alapvetők és fontosak. A ratifikáláshoz ezek közül minimum öt alapvető és öt egyéb fontos cikkely elismerése szükséges. Megjegyezte még: a ratifikálás nem formális, hanem lényegi kérdés, tehát csak azt szabad elismernünk, amit teljesíteni is tudunk, mert ellenőrzik. Megtudtuk továbbá, hogy a javaslat eddig még nem szerepelt a kormány előtt, s lehetőség volna az optimális minimumon túl esetleg további cikkelyek ratifikálására is.

A kormány képviselője után mi kaptunk szót. Miután tisztáztunk egy apróbb formai hibát a megkapott szövegben, szóvivőnk kifejtette, hogy nem kívánunk a részletekbe belemenni, miután egyhangúan érdekeltek vagyunk a ratifikálásban. Pozitívan értékelték, hogy az előzetes bizottsági viták alapján néhány kérdés még bekerült az előterjesztésbe, majd megfontolásra ajánlott még néhány pontot, amivel bővíthetne az előterjesztés. Fontosnak tartotta, hogy e témában tovább dolgozó tárcaközi bizottságban és albizottságokban az oldalak képviselői is szerepet kaphassanak, továbbá, hogy készüljön egy ütemterv, ami kerüljön az Érdekegyeztető Tanács elé.

A munkáltatók képviselője szintén nagy formátumú eseménynek minősítette a Charta aláírását, ami az Európához vezető lépcsősor egyik grádicsa. Megjegyezte: a kormánynak tovább kell folytatnia a tárgyalásokat, amiben a szociális partnerek segíthetnek. Szerinte rosszabbul hatna – a szankciók miatt –, ha valamit nem tudunk teljesíteni, mintha nem is ratifikálnánk. Ezért nagyon meg kell gondolnunk, hogy mikor mit írunk alá. A ratifikáció utáni további egyeztetést hozzánk hasonlóan fontosnak tartotta, majd megjegyezte, hogy más eseményeknél nem szabadna időben ennyire „elcsúszni”, mint most.

A kormányoldal szóvivője zárószavában elismeréssel szólt arról, hogy az európai csatlakozással kapcsolatban teljes az egyetértés a három oldal között. Kiemelte azt is, hogy a csatlakozás magyar intézményei egyedülállóak, s a jövőben is a már megkezdett gyakorlatot kívánják folytatni.

A második napirend szorosan összefüggött az előzővel. Szintén egy ILO- (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet) egyezmény ratifikálásáról volt szó. A foglalkoztatás alsó korhatárának megállapítása volt a napirend tárgya.

A kormányoldal szóvivője szerint az ILO hét javaslata közül hatot eddig már elfogadtunk, a hetedik azért lehet „nyugodtan” elfogadásra ajánlani, mert a hazai szabályozás eddig is megfelelt az európai ajánlásnak. A mi szóvivőnk szintén azt emelte ki, hogy nálunk nem jellemző a tömeges gyermekmunka, viszont egyetértettünk az egyezmény elfogadásával. A munkáltatók is egyetértettek a ratifikálással, mivel véleményük szerint összhangban van az egyezmény a magyar gyakorlattal.

A munkaügyi ellenőrzésről szóló törvény végrehajtásának tapasztalataival foglalkozott a harmadik napirendi pont. Miután meghallgattuk a kormányoldal előterjesztését – amely a legfrissebb statisztikai adatok ismertetésére és értékelésére szorított –, a nem tetszésünknek adtunk hangot. Szóvivőnk szerint egy technikai beszámoló helyett – amelyről annak ellenére, hogy fontos információkat nyerhettünk – sokkal fontosabb lett volna az eddigi tapasztalatok értékelése. Pontokba szedte, hogy mit szerettünk volna hallani, majd javasolt, hogy a későbbiekben érdemi elemzés alapján folytassuk e kérdéskör megtárgyalását.

A munkáltatók, szintén kiemelve a kapott információk fontosságát, egyetértettek velünk a mélyebb elemzéssel és annak megtárgyalásával kapcsolatban. Ez utóbbival később a kormány is egyetértett, s így ÉT határozat lett.

Negyedik napirend az üzemi-közalkalmazotti tanácsok választásával összefüggő kérdésekkel foglalkozott. Az eredeti jogszabály szerint ugyanis májusban kellett volna a választásokat megtartani, de amikor ezt a törvényt az Országgyűlés elfogadta, akkor senki sem figyelt arra, hogy az időpont egybeesik a parlamenti választások idejével. Az időpontok egybeesése több szempontból sem lenne előnyös. Ezért oldalunk egyhangúan javasolta a választások időpontjának novemberre történő áthelyezését. Ko-

rábban azzal is egyetértettünk, hogy reprezentativitást csak úgy lehet számítani tisztességesen, ha az adatok összevethetőek, azaz a üzemi és a közalkalmazotti terület között nincs eltérés. Ehhez viszont szükséges az egységes nyilvántartás, az egy helyen történő adatgyűjtés és a közös adatbázisra épített egységes szemléletű értékelés. Erre – s ebben is egyetértettünk – a Munkaügyi Minisztérium a legalkalmasabb, de hogy ezt megtehesse módosítani kellett a vonatkozó törvényeket. Szerencsére a tárgyalópartnereink is így látták ezeket, és elfogadtuk a Munka törvénykönyve szükséges módosításáról szóló javaslatot.

A kormányzati tárgyalócsoport végül arról tájékoztatott bennünket, hogy a hatályos jogszabályok alapján a kollektív szerződések regisztrációjával kapcsolatos űrlapokat eljuttatták az érintett gazdálkodó szervezetekhez, és ismételten felhívták a figyelmüket az adatszolgáltatásra.

Ezzel véget is ért az ülés, még hozzá az ebéd kezdete előtt, amelyet már azzal a jóleső tudattal fogyaszthattunk el, hogy nem kell visszamenni a terembe, csak annak, aki bennhagyta a táskáját...

1998. május

Haditudósítás hadiesemények nélkül

„Navigare necesse est” hajózni szükséges, „Haditudósítást” írni meg muszáj. Ez a lap hagyománya, és a szerkesztő kényszerít rá. Ugyanis mint, már korábban jeleztem, ahogy közeledünk a parlamenti választásokhoz, úgy csöndesedik el az ÉT. Legalább is ami a plenáris üléseket érinti, mert elméletileg azért a bizottságok összejöhetnek egy-egy problémát megtárgyalni, de mostanában erről sem hallottam.

A kormányzati oldal ilyenkor összegzi az elmúlt ciklus eredményeit, s különböző konferenciákat rendez az elméleti problémák megtárgyalására. A szociális partnerek pedig erőt gyűjtenek, s próbálnak fölkészülni a jövőre. Arra, hogy a választási sikerek különböző variációja esetén mire számíthatunk, mely irányba kell lépünk. Folytathatjuk e egymás önfelelt csesztetését, vagy ismét megteremtődik a szakszervezeti egység, mert a külső veszély nagyobb lesz, mint amennyit az úgymond kicsik jelentenek, az úgymond nagyok számára. Kb. másfél hónapja már oldalülés sem volt, mert nem volt miről tárgyalnunk. Majd ha lesz, összejövünk. Ha másért nem, azért, hogy átadjuk az oldalelnökséget (most az ÉSZT a soros elnök) a Ligának (ő lesz a következő, hacsak addig nem fuzionál valakivel, mint arról különböző tudósításokban olvashatunk).

Mit tehet ilyenkor a szegény haditudósító. Megpróbál valamilyen pótlékot kitálcálni. Én is ezt teszem, remélve, hogy nem köveznek meg érte, s röviden megpróbálom összefoglalni, mi is történt az elmúlt négy évben. Könnyű helyzetben vagyok, mert a Munkaügyi Minisztérium több összefoglaló kötetet is kiadott erről, s az Interneten is lehet hozzá anyagokat találni, amiből szemezgethetek. Ezek szerint 1994-98 között az Érdekegyeztető Tanácsban 49 plenáris ülés volt, melyeken több mint 80 témát tárgyaltunk meg. Az ÉT bizottságai pedig 150-170 ülést tartottak az eltelt időszakban (1997-ig 152 ülés volt, erről van statisztika, az ez évit viszont csak becsülni tudom), részint ezekről a témákról, részint a bizottságok feladatkörébe illő egyéb témákról. Az 1994-97 között tárgyalt témák száma és megoszlása – a MüM adatai szerint – a mellékelt táblázaton látható.

A ciklus 1994-ben az ú.n. átfogó társadalmi-gazdasági megállapodás vitáival kezdődött. Ezt a kormány kezdeményezte, remélve, hogy sikerül az egész ciklusra egy átfogó megállapodást kötni, ami magába foglalja a megállapodás lehetséges témaköreit: gazdaság- és pénzügypolitika, bér- és foglalkoztatáspolitikai, társadalombiztosítás, szociálpolitika, munkaügyi kapcsolatok, munkaügyi szabályozás továbbá az érdekképviseletek működési feltételeire vonatkozó legfontosabb kérdések. Nem sikerült. Ugyanis mindenki mást várt tőle, s megpróbált mindent bepréselni a dokumentumba, ami ettől úgy megduzzadt, hogy be kellett látnunk nem ez a megoldás.

A tárgyalt témák megnevezése	száma	megoszlása %
Gazdasági, gazdaságpolitikai konzultáció	22	29,7
Bérmechanizmus, bértárgyalás	7	9,4
Foglalkoztatáspolitikai	13	17,5
Munkaügyi szabályozás	11	14,8
Szociálpolitikai kérdések	11	14,8
Munkavédelem munkaügyi ellenőrzés	3	4,0
Oktatás, képzés	1	1,7
ÉT belső ügyei	6	8,1
Összesen	74	100,0

1995 második felétől aztán ismét a konkrét részmegállapodások megkötése került az előtérbe, s a ciklus végéig ott is maradt, természetesen fenn tartva a folyamatos párbeszédet gyakorlatát.

Az érdekegyeztetés során évente megállapodtunk az országos minimálbérről, s – 1995 kivételével – a vállalászási szférában történő bérajánlások mértékéről is.

1996-ban állapodtunk meg a Munkaügyi Közvetítői és Döntőbírói Szolgálat (MKDSZ) létrehozásáról, elfogadva annak működési szabályzatát, majd – pályázat útján – a vezető tisztviselőit.

Foglalkoztunk az ÉT továbbfejlesztésével. Ennek vadhajtásaként értelmezik egyesek ma is, hogy a továbbfejlesztés lényeges eleme több szervezetet (később lehetőleg mindenkit?) kivaszírni az oldalról. Ez utóbbi a reprezentativitás büvszó alatt jelent meg, s akár tetszik, akár nem nekünk is föl kell vennünk a kesztyűt, s az ősszel esedékes

üzemi tanácsi–közalkalmazotti tanácsi választásokon minél jobb eredményt kell elérni. Meg kell jegyezni, hogy itt a munkaadói oldal sokkal bölcsebben viselkedik. Ők nem szaladnak az események elé, hanem gondosan kivárlják a történéseket. Azért az mindenképp eredmény, hogy megállapodtunk az oldal döntéshozatali rendjéről, s így a korábbi konszenzusos megállapodás helyett már többségi szavazattal is lehet oldalálláspontot kialakítani, ha legalább négyen egyetértenek a javaslattal, és rendelkeznek a szavazati pontok több mint 75 százalékával. Azt is eldöntöttük, hogy ki hány szavazati ponttal rendelkezik.

1996-ban megállapodtunk, hogy a Munkaerőpiaci Alapot önkormányzati jelleggel, tripartit irányítással működtetjük tovább, ezzel jelentősen hozzájárulva a konszenzusos foglalkoztatáspolitikai megvalósításához.

Fontos tárgyalássorozat volt az új nyugdíjrendszerrel kapcsolatos problémák megvitatása is, melynek végén 19 pontból álló megállapodás jött létre. Egyértelmű eredményként kell elkönyvelnem (bár ezzel nem ért mindenki egyet), hogy döntöttünk a társadalombiztosítási önkormányzatok delegálásos úton történő felállítása mellett, elkerülve a teljesen fölösleges, s költséges parlamenti típusú választásokat.

Tárgyaltunk és megállapodtunk a kollektív szerződések nyilvántartási rendszeréről is.

Megtárgyaltuk és elfogadtuk az Európai Szociális Karta ratifikációjára vonatkozó javaslatot, s több ILO (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet) egyezményt is.

Nagyvonalakban ez jutott eszembe az elmúlt négy év ÉT béli munkájáról, de azt hiszem Önök ennél többet is tudnak kedves olvasóim, hiszen – velem ellentétben – rendszeresen olvassák a Haditudósításokat, melyben igyekeztem mindenről részletesen beszámolni. Én most már csak abban bízok, hogy hamarosan lehetőségem lesz valós "hadiesemények"-ről is beszámolnom, mert az azt jelenti, hogy ismét elkezdődött az érdemi munka az ÉT-ben.

1998. június

Az első tíz év

Sajnálattal kell megállapítanom kedves olvasóim, hogy hadiesemények hiányában még most sincs miről tudósítanom. De ne keseredjenek el. Meggyőződésem, hogy hamarosan lesz. Nem is kevés...

„Tudósítanom” viszont most kell, mert itt van a lapzárta, és az szent dolog. Ezért hát elkezdtem törni a fejem, hogy miről is írjak (akkor, amikor zajlanak a labdarugó Világbajnokság döntőjének meccsei), amikor „beugrott” egy tíz évvel ezelőtti hadiesemény, amiről éppen most aktuális tudósítanom. Tíz évvel ezelőtt az aktuális labdarugó esemény az Európa Bajnokság döntője volt. De volt ekkor egy másik esemény is, hasonlóan telve apróbb győzelmekkel és vereségekkel, sőt néha döntetlennel is. Ekkor alakult ugyanis szakszervezetünk, a Tudományos Dolgozók Szakszervezete, a TUDOSZ, még hozzá úgy, hogy két oldalról is hatalmas teher nehezedett ránk.

Részint azért mert az adott körülmények között, mikor olyan jól ki volt találva minden – volt 19 ágazat, annak van 19 szakszervezete, ahová mindenkinek „be kell férnie”, akár képviselik az érdekeit akár nem, s volt egy SZOT, mely mindezeket tömöríti, s nem képvisel senkit, mert más a politikai szerepe – megjelent egy társaság aki mást akart. Igaz először csak egy önálló ágazatot.

Részint pedig – néhány hete – már létezett a TDDSZ (Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezete), melyet azon együtt menetelő kollegáink hoztak létre nagy sietve, akiknek nem volt türelmük kivárni a saját magunk szabta határidőt a szakszervezeti tagság válaszána – hogy mit is akarnak egyáltalán – megismerésére.

Így sikerült egyszerre „renegáttá” és „állampártivá” válnunk. Pedig nem voltunk egyik sem. Csak a tudományos dolgozók független szakszervezete, melynek célja tagságának munkavállalói érdekképviselése, a vezetéssel való összehangolás helyett a munkavállalók érdekeinek képviselése a vezetéssel szemben. S higgyék el, ez akkor nagyon merész dolog volt, hiszen évtizedes hagyományokat borított föl. Sokan máig sem értik, hogy a szakszervezetnek nem legfőbb feladata az üdültetés megszervezése, a segélyosztás, a nőnap ajándék és a Mikulás ünnepség megszervezése. Bár ezek is fontosak (még).

Sokan máig a szakszervezet pozícióvesztését látják abban, hogy a béreket nem a bizalmi állapítja meg az illetékes vezetővel összebújva. Pedig éppen e módszer megszűnte értékelte föl a szakszervezeteket. Kialakítva az országos, az ágazati és a helyi béralkuk rendszerét, valamint a kollektív szerződések megkötésének lehetőségét és igényét.

A kaput azonban a SZOT egyik titkárának nyilatkozata tette be, amikor egy újságírói kérdésre, hogy mi a véleménye a SZOT-tól független TDDSZ-ről büszkén kijelentette: „nekünk is van egy TUDOSZ-unk”. Volt a francot! Mi annak a több mint 6000 szakszervezeti tagnak a szakszervezete voltunk, aki hitt abban, hogy munkavállalói érdekeit így tudja a legjobban képviseltetni. Remélem nem csalódtak. Mármost azok, akik megmaradtak közülük, ugyanis fogyunk, mint Samu nadrágja, bár az alakulás óta többen csatlakoztak is hozzánk, s rövid időre létszámunk megközelítette a tízezret is. Vajon ez törvényszerű? El kell fogadnunk, hogy minden a külső körülmények hatására történik? Csak azért csökken a taglétszám, mert munkaterületünket drasztikusan megcsonkították? Nem hiszem.

A keretek tehát adva voltak. A külső körülmények ellen nem volt érdemes hadakozni. Nem is tettük. Hanem elkezdtünk dolgozni, ahogy azt az alapszabályunkban meghatároztuk, s ahogy az alapító taggyűlésünk megfogalmazta. Szükség szerint szemben állva, szükség szerint együttműködve. Talán nem is eredménytelenül, erről az ugyancsak tíz éves újságunk a Szószóló folyamatosan tájékoztatta Önöket. Hiszen nemcsak megmaradtunk, hanem területünk meghatározó szakszervezete lettünk. Részt veszünk az országos és ágazati érdekegyeztetésben, meghatározó szakszervezete vagyunk konföderációnknak az ÉSZT-nek. Vannak barátaink és ellenségeink, támogatóink és ellenfeleink. Tehát „normális” szakszervezet vagyunk, és bízom benne, hogy az is maradjunk. Bár ez sem lesz könnyű.

Mégis mit kell tennünk ennek érdekében? csak a legfontosabbakat kiemelve:

Növelnünk kell tagságunkat! Meg kell értetni az emberekkel – a fiatalokkal is – egy meglehetősen szakszervezet ellenes környezetben, hogy szükségük van a szakszervezetre. Magyarul be kell szervezni őket, mint az ősidőkben.

El kell gondolkozni azon, hogy területünkön van-e szükség két azonos célokért dolgozó, tíz éve következetesen együttműködő szakszervezetre. Nem nyernék e mindnyájan egy kölcsönös érdekek alapján kialakított egyesülésen? A józan ész ezt diktálná.

Képezni, tovább képezni kell a tagságot. Különösen a működő és potenciális vezetőket. Felkészültebbeknek kell lennünk ellenfeleinknél.

Fiatalodni és fiatalítani kell. Szakszervezetünknek szüksége van, hogy minél több fiatal lépjen tagjai közé, és szüksége van a vezetés fiatalítására is.

Meg kell teremtenünk a TUDOSZ stabil anyagi bázisát, gondoskodni kell zökkenőmentes működtetéséről. Ennek érdekében el kell gondolkozni azon, jól használjuk-e fel a tagdíjakat, a szakszervezeti céloknak megfelelő a tagdíjak megosztása, a tényleges szakszervezeti munkát segíti-e így?

Továbbra is keményen kell dolgozni és hinni abban, hogy a szakszervezetre egyre nagyobb szükség van, mivel csak ő tudja megfelelően képviselni – minden ellenkező állítás ellenére – a munkavállalói érdekeket.

Most talán ennyit, hiszen a születésnap ünnepségnek természetesen megvan a maga forgatókönyve, s azt nem kívánom fölborítani. Csak kérem kedves olvasóimat higgyék el, ez az első tízéves évforduló, amit megünneplünk, de nem az utolsó. Ehhez csak az kell, hogy; ha Önök TUDOSZ tagok, maradjanak is azok; ha Önök nem TUDOSZ tagok fontolják meg nem lenne-e érdemes annak lenni. Szerintem igen.

1998. július-augusztus

Az elmúlt időszakban az volt a kérdés Kedves Olvasóim, hogy mikor lesz ismét ÉT? Most pedig már az, hogy lesz-e egyáltalán?

Úgy tűnik, hogy nemrég megalakult kormányunknak – ellentétben a korábbiakkal – egyáltalán nem sürgős a szociális partnerekkel folytatott érdekegyeztető tárgyalás elkezdése. S ha odafigyelünk az eseményekre ez talán még érthető is...

Igaz ugyan, hogy a bemutatkozó találkozás már megvolt a múlt héten, mikor is Stumpf István, a kancelláriát vezető miniszter fogadta a szociális partnerek vezetőit. Igaz szigorúan külön-külön, (de volt ennek előnye is), mert így még a látszata is elkerülhetővé vált annak, hogy ismét megindult az érdekegyeztetés. Viszont többeknek a mai napig komoly fejtörést okoz, hogy most a kormánnyal, vagy a kancelláriával tárgyalunk. A sajtó nyelvén szólva „rövid megbeszélés”-nek nevezett találkozón (tényleg rövid volt) elhangzott, hogy a jelenlegi elképzelések szerint az érdekegyeztetésért felelős miniszter, a Gazdasági minisztérium vezetője – korábban lekötött (?) programjai miatt – csak szeptemberben tud találkozni az Érdekegyeztető Tanáccsal. Ez még rendben is lenne, ha közben elkezdődne az érdemi munka, mert lenne miről tárgyalni, lenne feladat, megvitandó például a jövő évi költségvetés tervezete, az ÜT-KT választások lebonyolításához szükséges jogszabálytervezet, az ÉT második félévi munkaterve, az adótörvények tervezete, a tb járulékok csökkentése. Ezek ugyanis a szokásos nyárvégi-őszelei érdekegyeztetési témakörök, amelyeket általában augusztus elején szoktunk elkezdni megtárgyalni, s ha komolyan vesszük az érdekegyeztetést az idén is haladéktalanul el kellene kezdeni a munkát.

Aztán természetesen vannak „nem szokásos”, de nagyon is aktuális témakörök is, mint a tb-önkormányzatok megszüntetéséből adódó problémák megvitatása, az úgynevezett átmeneti állapot minél gyorsabb lerövidítése. Úgy gondolom, ha már a megszüntetésről nem volt érdekegyeztetés, legalább a kivezető utat próbáljuk egyeztetve megkeresni. Itt ugyanis már nem igaz az önkormányzatok megszüntetése előtti érdekegyeztető tárgyalások elmaradásával kapcsolatban a Családvédelmi minisztérium politikai államtitkárának tulajdonított kijelentés, miszerint annyira ismerjük egymás állás-

pontját, hogy fölösleges az érdekegyeztetés. Megjegyzem én még jól emlékszem arra az időre, mikor konföderációvezetőként válllvetve küzdöttünk (természetesen az Érdekegyeztető Tanácsban) a társadalombiztosítási önkormányzatok létrejöttéért, és bizonygattuk a kételkedő parlamenti képviselőknek, hogy a tb-önkormányzatok létrejötte egy komoly lépés a fejlett Európába vezető úton. Úgy látszik, most irányt váltottunk és kelet felé indulva próbáljuk Európa nyugati felét megközelíteni.

A társadalombiztosítás irányításával kapcsolatos kormányzati elképzeléseket még nem ismerjük (gondolom előbb utóbb kialakul, hogy mire alapozták gyors döntésüket), de meggyőződésem, hogy a végső megoldás csak az önkormányzatok felállítása lehet, ugyanis nehezen vitatható, hogy a vagyon sorsáról és a vagyonnal való gazdálkodásról azoknak illetve azok képviselőinek kell döntenie akik a pénzt összeadják, akik a járulékot fizetik, tehát akiket illet, a munkáltatók és a munkavállalók képviselőinek. Erre pedig a legjobb megoldás az önkormányzat. Amelynek léte minden ellenkező állítás ellenére nem alkotmányellenes.

A „helyzetet csak fokozza”, hogy minket nemcsak az ÉT, hanem a KIÉT is érdekel. Ugyanis mihamarabb el kellene kezdeni a költségvetés tervezetének megvitatását, és ezzel kapcsolatban jövő évi közalkalmazotti bértárgyalásokat. Ennek pedig hivatalos fóruma a Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsa, a KIÉT, amelyről jelenleg – a Munkaügyi minisztérium megszűntével – még azt sem nagyon lehet tudni, hogy melyik minisztériumhoz tartozik, ki a felelős érte, ki hívja össze. Az érdekegyeztetésért felelős Gazdasági minisztériumhoz, amely döntően a versenyszféra ügyeivel foglalkozik? A Pénzügyminisztériumhoz, amely egyre inkább a kormány könyvelői feladatait látja el, s a pénzügyeken kívül más nem igazán tartozik a hatáskörébe? Esetleg a kettőhöz közösen, vagy valamely más kormányzati szervhez? Nem ártana tudni, mert ha hihetünk a madarak csiripelésének kemény ősz elé nézünk.

Nem tudom mi lesz. De azt tudom, hogy hamarosan lépni kell valamit, el kell kezdeni a kormány, a munkáltatók és a munkavállalók közötti érdekegyeztető tárgyalásokat, mert kifutunk az időből, s azzal csak a munkavállalók járnak, járhatnak rosszul.

1998. szeptember

Végre, van ismét miről tudósítanom kedves olvasóim, ugyanis augusztus 18-án ismét volt plenáris ülése az Érdekegyeztető Tanácsnak. Igaz, hogy csak mutatóban, mert azóta egyszer sem ültünk össze, pedig volna miről tárgyalnunk. Úgy tűnik, hogy a kormány nem akarja nehéz és bonyolult tárgyalásokkal fárasztani a szociális partnereket. Inkább külön-külön tárgyal a különböző munkáltatói érdekképviseletekkel. A szakszervezetekkel pedig egyáltalán nem. Természetesen mi már levélben jeleztük az érdekegyeztetésért felelős miniszternek, hogy nem szorulunk rá e kíméletre. Inkább az tesz nekünk jót, ha folyamatosan dolgozhatunk, s jeleztük is, hogy mely témákban tartanánk halaszthatatlanul sürgősnek az érdemi tárgyalások elkezdését, illetve folytatását. Ezt egyébként könnyen megtehetjük, mivel már van közösen elfogadott második féléves programunk, amely augusztustól decemberig tartalmazza a már most ismert tárgyalási témákat.

1998. augusztus 18-án (ismét) eltérően a szokásostól egy keddi napon ült össze az Érdekegyeztető Tanács (ÉT) plenáris ülése, hogy előzetesen konzultáljon „az 1999. évi gazdaságpolitikáról és a költségvetés irányelveiről”, valamint megtárgyalja az ÉT második félévi munkaprogramját. (Azt már a témák címeiből is lehetett sejteni, hogy nem kell éjszakába nyúló programra számítanunk, de azért megpróbáltam bizonyosságot is szerezni. Ezért megkérdeztem az oldal titkárát, hogy rendeltek-e ebédet. Nem, hangzott a válasz, csak szendvicseket kértünk. Ebből már biztosan lehetett tudni, hogy tizenkettő, legkésőbb fél egyre befejezzük az ülést.)

A szokásos tárgyalóterembe összehívott tárgyalás – mint minden „cikluskezdő” ülés – nagy érdeklődést váltott ki mind a három oldal és a sajtó részéről is. Ilyenkor boldog–boldogtalan eljön, hogy megmutassa magát. De azért elfértünk a teremben.

A kormányoldal tárgyalócsoportját az érdekegyeztetésért felelős Chikán Attila gazdasági miniszter vezette, s ott volt a tárgyalócsoportban a Gazdasági Minisztérium, a Szociális és Családvédelmi Minisztérium valamint a Pénzügyminisztérium politikai államtitkára is.

Az ülés mint oly sokszor, most is napirenden kívüli hozzászólással kezdődött, amit oldalunk részéről Borsik János, az Autonómok képviselője vezetett elő. Hiszünk abban, hogy folytatódik az a társadalmi párbeszéd, ami jól jellemezte a három partner viszonyát. Eddig sok eredményünk volt. A magyar érdekegyeztetés Kelet Európában egyedülálló, de az Európai Közösség is tisztelettel tekint ránk. Az a tény, hogy az átalakulás robbanásmentesen ment végbe a magyar szakszervezeteknek is köszönhető. Már vártuk a párbeszéd megkezdését, hogy megismerhessük a kormány érdekvédelmi koncepcióját. A tárgyalások további halasztása nem hordoz társadalmi érdeket. A tárgyalásoknak nincs alternatívája. Az ÉT folyamatosan működik, függetlenül a kormányváltástól. Végül felszólította a kormányt, hogy ismerje el az eddigi megállapodásokat.

A Gazdasági Minisztérium politikai államtitkára válaszában kifejtette, hogy a kormány kiemelt jelentőséget tulajdonít az érdekegyeztetésnek: kölcsönös érdekünk, hogy az ÉT hatása érvényesüljön, s az érdekegyeztetésre a jövőben is szükség van. Nem kívánják megtagadni az eddig elfogadott dolgokat, de a társadalmi folyamatokat nem tekintik statikusnak. Végül kimentette a miniszterelnököt – akinek a részvételét mi kértük –, hogy nem tudott részt venni az ÉT nyitó plenáris ülésén, mivel más programja miatt (aznap volt az Atlétikai Európa-bajnokság megnyitója).

Oldalunk képviselője viszontválaszában megjegyezte, hogy szükség volt a kormány e nyilatkozatára. A munkáltatók képviselője ezt erősítette meg: a kormány a nyilatkozatával elismeri az a tény, hogy az ÉT-re szükség van.

Az első napirendi pont, „az 1999. évi gazdaságpolitikáról és a költségvetés irányelveiről” szóló konzultáció „fölvezetését” a gazdasági miniszter azzal kezdte, hogy örül az ülés létrejöttének (ez kizárólag csak a kormányon múltott!). Beszélt arról – reagálva az aznapi sajtóhírekre –, hogy nem szeretne bérharcot folytatni, sőt ő dolgozni és nem harcolni akar. Elsősorban szakfeladatok megbeszéléséről legyen szó, illetve azok társadalmi hatását kell elemezni. A vitát viszont természetesnek tartja. Ezek után megjegyezte: még nem jutottak el odáig, hogy számokat mondjanak ki. Majd kifejtette, hogy a Gazdasági Minisztérium létrehozása új helyzetet teremtett, s elő fognak állni egy olyan gazdaságpolitikai koncepcióval, amely „hosszabb távra rak le cövekeket”.

A gazdasági stratégia fő elemei a folyamatosság jegyében fogalmazódtak meg. Fontosnak tartja, hogy ne legyenek nagy ugrások. A növekedés és az egyensúly valós törekvés. A kormány a gazdasági növekedést a foglalkoztatás bővítése mellett kívánja megvalósítani. Kijelentette, hogy a kormánynak nagyobb a mozgástere, mint a két előzőé volt, ezzel viszont nagyobb a döntési súly. Ehhez kéri a partnerek segítségét. (Végül elnézést kért, hogy 11 órakor el kell mennie.)

A Pénzügyminisztérium államtitkára arról beszélt, hogy most folyik a költségvetés összeállítása, miszerint az államháztartás kiadásainak csökkentésével próbálják a gazdasági fellendülést megteremteni. A hiánynak 4 százalék alatt kell maradnia. Fontosnak tartják az élómunka terheinek csökkentését, és központi elemnek tekintik az általános adóterhek csökkentését, ami természetesen együtt jár a kivételek csökkentésével, s a beszéd hatékonyságával. Partnernek kéri az ÉT oldalait az infláció csökkentéséhez.

A munkáltatók szóvivője kifejtette, hogy elfogadják a jelenlegi helyzetértékelést, de szeretnének a konkrét elképzelésekkel is megismerkedni. Folyamatosan kell együttműködnünk, s bizottságokat is foglalkoztatni kell, nem elég a plenáris ülésekre koncentrálni. Az előterjesztést általánosságban jónak minősítette, de megkérdezte: „nem túl rózsaszínű elképzeléseket hallottunk-e?” „Mit tervez a kormány?”. Beszélt még a nagyvállalat-kisvállalat közti dilemmáról, s fontosnak minősítette az agrárgazdaság „rendbetételét”. Végül megjegyezte, hogy a gazdasági struktúra politikáról valamint az árfolyampolitikáról nem kapott az ÉT információkat. Elmondta azokat a kérdéseket, ahol a munkáltatói oldal képviselői előrejelzést várnak, majd rákérdezett a további „menetrendre”, hogy legalább abban meg tudjunk állapodni (másra a téma jellege miatt nem is volt lehetőség).

A munkavállalói oldal szóvivője először kifejtette: oldalunk azt vizsgálta, a költségvetési elképzelések milyen hatással vannak a munkavállalókra (bér, foglalkoztatás, nyugdíjak). Ezután egy technikai javaslatot tett a téma továbbtárgyalásának menetére: ma előzetes konzultációt tartunk, s állapodjunk meg az érdemi vita időpontjában. A következő vita akkor legyen amikor még befolyásolni tudjuk az eredmény kialakulását. Ezután elmondta, hogy milyen szeretnénk még látni a javaslatban, ezek:

Mit tervez a kormány a feketegazdaság ellen?

Mi a kormány konkrét törekvése a fizetési mérleg és a külkereskedelmi egyensúlya érdekében?

Melyek az állami pénzalapokkal kapcsolatos konkrét elképzelések?

Mit terveznek az adósságállomány kezelésével kapcsolatban?

Milyen lesz a privatizáció folytatása és az állami vagyonkezelés?

Hogyan változik az állam feladatvállalása, a lakáspolitikája és a családtámogatás?

Végül arról beszélt, hogy a tb-önkormányzatok megszüntetésével új helyzet teremthető, s a társadalombiztosítási költségvetését, az állami költségvetéshez hasonlóan, szintén a az ÉT plenáris ülésén kell megtárgyalni, (természetesen megfelelő bizottsági előkészítés után). Ezután leszögezte, hogy véleményünk szerint szeptember közepén lefolytatható a következő tárgyalás (mára sajnos már bizonyossá vált, hogy ez csak a mi véleményünk volt.).

A tervezettek kapcsolatban megjegyezte, hogy „túl sok benne a prioritás”, s az nem derül ki, hogy „melyik közülük a fő prioritás?”. Az 5-5,5 %-os gazdasági növekedésnek megvannak az alapjai. Fontosnak tartotta a munkahelyteremtést: készüljön a foglalkoztatáspolitikára is javaslat. Majd arról szólt, hogy az oldal érdekelt az infláció csökkentésében.

A „várankozásaink között” felsorolta. elsősorban azok helyzetén kell változtatni, akik a stabilizáció forrásait megteremtették; az oldal egyöntetűen legalább 5 %-os reálbérnövekedést tart elfogadhatónak, amely részben az adóterhek csökkentéséből, részben járulékcsoökkentésből is származhat; nemcsak a vállalkozások jövedelempozícióit kell erősíteni, hanem a munkavállalók irányába is lépni kell; a nyugdíjakkal összefüggésben ragaszkodunk a korábbi ÉT megállapodáshoz, miszerint 1999-ben még nem lehet az ú.n. svájci indexálást bevezetni; a bérek alakulása nem veszélyezteti a magyarországi versenyképességet; a magasabb bérek a versenyképesség előkészítését szolgálják; az 5 %-os reálbérnövekedés nem inflatorikus hatású. Végül arról szólt, hogy az oldal nem támogatja az atipikus formák bevezetését a munkahelyek számának növeléséhez.

Ezek után másik szövegünk (e témában hagyományosan két szövegünk van) a közsféra problémáiról beszélt. Kifejtette: definiáljuk a fogalmakat, az állampolgár szá-

mára a jó minőségben dolgozó közszféra munkája része az életminőségnek. Fontosnak tartotta, hogy az állam nem vonulhat ki a közszférából, s végül a közszféra elfogadhatatlanul nagy bérelmaradásáról szólt, bár megjegyezte e probléma megoldására nincs átfogó javaslat. Rákérdezett arra, hogy az államháztartás és a közszféra reformjáról, a közszféra foglalkoztatáspolitikai problémáiról mit gondol a kormány? Fontosnak tartotta, hogy legyen felzárkóztatási (az Európai Unióhoz való felzárkóztatás) elgondolás. Kiemelte, hogy a közszféra egészére nézve ragaszkodunk az 5 %-os reálbér növekedéshez. Legyen bértárgyalás, de a bértábla befagyasztását nem tudjuk elfogadni.

Ezek után még egy körben viszontválaszok következtek, melyek során megállapodtunk a szeptemberi tovább tárgyalásban majd lezártuk a vitát. Még 11 óra előtt, s így a miniszter úr is nyugodtan elmehetett, nem kellett félidőben otthagyni a tárgyalást.

A második napirendi pont vitája során viszonylag gyorsan megállapodtunk a második félévi programról kölcsönösen elfogadva egymás javaslatait, majd berekesztettük az ülést.

A titkárság megint jól döntött, valóban nem volt szükség az ebédrendelésre.

1998. november

Szinte csak a véletlennek köszönhető Kedves Olvasóim, hogy a Szószóló e száma nem maradt „Haditudósítás” nélkül. Ha ugyanis lenne még néhány nap októberből, akkor ma nem tudom megírni e tudósításomat, mivel nagy valószínűséggel nem lett volna plenáris ülés az Érdekegyeztető Tanácsban.

Ki gondolta volna, hogy amikor augusztusban megállapodtunk az adótörvényekről, a költségvetésről, s egyéb ilyenkor szokásos jogszabályokról lefolytatandó tárgyalásokról, a kormány az „október végéig megkezdjük a tárgyalásokat” ígéretéből pusztán a hónap végére koncentrálni, mikor szinte már semmit sem lehet érdemben tenni, hiszen a jogszabályok előkészítése túl van a kormányzati szakaszon, sőt egyik-másikuk már a parlamenti tárgyalássorozat végénél is tart. Az igazság az: arra inkább lehetett számítani, hogy nem lesznek tárgyalások. De mégis lettek. A múlt héten megkaptuk az adótörvények tervezetét, majd nem sokkal később a meghívót az ÉT plenáris ülésére, a mai napra, október 30-ra. Az elmúlt heti oldalegyeztetésen aztán hosszasan vitatkozhattunk, hogy ilyen előkészület után leüljünk e tárgyalni, vagy sem. Végül is a tárgyalás mellett döntöttünk, amit az is nyomatékosított, hogy kaptunk egy hírt, miszerint ellátogat az ÉT-re a miniszterelnök és a pénzügyminiszter is. (Járay Zsigmond részvétele egyébként teljesen természetes lett volna). Nem kételkedtem, e hír igazságalapjában, de egyáltalán nem lepődtem meg, azon amikor kiderült, hogy mégsem lesznek ilyen magas rangú résztvevői az ÉT plenáris ülésének kormányzati oldalának. Miután reggel bemondta a rádió, a tárgyalások megkezdésekor bizonyosak lehettünk abban, hogy végül is miniszterek nélkül indul a plenáris ülés. (Itt azonban meg kell jegyezni, hogy 1990. óta, tehát amióta az ÉT működik, még nem fordult elő, hogy az adótörvények és a költségvetési törvény tárgyalásakor ne a témáért felelős pénzügyminiszter vezesse a kormányzati tárgyalócsoportot.)

Mindezek után délelőtt 10 órakor megkezdődött az Érdekegyeztető Tanács plenáris ülésének, mint rendesen, most is napirend előtti hozzászólásokkal. Először a munkálatokat jelentették be, hogy az Ipari és Munkaadói Szövetségek Európai Uniója fölvette őket, a STRATOSZ-szal kiegészülve (ez még egy ÉT-n kívüli jelentős munkaadói szer-

vezet) a tagjai sorába. Ezek után mi jelentettük be, hogy a SZEFE-t és az Autonómokat az Európai Szakszervezeti Szövetség vette föl a tagjai közé teljes jogú tagnak (e körből most már csak az ÉSZT hiányzik, de ez már egy másik mese). Természetesen kölcsönösen gratuláltunk egymásnak. A kormányoldal meg mindkettőnknek. Majd elkezdtek az érdemi munkát, a különböző adótörvények, majd az 1999. évi munkaszüneti napok körüli munkarend alakulásáról.

Bevezetesként a kormányzati oldal képviselőjében a Pénzügyminisztérium politikai államtitkára adott tájékoztatást – a szociális partnerek kérésére – az 1999. évi költségvetési törvény tervezetének sarkalatos pontjairól, valamint a társadalombiztosítással összefüggő, már a parlament elé beterjesztett törvények főbb összefüggéseiről. Tájékoztatója befejeztével – javaslatunkra – elmondta az adótörvények általános felvezető szövegét is, ismertetve azok készítésének vezérelveit. Miszerint a fő cél, a gyermekes családok terheinek a csökkentése, az otthonteremtés esélyének, a beruházások hatékonyságának a növelése, a munkahelyteremtés könnyítése, a szabályok egyszerűsödése. (Nem is lenne semmi baj, ha ezek mind teljesülnének, de ...). Mondanivalójának befejezésekor utalt arra, hogy az ismertetett korlátok között szabad a mozgástér, s várja a javaslatokat miután „a kormány teljes érdekegyeztetésre készült”.

Oldalunk szóvivője válaszában először is értékelte a kormány képviselőjének azon kijelentését, hogy a kormány érdemi tárgyalásra kész és a megállapodásra nyitott. Majd arról beszélt, hogy túl hosszú volt a két és fél hónapos szünet az előző ÉT ülés óta, mikor is a szociális párbeszédnek nyomát sem lehetett látni. Bár mi többször sürgettük a tárgyalások megkezdését, érdemi reakciót nem váltott ki a felvetésünk. A tárgyalások elmaradásáért és a vita ily késői szakaszban való megkezdéséért egyértelműen a kormányt tette felelőssé (mást nem is lehetett volna!). Ezen meglehetősen keményre sikeredett bevezető után elmondta általános észrevételeinket az adótörvényekről, kiemelve, hogy mi döntően a személyi jövedelemadóban vagyunk érintettek, ezért javaslatokat is ahhoz fogunk tenni. Természetesen azt is leszögezte, hogy a mai tájékoztató nem pótolta a költségvetési törvény (és a többi jogszabály) tervezetének a vitáját, amihez viszont továbbra is ragaszkodunk.

A munkáltatók is a kormány fejére olvasta a érdekegyeztetési szünet hosszúságát, majd kifejtették, hogy a célokkal egyet lehet érteni, de a részletekhez van javaslatuk. (Azokat egyébként már írásban is átadták a partnereknek.)

Az államtitkár úr megnyugtatót, mindenkit, hogy „még van idő a törvények módosítására”. Nem igazán nyugodtunk azonban meg, mert az évek során már megtanultuk, hogy a parlamenti szakasz ily késői állásánál már korántsem lehet olymértékben törvényt módosítani, mint lehet azt a kormányzati szakaszban. Tehát mielőtt az Országgyűlés elé kerül egy javaslat. Ezek után azért még futottunk egy kört és elkezdtük a részletes vitát. Azaz elkezdtük volna, de ekkor oldalunk váratlanul szünetet kért, s visszavonultunk egy külön terembe rögtönzött sajtótájékoztatót tartani, melyen kifejtettük véleményünket a kormány érdekegyeztetéshez való hozzáállásának tarthatatlanságáról. Arról, hogy milyen veszélyeket jelentenek a kormányzati elképzelések, és az jól időzített egyeztető tárgyalások elmaradása.

A szünet után (a sajtószünet ebédszünettel is összekötődött) részletesen megtárgyaltuk az adótörvényeket. A részletes vita során oldalunk szóvivője tételesen bebizonyította, hogy nem olyan szép a menyasszony, mint amilyennek festik. Pl. a személyi jövedelemadó módosítása a munkavállalók nagy többségére hátrányos. Még a kormány által preferált családostok közül is csak kevesen járnak jól, stb.

A napirend tárgyalásának a végeredménye az lett, hogy a kormány egyetlen egy javaslatunkat sem fogadta el. A munkáltatók jobban jártak. Neki a harmincegy javaslatukból hatot elfogadott a kormány. (Igaz hogy ezek közül három helyesírási hiba kijavítására utalt.)

A tárgyalás végén megállapítottuk: a munkavállalók 1999. évi jövedelempozícióinak szempontjából a mai tárgyalás eredménytelen volt, de kifejeztük készségünket a tárgyalások folytatására. A munkáltatók is bejelentették: készek tovább tárgyalni. A végeredmény az lett, hogy a kormányzati oldal szóvivője közölte: készítsünk jövő hét hétfőjére egy módosító javaslatot (amelyik tartalmazza a kormány által alapvetően fontosnak tartott elemeket: három adókulcs lesz, a bevétel nem változik, a legkisebb bért is terheli adó), s azt kedden egy újabb plenáris ülésen tárgyaljuk meg. Mind mi, mind a munkáltatók elfogadtuk e feltételeket, s készülünk a keddi ÉT ülésre.

A plenáris ülés második napirendi pontját viszont gyorsan, hatalmas egyetértéssel tárgyaltuk meg. Ennek eredményeként egyhangúlag elfogadtuk a kormány javaslatát, mely szerint 1999-ben december 18-a (szombat) munkanap, december 24-e (péntek) pedig munkaszüneti nap lesz.

1998. december-január

Egész évben arról panaszkodtam Kedves Olvasóimnak, hogy nem tudok miről tudósítani, mert nem tartott ülést az Érdekegyeztető Tanács. Nos, az év utolsó két hónapjában megváltozott a helyzet, olyan sűrűn tárgyaltunk, hogy azt sem tudom hogyan férek be egyetlen „hadtudósítás” keretei közé.

Október 30-án ott hagytuk abban az éppen esedékes ÉT plenáris ülést, hogy a Pénzügyminisztérium államtitkára kérte, készítsünk következő hét elejére olyan adótábla javaslatot, amely tartalmazza az általuk fontosnak tartott három fő elemet: „csak három adókulcs legyen; a bevétel fő összege ne változzon; a legkisebb bért is terhelje adó”. Nem volt könnyű feladat, de az MSZOSZ szakértői „csodát műveltek”, s hétfő reggelre nem egy, hanem hét javaslat készült el, amelyet megküldtünk a munkáltatóknak és a kormányoldal képviselőinek is, hogy eldönthessék, melyik tetszik nekik a legjobban. Oldalunk végül is három javaslatot választott ki ezek közül, s a munkáltatókkal való egyeztetés során kiderült, hogy e közül egy nekik is megfelel. Ezek után úgy döntöttünk, hogy csak ezt az egyet javasoljuk. Amit meg is tettünk a következő hét keddi napján, a Szociális és Családvédelmi Minisztérium épületében (ú.n. Liba-palotában, amely a szóban forgó állattal összefüggésbe hozható színről kapta a nevét) megtartott soron kívüli ÉT ülésen.

A munkáltatók megerősítették, hogy teljesen magukénak érzik a javaslatunkat, mivel jobb mint a kormányé, s kérik a tárgyaló partnereket, hogy az előterjesztést tekintsék közös javaslatnak. A kormányt képviselő pénzügyi államtitkár is elismerte a javaslat előnyeit s erényeit, valamint azt is, hogy mindegyik megfelel az általa támasztott követelményeknek, de nem tudja egyiket sem elfogadni, mert az „nem felel meg a kormány elképzeléseinek, a kormány szellemiségének”. Kifejtette továbbá, hogy a kormány fő célja a középosztály támogatása, s hogy ne legyen kételyünk mindjárt el is magyarázta, hogy jelenleg kik tartoznak a magyar középosztályhoz.

Azok akik 1999-ben évi 300000 és 1000000 forint között keresnek. Hm. Kissé furcsa definíció, de legalább könnyen kiszámítható a hovatartozásunk. Csak a havi fizetésünket kell megnézni hozzá.

A határozott pénzügyminisztériumi NEM után még tettünk a munkáltatókkal közösen néhány meggyőzési kísérletet, de a válasz minden esetben hasonló volt. Így lezártuk a napirendet, azzal, hogy a kormány nagyon megnehezítette a következő bértárgyalásokat, mert amit a szociális partnerek veszítenek az adón, azt megpróbálják a béreken behozni.

A következő napirendi pontnál viszont, amelyik a különböző járulékokról szolt oldalelnökünk bejelentette, hogy a munkavállalói oldal nem kíván asszisztálni a kormány egyoldalú játékához, ugyanis az előzetes bizottsági tárgyalásokon minden javaslatunkat elutasították, ezért nem veszünk részt a téma tárgyalásában, csak a szakértőket hagyjuk ott megfigyelőként. Így is tettünk.

Aztán november 27-én új témák tárgyalásával folytattuk az ÉT-t. Ekkor a költségvetés, a társadalombiztosítási költségvetés illetve az 1999. évi bérajánlások és az 1999. évi minimálbér került a napirendre. Természetesen, mint oly sokszor máskor, most is a napirend előtti témák után. Ezen az ülésen mi mondtunk néhány „keresetlen szót” az ÉT helyzetéről.

Felhívtuk a kormány figyelmét a közel 10 éves múlt eredményeire, valamint arra, hogy az eddigi társadalmi–gazdasági átalakulás konfliktusmentes menetében alapvető szerepe volt az ÉT-nek. Ma aggasztónak tűnik, hogy e párbeszéd a kormány hibájából megszakadt, mivel a kormány nem veszi partnerszámba a munkáltatók és munkavállalók képviselőit. Kérdés, hogy a kormány számol-e az ÉT jövőjével, mert nekünk sok jelből úgy tűnik, hogy nem igazán. Véleményünk szerint a társadalmi párbeszéd nem épülhet konfrontációra, annak ellenére, hogy a kormány provokálja azokat. Ma még nem késő megelőzni olyan „ütközeteket”, melyek megelőzhetők lennének, fejezte be mondanivalója elővezetését a szóvivőnk.

Felszólalására a munkáltatók nem reagáltak, a kormány képviselőjében ott lévő pénzügyi államtitkár viszont igen. Két gondolatot emelt ki. Az első az volt, hogy azért vagyunk itt, hogy „meghallgassuk egymást”. A másik pedig az, hogy a kormány azokban a kérdésekben amelyekben érdemi vita volt törekedett a kompromisszumra (?), „de szűk volt a mozgástere”. Az ÉT működése jövőre is zavartalan, és a Gazdasági Minisztérium költségvetésében jelenik meg a titkárság fenntartásának pénze - mondta.

Oldalunk és a kormány képviselője, még néhányszor viszontválaszolt egymásnak, majd elkezdtek a napirend első pontjának a tárgyalását Magyarország költségvetéséről, melyet a Pénzügyminisztérium politikai államtitkára „vezetett fel”, azzal, hogy a bizottsági üléseken elhangzottak alapján ismert számára az oldalak véleménye. A költségvetés „sarokpontjai” többek között a prognosztizált

4-5 százalékos gazdasági növekedés mellett,
az infláció 10-11 százalékos növekedése,
a reálbér 3 százalékos emelkedése,
a fogyasztás 2 százalékos növekedése.

Beszélt arról, hogy a partnerek szerint sok a bizonytalanság a költségvetésben. A kormány szerint is, tette hozzá, az a gazdasági környezetben rejlik. Kiemelte, hogy a kormány a kormányprogramban vállalt ígéreteinek akar eleget tenni, majd részletesen beszélt a várható bevételekről, illetve az új kiadási kötelezettségekről.

Ezek után a mi egyik szóvivőnk következett (e témára mindhárom oldal több szóvivővel készült). Arról beszélt, hogy az augusztus 18-án arról állapodtunk meg, hogy a költségvetésről szeptember-október során kezdünk tárgyalni, ehhez képest csak most került sor az első ÉT ülésre e témában, mikor már a parlamenti vitaszakasz is elindult. (A kormány képviselője erre úgy reagált, hogy keddig még van lehetőség módosító indítványokat benyújtani!)

Szóvivőnk azzal kezdte, hogy nem jók az előjelek, s hogy jelen formájában a költségvetés számunkra nem fogadható el, mert a költségvetés a céljait a munkavállalók és a nyugdíjasok terhére valósítja meg. Gondot jelent az is, hogy a társadalom különböző csoportjait szembe állítja egymással; a nyugdíjast a nyugdíjassal; a munkavállalót a munkavállalóval; a vállalkozót a vállalkozóval, valamint, hogy az általunk fontosnak tartott gazdaságpolitikai célok alátámasztását nem valósítja meg. A gazdasági növekedés mértékében szerepet kellene vállalnia a belső piac növekedésének. A belső lakossági fogyasztást a tervezethez képest növelni kellene. Kérdés, hogy az infláció prognózisa megalapozott-e, és a költségvetés teremt-e érdemben munkahelyeket. Lesz-e a kormány-nak átgondolt foglalkoztatáspolitikája? Megjegyezte azt is, hogy a költségvetés bevételi és kiadási oldala egyaránt bizonytalan. Tág teret ad a költségvetés a szubjektivitásnak.

A közszférát ért „csapásokról” beszélt az elhangzottak után a másik szóvivőnk, miután az ÉT-t megelőző Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsa (KIÉT) tárgyalásai eredménytelenek voltak. Többek között megemlítette, hogy a bértáblát még a Bokros-csomag idején sem fagyasztották be, és a befagyasztás most sem indokolt. Elvész így e terület munkavállalóinak egyetlen illetményemelési garanciája. Beszélt a létszám gondokról és arról, hogy ahol, csökkentik a létszámot, ott sem lehet a nyert összeget béremelésre fordítani.

A munkáltatók szóvivői utánunk mondták el véleményüket, amely a mienkhez hasonlóan elmarasztaló volt, majd a kormány képviselője mondta el, hogy miért nem fogadható el javaslataink döntő többsége. Válaszát szóvivőink illetve a munkáltatók szóvivői „visszareagálták”, majd a kormány képviselője a szociális partnerek konkrét kérdéseire és felvetéseire válaszolt, amely 99 százalékban nem választ jelentett. Végül lezárva a vitát megjegyezte: optimistán mennek el, mert nem tudtak semmit elfogadni, de minden célt elértek.

Ettől „megnyugodva” térhettünk át a másik napirendi pont megtárgyalására, az 1999. évi átlagos keresetnövelés mértékéről a versenyszférában, illetve az országos minimálbér mértékének növeléséről. Az előbbi témakörnek a kormány képviselői, az utóbbinak mi voltunk az előterjesztői.

A tárgyalás kezdetén a kormány nevében a Gazdasági Minisztérium helyettes államtitkára elmondta, hogy 13 százalékot javasolnak a középértékre, de ha a szociális partnerek minimumban és maximumban is megegyeznek egymással, azt elfogadhatónak tartják.

Ezek után szóvivőnk, természetesen e megfelelő bevezetést követően bejelentette számainkat, mely szerint az átlag 16,5 százalék és a javasolt minimális emelés 13 százalék lenne.

A munkáltatók képviselője azt fejtette ki, hogy az adótörvények és a költségvetés megtárgyalása után úgy tűnik, a „vesztesek turkálnak egymás zsebében”. Ezért ehhez nekik alkalmazkodni kell, s így csökkentik elképzelt javaslataikat. A korábbi 13 százalékos elképzelésük helyett már csak 11 százalékot tudnak elfogadni. Így már volt miről vitatkozni, s végül azzal zártuk a témát, hogy a következő ÉT-n folytatjuk.

Ezek után áttérhettünk a napirendi pont második részének a megtárgyalására. A munkavállalói oldal nevében mi a minimális bér nagyságát 25500 forintban javasoltunk megállapítani. Indítványoztuk továbbá, hogy ez január elsejétől egységesen kerüljön bevezetésre.

A munkáltatók válaszul megjegyezték, hogy elvileg egyetértenek a január 1-i egységes bevezetéssel, de az agrárszféra speciális helyzetére tekintettel a gyakorlatban ettől elkel tekinteniük. A minimális bér összegére a javaslatuk 21500 forint volt.

A kormány szóvivője megjegyezte: neki úgy tűnik, hogy e témában sem lesz ma megállapodás, majd „bemondta” a kormány javaslatát, ami 22600 forint volt.

Igaza lett, mivel csak abban állapodtunk meg, hogy ezt vitát is elnapoljuk a következő ülésre.

Ezek után nem maradt más hátra, minthogy megegyezünk a következő ÉT ülés idejében és témáiban, majd berekesszük a tárgyalást.

Egy hét múlva, december 4-én ültünk össze ismét, a SzoCsa (Szociális és Családvédelmi Minisztérium) épületében, amikor is a bértémák mellett még további három témakör is napirendre került. Az utóbbiak közt szerepelt a Munka Törvénykönyvéről szóló módosító javaslat megvitatása (ezt a kormány és a munkáltatók erőltették); a Munkaerőpiaci Alap Irányító Testületének (MAT) beszámolója; valamint egy javaslat előterjesztése a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991 évi törvény módosítására.

Napirend előtt a VOSZ képviselője bejelentette: a közgyűlésük új alapszabályt fogadott el, mely szerint a nevük a jövőben: Vállalkozók és Munkáltatók Szövetsége (rövidítve továbbra is VOSZ). Az új testület élén 12 társelnök áll, kik félévenként váltják egymást.

Folytatva a bérvitát mindhárom oldal képviselője megerősítette a korábban már előterjesztett számait, de sejtették, hogy készek azokon változtatni. A munkáltatók képviselője kifejtette: rendkívül serkentően hatna a megegyezésre, ha a kormány az „egészségügyi hozzájárulás” kompenzációs keretének összegét nem csökkentené drasztikusan, az előző évihez képest. Erről aztán jól elvitatkoztak egy darabig, néhány rövidebb szünettel, gyakorlatilag eredmény nélkül. Végül is a munkavállalói oldal, hogy segítse a

megállapodás létrejöttét bejelentette: „lemegyünk 16 százalékra, az eredeti javaslatunkhoz képest”. Ez a javaslat annyira meglepte a munkáltatókat, hogy nyomban szünetet kértek, majd utána közölték az eredményt: 11-12 százalékos sávot javasolnak bérajánlásul. Ekkor a mi szünetkérésünk következett, melynek eredményeként bejelentettük: elfogadjuk a sávós megoldást 15-16 százalékos határokkal. Erről aztán vitatkoztunk egy darabig, majd ismét szünetet kértünk, amikor is a munkáltatókkal közösen vonultunk félre javaslatot téve nekik egy 12-16 százalékos sávra, ők azonban ebből 11-15 százalékos sávot tartottak elfogadhatónak. Így abban tudtunk csak közös nevezőre jutni, hogy most megszakítjuk a tárgyalásokat, és mindenki hazamegy egyeztetni az új helyzetről, s majd egy következő ÉT-n döntünk a mindkét félnek elfogadható mértékekről.

A szünetből visszatérve be is jelentettük, hogy egy hét múlva folytatjuk a vitát, amit a kormányoldal is elfogadott.

A minimális bér emelésének vitája az előzőhöz témakörhöz hasonlóan zajlott le. Egy ideig mindenki ragaszkodott az eredeti elképzeléséhez, ösztökélve a másikat, hogy az ő számát fogadja el. Majd ismét a mi oldalunk „mozdult el” azzal, hogy javasoltuk 25000 forintban megállapítani a minimális bér összegét. Ezután megállapodtunk arról, hogy egyelőre abbahagyjuk a vitát, de folytatjuk egy hét múlva.

A következő napirendi pont vitáját, a Munka Törvénykönyve módosítását nem mindennapi események előzték meg. Ugyanis egy abszolút munkavállaló- és szakszervezet-ellenes javaslat került az Érdekegyeztető Tanács tárgyalóasztalára, amelyhez az előzetes bizottsági tárgyalásokon egyetlen észrevételünket, módosító javaslatunkat sem fogadták el!

Mi pusztán azt kértük, hogy ezen a tárgyaláson csak azzal az egy szakasszal foglalkozzunk, melynek módosítását az Alkotmánybíróság írta elő. A többi javaslatról még hosszasan tárgyalhatunk később, megfelelő előkészítés után. Javaslatunkat a másik két oldal képviselői elvetették. Ezekhez a törvénymódosításokhoz mi nem adhattuk a nevünket, és előzetes megállapodások szerint erre úgy reagáltunk, hogy kivonultunk az ülésről. Demonstratív lépésünk azonban „nem zavarta meg a másik két oldalt” abban, hogy maguk között tovább folytassák a tárgyalást. Amikor vége lett e napirend megvitatásának, mi vissza is mentünk, hogy folytassuk a következő napirendi pontok vitáját.

A MAT beszámolót figyelmesen meghallgattuk, megjegyezve, hogy itt a beszámolón túl a MAT továbbfejlesztéséről is beszélnünk kell. Ezzel mindenki egyetértett, s el is fogadtuk a beszámolót.

A foglalkoztatási törvény módosításának a vitája meglehetősen egyszerűen zajlott. Megállapodtunk, hogy a technikai módosítások mellett néhány kisebb nem technikai módosítást is elfogadunk, majd bezártuk az ülést.

Egy hét múlva a „Fehér Házban” folytattuk az ÉT tárgyalást, a bérvitával. Azaz folytattuk volna, ha nem előzték volna meg előbb a napirend előtti bejelentések. Most a kormányon volt a sor, s ők éltek is a lehetőséggel. Az érdekegyeztetésért felelős Gazdasági Minisztérium politikai államtitkára kért szót, hogy bejelentse: elkészült az a szakmai koncepció, mely az érdekegyeztetés „megreformálásával” foglalkozik, s ami hamarosan a kormányülés elé kerül. Miután ott megtárgyalták, mi is megkapjuk.

Megköszöntük a tájékoztatást, de felvetettük: célszerűbb volna még a kormányülés előtt megvitatni, hogy szabadabban lehessen rajta változtatni, ha szükséges. A bejelentés egyébként az oldal több tagjánál „heveny szájmenést” váltott ki, mert többen is úgy érezték, hogy itt az alkalom, most hozzá kell szólaniok. (Ez azonban már nemigen használt az ügyünknek!)

Mi tettünk föl ezután kérdéseket a Csepeli Csőgyár, illetve az Ikarusz-gyár dolgozóinak ki nem fizetett bérei után érdeklődve. Amelyekre „abszolút ki nem elégítő választ” kaptunk, mind a kormány, mind a munkáltatók részéről.

Folytatva az ÉT korábbról elnapolt napirendjét a kompenzációs keret növeléséről (általános vita nélkül), először a kormányoldal képviselői fejtették ki érveiket arról, hogy miért nincs lehetőség a kompenzációs keret növelésére. Ezután a mi oldalunk szóvivője következett. Hozzászólásában a szóvivőnk a helyzet ilyenén való alakulásáért egyértelműen a kormányt tette felelőssé, majd megerősítette megállapodási szándékunkat. A kormány felelősségében a munkáltatók is egyetértettek velünk, majd kifejtették, hogy nekik is érdekük, hogy „méltányos és tisztességes bérek legyenek”.

A kormány képviselője természetesen visszautasította a minősítéseket, amikor erre ismét lehetősége adódott.

Ezek után néhány „általános kört futottunk”, majd a munkáltatói oldal szóvivője bejelentette, hogy 11-15 százalékos sávban tudja elképzelni a bérajánlásokat. A kormány képviselőjének ez nem igazán tetszett, de nem akart egyik oldal felé sem elmozdulni, ezért kijelentette: el tudja fogadnia sávös megoldást is, ha az nem mozdul el a 13 százalékos környékéről. A mi szóvivőnk 14-16 százalékos javaslatot terjesztett elő. Ez természetesen egyik partnerünknek sem felelt meg, ezért csak arról tudtunk megállapodni abban, hogy december 22-én folytatjuk a tárgyalást, de akkor már a végső számokról.

A minimális bér emeléséről szóló megegyezéssel hasonlóképpen haladtunk előre mint a bérajánlásokkal. Oldalunk tovább egyszerűsített, és 24500 forintos javaslatot terjesztett elő, azonban még ez az összeg is soknak tűnt tárgyalópartnereink szemében. Ezért e kérdés eldöntése helyett is csak a tárgyalások folytatásában tudtunk megállapodni.

December 22-én megint a „Liba-palota” volt a az ügyeletes tárgyalóhelyszín, s az ÉT ülés napirendjén most már csak a két bértéma szerepelt, de a napirend előtti felvetés most sem maradt el. A szociális ügyek politikai államtitkára jelentette be, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozás előkészítéseként kezdeményezi egy olyan háromoldalú bizottság létrehozását, mely „otthon van” a nemzetközi ügyekben és folyamatosan együtt dolgozna. Oldalelnökünk a válaszában kifejtette: mi már korábban is javasoltuk, hogy az ÉT plenáris ülése tekintse át a csatlakozással kapcsolatos ügyeket, s ezt az e célra létrehozott Nemzetközi Bizottság készítse elő. Egyébként a javasolt háromoldalú munkaszervezetet is célszerű lenne az ÉT keretei között tartani, s ennek úgyszintén megfelelné a Nemzetközi Bizottságunk. A munkáltatók lényegében ugyanezzel értettek egyet.

Az államtitkár úr ezek után abbéli örömeinek adott hangot, hogy – értelmezése szerint – egyetértettünk a javaslatával....

Ezek után mi következünk. Megállapítottuk, hogy a kormány a parlament elő terjesztette a Munka Törvénykönyve módosítását, ami példa nélkül álló, mert nem bírja a munkavállalók egyetértését. Tiltakoztunk ugyanakkor az ellen, hogy a szociális miniszter azzal a kiegészítéssel terjesztette a javaslatát az országgyűlés elé, hogy az figyelembe veszi a munkavállalók észrevételeit is, holott ez nem igaz! Végül azt is kifogásol-

tuk, hogy parlament elé került egy olyan, ugyancsak munkavállaló-ellenes javaslat – amit a kormány is támogatott –, amely a tárgyévét követő év júniusáig meghosszabbítja a szabadság kötelező kiadásának idejét.

A szociális ügyek államtitkára válaszában mindenekelőtt visszautasította a miniszterét ért elmarasztalásokat, majd kifejtette: a szakszervezeteknek lett volna lehetőségük részt venni a Munka Törvénykönyve módosításának vitájában, de kivonultak a tárgyalásról. (Ez az állítás tényszerűen igaz, az államtitkár úr csak arról feledkezett el, hogy a munkavállalók azután vonultak ki a tárgyalásról, mikor bebizonyosodott, hogy „csak a munkáltatók javaslatait kezeli a minisztérium helyettes államtitkára elfogadhatónak” – talán csak nem azért (?), mert államtitkári kinevezését megelőzően, még a munkáltatóknak szakértett –, a mienket nem. Mi nem kockáztathattuk, hogy olyan körülmények között vegyünk részt egy tárgyalásban, ahol a végeredmény csak az lehet, hogy a mi egyetértésünkkel született a munkavállaló ellenes törvénymódosítás. Támogatásunk elnyeréséért komolyan változtatni kellene a minisztériumi hozzáálláson.

A szabadsággal kapcsolatban pedig azzal érvelt, hogy egy olyan jogszabálypont módosítására kerül sor egyéni képviselői indítvány alapján, amelyet tömegesen nem tartottak be, ezért fontosnak látták a törvényt hozzáigazítani a törvény megszegéséhez. Ez egy hihetetlenül érdekes érvelés volt, s szerintem, nagyon nagy távlatokat sejtet a magyar jogrendszerben. Ugyanis más jogszabályokban is vannak olyan tiltások, amelyet meglehetősen nagytömegben nem tartanak be. Például a törvény tiltja a lopást, az adócsalást, a nemi erőszakot, stb. Esetleg itt is várhatók módosítások?

Még folytattunk egy rövid szóváltást a témáról, majd áttértünk a hivatalos napirend megtárgyalására. A bérajánlási témakör előterjesztésekor a kormány képviselője közölte, hogy a 300 millió forintos (1998-ban ez milliárdos nagyságrendű volt) kompenzációs keretet némi átcsoportosítással kismértékben meg tudnák növelni, viszont a mezőgazdaság támogatási rendszere még nincs kidolgozva.

A mi szóvivőnk erre azzal az érveléssel reagált, hogy nem oldódott meg semmi, s a kormányt tette felelőssé a tárgyalások elnehezüléséért. Ezzel a munkáltatók is egyetértettek.

Ezek után újabb és újabb nagy ívű szóváltások következtek. megszakítva néha órák szünetek, amikor is visszavonultunk a munkáltatókkal egyezkedni. Végül is megszületett az eredmény, bizonyítva, hogy mégis van értelme az ÉT-nek, s ha a felek mind-egyikének az a szándéka, lehet megállapodásokat is kötni.

Végeredményben egy maratoni tárgyalássorozat zárásaként arról állapodtunk meg, hogy 1999-ben a minimálbér 22500 forint lesz, de májusban a gazdasági folyamatok ismeretében visszatérünk rá, s lehetőség szerint tovább tárgyalunk egy esetleges növelésről. A minimálbér január 1-től érvényes, de az agrárágazatban csak júliustól vezetik be, kivéve, ha mégis lesz kompenzáció az egészségügyi hozzájáruláshoz. Akkor ez már március 1-től, vagy a bevezetés utáni hónap első napjától lesz érvényes.

A versenyszférában a bérajánlás mértéke a megállapodás szerint 12-15 százalék.

Ezek után nem maradt más hátra, minthogy bezárjuk az ülést (Lehet, hogy ez volt az utolsó ÉT?), és kellemes karácsonyi ünnepeket és boldog új esztendőt kívánjunk egymásnak, majd ment ki ki a maga dolgára.

1999. január

Kedves Olvasóim az 1999-es esztendő az „Érdekegyeztető Tanács jegyében kezdődött el”. December 28-i keltezéssel megkaptuk "A társadalmi párbeszéd rendszerének szakmai koncepciója" című kormány-előterjesztést, melyet a kormány aznap tárgyalt meg. E dolgozat hivatott arra, hogy rendszerbe ötvözze azokat az össze nem függő, de helyenként kapcsolatba lévő elemeket, melyeknek az a közös vonásuk, hogy munkájukat részben különböző testületek illetve szervezetek képviselőinek véleményei ütköztetésével végzik.

Már maga az elnevezés is, mint gyűjtőfogalom érdekes, arra a "Társadalmi Vitára" emlékeztet, amelynek hiábavalóságát, figyelemelterelő és ködösítő szerepét, és a valós érdekegyeztetést kiváltó voltát már annakidején is többen kritizálták. Anélkül, hogy belemennék a részletekbe – lesz még alkalmam többször foglalkozni e témával, és fogok is – megjegyzem, hogy a jelenlegi kormány elképzelésnek is az a vezérgondolata, hogy tárgyaljunk, hallgassuk meg egymást, de ne szülessenek megállapodások (csak abban az egy-két esetben, ahol még muszáj).

A vitaanyaggal együtt az a kérés is eljutott hozzánk, hogy jó lenne minél hamarabb elkezdni a tárgyalásokat. (Csak azt nem értem miért ennyire sürgős a dolog?) A rendszer működik, ha mindhárom fél a megállapodás igényével ül le a tárgyalóasztalhoz, s komolyan veszi az ott történeteket, tehát itt nincs szükség hiánypótlásra. Az eredeti elképzelésekhez képest természetesen az „élet” már megfogalmazta a változtatás igényét (több mint három éve foglalkozunk vele), de ez megkívánja a rendszer és kapcsolódó elemei bonyolult összefüggéseinek áttekintését és szükséges változtatását is, ami viszont nem megy kampányszerűen. (Emiatt tehát ne kapkodjunk el semmit.)

Egyelőre ennyit „az érdekegyeztetés reformjáról”, s most inkább az ÉT érdemi munkájával foglalkoznék, ugyanis január 22-én már tartottunk is egy plenáris ülést, melynek témái: "Konzultáció a kormány középtávú mikro-, kis - és közép vállalkozásokat segítő stratégiájáról" illetve "Javaslat az ÉT 1999. I. félévi programjára".

Kitalálhatta volna az Olvasó akkor is, ha nem írok erről, hogy ez az ülés is napirend előtti felszólalással kezdődött, amelyet most megint a mi oldalunk vetett föl. Tiltá-

koztunk az ellen, hogy a Kormány a Munka Törvénykönyve módosítása tervezetében olyan javaslatokat fogadott el, melyeket előzetesen nem tárgyaltunk sem szakértői megbeszélésen, sem az ÉT plenáris ülésén. Szóvivőnk felhívta a figyelmet arra, hogy a Munka Törvénykönyve egy olyan alapidokumentum, melynek egyeztetés nélküli módosítása veszélyezteti a munkaügyi kapcsolatokat, a munkahelyi békét. Kifogásolta, hogy a kormányülésen bekerült a módosító javaslatba egy olyan pont (az eredeti előterjesztésben nem volt benne!), miszerint azokon a munkahelyeken, ahol nem működik szakszervezet, az üzemi tanács is köthet kollektív szerződés jogosítványaival rendelkező szerződést. Hangsúlyozta hogy ez olyan durva megsértése a szakszervezeti jogoknak, amelynek még a gondolata sem vetődhet föl egy jogállamban.

A gond részint az, hogy a szakszervezetekkel ellentétben az üzemi tanácsoknak nincs felelősége, részint pedig az, hogy a hatályos jogszabályok szerint a szakszervezeteket be kell vonni az előkészítésbe. Azzal, hogy ez nem történt meg, a kormány megsértette a jogalkotásról szóló törvényt.

A kormány képviselője ezzel természetesen nem értett egyet. Kijelentette: a kormánynak joga van döntéseket hozni (ezt senki nem is vitatta!), és jelezte, hogy még a beterjesztés előtt egyeztetni kívánnak a szociális partnerekkel.

A munkáltatók képviselője – aki szintén nem vitatta a kormány döntéshozási jogát – egyetértett a tiltakozásunkkal. Nem tartotta szerencsésnek, hogy egy kétoldalú tárgyaláson elfogadott szövegen (mint emlékeznek rá az MT vitájáról mi kivonultunk, s így csak a munkáltatók egyeztettek a kormánnyal) egyoldalúan változtatnak.

A további hozzászólási „körökben” a kormány képviselője (a javaslatot készítő helyettes államtitkár) azt is bizonygatta, hogy a tervezet nem hatalmazza föl kollektív szerződés kötési joggal az üzemi tanácsokat (ami igaz is, szó szerint valóban nem), majd ismét javasolta, hogy február 4-én a Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető tanácsában (KIÉT), 5-én pedig az ÉT Munkajogi Bizottságában tárgyaljunk az MT-módosítás legújabb változatáról. Ezt a tárgyalási ajánlatot elfogadtuk, s hasonlóan döntöttek a munkáltatók is. Ezek után el is kezdhettük a napirendi pontok vitáját.

Az elsőt, a kormány középtávú mikro-, kis - és középvállalkozásokat segítő stratégiájáról szóló előterjesztést a Gazdasági Minisztérium politikai államtitkára „vezette

föl”. Kiemelte, hogy ez a Kormány és a Gazdasági Minisztérium gazdaságstratégiai ter-
vének az egyik első eleme, melybe be akarják építeni a szociális partnerek véleményét
is.

Beszélt arról, hogy e téma egzisztenciális szempontból, több mint kétmillió em-
bert érint, tehát rendkívül fontos alapkérdéssel foglalkozik. A belső piac alakulása szem-
pontjából e szektornak rendkívül fontos szerepe van, de a „multik” beépülése szempont-
jából is lényeges, s az uniós csatlakozásnak is meghatározó eleme.

Megemlítette továbbá, hogy a programok lehetséges eszköztrendszerét tartalmaz-
za az előterjesztés. A javítandó területekként a tudásszint növelését, a információ növe-
lését, a forrásproblémák és a tőkeellátás javítását említette meg. Nagy jelentőségű téma-
ként említette az adó- és járulékkerhek jelentős csökkentésének és az adminisztratív ter-
hek mérséklésének szükségességét is.

Az előterjesztést követő általános vitában az oldalak szóvivői egybehangzóan
szükségesnek és támogatandónak nevezték a javaslatot. Oldalunk képviselője kiemelte a
foglalkoztatáspolitikai jelentőségét, és beszélt a munkaügyi ellenőrzések fontosságáról
is, mivel a foglalkoztatottak kétharmadát itt alkalmazzák.

Az általános vitát követő részletes vita során az ÉT általános gyakorlatától eltérően az
oldalakat alkotó szervezetek képviselői mondták el véleményüket, javaslataikat
a tervezetről illetve azzal kapcsolatban. A vita zárásaként az előterjesztő államtitkár ösz-
szefoglalójában megemlítette, hogy szinte mindennel egyetért az elhangzottak közül, s
meggyőződése, hogy azok az előterjesztés „javulását” szolgálják.

A második napirend tárgyalásával, mivel egy jól előkészített és előzetesen
egyeztetett javaslat volt gyorsan végeztünk. S azzal az érzéssel állhattunk fel a tárgyaló-
asztaltól, hogy az ÉT jelenlegi formájában is alkalmas a megegyezésre, az előterjesztés-
ek javítására. Csak az szükséges hozzá, hogy megfelelően előkészített javaslatok kerül-
jenek időben benyújtásra, és mind a három (!) résztvevő a megállapodás szándékával,
egymás véleményének tiszteletbe tartása igényével üljön le tárgyalni. Ne arra legyen
büszke, hogy sikerült a partnerek – esetenként a sajátjánál jobb – javaslataiból semmit
sem elfogadni.

1999. március

Reformálunk, reformálunk Kedves Olvasóim, ahelyett, hogy az érdemi problémákról tárgyalnánk. De meg kell értenünk a kormányt. Az mégsem lenne helyénvaló, ha egy olyan érdekegyeztetési rendszerben kényszerülne tárgyalni a munkáltatók és munkavállalók képviselőivel, amely megfelelt a rendszerváltó kormánynak, és az azt követő kormányoknak. Amelyet elismeréssel illettek a nemzetközi munkáltatói és munkavállalói szervezetek is, és amelyet példaként lehetett állítani a volt szocialista államokból botladozó új demokráciák elé.

Most meg kellett tudnunk eddig működő rendszerünkről – melynek természetesen megvoltak a maga élet hozta hibái –, hogy nem jó, nem európai, mivel a hasonló rendszerek angol elnevezésében nincsen olyan szó (mily furcsa az angol nyelv!), amely tükörfordításban Érdekegyeztető Tanácsot jelentene. E szörnyű hiba természetesen tűrhetetlen egy rendet kívánó kormány számára. Tehát változtatni kell. Olyan névre van szükség, amely egy az egyben fordítható angolra, s máris „eurokonformok” leszünk.

Mint múltkori tudósításomból már értesültek róla Kedves Olvasóim e nagy változtatási folyamat a december 28-i „csomaggal” el is indult. Ekkor kaptuk meg ugyanis a kormány elképzeléseit „A társadalmi párbeszéd (ez már jól fordítható angolra: social dialogue, és vissza) rendszerének szakmai koncepciója” címmel. A vaskos anyag tartalmazott mindent ami kapcsolatban volt az ÉT-vel és ami nem.

Lényegében egymás mellé rakta a munka világa érdekegyeztető rendszerét az attól függetlenül működő, más jogszabályokba rendezett tanácsokkal, azon logikából kiindulva, hogy ott is vannak munkáltatói illetve munkavállalói képviselők. Kiegészült mindez olyan új tanácsokkal amelyekre már korábban is gondoltunk (pl. Gazdasági Tanács), s olyanokkal amelyre nem (pl. Nemzeti ILO Tanács). A javaslat lényege a következőkben foglalható össze:

1. Mindennek megváltozik a neve. Például az elviselhetetlen Érdekegyeztető Tanács nevet az Országos Munkaügyi Tanács (mennyire kifejező, s milyen könnyen fordítható) név váltja fel.

2. Mindennek megváltozik a jogosítványa. Amiben korábban meg kellett állapodni a tárgyaló feleknek, arról az új elképzelés szerint csak konzultálunk.
3. A logikus összefüggések elkerülnek egymás mellől. Pl. az OMT csak a munka világával kapcsolatos dolgokat (munkaügyi jogszabályok, minimálbér, bérajánlás, munkaidővel összefüggő kérdések) tárgyalja, de az elképzelés szerint nem foglalkozna a költségvetéssel, az adókkal és a járulékokkal. A tervezet arra viszont nem ad magyarázatot, hogy hogyan lehet reálbérekről tárgyalni illetve megállapodni ez utóbbiak nélkül. Hogy hogyan lehet a közalkalmazotti illetményekről, illetménytábláról (ha még visszajön egyszer, mert vissza kell jönnie) tárgyalni a költségvetés nélkül?

És még folytathatnám a sort Kedves Olvasóim, de kérem, hogy tekintsenek el ettől, s hadd maradhassak a tényeknél, a „száraz” krónikánál. Azt ugyanis már a legutóbbi tudósításomban említettem, hogy a kormánynak ez feltételezhetően nagyon sürgős dolga. Ezért ÉT szerű tárgyalásokon elkezdtük a kormányjavaslat megvitatását. Azért nevezem ÉT szerűnek, mert e tárgyalásokon az ÉT oldalainak képviselői voltak jelen, de a tárgyalások nem az ÉT szabályai szerint bonyolódtak le.

Először január 27-én délután, közvetlenül az ez évi egyetlen ÉT plenáris ülést követően ültünk össze a „SzoCsa” tárgyalótermében. Sokan voltunk. Nemcsak a szervezetek képviselői, hanem szakértők, és a téma iránt érdeklődők is. De szólni természetesen csak az ÉT résztvevői szólhattak. Igaz ők mindnyájan. Szóvivők ugyanis nem voltak. Mindenki szabadon mondhatta a véleményét, s többször is szólhatott. Szólt is. Az egésznek az lett az eredménye, hogy kölcsönösen megtudtuk, ki hogyan vélekedik a tervezetről, illetve ki mit akar elhitetni a másikkal. Legvégül megfogalmazódott néhány pont mely már alapját képezhette a tárgyalás folytatásának. Itt abba is hagytuk.

Legközelebb alig több mint egy hét múlva találkoztunk. Ismét a „SzoCsá”-ban, de a változatosság kedvéért most délelőtt. A módszeren most sem változtattunk. Mindenki beszélhetett. Ez azon kívül, hogy igazán nem vitt előre, arra is jó volt, hogy a nyilvánosság előtt is kiderüljön, mekkora ellentmondások illetve különbségek vannak az egyes oldalakon belül. Szerintem azonban erre nem volt igazán szükség. Annyit viszont elértünk, hogy elhatározzuk, először a munka világa ügyeivel foglalkozunk, s ha azt

„tisztába raktuk”, akkor vesszük elő a többit. Meg is kértük a kormányoldal ez ügyekben szakértő helyettes államtitkárát (Gazdasági Minisztérium), hogy készítse ilyen formában egy megfelelő javaslatot a továbbtárgyalásra, amelyet most már majd ÉT plenáris ülésen vitatunk meg, nyilvánosan, az ÉT szabályai szerint. Meg is állapodtunk az időpontban, majd berekesztettük a tárgyalást.

A dolgok azonban sosem ilyen egyszerűek. Hamarosan kiderült, hogy nem az eredetileg megállapodott időpontban, február 26-án jövünk össze, hanem egy héttel később, és nem ÉT, hanem beszélgetés lesz a Kancelláriát vezető miniszterrel. Méghozzá külön-külön. Csütörtökön a munkáltatók képviselőit, pénteken pedig a munkavállalói oldal első embereit és egy-egy szakértőjét fogadta az „überminiszter” úr.

A tárgyalás, melynek témája az ÉT reform illetve a Munka Törvénykönyvével kapcsolatos dolgok voltak, egy korábbi ugyanilyen témájú tárgyaláshoz hasonlóan kezdődött. Azaz a meghívónk minket beszéltetett...

Minden szervezet vezetője elmondhatta szervezete problémáját, ami helyyel-közzel még a napirenddel is összefüggött. Ezután szünetet tartottunk, levezetni a felgyülemlett indulatokat, s szünet után jött a meglepetés. A főminiszter úr ugyanis egy csomagtervet jelentett be, miszerint hajlandók visszavonni a munka törvénykönyvének munkavállaló-ellenes módosítási elképzeléseit illetve, enyhíteni, ha mi elfogadjuk a társadalmi párbeszéd új rendszerét. Javasolta: fogadjuk el, hogy a jövő évtől a reálkeresetek növekménye a GDP növekményének 50 százalékaival legyen azonos, viszont a szakszervezetek fogják vissza magukat a bérharcban.

Az „előterjesztett” javaslattal összefüggésben csak az a bökkenő, hogy a közalkalmazottaknak még az ideai bérük elnyerésével kapcsolatban is vannak követeléseik, amit realizálni szeretnének, nemhogy lemondani a jövő évi bérharcról.

Mit ne mondjak(!). A kormány javaslata meglepett minket. Ezért néhány tájékoztató kérdés után szünetet is kértünk (ami néhány virsli leeresztésére is jó volt), hogy összeszedhessük magunkat és egyeztessük álláspontunkat. Szünet után folytatva a tárgyalást később még egy rövid szünetet kértünk, majd vissza menve a tárgyalóterembe megállapodtunk, hogy mindenki hazamegy egyeztetni az illetékes testületével, s a testületi vélemények birtokában találkozunk március 19-én.

Mi javasoltuk, hogy ez már nyilvános érdekegyeztető tárgyalás legyen, de a tárgyalást vezető miniszter úr csak egy hasonló összejövételt tudott elfogadni. Így ebben maradtunk, s elkészönve egymástól mindenki ment a dolgára.

1999. május

Bevégeztetett!

1999. április 21-ének délutánján az aktuális ÉT ülés utolsó szakaszában a magyar kormány képviselője bejelentette: a kormány „Érdemei elismerése mellett!” megszünteti az Érdekegyeztető Tanácsot.

A szociális partnerek jelen lévő képviselői szomorú szívvel vették tudomásul a „közös gyermek halálát” kimondó egyoldalú döntést. Azt, hogy bár utolsó percig küzdöttek érte nem tudták megakadályozni a rendszerváltás egyik legfontosabb intézményének megszűntét.

Hogyan jutottunk el idáig?

Március 19-én – ahogy arról március 5-én megállapodtunk – a szakszervezeti oldal, immár testületi vélemények birtokában, ismét összeült tárgyalni a kormány főminiszter vezette tárgyalócsoporttal. Sajnos azonban csak létszámban voltunk oldal, jelenlétünkben nem, ugyanis az előzetes oldalegyeztetésen az Autonómok képviselőjének javaslatára úgy döntöttünk, hogy nem oldalként, hanem szervezetenként lépünk föl. És ez, mint utólag kiderült (ilyenkor mindig bölcsőbb az ember) végzetes hiba volt. Ugyanis amikor a konföderációk elnökei külön-külön elmondták az egyébként teljesen összecsengő véleményüket, az előző alkalommal fölített három kérdéssel kapcsolatban, a főminiszter úgy csapott le a váratlanul kapott lehetőségre, mint vak tyúk a takonyra. Kijelentette: az is azt bizonyítja, hogy szükség van az ÉT megszüntetésére, hogy még ebben sem tudtunk egységes álláspontot képviselni. Ez azért meglehetősen furcsa beállítás volt, mert abszolút egységesek voltunk a Munka Törvénykönyve tervezett módosításával kapcsolatban.

Egységesen elutasítottuk a munkavállaló ellenes paragrafus tervezeteket. Abban sem volt különbség közöttünk, hogy készek vagyunk továbbtárgyalni az érdekegyeztetés

reformjáról, és megfelelő előkészítés után el is tudjuk fogadni a kormány elképzeléseinek jobban megfelelő rendszert.

Tökéletes egyetértés és összhang volt közöttünk abban, hogy a szakszervezetek nem tudják elfogadni a kormánynak a béremelés mértékére vonatkozó javaslatát, vagyis, hogy a következő három évben a reálbér növekedése ne legyen nagyobb a GDP növekedése 50 százalékánál. A javaslatot már csak azért sem fogadhattuk el, mert a béremelési szándék szűkszavú bejelentésén túl a kormánytól sem adatokat, sem számításokat nem kaptunk, és számos egyéb körülményről (például adó- és járulék elképzelések) sem tájékozódhattunk. Ezek ismerete, valamint a téma részletes, összefüggéseire is kiterjedő megtárgyalása nélkül pedig felelősen gondolkodó szakszervezet nem köthet bérmegállapodást.

Gondot pusztán az okozott, hogy a Liga elnöke blikkfangos bevezetésként azzal kezdte a mondanivalóját, hogy az „ÉT kiüresedett, ezért szükség van a reformjára”. (Hogy mire gondolt azt nem lehet tudni, viszont ezzel adut adott a kormány kezébe.)

Az ÉT megszűnik, összehívják a Gazdasági Tanácsot

A vélemények ismertetése után szünet következett, mikor is a teljes kormány delegáció elvonult, (föltehetőleg a miniszterelnökhöz), majd visszatérve a főminiszter úr bejelentette: az ÉT megszűnik, április 9-re a kormány összehívja a Gazdasági Tanácsot (GT), és majd valamikor feláll az új Országos Munkaügyi Tanács (OMT).

Ezt mi nem fogadhattuk el, mert az új fórumok még létre sem voltak hozva, s azt – a háromoldalú megállapodás szerint – csak az ÉT hozhatja létre. Javasoltuk, mivel még bőven van idő, hogy a kormány előbb hívja össze az Érdekegyeztető Tanácsot, ott döntsünk az új rendszer létrehozásáról, utána legyen meg a Gazdasági Tanács első ülése. Erre viszont a kormány képviselői nem voltak hajlandók. Azt indítványozták, hogy előbb üljön össze a GT, s majd utána valamikor legyen meg az az ÉT, amelyik kimondja a létrehozását. Így csak abban tudtunk megállapodni, hogy a Munka Törvénykönyvéről és az új érdekegyeztetési rendszer kialakításáról a továbbiakban szakértői tárgyalásokat folytatunk. Ezzel után be is rekesztettük az ülést.

Miután a kormány képviselői gyorsan eltávoztak, mi megállapodtunk abban, hogy föl vesszük kapcsolatot a munkáltatókkal, és közösen kezdeményezzük az ÉT összehívását április 6-ra. Erre, az ÉT alapszabálya szerint jogunk és lehetőségünk is volt.

Kezdeményezésünkhöz csatlakoztak a munkáltatói szervezetek is, és ketten összehívtuk az ÉT-t a megbeszéltek napra. Felhívásunkra a kormánytól azt a választ kaptuk, hogy aznap nem érnek rá.

„ÉT” szerű tárgyalások

Ezekre először április 30-án jöttünk össze, amikor az OMT ideiglenes alapszabályának tervezetét vitattuk meg. Előzetesen egyeztetve a munkáltatókkal az előre megkapott tervezetet elmondtuk a kifogásainkat, mi az, amit hiányolunk a tervezetből, s mi az amit változtatni javasolunk.

Az új alapszabály egyébként kísértetiesen emlékeztetett a régire, csak a jogosítványok terén volt némi különbség. Különösen az volt fájó, hogy a kormány szerint az OMT ne tárgyaljon a költségvetésről, az adókról és járulékokról. Szerintünk a szociális partnereknek viszont ez elképzelhetetlen, mert a bérmegállapodásnál – hiszen reálbérekről – is tárgyalunk, elengedhetetlen fontosságú ezen kérdések ismerete és megtárgyalása is. Miután helyben nem tudtunk megállapodni úgy döntöttünk, hogy néhány nap múlva, „felfegyverkezve” a szükséges felhatalmazásokkal folytatjuk. Megállapodtunk abban is, hogy ugyanaznap a Munka Törvénykönyve vitatott pontjairól is egyeztetünk.

Így is történt. Nagypénteken délelőtt ismét találkoztunk, s lőn csoda. A kormány, (igaz helyenként kisebb változtatással), de szinte minden javaslatunkat el tudta fogadni. Kivéve azt, hogy az OMT-ben gazdasági kérdésekről tárgyaljunk. Helyette azt javasolták, hogy a megfelelő időben a Pénzügyminisztériumban, a pénzügyminiszter konzultáljon a munkáltatók és munkavállalók képviselőivel (e kérdésben az ÉT-ben is csak konzultációt folytattunk).

Elfogadható ajánlat, elfogadhatatlan „záradék”

Ez számunkra már majdnem elfogadható volt, de elfogadni csak akkor tudtuk volna, ha az esetleges megállapodás kötésének és képviselőjének a lehetősége is bekerül a tervezetbe. Bekerült. Ekkor már csak arra kellett megoldást találnunk, hogy mit kezdjünk azzal a kormányelképzeléssel, miszerint a megállapodáshoz kell egy záradékot tenni, melyben kijelentik az aláírók, hogy elfogadják a kormány béremelésre vonatkozó javaslatát (a mindenkor GDP növekmény 50 százaléka).

Ebben viszont a három oldal semmiképp nem tudott megegyezni, s akkor egy igen szellemes megoldásként három záradék készült. Egy kormány, egy a munkáltatók, s egy a munkavállalók részéről. A különbség csak az volt, hogy a kormány azonnal akarta, mi, a munkáltatókkal összhangban viszont tárgyalások után tartottuk elképzelhetőnek a megállapodást a bérekről, részünkről még külön kiemelve a közszféra problémáit.

Így már aláírható lett volna a szöveg, de ekkor jött a szokásos bejelentés: előbb egyeztetni kell a testületekkel. Így hát megállapodtunk, hogy húsvét utáni kedden délután (április 6-án) írjuk alá a szöveget.

„Csodavárás”

Hamarosan kiderült. ekkor követtük el e második hibánkat, de ezt ekkor még nem tudtuk. Siettünk át a másik tárgyalóterembe, ahol már többünket türelmetlenül várták, a Munka Törvénykönyve módosításairól tárgyalni.

Úgy tűnt, hogy ez a nap valami csodát hoz. Ugyanis viszonylag gyorsan (két-három óra alatt) sikerült eredményre jutnunk. A partnereink az általunk kifogásolt hat pontból ötben elfogadták javaslatainkat. A fennmaradt egyben pedig mi engedtünk. Ez egész jó eredménynek látszott, de megállapodást itt sem írtunk alá. Abban maradtunk, hogy majd együtt a következő munkanapon.

Sajnos azonban húsvétal együtt a csoda ígérete is elmúlt, kedden délelőtt ugyan- is a Parlament illetékes bizottsága megkezdte a Munka Törvénykönyve módosító javaslatainak tárgyalását, s ennek során az eredeti szöveget fogadta el. Azaz a kormánytöbbség, az ellenzéki figyelmeztetés ellenére sem törődött az előző pénteki tárgyalások ered-

ményével, s azzal, hogy várhatóan aláírásra kerül egy megállapodás. Ez elgondolkoztató.

A csoda elmúlását azonban nem ez jelentette, hanem az, hogy a kormánydelegáció – melyben mindazon személyek ott ültek akik egy ÉT plenáris ülésen ott kell, hogy legyenek – egy teljesen új szöveget adott át, melynek első két pontja a pénteki megállapodásokkal volt egyező, a harmadik pedig a reálbér tervezett alakulását (három évig a reálbér emelkedése a mindenkori GDP növekményének 50 százalékánál nem lesz nagyobb) tartalmazta. Ezt se mi, se a munkáltatók így nem tudtuk elfogadni.

Megállapodás helyett „diktátum”

Tettünk több kompromisszumos ajánlatot, egy távolabbi, megalapozott elfogadás lehetőségét is fölvetve, amit viszont a kormány oldal nem tudott tolerálni. Ekkor már egyértelmű volt, hogy mandátumuk nem a megállapodásra, hanem egy diktátum elfogadására szólt. Így nem volt mit tenni. Nem született meg a megállapodás, melyet a kormány képviselője aláírt, a munkáltatók szervezeteinek a többsége az első két pontot aláírta, egy záradékkal (volt aki még ezt sem tette meg), mi viszont nem írtunk alá semmit.

Ennek következménye az lett, hogy „elszállt” a Munka Törvénykönyve módosítására tett minden erőfeszítésünk. S szerintem ez volt a kormány legfőbb célja. Olyan helyzetet teremteni, hogy az eredeti szövegen semmiképp se keljen változtatniuk. Azóta is azon gondolkodom: mi történt volna, ha szó nélkül aláírunk mindent? Mit kellett volna kitalálni, hogy mégis maradjon az eredeti változat? Meggyőződésem, hogy ezt a problémát is megoldották volna.

Később ugyanis világossá vált, hogy ezenkívül semmi más nem szállt el. Április 9-én megtartotta első ülését a Gazdasági Tanács, melyről később, az április 29-i első ülésen derült ki, nem az első, hanem a „nulladik” volt. Április 21-re viszont a kormány összehívta az Érdekegyeztető Tanács plenáris ülését egyetlen napirendi ponttal: „A munkaügyi érdekegyeztetés átalakítása, az Országos Munkaügyi Tanács megalakítása”.

A téma előterjesztője a kormány.

A tárgyalást megelőző oldalegyeztetésen az is kiderült, hogy a kormány szeretné, ha a három oldal közfelkiáltással mondaná ki az ÉT megszüntét. Ha viszont a másik két partner erre nem hajlandó, a kormány akkor is megteszi ezt, s a szociális partnerek, ha akarják tudomásul veszik, ha akarják nem, de többet ÉT nem lesz (legalább is e kormány ideje alatt).

Óriási vita volt az oldalon belül, hogy mit tegyünk. Elmenjünk-e egyáltalán az ülésre vagy sem, elfogadjuk-e az ÉT megszüntét, vagy sem, elfogadjuk-e az OMT ideiglenes alapszabályát, vagy sem.

A párbeszédnek nincs alternatívája

Az egyik vélemény szerint most ne menjünk el, s javasoljunk egy későbbi időpontot, amikor egy kidolgozottabb tervezetet tudnánk tárgyalni. A másik vélemény szerint (s ezt képviselték többen, többek között mi is) a párbeszédnek nincs igazi alternatívája, a kormány befolyásolására csak rendezett keretek között van esély, ezért a részvételt még presztizs veszteség árán is vállalni kell.

Végül is ez utóbbi álláspont emelkedett felül, s aki nem értett vele egyet, az sem akadályozta meg az oldal egységes föllépését. A döntés meghozatalát nagyban segítette az is, hogy megtudtuk, a munkáltatók mindenképp elmennek, s el is fogják fogadni az OMT ideiglenes alapszabályát.

Ezek után megállapodtunk a képviselendő szempontokban, valamint abban, hogy megpróbálunk a napirend tárgyalási sorrendjén változtatni, és tudomásul vettük a napirend előtti felszólalásokra tett javaslatokat.

Az „utolsó” ÉT

A másnapi ülés, amelyen az MSZOSZ csak szakértővel, a többi konföderáció elnökével illetve állandó ÉT képviselőjével jelent meg, a már megszokott módon napirend előtti felszólalásokkal kezdődött.

Először az Autonómok képviselője értékelte – elmarasztalólag – a helyzetet, kiemelve a kormány felelőségét, majd az ÉSZT képviselője szólt a közszféra szakszervezetei nevében, hogy ott is kezdődjenek meg minél hamarabb a tárgyalások. Ez utóbbira még csak jött a valamilyen kormányzati válasz, de az első felszólalásra csak az volt a reakció, hogy a kormány nem ért egyet a helyzetértékeléssel.

Ezek után a kormánycsoportot vezető államtitkár jelentette be, hogy elkészült a költségvetés három évre szóló tervezete, melyet hamarosan a GT elé is visznek. Jelezte, hogy már ki is mentek a meghívók április 29-re.

A munkáltatók sem maradtak ki ezen utolsó napirend előtti hozzászólás lehetőségéből. Képviselőjük nehezményezte, hogy az előzetesen kiírt 10.30 helyett később kezdünk. Igaza volt. A késés a mi hibánkból következett be, de a közvetlen ülés előtti oldalegyeztetésünk kissé elhúzódott. Ezért elnézést is kértünk, s biztosak voltunk benne, hogy ÉT ülésen ilyen „mulasztás” ezután jó ideig ez nem fog megisméltódni (!). Egyébként a tárgyalási sorrendre vonatkozó javaslatunkat a partnerek elfogadták, s eszerint kezdtük meg a napirend tárgyalását.

„Egyedül maradtunk...”

Ezek után – több szünettel, köztük egy ebédszünettel megszakítva – hosszas alkudozás következett a leírt szövegről illetve a szociális partnerek által javasolt módosításokról. Végül is valamikor délutánra kialakult egy szövegvariáció, amely már elfogadhatónak látszott, s ekkor következett az igazi vita. A plenáris ülésen, hogy hogyan írjuk alá. Oldalként, vagy szervezetenként. Az oldalon belül, hogy aláírjuk-e vagy sem, s ha igen oldalként vagy szervezetenként.

A munkáltatók kijelentették, hogy ők szervezetenként kívánják aláírni, de mindenképp aláírják. A kormánynak nem voltak ilyen gondjai, de azt javasolták szervezetenként írjuk alá. Mi szünetet kértünk.

A gond ugyanis az volt, hogy az MSZOSZ-t csak szakértők képviselték, s nem volt felhatalmazásuk ilyen döntésekre illetve aláírásra. Először hosszasan vitatkoztunk, hogy aláírjunk-e vagy sem. De végül is tudomásul kellett vennünk a helyzetet. Egyedül

maradtunk, s ha most nem néhány nap vagy hét múlva úgyse tehetünk mást, minthogy aláírunk. Most melyik a nagyobb presztizs veszteség?

A közszférában hosszú ideje nem működik az érdekegyeztetés

Elfogadni egy kényszerhelyzetben az egyetlen kivezető utat, vagy dönteni a mellünket, s aztán bekullogni. Minket, a SZEFE-t és az ÉSZT-et, a közszféra képviselőit még az is szorított, hogy a közszférában hosszúm ideje nem működik az érdekegyeztetés, s addig a kormány nem is szándékozta beindítani, amíg itt ki nem alakul valami.

Meggyőződésem, lévén az utolsó ÉT ülés munkavállalói oldalként kellett volna az új dokumentumot aláírni, de nem lehetett. A munkáltatók nem akarták, a kormány sem (nehogy már az OMT-nek ilyen szoros kapcsolata legyen az ÉT-vel), s mi sem tudtuk megvalósítani, mert az MSZOSZ nem járult hozzá.

Miért is kellett megszüntetni? Talán azért, mert jól működött?

Végül is öten úgy döntöttünk, hogy szervezetenként írunk alá. Az MSZOSZ viszont két hetet kért, hogy illetékes testületeivel jóvá hagyathassa a döntést (azóta ez meg is történt, s ők is aláírtak). Visszamenve a terembe, az aláírási ceremónia előtt meg kellett hallgatni a kormány képviselőinek bejelentését az ÉT megszűnéséről. Ezt olyan szívhez szóló értékelés előzte meg, amely olymértékben dicsérte a megszűnő intézmény addigi munkáját, eredményességét és erényeit, hogy az ember azon gondolkodott: miért is kell megszüntetni? Talán nem épp ezért?

Tudomásul véve a bejelentést, megkezdődött az OMT ideiglenes alapszabályának aláírása. Különösebb protokoll nélkül abban a sorrendben, ahogy ültünk, de nagyon sok példányban.

Ezek után, még volt néhány javaslatunk. A munkáltatóknak is. Ezek már az ÉT témáinak jogfolytonosságával voltak kapcsolatosak, illetve a megtárgyalandó kérdéseket vetették föl. A fölvetett javaslatokat az ÉT egyetértően elfogadta.

A munkáltatók még javasolták, hogy a kormány mondja ki az OMT megalakulását.

Ezzel mi egyetértettünk. A kormány pedig megtette.